

Filip Oillo

Dindan ar bili, an traezh

EMBANNADURIOÙ AL LIAMM
2021

Embannet gant skoazell Rannvro Breizh
Ezel eo Embannadurioù Al Liamm eus
Kuzul ar Brezhoneg

Golo : ©

ISBN : 978-2-7368-0155-7

EAN : 9782736801557

© 2021 Filip Oillo & Embannadurioù Al Liamm

Tachenn Volta 2 - 1 straed Ampère - 22300 LANNUON
sekretourva@alliamm.bzh
www.alliamm.bzh

Trugarekaat a ran a-greiz kalon :

- Sophie evit an devezhioù am eus laeret diganti, o skrivañ, reizhañ, adskrivañ, diverkañ, skrivañ adarre ;*
- Gwenael evit e sell lemm war skridoù e dad ;*
- Yvon hag Agnès evit o c'huzulioù fur d'ar skrivacher diasur ;*
- ha... tud skipailh Al Liamm evit o fasianted em c'heñver.*

... wie die lebendigen Lippen, und die frischen
muntern Wangen meine ganze Seele anzogen !

*... pegen desachet e oa va ene a-bezh
gant he diweuz bev, he divjod fresk leun a vuhez !*

Goethe
Die Leiden des jungen Werther
(Poanioù Werther yaouank)

Quan la vegis sola, prop la quieta onada,
dóna-li la besada que li envio més fervent

*P'he gweli en hec'h-unanik e-tal ar wagenn sioul,
Ro dezhi ar pok birvidikañ a gasan dezhi*

Frederic Sirés i Puig
La gavina
(Ar gouelanig)

L'avi Siset em parlava
De bon matí al portal
Mentre el sol esperàvem
I els carros vèiem passar

*Tad-kozh Siset a gomze ouzhin
Mintin mat dindan ar porched
Ha ni o sellet ouzh ar c'hirri o tremen
Da c'hortoz an heol da zont*

Lluís Llach
L'estaca
(Ar peul)

Homañ eo. Homañ eo, sur ha n'eo ket marteze eo.

He mouezh. A-douez mil mouezh all ez pefe anavezet anezhi diouzhtu. Perak eo ken hoalus ar vouezh-mañ ouzh da skouarn ? Abalamour d'ar pouez-mouezh estren, liv an heol warnañ, a zeu da wiskañ anezhi ? Perak 'ta e teu ken alies ar wazed da friantañ gwashoc'h eget sardined pa vez flouret o divskouarn gant ur pouez-mouezh estren o kouezhañ diouzh diweuz ur vaouez ?

Homañ eo. Homañ eo ar vaouez yaouank az poa klevet en deiz all war ar radio.

Ya. Hep mar na marteze.

Evel ul lamm-dour e miz Ebrel e kouezh he fennad-blev du-bran rodellek war he divskoaz. Teoget pe dost eo da zaoulagad gant he selloù bliv ha gant ar poulligoù hoalus o kleuzañ-digleuzañ en he divjod ouzh lusk he c'homzoù.

Ha tamm-ha-tamm, hep gouzout dit zoken, e teu he mouezh strobinele da sorsañ ac'hanout. Ha koulskoude n'eo ket ouzhit eo emañ-hi o komz. Daoust hag he deus gwelet ac'hanout zoken ?

Va faourkaezh Youenn ! Daoust petra zo o c'hoari ganit eta ?

N'eus ket daou vunut zo, e oas o redek war ar straed, gant aon da dognañ da fri ouzh dor ar stal-fleur-mañ.

Met ne oa ket bet sparlet, na prennet, na serret zoken, daoust ma oad erru, war gwerzhid-eur kanton Landerne da vihanañ, en tu all da seizh eur, diouzh a verke horolaj ar stal, liv ar rebech warnañ.

Un horolaj elektronek eus Bro-Leon eo hemañ, ha n'en deus tamm istim ebet ouzh an dud evelhout a vez dale ganto bepred. Ur skramm karrez, div nadoz treset o treiñ warnañ, hag an deiziad dindano, bloavezh hag all. 2005. Ne vank ken nemet anv sant an deiz. Un horolaj eus Bro-Leon, pa lavaran deoc'h !

2005, ya. E ken kaz ma vefe disoñjet gant ar pratikoù emaint e 2005. Trugarekaat a c'hellont ar stal-fleur-mañ evit ar preder dilikat a gemer outo.

Forzhik reuz a oa bet pemp bloaz zo, pa oa tremenet ar bed a-bezh eus 1999 da 2000. Ha bremañ ? Pell zo eo uzet ar barrad entan. N'eo ket bet pell an dud o voazañ diouzh ar sifroù 2 ha 0. E gwirionez, n'eus bet degaset kemm ebet en o buhez gant ar milved nevez-mañ.

Tomm eo bet da'z lèr, met deuet eo ganit, a-benn ar fin ! Ne oa ket peadra da gaout nec'hamant ! Fleur a vo da brofañ da Soazig ha da Alan, da amezeien, o deus pedet ac'hanout da vont da'z koan d'o zi fenoz.

Bremaik, pa 'z peus gwelet ar bratikez yaouank a oa en da raok er stal, ez peus lavaret ouzhit da-unan out bet savetaet ganti, en ur mod. Homañ, koulz ha te, sur a-walc'h, he deus un tammig c'hoari o lakaat e pleustr ar c'hrennlavar : *Abred ne goll morse*. Daoust perak e vez klasket atav, dre ar c'hrennlavarioù, degas bec'h ar c'houstiañs fall war chouk an dud onest ?

N'eus ket ouzhpenn tri c'hant metr etre da di hag ar stal-fleur. Ha gortozet ez peus ar poent diwezhañ-tout evit dont betek enni, pemp munut a-raok mont

da gaout da amezeien. Te zo ur mailh pa vez anv da c'hortoz ar poent diwezhañ-tout. Hag a-drugarez d'ar skiant az peus prenet war an dachenn-se a-hed da vuhez, e c'hellfes digeriñ un embregerezh ispisializet : *consulting* evit an embregerezhioù, ha *coaching* evit an hiniennoù. Ha stajoù a c'hellfes aozañ, ker-daonet ar priz da baeañ evit kemer perzh enno. Rak seul keroc'h, seul vuioç'h a gred. « Vertuzioù kuzh ar poent diwezhañ a-fet merañ raktresoù. » « Penaos silañ stress en ho puhez pemdeziek evit abegoù dister. » Sed aze temoù entanus !

War da droad out deut betek ar stal. War da droad ez i betek ti da vignoned bremaik pa 'z po prenet da fleur. Ha war da droad ez i d'ar gêr en-dro, goude ar pred. Ha gwir eo ne vo ket re hir an hent rak stok eo da di ouzh hini Alan ha Soazig.

Hag en o zi, ez po gellet ober un tañva d'un nebeud produioù dourennek liesseurt (ha ne vint ket deveradoù diouzh al laezh, anat dit), hep aon da arvestiñ, mantret, ouzh da aotre-bleinañ o vont a-dammoù, poent ha poent.

Bremaik, pa 'z out erruet er stal, e oa ar bokedour oc'h ober war-dro ar bratikez-mañ. Hag homañ ne baouez ket da estlammañ dirak ar fleur a oa dispaket e pep lec'h en dro deoc'h, tra ma oa ar paotr o sevel ur boked dezhi.

Ha n'eo ket echu gantañ c'hoazh. N'eo ket fenoz eo e vi abred e ti Alan ha Soazig. Met re vat e anavezont ac'hanout. Ne vint ket souezhet.

N'anavezez ket ar vaouez yaouank-mañ, tamm ebet, ne ouezez anv ebet dezhi, gwech ebet ne 'z peus bet tro da welet anezhi. N'anavezez ket anezhi, hag anavezet ez peus anezhi koulskoude. A-benn un nebeud eilennoù hepken, zoken.

Anavezet ez peus anezhi, ya. Diouzh son he mouezh.

Ha deuet dit en un taol ar soñj da vont frank outi :
« Ma 'z eo bezhin eo emaoc'h o klask, dimezell, n'eo ket
er stal-mañ eo e vo kavet, 'm eus aon. »

Met ne lavarez netra. Ha petra a vije c'hoarvezet ma 'z
pije graet ?

« Bezhin ? » en dije estlammet paotr ar stal, en ur
c'houlenn outañ e-unan pe archerien Landerne pe pao-
tred kalet ospital Boc'harz a vije gwelloc'h gervel da zont
raktal war da dro.

Hi, avat, he dije komprenet diouzhtu eus petra a vije
bet kaoz ganit. Hag ur mell mousc'hoarzh a vije deuet
da sklêrijennañ he dremm goant. Ha sur a-walc'h, he
dije goulennet : « Penaos 'ta ho peus divinet... evit ar
bezhin ? »

Ha daoulagad divarc'het gant ar bokedour o klevet
kement-se.

« A-drugarez d'ho mouezh, » az pije respontet.

Aze, avat, n'eo ket sur he dije komprenet diouzhtu.

« An abadenn radio, » az pije resisaet, evit heñchañ
anezhi war-zu an hent mat.

« A ! » he dije estlammet. « Klevet 'peus an abadenn-
se ? »

Ya, 'vat. Homañ eo. Sur ha n'eo ket marteze. Anavezet
ez peus he mouezh, c'hwezh saourus an heol ganti.

Pa 'z poa klevet ar vouezh-mañ war da otoradio, ur pem-
zektez bennak zo, en ur vont d'ar gêr eus da labour, ez poa
paouezet a-greiz-holl da dremen eus an eil ganol d'eben.
Eus peseurt bro e oa honnezh ? Italia ? Portugal ? Diaes
gouzout. Ur skiantourez e oa, diouzh az poa komprenet,
hag aterset e oa gant animatour an abadenn diwar-benn
an enklaskoù e oa-hi o kas war-raok e stasion-viologiezh
Rosko, war ar fotosintezenn en ur spesad bezhin bennak.

Ar fotosintezenn, ne ouezez ket re vat ken petra eo. N'out ket sur zoken ez peus bet gouezet ur wech bennak. Met kontant e vefes da zeskiñ, pe da zeskiñ adarre, gant ar vaouez yaouank-mañ, rak un dudi eo dit klevet son he mouezh.

He mouezh, ya. Dont a ra soñj dit. Boemet e oas tamm pe damm o klevet anezhi war ar radio en deiz all. Souezhus a-walc'h eo an efed a c'hell bezañ degaset war pep hini ac'hanomp, paourkaezh gwazed kizidik ma 'z omp, gant ur vouezh vaouez hepken. Warnomp. Ha warnout, dreist-holl, Youenn gaezh.

C'hoant az pije bet, en deiz all, da glevet peseurt anv he doa ar vaouez yaouank-mañ, met ne oa ket bet distaget e-pad an div vunutennad abadenn az poa selaouet. Ha kerkent hag erruet dirak da di, ez poa lazhet da geflusker ha da otoradio war ar memes tro. Keuz ennout un disterad, rak chomet a-walc'h e vijes da dañva pouez-mouezh estren ken c'hwek ar skiantourez yaouank.

Met pa vez ret mont, e ranker mont, neketa ? Ha te d'ar pevarlamm ruz diouzh da garr betek da di, gant aon da c'hwitañ war al lid a-raok ar c'hrogad rugby etre Bro-Gembre ha Bro-Frañs a oa da vezañ c'hoariet en noz-se. Ur blijadur soutil, un tommder c'hwek, ur bouilh didrouz a vez oc'h en em skignañ dre da wazhied bep tro ma welez war ar skinwel, war-eeun eus leton Sportva Frañs e Pariz, ur strollad sonerien eus an arme, en o lifre sul, pep a re vodreoù en o zreid, pep a dreuziad medalennoù ouzh o bruched, pep a gepi plumachennet war o fenn, o seniñ *Bro Gozh Va zadoù*. Ha reporter ar skinwel gall, lorc'h ennañ ken-ha-ken o reiñ da c'houzout da Vro-Frañs a-bezh pegen brav e teu yezh Shakespeare gantañ, en deus ar vadelezh da reiñ

deomp titl an ton-se ouzh e vikro. *The Old Land of my fathers*, emezañ.

An holl, e Bro-Gembre, kembraegerien ha tud digembraek, a anavez *Hen Wlad Fy Nhadau*, ha gant den ebet ne vez lavaret *The Old Land of My Fathers*. N'eus ken nemet gant kazetennerien ar skinwel gall eo e vez implijet an titl saoznek-se. Evel an holl Frañsizien pe dost, e kav dezho emañ Kembre e Bro-Saoz. Kavout a ra dezho ez eo Kembreiz ur seurt spesad Saozon. Evel Skosiz, a zo Saozon ivez, anat dezho. Saozon un tammig ispisial, evel-just, kiltoù en-dro d'o divc'har ha biniaouioù-bras dindan o c'hazel. Saozon, memes tra. Hag un nebeud bloavezhioù-gouloù emañ ar gazetennnerien-se diouzh ar soñj e vez komzet estreget saozneg e Bro-Gembre. Ha ne sav goulenn ebet en o fenn diwar-benn ar perag eus ar sifr C'hwech hag eus ar ger Broad e-barzh anv an tour-namant anavezet mat.

Hag ar wech-se, e-giz kustum, kerkent hag echuet gant ar c'hanoù broadel, ez poa lazhet ar skinwel. Anv ebet dit da sellet ouzh ar match. Ne gomprennez ket ur siseurt e reolennoù ar rugby. Ha ne welez ket e anv peseurt sant ez afes da goll da amzer o klask kompren un dra bennak enno. Ouzhpenn dit eo meizañ, n'eus forzh penaos, peseurt plijadur a c'hell kaout ar pezhioù lankoned-se o tourtañ an eil re ouzh ar re all, da glask pakañ ur c'hozh bolotenn ha n'eo ket ront zoken, ouzhpenn-se.

Ha kerkent ha lazhet ar skinwel, ez poa lakaet ar radio war elum, en da gegin, da glask gouzout hiroc'h diwar-benn ar skiantourez he mouezh karget a heol. Met echu e oa an abadenn.

Ha pebezh souezhadenn, pemzektez goude-se, hiziv, fenez, bremañ, amañ, e-touez an holl fleur-mañ...

Ya. Homañ eo. Sur ha n'eo ket marteze eo. N'out ket ur mailh pa vez anv da anavezout an dud diouzh o fas. Met pa vez anv d'o anavezout diouzh o mouezh, n'out ket an hini fallañ war an tamm douar patatez-mañ, en anzav a ranker.

Ya, gellet a rafes mont outi en ur venegin ar bezhin. Met difiñv e chom da vuzelloù evel daou vaen er c'hleuz keit ha ma chom ar vaouez yaouank-mañ e-barzh ar stal. Ha pa ya er-maez, ur mell boked ganti etre he divrec'h, n'out ket evit chom mestr war da zaoulagad, ha miret outo da sellet outi o pellaat war ar riblenn-straed. Gant ar vezh, Youenn ! Met daoust perak e vefe ken mezhus-se bezañ kouezhet dindan gazel-ge abalamour d'ar pennad blev rodellek-se ken bamus anezhañ, ha d'ar vouezh-se ken dudius anezhi ?

« Noz vat deoc'h, Aotrou. Hag e c'hellan sikour ac'ha-noc'h, marteze ? » Mall zo gant ar bokedour serriñ e stal, sklaer hag anat. Ha te a zo tapet diaes evit respont. N'out ket ur mailh war bleuñv ar gwez hag ar pradeier. Ha war fleur ar stalioù, nebeutoc'h c'hoazh. Met paouezet eo da spered da rambreal, hag ur respont az peus kavet da c'houlenn ar bokedour :

« Hag e c'hellfec'h aozañ din ar memes boked hag an hini ho peus fardet d'ar vaouez yaouank a zo o paouez mont kuit ? »

« Ar memes boked hag an hini am eus fardet d'ar vaouez yaouank a zo o paouez mont kuit ? »

Ha gant ar jezuisted e vefe bet hennezh er skol, p'en deus respontet da'z koulenn gant ur goulenn all ?

« Ya, mar plij ganeoc'h, » a respontez.

Dre ret e oar ar vaouez yaouank-se diouzh ar bleuñv hag ar fleur, pa oar diouzh ar bezhin. Ha bravoc'h a se e vo ar boked.

« Mat-tre, » eme ar bokedour, dipitet an tamm anezhañ moarvat rak gwelloc’h, a-dra-sur, e vije bet gantañ gwerzhañ dit unan eus ar bokedoù a zo prest gantañ dija.

Met dinec’het eo war ar memes tro abalamour ma c’hello serriñ e stal bremaik, ha mont d’ar gêr hag adkavout e gi, e gofignonoù hag e feilheton skinwel muiañkaret da c’hortoz koan. Ha dre ma kemer fleurennoù unan-hag-unan da aozañ ar boked, emañ da soñjoù o troidellañ en-dro d’ar vaouez yaouank aet diwar wel. Daoust petra emañ-hi oc’h ober e Landerne, keid-all diouzh domani ar bezhin mor ? Hag e Landerne emañ-hi o chom ? Biskoazh ne ’z peus gwelet anezhi e kêr, ha...

« Mat eo deoc’h ? » Tennet out en un taol-kont gant ar bokedour diouzh puñs don da refleksionoù profitapl.

« Mat-tre, » emezout, seven, en ur sellet ouzh ar boked emañ o paouez echuiñ, hep gwelet anezhañ. En ur soñjal war ar memes tro e chomi diseblant da viken ouzh kaerded ar fleur doñvaet gant mab-den, ar re na vezont ket kavet er pradeier, er gwez, war ar c’hleuzioù na war vord an tornaodoù.

Ha te ha paeañ, lavaret trugarez ha kenavo, ha skeiñ war droad war-zu ti Alan ha Soazig.

* 2 *
*

Ha daou vunut goude-se, pebezh souezhadenn dit adarre pa en em gavez dirak o dor !

Amañ, war ar riblenn, emañ ar vaouez yaouank blaz an heol war he mouezh. Ken souezhet-all anezhi !

N'en em anavezit ket, nag an eil nag egile, ha pebezh c'hoarzhadeg koulskoude ! Heñvel eo ho taou voked ! Heñvel-poch !

Ha digoret an nor, ha setu Alan o tont war wel, ken meurdeus hag ur chaloni nevez-anvet da gelenner skol-veur. Yudal didrouz a ra e d-T-shirt, re start war e gof, pegen mallus e vefe dezhañ stagañ gant ur rejim. Souezhet bras eo ar paotr, evit doare, o klevet ac'hanoc'h o c'hoarzhin a galon vat.

Etre div zic'hargadenn, e tisplegez dezhañ petra a zo kaoz d'ar barrad fent-mañ.

« Ar memes boked ! Biskoazh kemend-all ! » emezañ.
« Kerse eo ganin pa n'eo ket ar memes sae eo ho peus gwisket, siwazh. Youenn, bamet e vije bet an holl oc'h arvestiñ ouzh da gofoù-gar dilikat ha blevek-fromus. »

Ur mousfent ispisial en deus Alan. Fentigelloù gwall zic'hortoiz a vez taolet gantañ alies.

« Blevek-fromus da-unan, amprevan ! » emezout.
N'out ket re laouen gant da respont, met ret e oa dit lavaret un dra bennak. Ha c'hoarzh adarre, ganeoc'h ho-

tri bremañ. Ha setu ankounac'haet da viken pegen dister e oa da respont. Ha gwell a se.

« Deuit-tre, deuit-tre, » a bed Alan, a-raok ouzhpennañ, didruez an tamm anezhañ, a-boan deoc'h bezañ tremenet an treuzoù : « Ha gant ar memes karr oc'h deuet, evel-just, kement ha soursial mat ouzh bilañs-karbon an nozvezh ? »

« Ma vijen bet pelloc'h o chom, » emezout, « e vijen bet a-du-krenn da genweturiñ gant ar vaouez yaouank hoalus-mañ. »

En un taol-kont, ez eus savet ur barradig keuz ennout. Re vuan ez peus komzet, beg abred ma 'z out ! Kalzik merc'hed eus ar rummadoù nevez a ya kaz enno pa glevont gerioù a seurt-se en o c'heñver. Sinoù falokratiezh a welont enno, pe machoerezh pe revelouriezh. Komprenus eo. Daoust ha laouen-bras e vefes o klevet ur vaouez oc'h ober ur gwaz yaouank hoalus ac'hanout ?

Evel-just, ne 'z peus ket c'hoant da chifokiñ anezhi, ha da reiñ dezhi da grediñ ez out ar pezh n'out ket.

Gwellañ pezh a zo, ar vaouez yaouank hoalus-mañ n'emañ ket liv an hegaz en he c'herc'henn. Kenderc'hel a rez neuze :

« Met n'eus ket bet roet deomp c'hoazh d'ober anaoudegezh an eil gant egile. An ostiz en ti-mañ ne oar ket e vicher, 'm eus aon. »

« Opala, digarezit ac'hanon ! » eme Alan. « Dre ma kleven ac'hanoc'h-c'hwi ho-taou o sklokal e-leizh ho javeoù, e kave din e oac'h anaoudeien a-bell zo. A-bell zo. A-bell hag a-dost, zoken. »

Hag a-dost, zoken. Daoust petra en deus c'hoant da lavaret ? Met Alan a zalc'h da vont diwar e lañs :

« Ac'hanta ! Monn-Seu, setu Youenn. Youenn, setu Monn-Seu. »

Monn-Seu. Eus pelec'h an diamig e teu an anv-mañ, ken iskis ouzh da skouarn ? Ha Monn-Seu, pa 'z eo Monn-Seu hec'h anv, hag eskemm daou bok gant Alan, ha ganit-te ivez, kement hag ober. Met d'an eilenn resis-mañ, dre m'emañ da ziweuz o tañva kroc'hen he divjod, e klevet ur wagennig o tarzhañ ennout hag o c'holeiñ pep tra gant spoum tomm ha c'hwek. Petra zo o c'hoari ennout, va faourkaezh Youenn ?

N'eo ket diaes da gompren. D'an eilenn resis-mañ, out bet troet trumm e tudenn feilheton skinwel dour-roz !

N'eus forzh petra, Youenn ! emezout ouzhit da-unan. N'anavezet ket anezhi zoken ! Peur ez peus gwelet anezhi evit ar wech kentañ ? N'eus ket ur c'hardeur zo. Er stal-fleur. Un tammig re verr, ne gav ket dit ? Ha ne ouezet tamm piv eo homañ ! Ne ouezet netra diwar he fenn ! Un estrañjourez eo, ouzhpenn-se.

Un estrañjourez eo ? Ha neuze ? a respontez ouzhit-te da-unan. Te n'out ket estrengas, avat ! Ha netra nemet ar gwel anezhi a drofe ar gwashañ estrengasaour en un estrengarour digor-frank e zivrec'h.

Met bezañ estrengas pe estrengar, n'eo ket aze emañ an dalc'h ! Ne ouezet ket eus peseurt bro e teu, zoken !

Marteze a-walc'h. Met gouzout a rez peseurt anv he deus. Monn-Seu. Un anv iskis, ret eo en anzav, met gouzout a rez peseurt anv he deus.

Hag abaoe peur e ouezet hec'h anv ? Abaoe tregont eilenn d'an hirañ-tout. Ha diodet-naet out ganti dija ! N'eus forzh petra !

Abaoe tregont eilenn ? Abaoe an abadenn war ar radio, da lavaret eo abaoe pemzektez, e anavezet anezhi tamm pe damm.

Anavezout a rez anezhi tamm pe damm ? Kentoc'h tamm bihan eget tamm bras, e gwirionez.

Penaos 'ta ? Kalzik traoù a ouezez diwar he fenn. Ur viologourez eo homañ. E Rosko emañ-hi o labourat. War-dro ar fotosintezenn en ur spesad bezhin. Abaoe pemzektez, eta, e anavezez anezhi.

Abaoe pemzektez ? N'eus forzh petra ! Gwelloc'h ez poa kavet lazhañ da otoradio ha mont da sellet ouzh laz-seniñ an arme c'hall o seniñ *Bro Gozh Va Zadoù* war leton Sportva Frañs !

Va faourkaezh Youenn ! Te zo piket da galon, da vat ! Biskoazh kemend-all ! Abaoe peur ne oa ket c'hoarvezet ganit ? Abaoe amzer an Ebestel, pa rez ar gont. Ha c'hoazh, an Ebestel a oa bragoù berr ganto c'hoazh d'ar mare-se. Sae ganto dija, pa lavarín mat, rak d'an ampoent ne oa ket bet tizhet c'hoazh ribloù ar stêr Jourden gant ar brageier berr. Kalz diwezhatoc'h, e fin ar brezel-bed kentañ, e oa bet degaset ar c'hiz-se da Balestinia gant an ofisourien saoz a veze gwelet e Jeruzalem o pourmen o c'halite, pep a vzh dindan o c'hazel, ha pep a short lu en o divc'har.

Evidout-te, Youenn gaezh, a zo piket da galon abaoe ur vunutenn bremañ. Hag en em leuskel a rez da vont, douget gant ar gridienn dilikat-se, ken c'hwek anezhi.

Un trede pok a vije aet a-walc'h ganit. Tri fok, e-giz ma veze graet gwechall. En anv an Dreinded, sañset. An Dreinded zo kreñv he chouk pa vez anv da gavout digarezioù da bokañ d'ar merc'hed. Un trede pok ? Ne 'z peus ket kredet ober. Ha ken dous e oa he c'hroc'hen, koulskoude ! Ken dous. Chomet eo blaz he divjod war da ziweuz. Ken buan all e kontfes ar c'haodaliennou, e-giz evit ur gwin eus Pomerol a ouenn vat.

E-kreiz da soñjoù emañ, da zaoulagad paret war v-Monn-Seu, pa zeu Soazig war wel en trepas, rontik-tout, hoalus-tout. Da amezegez, gwir eo, zo ur vaouez dudius, karg he c'halon a jentilded. Kelenner ez war ar galleg e Lise Landerne. Kelenner ez agrejet, mar plij ! Hag Alan zo doktor war ar viologiezh, hag enklasker e stasion Rosko.

Ha Soazig ha pokañ deoc'h, hag ober estlammoù dirak an daou voked.

« Ya, ya, » eme he gwaz. « Brav-tre eo ar re-mañ, 'vat ! Hag heñvel-poch-kenañ, dreist-holl ! Er c'hiz-se, e c'helli lakaat anezho asambles er memes pod, kuitez dit da louzañ daou ! »

Ha c'hoarzh adarre gant an holl. Un arliv glas zo war da hini. Fent Alan ne vez ket diouzh da zoare atav.

Monn-Seu. Souezhus-kenañ an anv-badez-mañ, kentañ biskoazh dit klevet anezhañ. Monn-Seu. Monn-Seu. Plijout a ra dit kalz an anv-mañ. Monn-Seu. Eus pelec'h an diaoul e teu ? Monn-Seu pe Monn Tseu, evel Lao Tseu ? Bro-Sina, neuze ? Monn Tseu Tounge ? Met n'eus doare ur Sinadez warni e stumm ebet. Monn-Seu a zo glas-gwer he daoulagad, ha dibaot-kaer eo ar Sinadezed glas-gwer o daoulagad, a-hervez. Ha n'int ket bridet, ouzhpenn-se. Ha rodellek eo he blev, ur bam. Hag un dra bennak ennout a lavar dit n'he deus ket bet ezhomm da dremen dre stal ar perukenner evit degas anezho er stumm-se. Gant ar blev-mañ eo ganet, sur. Doare ur briñsez eus Troia zo warni, nevez-difoupet eus an Iliad d'ober ur gwel da aodoù Armorika.

Ur barr-heol c'hwek zo en em silet ennout, ha poan az peus o tennañ da selloù diwarni. N'eus ket dek munut zo, n'anavezes ket ar vaouez yaouank-mañ c'hoazh, nemet

dre he mouezh, ha bez' emañ-hi dija o skuilhañ strafuilh c'hwek ennout. Strafuilh c'hwek, ya ! Ha vad a ra, hag e ra !

Youenn ! Evelato ! N'out ket fur ! Poent bras eo dit digeriñ da zaoulagad a-raok ma vo re ziwezhat ! Kalz yaouankoc'h egedout eo Monn-Seu ! Petra ez ez da grediñ ? Te 'gav dit emañ-hi o vont da godianañ hep diviz ebet dirak hoal didrec'hus an tost hanter-kant vloaz den disto a zo ac'hanout ?

Met ne savez goulenn ebet ouzhit da-unan. Da vat emaut e-kreiz ur feilheton skinwel dour-roz, ha n'eo ket displijus, tamm ebet. Leuskel a rez ar gwagennoù da skuilhañ o spoum c'hwek en da askre.

Un dra bennak zo enni, hag en deus tizhet ar gwenn ennout, diouzhtu. A-dreñv son he mouezh, en tu all d'ar pouez-mouezh, warnañ liv an heol ha frond c'hwek ar gwez-olivez e bleuñv, e tivinez ur spered lemm o virviñ gant startijenn o traskal, hag ur c'hoant kreñv da gregiñ er vuhez, leizh he dent.

Hag he blev rodellek o veskañ war he divskoaz, ar fulennoù o strakal en he daoulagad, ar poulligoù o tañsal e korn he genoù, hag ar mousc'hoarzh-mañ... Ar mousc'hoazh-mañ...

Ha setu c'hwi azezet holl evit reiñ ton d'an digor-kalon. Flammennoù laouen o tañsal er siminal koulz hag e daoulagad Monn-Seu. N'eo ket yen an amzer, n'emañ ket pell an hañv, met plijout a ra d'hoc'h ostized ober tan pa vez tud en o zi, tro vrav dezho da ziskouez pegen brav eo o siminal nevez-flamm. Ha da glask ampletiñ anezhi, moarvat, rak ouzhpenn un dornad rigadell eo koustet, sur ha n'eo ket marteze eo.

Hag ar gaoz en-dro, evel ur froud virvidik en nevez-

amzer, pa vez krog ar skornaouigi da deuziñ dindan an heol berv, du-hont e Menez-Are.

N'ouzon ket hag a-ratozh-kaer eo bet graet an traoù gant hoc'h ostizien, met kichen-ha-kichen emaoç'h en ho koazez, hi ha te, er memes kanape, daou blas dezhañ, hag hennezh, evit doare, n'eo ket bet aozet evit tud feskennet-ledan. Un digarez brav evit ma 'z afe da c'har etre stok ha distok ouzh he hini. Dre zegouezh ha dre zievezhded, evel-just. N'eus ket ezhomm da resisaat e chom difiñv da c'har. N'out ket un den a seurt-se, evelato !

Ha setu tavet ar mouezhioù, evit un tammig diskrog. Met ne bado ket gwall bell, rak ne vint ket pell evit kemer o lañs adarre hag adstagañ gant o birvilh.

Ur goulenn a zo o treiñ en da c'henoù abaoe ur pen-nadig. Poent eo dit ober da vad eus an doare prenestr didrouz-mañ, a zo tonket dezhañ serriñ ken buan ha ma 'z eo bet digoret :

« Monn-Seu. » Dont a ra brav a-walc'h ganit, Youenn, pa dizhez, tamm pe damm, chom mestr war ar barrad from a zo o c'hoari ennout. « Digarezit ac'hanon ma kav deoc'h emaoñ o fri-furchañ war ho tro... Met en em c'houlenn a ran eus peseurt bro emaoç'h o tont... »

« Eus Katalonia, » emezi, krenn-ha-krak. Pebezh mousc'hoarzh, tudoù ! Pebezh barr-heol galloudus ! O vont da deuziñ emaoñ, va faourkaezh Youenn !

« Kata.. Kata... Katalonia ? » Perak out strobet er c'hiz-se, Youenn gaezh ? N'eus ket peadra da vezañ, alato ! « Un anv katalanek eo Monn-Seu, neuze ? Ha me a lavare ouzhin-me va-unan e oa un anv sinaek, marteze... »

Ha kerkent ha distaget ganit ar gerioù-mañ, e sav ur c'hofad keuz ennout. Re ziwezhat, avat ! Feuket e vo ar

vaouez yaouank abalamour da'z komzoù diskiant. Ha te oc'h en em lakaat droch da-unan dindan he daoulagad, ouzhpenn-se ! Droch ar pardon !

« Sinaek ? Va anv ? »

N'eo ket feuket, evit doare, gwellañ pezh a zo. Ha pegen hoalus eo ar meskaj souezh ha fent a zo tarzhet en he daoulagad.

« En un anv evel Lao Tseu pe Monn Tseu Tounge pe un dra bennak er c'hiz-se e oan o soñjal, » a valbouez en ur zerc'hel da deuziñ.

Prestik ne chomo ac'hanout nemet ur bern druzoni gleb o saotrañ ar c'hanape. Danvez un endervezhiad labour da stal pressing Landerne evit naetaat an danvez ! Brav, brav, Youenn !

« Kamaradez Monn Tseu Tounge ! » eme Alan, war don ar c'hampouezh gwinizh a vez alies war e vouezh tenor pa vez anv gantañ da deurel ur fentigell bennak. Hennezh a zo ur goapaer dic'hoarzh ma 'z eus unan. Morse ne ouzer pe a-fars pe a-zevri e vez. « Emichañs eo deuet da levrig ruz ganit, ma vo lennet ganit a vouezh uhel un nebeud refleksionoù profitapl e-pad ma vezimp o tebriñ koan, en hor c'haerañ didrouz dispac'hel. »

« Monn Tseu Tounge ? » Hag ar vaouez yaouank ha dirollañ da c'hoarzhin. « N'eo ket bet degouezhet din klevet an dra-se gwech ebet. Monn Tseu Tounge ! N'eus forzh petra ! Met pegen fentus eo ! »

« Digarezit ac'hanon... » a vegeliez. Hag o c'hoarzhin emañ ar vaouez yaouank, o c'hoarzhin ken e teu daeroù da berlezenniñ war he daoulagad. Sec'het a-walc'h ez pije anezho gant da vouchouer. Ma vije deuet unan ganit.

« Monn Tseu Tounge... » emezi adarre. « Fent o devo va zud pa gontin an dra-se dezho... Va zad, dreist-holl.

Mao-our e oa bet, sañset, pa oa yaouank. Sañset. Hervez va mamm da vihanañ... »

« Diouzh ar c'hiz e veze, d'ar mare-se, bezañ mao-our, pe trotskour, pe anarkour, ha me 'oar-me, » eme Alan, ha n'en deus ket bet gwech ebet brud da vezañ un den eus an tu kleiz.

« En ho pro e veze diouzh ar c'hiz, marteze, » eme v-Monn-Seu. « Ha dizañjer-krenn e oa deoc'h, dreist-holl. Em bro-me, avat, e veze gwall zañjerus d'ar mare-se kaout mennozhioù a-enep gouarnamant Franco. Un euzh eo bet ar renad-se, azalek ar penn kentañ betek ar fin. Re vat e ouezomp kement-se em familh. Un tad-kozh da'm mamm, a oa bet jahinet ha drouklazhet gant soudarded Franco er bloavezh 1939, goude ma oa bet seziset Barcelona. Un eontr da'm zad en doa tremenet tri bloavezh eus e yaouankiz er prizon, e penn kentañ ar bloavezhioù 1960, abalamour m'en doa kanet *Els segadors*, kan broadel Katalonia, asambles gant kamaraded all, e-pad ul lid ofisiel aozet e Girona evit degemer ur ministr da Franco. Hag ur c'henderv da'm mamm a oa bet kondaonet d'ar marv dre ar sparl-kroug, e penn kentañ ar bloavezhioù 1970. Ur marv euzhus en doa gouzañvet, gant ar bourev o stardañ ur c'helc'h houarn en-dro d'e c'houzoug gant ur viñs, tro-ha-tro, en ur gemer e amzer, en ur lakaat e velloù da strakañ an eil war-lerc'h eben, abalamour da lakaat anezhañ da vervel goustadik er poanioù krisañ. Setu petra 'oa renad Franco. »

« Pebezh barbariezh ! » a estlamm Soazig.

« Digarezit ac'hanon ma savan ar gaoz diwar-benn an traoù euzhus-mañ, » eme v-Monn-Seu. « Met goulioù zo ha n'int ket pare c'hoazh. »

« Ha te 'peus anavezet ar mare-se ? » a c'houlenn Alan.

Ar mousc'hoarzh en e zaoulagad a ziskouez e anavez ar respont.

« Ne oan ket ganet c'hoazh pa oa marvet Franco, met ne vern ! » a respont Monn-Seu. « Ur priz gwall bounner a zo bet paet gant va familh dindan yev ar renad-se. Digarezit ac'hanon. Komzomp eus traoù all. »

Ur prantadig didrouz a zo deuet er sal. Aet an teodoù d'ar foar. Monn-Seu zo anat liv ar from warni.

En em gavout a ra nec'het Alan evel ur c'hi war ur c'hravazh rodellek. Keuz en deus, moarvat, pa 'n deus gloazet anezhi gant e c'houlenn sot.

Ha te zo fromet ivez gant he barrad from. C'hoant az pefe da c'hronnañ anezhi etre da zivrec'h, ha da sachañ he fenn war da skoaz. Ur jestrig a vefe a-walc'h. Amañ emañ-hi, azezet er c'hanape-mañ, en da gichenik, stok-distok ouzhit, koulz lavaret. C'hoant az pefe da lavaret dezhi e pleg he skouarn ne zeuio ket Franco en-dro war an douar. C'hoant az pefe da lavaret dezhi e warezi anezhi diouzh an holl diktatourien o defe c'hoant da ober droug dezhi... Ne c'hoarvezo netra ganti keit ha ma chomo tamolodet etre da zivrec'h. Stardet-peget ouzhit.

Hag un dra bennak all a zo deuet d'en em silañ en da spered : lavaret he deus Monn-Seu bremaik ne oa ket ganet c'hoazh pa oa marvet Franco. E 1975 e oa aet an diktatour d'an ifern da rostañ. E 2005 emaomp. Monn-Seu n'eo ket tregont vloaz c'hoazh, neuze. Dre-se, e tle bezañ ugent vloaz yaouankoc'h egedout. Da vihanañ.

Ha neuze ? Ne rez forzh ebet, e gwirionez.

* 3 *

*

« Met hoc'h anv... Monn-Seu... Eus pelec'h e teu ? Un anv katalanek eo ? » a c'houlennaz. Kement ha reiñ lañs en-dro d'ar gaoz. Hag abalamour ma 'z out hilliget gant ar c'hoant gouzout. Ya, c'hoant az peus da c'houzout pep tra diwar-benn ar vaouez yaouank a zo o hadañ ar strafuilh c'hwek-mañ ennout. Te zo nevez savet e karg, anvet da benndudenn feilheton skinwel dour-roz, pe haroz romant *Arlinkin*, met n'eo ket abalamour da se eo ne 'z peus ket koñje ken da sevel goulennoù.

« Un anv katalanek ? » emezi. « Va anv ? Met katalanekoc'h egetañ n'eus ket ! »

Deuet eo he mousc'hoarzh war he diweuz en-dro. Hag he foulligou e korn he genoù. Hag ouzhpennañ a ra, paret he daoulagad rak-eeun war da re :

« Montserrat¹ eo va anv penn-da-benn, kaieret en... *ajuntament*... Petra 'vez graet ganeoc'h eus *ajuntament* ? »

« Ti-kêr, marteze ? » a respontez. Ar ger-se az poa bet lennet pa oas bet e Barcelona. *AjuStament* az poa lennet da gentañ, gant un *s* e plas an *n*. A-raok ober al liamm gant ar ger kastilhaneg *ayuntamiento*.

« Ti-kêr, ya, » emezi. « Ha c'hwi 'oar katalaneg ivez ? »

---

1 *Montserrat* a vez distaget [munsa'rat]. Met [monsə] e vez distaget *Montse*.

Strobinellet ma 'z out gant ar poulligoù o tañsal a bep tu d'he genoù, e chomez un eilenn pe ziv a-raok respont :

« O... Tamm ebet... Montserrat... » Lakaat a rez bec'h o tistagañ mat : *Moun-Seu-Rat*. « Brav e kavan hoc'h anv. » Estreget hec'h anv a gavez brav, e gwirionez.

« Trugarez deoc'h. Jentil oc'h. Lakaet e oan bet Montserrat en ti-kêr, ha dre-se eo Montserrat va anv evit ar paperioù ofisiel. Met Montse a vez graet ac'hanon gant va familh ha va mignoned. »

Plijout a ra dit hec'h anv. Ken ar stumm hir anezhañ, Montserrat, *moun-seu-rat*, ken ar stumm berr, Montse, *monn-seu*.

« Montserrat ? Evel ar ganerez Montserrat Caballé² ? Pe abati Montserrat, e-kichen Barcelona ? » a c'houlennez.

« Dres. Hag anavezout a rez Montserrat Caballé ? »

Dre “te” eo aet dit, dre “te” eo aet dit ! Hag an teal-se a ra dit evel ur werennad likor o c'hlebiañ da c'hourlañchenn hag enaouiñ un domnderenn vihan c'hwek en ur dremen. Dre “te” eo aet dit, hag er c'hiz-se, e ro koñje dit d'ober kemend-all dezhi.

« Piv, e touesk an dud a gar an opera, ne ouife ket piv eo Montserrat Caballé ? » a respontez.

Te, just a-walc'h, n'out ket maout war an opera. Degouezhet eo bet dit gwelet ur poltred anezhi war ur bladenn bennak en ur stal, met biskoazh ne 'z peus selaouet na pa vije un ton hepken kanet ganti. Met gwir a lavarez. Piv, e touesk an dud a gar an opera, ne ouife ket piv eo Montserrat Caballé ?

---

2 Montserrat Caballé (1933-2018) a oa ur ganerez opera (soprano) eus Katalonia, brudet-kenañ er bed a-bezh.

« Hag abati Montserrat ? Anavezout a rez abati Montserrat ? » a c'houleñn Montse.

Memes tra hag ur flouradenn gant ur banneig avel domm war da zremm e-kreiz ar goañv a ra dit an tealmañ. Erru out drev-tout. Diwall rak ken buan all emañ o vont da friantañ evel an aotrou Fridu dirak ur chapelledad silzig.

« Eno on bet, zoken, » a respontez. « Ur wech hepken. Met e gwirionez, n'anavezan ket mat ho pro... da vro, pa lavarín mat... E Barcelona on bet, hag en abati Montserrat. Met e neblec'h all ebet e Katalonia n'on bet, evit gwir. »

« En abati Montserrat out bet, memes tra. »

« Ya. Evit va labour e oa. En ur mod. Ur c'hliant hon eus e Barcelona. Hag hennezh, pa oan bet eno asambles gant prezidant va embregerezh, en doa bet c'hoant da ziskouez abati Montserrat deomp. Barcelona am boa bet tro da welet un tammig ivez. *La Sagrada Familia. El Barri Gotic. La Casa Batlló. La Pedrera.* Ne 'm boa graet ken nemet ur gwel dezho diwar herr. Siwazh ne oa ket amzer da weladenniñ. Al labour a oa preset. »

« Met peseurt doare labour e oa ? » emezi. « Gwelet a rez. O fri-furchañ emañ, digarez ac'hanon. »

« Staliañ sistemoù war rouedadoù diabarzh ha diavaez ur bank, da wareziñ gwelloc'h an eskemmoù titouroù... hag arc'hant. »

« 'Welez ket ! Me ne ouezan na dailh na bailh war traoù an urzhiataerezh, » emezi gant estlamm.

« Na me diwar-benn ar bezhin, » emezout. Gwir eo n'eo ket faoutet da zaouarn gant ar c'hilhotin, na torret da gein gant ar c'hravazh.

« E *Friskom* emañ Youenn o labourat, » eme Alan.
« Ur stal hag a gustum fardañ enep-virusoù. »

« Digarez ac’hanon, Alan, » emezout. « Met n’eo ket enep-virusoù eo a vez fardet gant *Friskom*. Sistemoù suren-
tez stlennegel eo a vez ijinet ganeomp, hag aozet ha staliet
e-barzh an embregerezhioù, koulz ar re vras hag ar re vihan,
en Europa koulz hag e Norzh-Amerika. Ha daou droad en
deus *Friskom*, unan e Breizh hag egile e Kalifornia. »

Diwall, Youenn ! Mont a raio kuit Montse d’an daou-
lamm ruz ma talc’hez da gomz evel un tamm paper bru-
derezh.

« Hag e tegouezh dit mont da Galifornia a-wechoù ? »
a c’houlenñ Montse.

« Ya. Meur a wech ar bloaz. Da eil sez *Friskom*, e Santa
Clara, er Silicon Valley, e-kichen San Francisco. »

« San Francisco... Pebezh chañs ’peus ! Me ’blij din
kalz San Francisco. Eno e oan bet warlene, » emezi.

« Evit al labour pe ar blijadur ? »

« Evit al labour. Hag ar blijadur. Ar bezhin, ar bezhin
ataw, petra ’ri ! Met un nebeud pennadoù amzer vak am
boa bet ivez. Ur gêr plijus-tre eo San Francisco, ha brav-
kenañ eo arvor Kalifornia, en tu all d’ar *Golden Gate*. Met
kalz gwelloc’h egedon e anavezez, evel-just. »

« N’eo ket sur. Pa ’z an du-hont, ne ’m bez ket kement-
se a amzer da douristañ. A-wechoù e ran, memes tra, pa
c’hellan. Plijus-tre e kavan San Francisco, ya. Met un dra
am eus da anzav ouzhit : Barcelona a blij muioc’h din
eget San Francisco. »

« Ha gwir eo kement-se ? »

« Bamet, ya, bamet on bet gant Barcelona. Ur gêr
kaer-meurbet. Ur gêr souezhus-bras, dezhi un ene dibar.
Met didruez e vez an dud du-hont pa vezont o varc’hata.
Setu ar pezh hon eus desket diwar hor c’houst digant hor
c’hliant. »

« Petra 'ri ! Anavezout a rez, sur a-walc'h, ar c'hrennlavar : *Barcelona és bona si la bossa sona.* »

« *La bossa ?* »

« Ar yalc'h. Te 'vo graet brav dit e Barcelona ma lakaez da wenneien da seniñ e-barzh da yalc'h. »

O vezañ ma 'z eus anv eus arc'hant, ez out engortoz da glevet ur fentigell bennak c'hoazh digant Alan diwar-goust Leoniz. Kement hag ober an hegig dit. Met sioul e chom, evit ur wech. Skuizh eo al labous, marteze ?

Montse. Montserrat... Sot out gant an anv-mañ. Ha c'hoant ez peus da c'houzout hiroc'h diwar e benn.

« Daoust hag ul liamm a zo etre da anv hag abati Montserrat ? » a c'houlennez.

« Ya, evel-just. Ur stumm berraet eus *Maria de Montserrat* eo va anv-badez. Unan eus titloù niverus ar Werc'hez eo *Mare de Deu de Montserrat*, Itron Varia Montserrat. Abalamour da abati Montserrat. Ul lec'h pirc'hirinaj a-gozh. »

« Ul lec'h meur evit identelezh Katalonia eo abati Montserrat, ma 'm eus soñj mat, » emezout.

« Gwir eo, » emezi. « Ha patronez Katalonia eo Itron Varia Montserrat. Abalamour da se e oa bet choazet din an anv-mañ gant va zud. »

« Te zo katalanez a orin ? » a c'houlenn Soazig.

« Katalanez, ya. A orin, petra a vern ? Digarez ac'hanon, Soazig, met ne ran forzh ebet gant va z-TDN. Estreget Katalaned a zo e-touez va hendadoù. Me 'oar ez eus tud eus Andalousia ivez war va gwezenn-familh, eus tu va mamm. Hag abalamour da se, sur a-walc'h, em eus hendadoù Arab pe Kabil, ha me 'oar-me. Met Katalanez on. Ne 'm eus netra a-enep pobl Spagn nag a-enep he sevenadur. Met n'eo ket va fobl ha n'eo ket va sevenadur. Evit-se, n'eo ket difennet ouzhin kaout plijadur o selaou *flamenco*, pa

vez kanet ha sonet brav, hag o lenn barzhonegoù García Lorca, pe o sellet ouzh ur film gant Almodóvar. »

« Ur Spagnolez out, koulskoude, » eme Soazig.

« Hiziv on sitoainez eus Stad Spagn. Dre ret. Met ne bado ket atav. Ur peur bennak, a-barzh ugent vloaz amañ, tregont vloaz marteze, e vo Katalonia ur vro zizalc’h. Hir, hir e vo an hent, met dont a raimp a-benn. En ur chom mignoned gant hon amezeien, ar Spagnoled. »

« Te ’oar a-walc’h ar pezh a soñjan, » eme Alan.

« Ya, » eme v-Montse. « Kant gwech hon eus bet tro da gaozeal diwar-benn kement-se. Ha gouzout a ran e vefe koll amzer klask kendrec’hiñ ac’hanout. »

« Opala ! » eme Soazig. « N’emaoc’h ket o vont da dabutal adarre ! Lavar din, Montse. Pelec’h emhout o chom ? E Barcelona ? »

« Ya. Peurvuiañ. Abalamour m’emaon o labourat eno. Me a blij din Barcelona, kenañ. Met kerkent ha ma vez un nebeud devezhioù dieub diouzh renk dirazon, ez an d’ar red betek du-mañ. »

« Du-se ? N’eo ket Barcelona da “zu-se”-te ? »

« N’eo ket, tamm ebet. Va c’hêriadenn en arvor eo va du-mañ din-me. »

« Ur gêriadenn en arvor ? Cadaqués ? » a c’houlennez.

Perak ez peus graet anv eus Cadaqués ? Abalamour ma ’z eo ar gêriadenn nemeti a anavezez e Katalonia ? Anavezout ? An anv anezhi hepken a anavezez, e gwirionez. Ha gwech ebet n’out bet eno.

« Cadaqués, ya, » emezi, souezhet ha plijet war un dro.

« Daoust penaos e ouezez ez on eus Cadaqués ? »

Bingo ! Pe Bongo ! e-giz ma vez lavaret e Bro-c’h-Gabon. Deuet brav ganit, Youenn ! Ret e vije bet dit c’hoari al loto fenez !

« Penaos e ouezez ez on eus Cadaqués ? » a c'houlenñ Montse adarre. « Klevet 'peus gant Alan, moarvat ? »

« Tamm ebet, » emezañ.

« Lavaret 'm eus anv Cadaqués, er c'hiz-se, evel ma teu e teu, » emezout. « Rak ur gêriadenn brudet-kaer eo. »

« E Cadaqués out bet ur wech bennak ? » a c'houlenñ Montse, fulennoù o strinkañ en he daoulagad ha poan az peus o herzel outo.

Hogen dont a rez a-benn da chom mestr war an doare mezvijenñ a ginnig kregiñ ennout :

« Gwech ebet, siwazh. Met anv am eus bet klevet diwar-benn da gêriadenn, evel-just, abalamour da Salvador Dalí a oa bet o chom eno. Me 'blij dit kalz livadurioù Salvador Dalí. »

N'eus forzh petra, Youenn ! Penaos e c'hellez lavaret kement-se pa ne ouezez na bu na ba diwar-benn oberenn Dalí ? N'anavezez ken taolenn eus Dalí nemet *Venus Milo he ziretennoù* ! Gwir eo e plij dit a-walc'h an daolenn-se. Ha c'hoazh ! Betek n'eus ket pell zo, e kave dit eo gant Picasso eo e oa bet livet.

« Ret-groñs eo dit dont da g-Cadaqués, neuze, » emezi, « ma 'z peus c'hoant da gompren Dalí. Gwelet an ti ma oa o chom, evit kompren gwelloc'h peseurt mod den e oa. Hag er vro tro-dro e weli ar gweledvaou ma veze awenet don ganto. »

Sachet out da vat war-zu Montse, ha kreskiñ a ra ar santadur-mañ dre ma 'z a chapeled ar munutennoù, greunenn-ha-greunenn. N'eus ket un hantereur abaoe ma anavezez anezhi, hag e kinnig dit mont d'ober ur gwel d'he c'hêriadenn. Krog eo da ene da blavañ evel ur gouelan dispak e zivaskell a-us d'un oufig e Morlenn Brest. Pe d'ur g-*cala* bennak e Katalonia.

Soazig, avat, n'eo ket risklet kement-se diwar he daoulagad.

« Opala, Montse ! » emezi. « Ur bedadenn da Youenn an hini eo ? »

Ha c'hoarzh adarre gant an holl. Glas da hini, un disterad.

« Ya, vat ! » eme v-Montse. « Da Youenn ha deoc'h ivez, anat deoc'h ! Pedet oc'h holl da zont da g-Cadaqués. Ne vin ket evit reiñ bod deoc'h holl e-barzh va ranndi. Un tammig re enk eo, 'm eus aon. Met plas 'vo kavet er ranndi all a zo bet kempennet en hon ti-familh. »

« Ne gomprenan seurt ebet, » eme Soazig, « en da istorioù ranndiez. »

« N'on ket bet sklaer a-walc'h, digarezit, » eme v-Montse. « Ur ranndi bihan am eus, nevez-prenet ganin, ha mod all, hon eus un ti-familh e-kreiz ar gêriadenn. Un ti bras a-walc'h, hag a oa da'm zud-kuñv, ha d'o zud en o raok. Ennañ emañ va zud-kozh o chom e-pad ar bloaz. Met kalz re vras eo evito o-unan bremañ. Setu ez eus bet kempennet tri ranndi ennañ, unan evit va zud-kozh, unan all evit va zud, rak alies e teuont da g-Cadaqués, hag unan ouzhpenn, da feurmiñ d'an douristed. Kement ha lakaat kaol er soubenn. »

« Kaol er soubenn, ya, » emezout, en ur vousec'hoarzhin. « Ar Gatalaned, war am eus merzet du-hont, a vefe gouest da dennañ pezhioù aour eus gouzoug ur c'hi klañv. Penaos 'peus lavaret dija ?... *si la bossa nova*... pe... digarez ac'hanon, disoñjet 'm eus ar c'hrennlavar 'peus graet anv anezhañ bremaik... »

Ha Montse ha c'hoarzhin adarre, ha boemet out adarre gant he foulligoù o koroll laouen en he divjod :

« *La bossa nova* ! Biskoazh ! » emezi. « *La bossa nova*

a blij din kalz ivez. Me zo sot gant kanaouennoù João Gilberto. Met *bossa* ar Gatalaned n'eo ket *bossa* tud Brazil. *Barcelona és bona si la bossa sona*, setu ar c'hrennlavar. »

« *Ipanema és bona si la bossa nova*, » emezout, en ur sellet outi ha ne c'hellez ket miret da empentiñ anezhi, ur pareo skañv ganti ouzh he dargreiz, o vale grasiuz a-hed un aod-traezh e Bro-Vrazil, ouzh ton *The girl from Ipanema*.

« Brav ! » emezi. « O paouez ijinañ ur c'hrennlavar nevez emañ ! Ne sinifi netra e katalaneg, met seniñ brav a ra. »

« Gant ar gwin mat on sikouret, un hanter re, 'm eus aon. Met ar wech a zeu, pa welin va c'hliant e Barcelona, e lavarin dezhañ *Bretanya és bona si la bossa sona...* »

« Met lavar din, ma n'eo ket ur sekred, » a c'houlenñ Montse. « Piv eo da gliant e Barcelona ? »

« N'eo ket ur sekred. Ha n'eo ket un den. Ur bank 'ni eo. *La Caixa de l'Empordà*³. »

« *La Caixa de l'Empordà*. Biskoazh ! Va bank 'ni eo ! »

Eumpourda a zistag Montse. *Eumpourda*, a adlavarez ennout da-unan. *Eumpourda*, *Eumpourda*. Hag un doare mnemoteknek a gavez war ar prim evit derc'hel soñj : *Eumpoureuilh*, *Eumpourda*. Gwelloc'h zo, moarvat, met petra 'reoc'h...

« Da vank 'ni eo ? » emezout. « Petra 'ri ! Ur bed gwall vihan eo hon hini. »

« Bihan eo ar bed, moarvat, met ur pezh mell bank eo *La Caixa de l'Empordà*. Burevioù anezhañ zo e kement

---

3 *La Caixa de l'Empordà* [lə 'kaʃə də ləmpur'ða] : ger ha ger, Kef Bro-Empordà. Al lodenn visañ eus Kumuniezh Emren Katalonia eo Bro-Empordà.

kêr pe gêrig e Katalonia. Ha ganit e oa bet gwerzhet ar sistem-petra-din-me dezho ? »

« Ganin, ne lavaran ket. Gant va frezidant pennrener eo e oa bet tonket ar marc'had gant prezidant pennrener ar bank. »

« Gourc'hemennou dezhañ ! Rak gwall ziaes e vez d'un den ha n'eo ket katalan gwerzhañ un dra ben-nak d'ur C'hatalan. Ha d'ur bank katalan, diaesoc'h c'hoazh ! »

« Ur marc'hataer barrek eo va frezidant ! Mab d'ur peizant eus Bro-Leon. A-vihanik en doa desket ar vicher gant e dad, ur mestr ampart anezhañ, en ur werzhañ moc'h bihan war ar marc'hadoù, e-giz ma veze graet c'hoazh d'ar mare-se. Me, avat, n'on ket paotr an arc'hant. N'on ken nemet paotr an teknik. »

« N'eo ket fall tamm ebet. Ha staliet eo ar sistem-se ? Echu al labourioù ? »

« Ya, abaoe ouzhpenn bloaz zo. »

« Hag efedus eo ho sistem surentez, da vihanañ ? » a c'houlenn Alan.

« Efedus-kenañ. »

« Ha n'eus forzh penaos, pa ne vefe ket, ne lavarfes ket, » eme Alan, en ur sellet pizh ouzh e werennad win, evel pa vefe o klask enni ur virus urzhiataerezh bennak.

« Me, bepred, am eus fiziañs en da sistem, » eme v-Montse. « Hag a-drugarez dezhañ, ned aio ket gant al laer an nebeud a arc'hant a zo war va c'hont e *La Caixa de l'Empordà*. »

« Trugarez dit, Montse, » emezout, teneraet da galon un disterad gant ar fiziañs a laka ennout didro-kaer, goude ma n'anavez ket ac'hanout.

« Hag e c'hellfes silañ un tammig bug e-barzh

urzhiaeriaioù ar bank, ma vefe diverket, hep gouzout da zen, an arc'hant a zlean dezho evit paeañ va ranndi ? »

« Diaes 'vo din, 'm eus aon. »

« Biskenn eo ! Gwall zipitet on ! » emezi, en ur c'hoarzhin.

« Ar ranndi-se... » eme Soazig. Mat eo honnezh pa vez anv da cheñch roud d'ur gaoz pa ne vez ket dedennet ganti. « An hini emañ o paouez prenañ. Pell emañ hennezh eus ho ti-familh ? »

« N'emañ ket. Evit mont, n'eus ket ouzhpenn dek munut bale. En ur c'harter all eus Cadaqués emañ, siouloc'h eget e-kreiz ar gêriadenn, 'lec'h m'emañ hon ti-familh. »

« Ne oa ket plas a-walc'h dit en ho ti-familh ? »

« C'hoant am boa da vezañ va-unan o chom... Pa vezan gant va familh e Cadaqués, e vez birvilh en-dro din bepred. N'eo ket displijus. Met va mamm-gozh ha va mamm zo gwall lamprik o zeod. Ha chaokañ a reont o genoù, me 'lavar deoc'h ! Ne vez diskrog ebet ganto morse. Hag ezhomm am bez alies da gaout sioulder en-dro din. Ken evit diskuizhañ, ken evit labourat. Bihan-tout eo ar ranndi am eus e Cadaqués, met vad a ra din bezañ ennañ. Vad a ra din ober un azez war al leur-doenn ha chom da rambreal a-dal d'ar gêriadenn ha d'ar mor. Met plijadur am bez atav ivez pa vez mignoned en-dro din. Deuit du-mañ da'm c'haout p'ho po tro ! »

« Ne chomo ket ar bedadenn-mañ da veuziñ e puñs an ankounac'h ! » eme Soazig, a zeu formulennou dibar ganti a-wechoù.

Te, avat, a chom dilavar. Daoust m'emaout o verviñ gant ar c'hoant da respont da v-Montse ez afes laouen, hag ouzhpenn laouen, da g-Cadaqués. Met gouzout a rez

ne vefe ket abalamour d'ober ur gwel d'ar gêriadenn ha d'an trowardroioù.

« Pa soñjan mat ! » eme Soazig. « Ret e vo deomp pleustriñ da lakaat ar gwenneien da seniñ en hor yalc'h. Peotramant e kavimp fas-koad ! »

« Ne vo ket dav, » eme v-Montse, en ur vousec'hoarzhin. « A-galon-vat e vioc'h degemeret. »

Petra a zo o c'hoari ganit, Youenn ? A-vec'h eo dit ober anaoudegezh ganti, ma teu pep tra ennout da virviñ evel ur gaoteriad kig-ha-farz war an tan. Ur gwir galon vrikoli eus Kastell-Paol a zo o talmiñ en da greiz, e gwirionez.

« Ur soñj dispar eo hemañ, Alan. Ne soñj ket dit ? » a c'houlenn Soazig.

« Petra ? » eme Alan, gwall abadenn gantañ o klask distouvañ ur voutailhad win, dre ma 'z eo mennet-start ar stouv da vont e pilhoù kentoc'h eget asantiñ mont er-maez eus ar gouzoug, ken brav ma oa dezhañ bezañ tamolodet ennañ abaoe bloavezhioù.

« Mont du-hont. Da Gatalonia da gaout Montse. Ur soñj mat eo, ne soñj ket dit ? »

« Hag ez eo, ya, » emezañ, divec'hiet, p'en deus tizhet, a-benn ar fin, degas ar stouv er-maez diouzh gouzoug ar voutailh hep ma oa aet ar bruzunajoù anezhañ da drubuilhañ an dourenn prisius-meurbet.

Te 'vat, ne 'z peus ket kredet respont dirak Alan ha Soazig d'ar bedadenn savet gant Montse. Diwezhatoc'h ez po tro d'ober marteze, pa ne vint ket war-dro ken ? Met ken lentik ma 'z out...

* 4 *

*

Hag echu an digor-kalon, ha setu an holl ouzh taol evit debriñ koan a galon vat. Rougailh silzig mod Poc'her, eme Alan.

« Rougailh silzig mod Poc'her ? » a c'houlennez, hilliget da spered un disterad gant anv iskis ar pladad-mañ.

« Ya, 'vat ! Gant kaol, anduilh ha patatez. Rougailh silzig mod Poc'her. »

« Ne ouien ket e oas eus Bro-Boc'her, » emezout.

« Me ? N'on ket ! Tamm ebet ! Eus Lennon on-me, hag e Bro-Vidar emañ Lennon. *Poc'her to the people !* » a gan, en ur sevel e zorn serret, war don kanaouenn paotr Liverpool e lunedoù ront.

Mousc'hoarzhin a ra an holl, Montse evel ar re all, met ezhomm he deus da gompren eus petra zo kaoz.

Displegañ a rez dezhi ez eus ur bern broioùigoù hengounel e Breizh, evel Bro-Boc'her, en-dro da Garaez, ha Bro-Vidar, en-dro da Bleiben.

Souezhus eo blaz ar rougailh mod Poc'her-se. Iskis, dic'hortoz, dreist-depegn. Alan a vez diegi ennañ oc'h heuliañ penn-da-benn ar rekiyeoù. Ne c'hell ket miret da zegas e liv personel warno. Ha n'eo ket aet dizamant ganti fenoz. Pa 'z eo gantañ eo bet krouet ar rekiye.

« Ha te, Montse, » a c'houlennez etre daou vegad.
« Daoust hag e plij dit livadurioù paotr Cadaqués ? »

« Salvador Dalí ? Pas kement-se e gwirionez. Va zad-kuñv avat 'oa sot ganto. »

« Da dad-kuñv ? »

« Va zad-kuñv, ya. Ur mignon mat da z-Dalí e oa. Er skol e Figueres e oant bet asambles pa oant moused. A orin eus Cadaqués e oa an div familh, hini Dalí hag hini va zad-kuñv. E Figueres e oant o chom. Ha da g-Cadaqués ez aent da vakañsiñ e-pad an hañv. Rak pep a di o doa an div familh eno. »

« Pep a di-hañv, sellit 'ta ! Ne oa ket berr an arc'hant ganto, 'toare ! » eme Soazig.

« A-gozh e oa an tiez-se d'o familhoù. Hag e ti hor familh, e Cadaqués, a zo da'm zud-kozh bremañ, ez eus bet tremenet ur bern arzourien. Salvador Dalí, evel-just. Ha Man Ray, Marcel Duchamp, García Lorca ha me 'oar-me... Ar re-se a oa kamaraded da'm zad-kuñv. Kas a rae anezho da besketa war e vagig, hag ar vagig-se a zo en hor c'herz bepred. »

« Ur monumant istorel eo ar vagig-se, neuze, » eme Alan.

« Istorel, ya, ha ken istorel ken n'emañ ket e stad da vont war vor ken. Div vag all hon eus, unan dre ouel, ur ouel latinek dezhi, evit ar blijadur da vont war vor war ur vag mod-kozh, hag unan all gant ur c'heflusker, evit mont da besketa. Pesked a-vil-vern a vez tapet gant va zad-kozh ha va zad. »

« Ha tro 'peus bet da gejañ ganto ? » a c'houlenn Soazig.

« Da gejañ ganto ? Gant ar pesked ? » Ha Montse ha diskordañ da c'hoarzhin, hag ar re all war he lerc'h.

« Gant Dalí, Duchamp hag ar re all, » eme Soazig.

Hoallet out gant c'hoarzh lirzhin Montse, hoallet gant

he spered o virviñ dibaouez, hoalet gant boukloù he blev, a zegas warni doare ur briñsez fenisian, hoalet gant ar poulligoù o tañsal hep diskrog ebet en he divjod, hoalet gant al levenez hadet ganti a bep tu en-dro dezhi.

« Me ? Kejañ ganto ? Met marv e oant holl dija pa oan ganet ! Kalz koshoc'h on lakaet ganeoc'h eget ma 'z on ! » emezi, en ur ober van da grizañ he zal. « Ya. Marv e oant dija. Nemet Dalí. »

« Met anavezet 'peus bet Dalí, marteze ? » a c'houlenn Soazig.

« Soñj mat am eus anezhañ, ya. Un aotrou kozh-Noe e oa evit ar plac'hig vihan a oa ac'hanon. Un aotrou kozh-Noe e-giz va zad-kuñv. Un aotrou kozh-Noe, ya, met lemm e lagad ha drolik e voustachoù. Ur wech bennak, war a zo bet kontet din, en doa kemeret ac'hanon etre e zivrec'h. Me oa ur plac'hig daou vloaz d'ar poent-se. Ha kerkent ha savet en e zivrec'h, em boa sachet war e voustachoù. »

« Ur c'hras kaer eo din degemer amañ, dindan va zoenn, ur vaouez hag he deus bet an enor da sachañ war moustachoù Salvador Dalí ! » a zisklêr Alan war don ar c'hrapouezh gwinizh en ur sevel e werenn.

Ha pep hini da sevel e hini en ur zirollañ da c'hoarzhin. Ur bam dit klevet c'hoarzh Montse ha sellet ouzh ar fulennoù a levenez o strinkañ tan en he daoulagad.

« Ne 'm eus tamm soñj ebet eus an abadenn-se, » emezi. « Re yaouank e oan. Met kant gwech eo bet kontet din, gant tud va familh. Met ur soñj resis am eus dalc'het eus un abadenn all, pa oa bet kemeret ur poltred ac'hanon, dorn-ha-dorn gant Salvador Dalí. C'hwec'h vloaz e oan. War a lavare va zad-kuñv, he doa nac'het Gala, e wreg, mont war ar poltred. Ur vaouez un tammig ispisial e oa

honnezh. Doue d'he fardono. Un nebeud amzer goude-se, e oa aet da Anaon. Gant he eizhvet bloaz ha pevar-ugent e oa. »

« Gala ? » a c'houlenn Soazig. « Ne oa ket bet gwreg Paul Eluard a-raok bezañ hini Dalí ? » Kelennerzh war ar galleg eo Soazig. Daoust ha lakaat a ra he liseidi da studiañ barzhonegoù Eluard ?

Un nebeud bloavezhioù zo, e oa degouezhet dit follennata ur skouerenn gozh eus *Capitale de la douleur*, e stal ur marc'hadour levrioù kozh. N'out ket ur mailh war al lennegezh c'hallek, na n'out entanet gant ar varzhoniezh kement-se. Met soñj az peus eus ar barrad from a oa diwanet ennout gant an nebeud gwerzennoù az poa lennet. Eluard a ouie an dro da lakaat ar gerioù da zasseniñ e-barzh ar c'halonoù. Ha ken kreñv eo bepred galloud hud ar barzh, hag eñ marv abaoe meur a warlene.

« Geo, » eme v-Montse. « Dimezet e oa Gala gant Eluard pa oant bet pedet gant Dalí da g-Cadaqués da chom un nebeud devezhioù en e di, er bloavezh 1929. Ha kerkent ha troet e gein gant ar paotr Paol, e oa skrapet e wreg digantañ gant ar paotr Salvador. »

« Gant ar vezh alato ! » a estlammez, da gromozomoù leonat o virviñ holl a-gevret e kement kellig a zo en da gorf.

« An arzourien-veur-se o devez standardoù buhez disheñvel diouzh re ar paourkaezh tud ordinal eveldompni, » eme v-Montse. « Gala, d'ar poent-se a oa mestrez Max Ernst, hag Eluard a ouie c'hoari ar golo-pod, peogwir e oant o zri o chom er memes ti e-kichen Pariz ! Setu, neuze, penaos he doa kuitaet he gwaz hag he c'hariad, war ar memes tro, evit mont da c'haloupat laouen gant

Dalí. Met ur c'haer a istor karantez a zo bet etrezo, hag a zo padet betek fin o buhez. »

« Ret e vo dit kas deomp dre *e-mail* ar poltred ac'ha-nout, dorn-ha-dorn gant Salvador Dalí, » eme Soazig.

« Tu pe du emañ ar poltred-se e ti va zud-kozh. N'ouzon ket re vat pelec'h. Met n'on ket sot, tamm ebet, tamm ebet, gant livadurioù Dalí, ret eo din anzav ouzhoc'h adarre. Un hanter re anezho, 'm eus aon, am boa gwelet pa oan bihan. Dizonet on bet. Da vat, 'm eus aon. Ha gant an den Dalí n'on ket entanet kennebeut. Ur c'hwil e oa hennezh. Marc'h an arc'hant, betek re. *Avida Dollars*, un anagram diwar e anv, er c'hiz-se e oa bet lesanvet gant André Breton. Ha gouezet en deus tremen mat-tre diouzh renad Franco. »

Hag ar gaoz en-dro. Mat-kenañ eo ar gwin-mañ da zistagellañ an teodoù. Ur sell a daolez war al likedenn. Château Houtart-Geuloret. Ur Menez Sant Emilion. Souezhus. Jaojañ a ra ouzh ar boued iskis-mañ. Rougailh silzig mod Poc'her. Biskoazh kemend-all !

Goulenn a rez gant Montse evit peseurt abeg he deus eskemmet heol Katalonia gant ailhenn Breizh. N'eus ket par d'an ailhenn ouzh sec'hder ar c'hroc'hen, emezi. Plijout a ra Breizh dezhi, kenañ, hag un dudi eo eviti hin ar vro, ouzhpenn-se. Un dudi ! Hin ar vro ! Biskoazh kemend-all ! Hag Alan ha Soazig ha te ha c'hoarzhin e-leizh ho kalonoù. Un dudi ! Hin ar vro !

Un tammig poan az peus o krediñ anezhi, e gwirio-nez.

« Geo 'vat ! » emezi. « Un dudi eo pa vez heol hag un dudi eo ivez pa ne vez ket, ha pa vefe dindan ar glav zoken. Liesdoare e vez an oabl e Breizh, ha bemdez-Doue e vez lennet gweledvaou nevez ennañ. »

Strobinellet out ganti muioc'h c'hoazh war-lerc'h m'he deus distaget ar formulenn vray-mañ.

« Ur vro sec'h-kras eo va bro, » emezi. « Ha pa vez glav oc'h ober du-hont, e vez glav-pil-polos, ferc'hier houarn o kouezhañ, ha beuzet e vez pep tra buan. Ha ne vez ken soñj e penn an dud nemet redek da glask goudor ha disglav. E Breizh, da vihanañ, e c'heller bale dindan ar glav, hag e teu ar gweledva da vezañ hud, dreistnatur pe dost. »

« Dreistnatur ! Klevit ar skiantourez o kaozeal ! » eme Alan.

Displegañ a ra dit emañ-hi o kelenn biologiezh e skolveur Barcelona.

« Un arbennigourez war ar bezhin eo Montse, » emezañ. « Brudet-kaer e.... » O strebotiñ emañ war e c'herioù. Re efedus eo ar gwin, moarvat.

« Brudet-kaer e bed ar vezhinerien ? O lam di lam di lo ! » emezout, hep leuskel amzer gantañ da adkemer e lañs.

N'eo ket diefed ar gwin warnout, kennebeut, hervez doare. Gwellañ pezh a zo, ne 'z po ket da vleinañ da garr evit mont d'ar gêr. Met a-blad-kaer eo kouezhet da fentigell daou wenneg toull evel ur volotenn dic'hwezhet e-kreiz leton sportva ar Roudourou e Gwengamp. Kaer ez peus dispourbellañ da zaoulagad, n'eus mousc'hoarzh ebet war wel en-dro dit. E gwirionez, ne anavezont ket *Gwerz ar Vezhinaerien*, moarvat. Montse, ha n'eo ket souezh, estrañjourez ma 'z eo. Nag Alan na Soazig kennebeut. Kaer o deus bezañ bet pell war ar studi, ne ouezont na dailh na bailh, koulz lavaret, diwar-benn istor ha sevenadur o bro. Evel an darn-vuiañ eus ar Vretoned. N'eo ket er skol, er skolaj pe el lise, pe er skol-veur zoken o dije desket.

« E bed an arbennigourien war ar bezhin eo brudet Montse, » eme Alan.

« Ya, » emezout. « Setu dres ar pezh 'm eus lavaret. »

Un tammig pounner out, Youenn gaezh, ne gav ket dit ? N'eus ket muioc'h a se a c'hoarzh gant da arvesterien.

« Met petra 'z peus lavaret, Alan ? » eme v-Montse. « Me ? Brudet ? N'on ket brudet, na ne glaskan bezañ. »

« Gwall vodest out, Montse, » a respont Alan. « E Rosko, tout an dud a ouie piv e oas a-raok ma oa anv ganit a zont ganeomp d'ober ur c'hwec'hmiziad enklaskoù. »

« Ha war beseurt domani e kasez da labourioù endro ? » a c'houlennet ganti.

Displegañ a ra dit an traoù. Anv zo eus ar fotosintezenn hag eus ur spesad bezhin bennak, n'eo ket gwall gristen an anv anezhañ, goude ma 'z eo latin. Ha disoñjet ganit an anv-se, kerkent ha distaget ganti.

« Ar fotosintezenn, ya, » emezout. « Klevet 'm boa ac'hanout, en deiz-all, war ar radio. » Setu. Deuet out a-benn da anzav outi. A-benn ar fin !

« An abadenn radio-se ? Sell 'ta ! » emezi. « En em vousfentiñ 'm eus graet, 'm eus aon. »

« En em vousfentiñ ? Tamm ebet ! Met ne 'm eus klevet nemet div vunutennad eus an abadenn, siwazh. »

« Ne 'z peus ket kollet kalz a dra. Paotr ar radio a save goulennoù n'o doa na penn na lost, ha netra da welet gant ar pezh a ran. Ober a raen ar pezh a c'hellen evit respont. Ha goude-se, en doa anzavet ouzhin n'en doa ket bet amzer da brientiñ an abadenn, na da lenn an teuliad am boa kaset dezhañ. Hag evit bezañ pardonet, emezañ, en doa c'hoant da bediñ ac'hanon da evañ ur banne asambles gantañ en un ostaleri e-kichen. »

« Ha neuze... Ha neuze ? » a c'houlenn Soazig, gant ur mousc'hoarzh bihan.

« E.. E.. Zorro 'oa erruet ! » a vouskan Alan, war un ton anavezet.

« Ha tra ebet ! » a respont Montse. « Kemeret 'm boa diouzhtu penn an hent da Rosko. Amzer a-walc'h am boa kollet gant an istrogell-se ! »

Ur voem eo dit son he mouezh, mezevellet ma 'z out gant ar skedoù birvidik en he daoulagad leun a dan, ha gant dañs dibaouez ar poulligoù en he divjod, ha ne 'z peus ket selaouet gant an aked a vije bet ret, pa oa o tisplegañ petra e oa danvez hec'h enklaskoù.

« A-benn nebeut, a-drugarez da v-Montse, e vo helosk diwar ar bezhin, da lakaat en hor c'hirri, » eme Alan. « Hep ar c'hwezh fall, 'michañs. »

« Re bell ez ez ganti, evel kustum, » emezi. « Met en amzer da zont, marteze, e teuimp a-benn d'ober, a-drugarez d'ar fotosintezenn. »

« Ar fotosintezenn ? » a c'houlennez. « Klevet 'm boa bet anv eus an dra-se pa oan lisead. Met ankounac'haet 'm eus penn-da-benn eus petra ez eus kaoz. »

« Sellomp ouzh n'eus forzh peseurt plantenn, n'eus forzh pegen bras pe bihan e vefe, » eme v-Montse. « Ur boked-laezh, pe ur wezenn-derv. N'eus forzh. Gant nerzh ar gouloù, tapet dre sikour ar c'hlorofil, e vez torret ganti molekulennoù an dour a zo enni. Diwar se e teu oksigen hag hidrogen. An oksigen-se a vez taolet en aer. Hag an hidrogen-se a vez implijet gant ar CO_2 a vez puñset ganti en aer tro-dro dezhi evit fardañ danvez organek. An danvez organek-se a ya da ober ar blantenn. Memes tra evit ar bezhin, nemet eo en dour e vez tapet ganto ar CO_2 disolvat. »

« Ma 'm eus komprenet mat, » emezout, « ar plant hag ar bezhin zo e-giz uzinoù da dennañ ar CO₂ diouzh an atmosferenn hag ar morioù, ha da broduiñ oksigen ha danvez organek. »

« Mat-tre ! » eme v-Montse, en ur c'hoarzhin. « Amañ, bepred, ez eus unan o selaou ar pezh a lavaran ! »

Ya, 'vat ! Montse, ma ouifes !

« Me ne gomprenan seurt ebet, » eme Soazig. « Diga-rezit ac'hanon. A-viskoazh em eus bet un doare euzh ouzh ar skiantoù. Abalamour ma ne welan kened ebet enno, moarvat. »

« Kened zo er skiantoù, Soazig. Faziañ a rez, karedig, ha pec'hed eo, » eme he gwaz.

« Marteze a-walc'h, Alan, » eme Soazig. « Met petra 'ri ! Er mod-se emañ an traoù. »

« Hag er mod ma 'z out e karan ac'hanout ! » emezañ, en ur lakaat ur pok trouz war he jod.

Petra zo o c'hoari gantañ ? Ha graet en dije he stal d'ur voutailhad win da c'hortoz ac'hanoc'h ?

« Ha te, Montse. Petra 'rez en afer-se, just a-walc'h ? » a c'houlennez.

Te ivez, evit gwir, a laoskfe a-walc'h ur pok war he jod. War ar poullig a zo en he c'hreiz.

« Labourat a ran, asambles gant skiantourien eus meur a vro, da gompren donoc'h c'hoazh penaos ez a ar fotosintezenn en-dro. Ur bern traoù a zo bet kavet gant ar re a zo bet en hor raok. Met kalz muioc'h a chom da gavout c'hoazh. Hag un devezh bennak, piv a oar, a-barzh dek vloaz pe kant vloaz amañ, e vo kavet a-drugarez d'hol labourioù, an tu da broduiñ danvez organek, diwar an dour hag ar CO₂, buanoc'h eget gant ar plant hag ar bezhin, ha war ur skeul greantel. Ul lodenn eus an danvez

organek-se a c'hellfe bezañ treuzfurmet e boued evit an dud hag al loened, hag ul lodenn all e helosk. »

« Hag er c'hiz-se, » emezout, « e vefe digresket tamm-ha-tamm ar CO₂ en atmosferenn. »

« Setu ar pal, » emezi.

« Montse zo o vont da saveteiñ ar blanedenn, » eme Alan.

« Alan ! N'eo ket brav ober goap er c'hiz-se eus ar pezh a ra Montse ! » a estlammez.

Sell 'ta. N'out ket bet evit herzel da vont da zifenn anezhi.

« Bez dinec'h, Youenn, » emezi. « Me zo boas. Er memes burev e labouromp e Rosko. Hag e-pad an deiz e vez Alan oc'h ober an hegig din. N'eo ket drouk, tamm ebet. Anavezout a ran ar c'hwil-mañ ! »

« Ne ran ket goap. Ul labour dispar emañ Montse o kas war-raok diwar-benn ar fotosintezenn, » eme Alan. « Met n'on ket evit krediñ e c'hello Mab-den produiñ danvez organek a-vil-vern en ur varmouzañ ar plant hag ar bezhin. »

« Bezet a vezo, e vo ret deomp ober un dra bennak. Bez' emaomp o tistruj hor planedenn, ha tan zo e-barzh an ti, » emezi.

« Kalon vat dit, Montse ! » eme Alan en ur sevel e werenn.

Chom a rez en estlamm o klevet ar vaouez yaouank. Divinout a rez, dindan ar blev rodellek-mañ, hag a-dreñv he daoulagad o virviñ dibaouez, ur mikroprosesor galloudus-kenañ. Meur a hini zoken, o labourat kenstur.

* 5 *

*

Echu koan, lonket ganeoc’h ur banne dour tomm evit sikour ar rougailh silzig mod Poc’her d’ober e ziskenn betek ifernioù an diazezañ boued, ha kimiadet diouzh hoc’h ostized, emaoe’h ho-taou, Montse ha te, o vale goustadik war ar riblenn-straed, war-zu he c’harr. Un ambroug a rez dezhi, evel-just, e ken kaz ma vefe laeron heñtoù bras en noz-mañ, kollet diwar o hent war bavez Landerne.

« Laeron heñtoù bras o kantren amañ, en ur gêr ken peoc’hus ? Trugarez dit a-greiz kalon da wareziñ ac’hanon, » emezi, gant un ton a laka ac’hanout da dridal.

Ha dre m’emaout o vale en he c’hichen, e teu anatoe’h-anatañ dit an nerzh desach magnetek embreget ganti warnout, korf hag ene. Hi a zo ur warell skedus ha galloudus ha te un tamm houarnaj dister. Youenn gaezh ! Petra a zo o c’hoari ganit ?

« Ar wech a zeu, » emezi, « ma tegouezh dit mont adarre da Gatalonia evit da labour, kas keloù din, ha mard emeon er vro d’ar poent-se, e roin dit da anavezout Barcelona. Pe Cadaqués. »

Petra zo a-dreñv ar gerioù-mañ ? Daoust hag eñ... Evelato, Youenn ! Petra ez ez da grediñ ? Arabat dit mont e breskenn. N’eo ken nemet ur bedadenn a galon vat. Arabat dit krediñ ez eus un dra bennak all da gompren.

M'he dije santet Montse pebezha strafuilh a zo en em staliet e-barzh da ene, n'he dije ket graet ar c'hinnig-se dit. Ur c'hinnig onest anezhañ, penn-da-benn.

« Ne c'hwitin ket da gas keloù dit, » emezout, da galon o skeiñ gwashoc'h eget ur morzhol war an annev. « Met da c'hortoz, » a ouzhpenn, « ma 'z out a-du, e c'hellfemp reiñ dit da anavezout Menez-Are, daoust ma ne vo kavet tamm bezhin ebet warnañ, nemet ur chañs a vefe. »

A-ratozh-kaer ez peus lavaret *c'hellfemp*. E-giz pa vije bet ennout ar soñj da ginnig da Soazig ha da Alan dont asambles ganeoc'h. Met re vat e ouezez n'out ket prest da lakaat anezho da gemer perzh en da raktres pourmenadenn.

Hag asantiñ a ra Montse diouzhtu. Ha goude ma ne 'z peus ket kredet goulenn ganti he niverenn pellgomzer hezoug, e ro anezhi dit. Abalamour deoc'h, emezi, da aozañ munudoù an dro-vale-se, diwezhatoc'h, evel-just, peogwir n'he deus ket amzer bremañ, erru eo diwezhat, Rosko n'emañ ket e-kichen, tremen poent eo dezhi mont.

Kinniget ez pije dezhi chom da gousket en da di, hep tamm mennozh-kuzh ebet eus da berzh, evel-just ('fin, hini ebet... pe dost), ha kemer penn an hent warc'hoazh vintin kentoc'h eget bremañ e-kreiz an noz. Met o vezañ m'o deus kinniget Soazig hag Alan reiñ bod dezhi evit an nozvezh en o zi, hag o vezañ m'he deus nac'het, e vije bet dibosupl dezhi asantiñ d'ar memes kinnig diganit.

Ur stokadig adrenalin a glevez o redek a-hed da livenngein pa zeu da ziweuz da stekiñ ouzh kroc'hen he jod, evit ur pok kenavo. Ur pok mennet da chom fur.

Digeriñ a ra Montse he c'harr, pignat ennañ, azezañ ouzh ar stur, stagañ he gouriz, reiñ lañs d'ar c'heflusker, ha loc'hañ goustadik. En ur ober un hejañ d'he dorn.

Hag he mousc'hoarzh a zegas soñj dit eus hini ar Vona Lisa. Petra zo a-dreñv ar mousc'hoarzh-mañ ? Ne ouezi ket muioc'h fenoz. Aet eo karr Montse diwar wel, e pleg ar straed.

Chom a rez war ar riblenn, badaouet an tamm ac'hanout. Ya he deus lavaret evit an dro-vale ! Hag hep termal he deus lavaret ya. Ha roet dit niverenn he fellgomzer hezoug zoken, hep ma 'z poa goulennet. A-benn un nebeud devezhioù, e tremeni ur frapad mat penn-ouzh-penn ganti, war gribenn Menez-Are !

O lammat emañ da galon en da greiz gant an eürusted, unan eus ar seurt na 'z peus ket klevet abaoe meur a warlene.

Montse. Kentañ tra a rez, kerkent hag erruet er gêr, eo mont war Internet da glask gouzout hiroc'h diwar he fenn. Abalamour, dreist-holl, da gavout ur poltred bennak anezhi. Ur poltred ? C'hwec'h a gavez, se. Ha tridal a ra da galon gant ar gwel anezho. Ha pellgarget diouzhtu. Evel-just. Ar c'hwec'h anezho. Ha moulllet. Ar c'hwec'h anezho, kement hag ober. Mat ez poa graet pemzektez zo pa 'z poa staliet kartouchennadoù liv nevez war da voullerez.

Pemzektez zo ! D'ar poent-se, ne c'helles ket soñjal e rajes anaoudegezh gant perc'henn ar vouezh ken dudius e oas o paouez klevet war ar radio. Ha dreist-holl, ne c'helles ket gouzout pegen bebeilpennet e vije da vuhez e ken nebeut a amzer. Pell ac'hano !

Dre forzh seurfñ war Internet, e kavez ivez un nebeud videoioù anezhi, o tisplegañ e saozneg hec'h arguzennoù dirak saliadoù tud aketus, un tammig e pep lec'h dre ar bed. E San Francisco, Sidney, Hawai (sell 'ta ! ha seurfñ a ra ivez ?), Barcelona, evel-just. Teneraet eo da galon o

klevet ar saozneg a zeu ganti, blaz ar pebr ruz gantañ, dre m'emañ-hi o lakaat kevatalennoù reaktadurioù kimiek da redek war un daolenn.

En ur lenn hag adlenn he CV, a zo bet embannet ganti war Internet, ez peus merzet he deiziad ganedigezh.

D'an 20 a viz Eost 1976 e oa ganet. Ugent vloaz yaouankoc'h egedout eo. Da lavaret eo ez out ugent vloaz koshoc'h egeti. Ugent vloaz hag un nebeud mizioù ouzhpenn zoken. Evelato, Youenn !

Ha neuze ? Ar sifr 2 hag ar sifr 0 en e gichen, n'int ken daou sifr kichen-ha-kichen, e gwirionez. Hep ster ebet dezho. Setu ar pezh a soñjez.

Ha Montse, peseurt soñj he deus, da'z soñj ?

Gwir eo ar pezh a zo bet lavaret gant Alan. Anavezet eo Montse er bed a-bezh evit hec'h enklaskoù diwarbenn fotosintezenn ar bezhin. Kelenn a ra biologiezh e skol-veur Barcelona, hag hi yaouank-flamm, pa n'eo ken nemet eizh vloaz warn-ugent. Nav vloaz warn-ugent dizale. Ur maread pennadoù he deus bet embannet war ar c'helaouennoù skiantel. Dibosupl-krenn dit kompren eus petra ez eus kaoz enno, rak an titloù anezho zoken zo brizhet gant gerioù ha n'emaint ket e-barzh da c'heriadur personel, da ziazez titouroù, pa vo lavaret mat, evit bezañ diouzh ar c'hiz. Met ne rez van ebet. Gant Montse eo int bet skrivet, ha lorc'h zo ennout. Honnezh, 'vat, evel m'he dije lavaret da vamm-gozh, a zo ur sac'had traoù en he fenn.

Met poent eo dit mont da gousket, rak warc'hoazh ne vo ket un devezh gouel-berzh.

Ha poan en deus ar c'housk o tont dit en noz-mañ. O tasseniñ diehan ennout emañ son mouezh Montse, frond an heol ganti, ha bep tro ma serrez da zaoulagad, e

teu ennout ar gwel strobinnellus eus ar poulligoù, birvilh diehan enno, en he divjod, hag eus he boukloù du-bran o nijellat bep tro ma tro he fenn, hag eus ar fulennoù o traskal en he daoulagad glas-gwer hag oc'h enaouiñ un tan c'hwek ennout.

Ur gwir briñsez eus ribloù ar Mor Kreizdouarel a zo anezhi. Ha bremañ e teu anatoc'h-anatañ dit ar santadur a oa diwanet ennout, pa oac'h ho-taou o vale war ar riblenn-straed, ur santadur iskis, evel pa 'z pije anavezet Montse a-holl-viskoazh. En ur vuhez kent, marteze ? Hag un doare kendon a santez etre da ene hag hec'h hini. Ha poellek eo komz eus kendon ? Abaoe peur e anavezet anezhi ? Un nebeud eurioù hepken hag e komzez dija eus kendon etrezoc'h ? Alato, Youenn !

N'out ket fur, tamm ebet. Nebeutoc'h a amzer az peus lakaet evit bezañ diodet ganti eget evit choaz da bakad toazennoù diwezhañ er gourmarc'had. Hag ur vi war ar grampouezhenn : ugent vloaz koshoc'h out eget Montse. Ugent vloaz ! Re gozh out eviti, paotr paour ! Ned aio an afer-mañ da benn ebet, ne gav ket dit ?

Met nac'hañ a rez sevel goulennoù. Tuet out zoken da grediñ he deus roet ur sin kreñv dit p'he deus asantet mont ganit d'ober un dro-vale vihan da Venez-Are.

Dibosupl kousket gant ar froudad fromoù a zo oc'h ober o reuz ennout. Deuet eo neuze da urzhiataer hezoug ganit war da wele ha n'eo ket er c'hiz-se e vo desachet ar c'hoant kousket war da dro. Hag astennet war da gein dindan da c'holc'hed en deñvalijenn, e sellez hag e adsellez ouzh ar video eus Montse az peus pellkarget. Ne gomprenet na bu na ba er pezh a gont, ha n'eo ket ar saozneg, penaos lavaret, digustum, ya, digustum, a zo ganti eo a zo kaoz. He doare da gomz ar yezh-se en deus

ur galloud hud zoken : lakaat a ra da galon da vihanaat. Met dianav-krenn eo dit ar geriadur teknikel implijet ganti. Met ne rez van ebet. Ar pezh a gont evidout eo gwelet he blev o hejañ, gwelet he mousc'hoarzh o tegas sklêrijenn war he dremm, gwelet ar fulennoù o virviñ en he daoulagad. Hag ar poulligoù o tañsal en he divjod. Ha selaou anezhi o komz, ha pa vefe gant gerioù he zunodo arbennigourez war ar bezhin. Ha p'he dije komzet diwar-benn geologiezh ar C'hamtchatka e vije bet ar memes tra.

Ha sankañ a rez en alfo, e-giz pa vefes mezv. A-benn ar fin, e savez ar bromesa dit-te da-unan e pellgomzi dezhi kerkent hag warc'hoazh. Ha deuet ar peoc'h ennout, e lakaez da urzhiataer hezoug war da daol-noz. Ket. War da daol-noz n'eus ket plas ken. War al leur, war ar plañchod e lakaez anezhañ. Emichañs ne vo ket friket ganit pa savi warc'hoazh vintin. Pe e-kreiz an noz.

Ya. Kerkent ha warc'hoazh e pellgomzi dezhi. Ha daoust petra a lavari dezhi ? Ne 'z peus ket amzer da gavout ur respont, rak trec'h eo ar c'housed warnout diouzhtu.

* 6 *
*

Anat eo ar fas koad a-dreñv mousc'hoarzh ledan an ostizez pa lammez e-barzh ar c'harr-nij, berr warnout ha dourc'hwez-tout.

Ha n'eo ket seizhdaleet honnezh evit serriñ ha prenañ an nor war da lerc'h.

Ma vijes erruet tregont eilenn goude-se, ne 'z pije ket bet ar pezh mell enor da vezañ ar beajour diwezhañ o pignat er c'harr-nij. Brav c'hoazh pa 'z eus dek munut dale gant an nijadenn. Bet tost dit ober peñse e-kreiz ar porzh, e-kreiz an aerborzh pa lavarín mat.

Meur a wech out bet daleet war an hent etre Mogerieg ha Gwipavaz, ken ez poa kollet ar spi da dapout da garr-nij e koulz. Da gentañ, out en em gavet en un aridennad kirri hep fin ebet a-dreñv ur c'harr hep aotre-bleinañ, hag al loman anezhañ hag e genloman a oa pep a fri ruz-mouk e-kreiz o fas, peadra da lakaat beterabez ar vro da vont war ar marc'h-bided.

Ha goude-se, ez peus bet plijadur ken-ha-ken o studiañ e-pad ur pennad mat logo *Rolland Penn-Ar-C'hrañn*⁴

---

4 E 1946, pa oa bet krog Joseph Rolland (1925-2004), ganet en ur familh labourerien-douar eus Penn-ar-C'hrañn, e-kichen Landerne, da aozañ ha da gempenn ostilhoù labour-douar, ne c'helle ket soñjal e teufe tamm-ha-tamm e stalig da vezañ ar brasañ embregerezh sevel kirri-stlej evit al labour-douar e

ouzh penn a-dreñv ur mell karr-stlej staget ouzh ur mell traktour o ruilhal a-zoug e gamm, kement a bres warnañ hag un olifant o vont d'ar gousperoù. Ha dibosupl-krenn dibaseal anezhañ, evel-just, abalamour d'an aridennadoù kirri o tont dibaouez ez keñver.

Gorre-Leon a-bezh a oa en em glevet, evit doare, evit lakaat ac'hanout da c'hwitañ war da nijadenn.

Leun-kouch eo ar c'harr-nij. Merzout a rez diouzhtu da genseurted labour Modibo Konde ha Marion Nedeleg, azezet kichen-ha-kichen, divec'hiet o-daou o welet ac'hanout o tont war wel. Mont a rez war-zu enno ; ha teurel da bouez war ar skaoñ en o c'hichen, dindan selloù du ar veajourien all a gred start eo te eo a zo kaoz d'ar c'harr-nij da gaout dale. Ha padal, n'out ket kablus, tamm ebet.

« Bet darbet deomp mont hepdout da Helsinki, » eme Varion.

Pegen yaouank eo homañ ! emezout ouzhit da-unan, teneraet da galon evel un tad dirak e verc'hig o c'hwezhañ ar boujiennoù war he gwastell deiz-ha-bloaz. N'eus ket bloaz c'hoazh abaoe ma 'z eo deuet Marion er-maez eus he skol ijinourien. Souezhet e vezez ganit da-unan a-wechoù, pa sellez outi un tammig e-giz ar verc'h na 'z peus ket bet. Gwir eo. Dindan da askell emañ-hi ganit en embregerezh. Daoust ma oar nijal hec'h-unan bremañ. A oad eo gant da vab koshañ. An hini a zo keginour. A-wechoù e teu ar soñj dit e c'hellfent dimeziñ... Ha reiñ bugale-vihan vrav dit. Ur verc'h-kaer a-zoare e vefe

---

Breizh, hag e Frañs a-bezh. Ur c'hristen e feiz virvidik e oa, ha pa 'z eas war e leve, e fellas dezhañ sikour ar veleien war-dro parrezioù Bro-Landerne. Ken e voe anvet da ziagon gant eskob Kemper ha Leon.

Marion. Met n'en em anavezont ket an eil egile. Pec'hed eo... Ha ma aozfes un emgav etrezo, hep gouzout dezho ?

Sirius ha barrek eo Marion. Ha dizamant d'he foan war he zachenn labour. Mousc'hoarzhin a ra bepred pa lavarez dezhi ez eus ur gwir ebeulez labour anezhi. Mousc'hoarzhin glas marteze, rak n'eo ket sur e vefe d'he grad an doare-mañ da reiñ meuleudi dezhi.

« Mont hepdon da Helsinki ? Bo ! Ne vije ket bet marv mil den, » emezout. « Hepdon e vijec'h deuet a-benn d'en em zifreññ hoc'h-unan. » N'eo ket faos penn-da-benn. Barrek-kenañ eo Marion ha Modibo war o micher. « Gouzout a rit a-walc'h ned an da Helsinki ken nemet abalamour da seveniñ ar bromesa am eus graet da person ho parrez ha bezañ gwarant na vefe emzalc'h dizoare ebet etrezoc'h. »

Anavezout a rez anezho mat a-walc'h evit sevel fentigelloù a seurt-se. Pell amzer zo n'eus person ebet ken er parrezioù. Ha da zaou genseurt labour n'emaint ket o chom er memes kumun, nag er memes kanton, zoken. Ha muzulman eo Modibo, n'eus forzh penaos.

Hennezh a zo diwanet ur mousc'hoazh bihan war e ziweuz. A orin eo eus Koumbala, ur vro vihan e Afrika ar C'hornôg, Kavet ur Vretonez war e hent pa oa deuet da Vreizh d'ober e studi. Ha chomet abaoe. Ur stlennegour efedus-kenañ hag ijinus-dreist a zo anezhañ. Marteze a-walc'h en deus bet an ijinusted-se a-ziwar-lerc'h e dad. Mekanikour eo hennezh du-hont e Koumbala, diouzh a lavar e vab. Ha bepred e kav an tu da zresañ kirri-boutin ha kamionoù kozh-Noe hag a vefe sellet outo en Europa e-giz dirapar-kaer. Un den chichant-tre eo Modibo. Ur gwir blijadur labourat gantañ. Unan prisius-kenañ evit an embregerezh.

A-barzh ul lajadig amañ, e tibrado ar c'harr-nij diwar aerborzh Brest. En un otel e Roissy e chomoc'h da gousket fenoz. Warc'hoazh, da c'houlou-deiz, d'an eur ma teuio gwenn ar maezioù, ez eoc'h kuit. Ned eoc'h ket dre ar c'hoad, ned eoc'h ket dre ar menez. Dre an oabl hag ar c'houmoul, avat, ne lavaran ket. Gant ur c'harr-nij all hag a gaso ac'hanoc'h da Helsinki. Ur sizhunvezh e chomoc'h e Bro-Suomi, da staliañ ur sistem surentez war rouedadoù uzinoù *Puloe*, ma vez aozet c'hoarielloù enno, hag a vez gwerzhet er bed a-bezh.

Setu. Krog eo al labous dir ha tan da finval. Klevet a rez ar bennostizez, ouzh he mikro, o c'houlenn digarez, e anv ar gompagnunezh, evit an dale, hag o reiñ an abeg dezhañ, e galleg flour : « *Veillez nous excuser pour ce retard dû à une arrivée tardive de l'appareil.* »

N'out ket souezhet. Setu an digarez daou wenneg toull a vez taolet bremañ d'ar veajourien seul taol pa vez dale gant un nijadenn. Un tamm brav a hardison o deus tud ar gompagnunezh, evelato, pa gredont embann ez eus dale gant ar c'harr-nij abalamour... ma 'z eus dale gantañ !

Un armead koñsultanted o deus labouret noz-deiz mizvezhioù-pad a-benn diskoachañ ar formulenn hud-mañ. Ur menezriad arc'hant a zo aet ganto moarvat evit o foan. Pinvidik eo an aerlinenn !

Ma vije bet an arc'hant ar pal kentañ en da vuhez, e vijes aet da goñsultant. Pe krouet ez pije un ajañs kehen-tiñ. E Pariz, evel-just. Hag arc'hant az pije berniet gant ar rastell en ur werzhañ luganioù bruderezh evel hemañ :

« 100% EUS HOR C'HLIANTED
o deus prenet unan, da vihanañ, eus hor produioù. »

Bremañ, avat, e ouezez ar pezh a lavari e galleg flour pa errui gant dale war da labour : « *Veuillez m'excuser, cher patron, pour ce retard dû à mon arrivée tardive.* »

Setu. O paouez dibradañ emañ ar c'harr-nij, fas d'ar C'hornôg, abalamour d'an avel, moarvat. Kêr Vrest o tont war wel diouzhtu a-gleiz. Ledenez Kraozon pelloc'h, en tu all d'ar Vorlenn. Sevel a ra e askell gleiz d'an nec'h ha stouiñ e askell zehoù d'an traoñ, evit ur c'horn-tro hir a-zehoù, en ur bignat a-dizh en oabl. Arvor Norzh Leon o tont war wel en e bezh. An Aberioù. Kerlouan, Brignogan, bae Goulc'hen. Mogerieg a zivinez a-bell, e-lec'h ma oas bremaik o vale asambles gant Montse. Hag Enez-Vaz. Ha Rosko, e-lec'h m'emañ-hi bremañ. Hag e-barzh ar c'houmoul e sank ar c'harr-nij, ha ne weler ket an douar ken.

Hiziv ez peus bet tro da welet Montse adarre. Ar wech kentañ dit abaoe ar pred e ti Alan ha Soazig. Hag ar wech diwezhañ a-raok pell rak tost echu eo he frantad c'hwec'h miz e Rosko, hag en Helsinki e vi c'hoazh a-barzh un nebeud devezhioù amañ, pa 'z aio da Gatalonia en-dro.

Ha n'eo ket da Venez-Are eo bet kaset ganit. Nemet en Arvor, e-kichen Mogerieg. Un endervezh hepken. E fin an devezh, eo bet ret dit lakaat herr betek aerborzh Brest da bakañ da garr-nij betek Pariz. Da c'hortoz kenderc'hel warc'hoazh betek Helsinki.

Met e-pad an nebeud eurvezhioù az peus tremenet asambles gant Montse en arvor Mogerieg, n'out ket deuet a-benn da lakaat anezhi da santout, e mod pe vod, pebezh birvilh c'hwec'h a zo o ren ennout. Strobet, kropet e oas en da jestroù hag en da gomzoù.

Feiz ! Ur bern traoù az peus desket diganti diwar-benn ar spesadoù bezhin a vez kavet war aodoù Breizh. Deuet

out a-benn zoken da engravañ un nebeud anvioù en da vemor. *Chondrus crispus*, *Himanthalia elongata*, *Fucus serratus*... Ret eo bet dit anzav outi n'eus ket ennout muioc'h a ouiziegezh diwar o fenn eget e-barzh ur peul koad war vord an hent diwar-benn teorem Pitagoras. Ha soñjal etre da gein ha da roched e oa bet ret dit gortoz e-pad tost un hanter gantved a-raok kaout da gentel gentañ diwar-benn spesadoù bezhin da vro. Ha digant ur Gatalanez, war ar marc'had. Met deuet e oa ur goulenn da hilligañ da spered :

« *Fucus serratus*. *Serratus*, *serrat*... Montserrat... Hag ul liamm a zo etre anv ar *Fucus serratus* ha da anv-badez, Montserrat ? »

« Ya, 'vat ! » emezi, souezhet. « Ha morse ne 'm boa soñjet en dra-se. Ul liamm a zo, evel-just ! *Serratus*, e latin, a dalvez troc'h-didroc'h, e stumm dent un heskenn. Alese ar ger katalaneg *serrat*, en deus ar memes ster. Er c'hiz-se e oa bet anvet ar spesad *Fucus*-mañ, abalamour da stumm o lavnennoù, o delioù mar karez gwelloc'h, daoust ma n'eus ket a zelioù war ar bezhin. »

« Ya, ha da anv-badez ? »

« Lavaret 'm boa dit eo ur stumm berraet eus *Maria de Montserrat*. Abalamour da abati Montserrat. Lec'hiet war Venez Montserrat. *Mont Serrat*. Anvet er c'hiz-se abalamour d'e gribenn, heñvel a-walc'h ouzh dent un heskenn. »

Ha deuet ur soñj dit. Ha ma 'z pije lavaret dezhi e soñjfes enni bep tro ma welfes ur bod *Fucus serratus*, stag ouzh ur garregenn pe strewet war an traezh ? Ur skeul astennet dezhi evit reiñ dezhi da zivinout petra a oa o c'hoari ennout. Ne 'z peus ket kredet ober, avat. Perak 'ta ? Ne vije ket bet ken diaes-se, koulskoude.

Fucus serratus, pe... *Fucus montserratus*...

Buan, re vuan, siwazh, eo erruet fin an devezh. Adka-
vet ho peus ho taou garr war ar parklec'h, e-kichen porzh
Mogerieg.

Ur c'hardeur bennak d'ar muiañ-tout a chome ganit
a-raok loc'hañ da Wipavaz. Dibosupl e vije bet dit chom
pelloc'h. Da garr-nij ne vije ket chomet da c'hortoz
ac'hanout. Gwellañ pezh a zo, ne 'z poa ket ezhomm da
dremen dre da di da glask da valizenn. En da goufr e oa
ganit dija.

« Un dra a bouez am eus da lavaret dit, Youenn... »
Dic'hoarzh e oa deuet dremm Montse da vezañ a-greiz-
holl. « Ha ne vin ket pell, rak arabat dit c'hwitañ war da
garr-nij, me 'oar a-walc'h. »

« Lavar din, Montse. » Da galon a oa krog da galken-
niñ en da greiz. Petra e oa o vont da lavaret dit ?

« C'hoant 'm eus da drugarekaat ac'hanout, » emezi.

« Evit an devezh-mañ ? Arabat dit trugarekaat ac'ha-
non. »

« Geo, evel-just. Ur prantad plijus-kenañ hon eus tre-
menet, o vale a-hed an aod... »

« Hag ur bern traoù am eus desket diwar-benn ar
seurtoù bezhin. »

« 'Michaës n'eo ket bet re dorr-penn ar gelennerez ! »

« N'eo ket bet, tamm ebet. Ur gelennerez a-zoare eo ar
gelennerez-se. Dalc'het 'm eus soñj eus an anvioù, zoken.
Selaou : *Chondrus crispus*. *Laminaria digitata*. Hag an
hini bravañ en o zouez : *Fucus montserratus*... »

« *Fucus serratus*, Youenn, *Fucus serratus*, » emezi, fent
en he daoulagad.

Met gouzout a raes e rajes *Fucus montserratus* hiviziken
eus ar seurt bezhin-se. Pec'hed e oa pa ne 'z poa ket kredet

lavaret dezhi. Un doare dilikat e vije bet da lakaat anezhi da gompren an traoù.

« Youenn. Evit un dra bennak all em eus c'hoant da drugarekaat ac'hanout. N'ouzon ket penaos 'peus graet met... »

« Met... petra ? » Krog e oa da galon da skeiñ taolioù-igoù en da vruched.

« Kavet 'peus an tu da zegas din en-dro ar c'hoant c'hoarzhin. »

Ar c'hoant c'hoarzhin ? Biskoazh kemend-all !

« Bremaik ? » emezout. « Pa oamp o vale a-hed an aod ? »

Ur mousc'hoarzh a zo bet enaouet war dremm Montse gant da c'houlenn.

« Abaoe an nozvezh all, » emezi. « Pa oamp e ti Alan ha Soazig. Ha just a-walc'h, setu abalamour da betra em eus c'hoant da drugarekaat ac'hanout. A-drugarez dit eo deuet ar c'hoarzh ennon en-dro. »

« Bec'h 'm eus o krediñ ac'hanout. » Souezhet-mik e oas gant ar pezh e oas o paouez klevet.

« Ha gwir eo koulskoude. Abaoe ur pennad mat a amzer, e oa bet tec'het ar c'hoarzh diouzhin. »

« Abalamour d'ar glav ha d'an avel e Breizh ? »

Ur mousc'hoazh all a oa deuet da lakaat buhez er poulligoù en he divjod.

« Gwelet a rez ! Pa lavaran dit 'peus kavet an tu da lakaat fent ennon. Abalamour d'ar glav ha d'an avel, emezout ? Tamm ebet ! Selaou ! Betek-henn, ne 'm boa ket bet tro da lavaret dit perak e oan deuet da Vreizh. »

« Geo. Da studiañ ar fotosintezenn e-barzh ur spesad bezhin. Gwelet a rez. Taolet 'm eus evezh. »

« Gwir eo. Me 'oar a-walc'h 'peus taolet evezh. Met

estreget se a oa. Pa oan deuet da Rosko, tost c’hwec’h miz zo, em boa ezhomm da lakaat mil kilometr etre Katalonia ha me. Ezhomm bras. Joan, ar paotr a garen abaoe bloavezhioù, ar gwaz am boa lakaet va holl fiziañs ennañ evit krouiñ ur familh asambles gantañ... Hennezh, e gwirionez, a dremene e amzer o tailhañ bonedoù din gant e studierezed yaouank. An holl, er skol-veur e Barcelona, a ouie kement-se. An holl, ya, nemedon-me, dall ha sot ma oan. »

Ha Montse hag ober un ehan a-raok kenderc’hel :

« Hag o vont da zimeziñ e oamp, ouzhpenn-se ! Lakaet e oa an deiziad. Laouen-bras ha fromet ken-ha-ken e oa ar beleg kozh en doa badezet ac’hanon gant ar soñj eureudiñ ac’hanon. Va mamm a oa he santimant aozañ boued evit ar friko. Graet he doa bet dija evit eured va c’hoar. Fardet he doa bernioù boued eviti, tamm-ha-tamm, ha lakaet da skornañ da c’hortoz an devezh meur. Div skornerez a oa bet prenet a-ratozh-kaer gant va zud. Hag en o zi e Girona emaint c’hoazh. Hag evit va eured-me, e oa bet rakprenet ur varrikennad gwin eus Priorat gant va zad, digant ur c’hamarad gwiniegour dezhañ. Krog e oan da glask ur sae plac’h nevez, asambles gant va c’hoar ha va mamm. Ha va danvez-pried, e-keit-se, a zogane ac’hanon par ma c’helle. »

Hag hi hag ober un ehan all, evit tennañ hec’h alan :

« Betek an deiz ma ’m boa diskoachet ar voualc’h war he neizh. Dre zegouezh, e oan en em gavet warnañ o lakaat e zorn e-barzh ar pod, ma c’hellan lavaret, pa oa o chourañ ha pokañ d’ur studierez dezhañ en ur preti e-kichen ar c’h-*Camp Nou*, te ’oar a-walc’h, ar sportva divent a zo e Barcelona. Pebezh bazhad am boa bet ! Bet tost din kouezhañ goude-se e-barzh lagenn an diwask nervus. »

« Mantret on o klevet kement-mañ, » emezout.

Kompren a raes penn-da-benn pebezh reuz a oa bet en he c'halon hag en he spered, seul vui ma 'z poa gouzañvet ar memes enkadenn tamm pe damm, pemzek vloaz zo, pa oa aet kuit mamm da vugale diganit evit mont da gaout ur gwaz all. Pemzek vloaz zo. Al lodenn washañ eus da vuhez e oa bet ar prantad-se. Gellet ez pije kontañ kement-se da v-Montse. Met ezhomm he doa da gontañ hec'h istor. Da ziskargañ he c'halon. Te a oa pare-klok abaoe pell. Ne 'z poa ket ezhomm da gontañ da istor-te. Tro az pefe d'ober ur wech bennak all, moarvat.

« Mantret on evidout, » emezout adarre. Gwir e oa. Mantret e oas. War-bouez ur c'houlouenn vihan a oa o paouez dont war enaou : ur c'heloù prisius e oas o paouez klevet. Dieub e oa kalon Montse. Ar plas enni a oa da vezañ kemeret. Ur beradig mezha a oa diwanet ennout o soñjal kement-se. Ur beradig mezha, skubet buan.

« Arabat dit bezañ mantret ! » emezi. « Chañs 'm eus bet, en ur mod, rak e koulz hag e poent e oan degouezhet war an neizh. Kalz maleürusoc'h e vijen bet c'hoazh ma 'm bije kemeret hennezh da bried. »

« Ur prantad diaes 'peus treuzet, memes tra. »

« Ya. Ne oan ket evit padout ken e Barcelona. Re ziaes e vije bet din en em gavout fri-ouzh-fri gant an tourc'h digolier-se en un trepas bennak er skol-veur. Gwellañ pezh a zo, a-du e oa bet deanez ar *Facultat de Biologia* da leuskel ac'hanon da vont kuit, war an tomm, evit un nebeud mizioù. Ur vaouez dispar eo honnezh. Klasket 'm boa ur skol-veur bennak, pe un aozadur bennak a c'hellje degemer ac'hanon. Hag hini ebet ne 'm boa kavet. Dre chañs, e oan bet sikouret gant an deanez. Anavezout a rae mat-kenañ rener stasion-viologiezh Rosko. Diouzhtu en

doa digoret e zor din. Un den eus ar c'hentañ eo hennezh. Ezhomm am boa d'en em veuziñ en ur mor a labour, pell diouzh Barcelona. Ha setu ar pezh emañ oc'h ober e Rosko. Labourat noz-deiz, koulz lavaret. Labourat a-lazh-korf. Hag er c'hiz-se em eus gellet sevel va chouk adarre, tamm-ha-tamm. Gwech ebet ne 'm eus lonket al louzeier enepdiwask a oa bet roet din gant va medisin. Hag un nebeud devezhioù zo, em boa graet anaoudegezh ganit, e ti Alan ha Soazig. D'ar poent-se, e oa krog an traoù da vont gwelloc'hik dija, nemet ne ouien ket ken petra 'oa c'hoarzhin, na bezañ laouen. Ha n'ouzon ket petra a oa c'hoarvezet en nozvezh-se e Landerne, met a-daol-trumm em boa adkavet pep tra. Pa lavaran n'ouzon ket, n'eo ket gwir. Gouzout a ran, e gwirionez. A-drugarez dit an hini eo. Mizioù a oa ne 'm boa ket distaget an disterañ c'hoarzh. Ha fent am boa bet gant da voked fleur, a oa heñvel-mik ouzh va hini ! Ha pa 'z poa lavaret e kave dit e tenne va anv da hini Mao Tse Toung. Ha mil tra all. »

« E-giz furlukin, n'on ket re fall. Met ne ran ket a-ratozh, siwazh. »

« N'out ket furlukin tamm ebet, Youenn. Met lakaet 'peus ac'hanon da adkavout hent ar c'hoarzh. Hag hini al levenez. Ur mell trugarez am eus da lavaret dit. Seul vui ma talc'hez da lakaat ac'hanon da c'hoarzhin. Gwellañ louzoù a zo evit dont e-barzh da vat. Ur vad dreist a ra din. »

Laouen e oas ouzh he c'hlevet, ha laouenoc'h e vijes bet c'hoazh m'he divije lavaret « Ur vad dreist a rez din. » Met n'he doa ket graet. Ha te o soñjal n'he doa ket graet peogwir ne grede ket ober. Ha darbet dit lavaret dezhi e vijes kontant da lakaat anezhi da c'hoarzhin aliesoc'h. Un doare da reiñ dezhi da intent pebezh reuz c'hwek a oa o

virviñ en da galon. Met chomet e oa ar gerioù-se en da c'henoù.

Hag a-greiz-tout, setu ur c'horn-boud o tregerniñ. Roland Penn-ar-C'hraññ arsailhet a bep tu gant Sarazined c'harv, hag o c'hervel arme Karl-der-Grosse war e dro ? N'eo ket eus ar Pireneoù eo e oa ar son o tont. Eus da bellgomzer hezoug, avat, ne lavaran ket. Un ton anvet *Sherwood*. Da alarm. Robin ar C'hoadeier o kornal dit pet eur e oa.

« Tremen poent din mont, » emezout, keuz ennout.

« Ne 'm eus ket c'hoant e c'hwitfes war da garr-nij abalamour din, » emezi.

« Ne c'hwitin ket warnañ ma 'z an kuit diouzhtu. Rankout a ran lavaret kenavo dit, Montse. C'hoant 'm bije bet da chom pelloc'h ganez met... »

Santout a raes da galon o kargañ. Poan az poa, ken az poa, o kuitaat anezhi.

« *Adeu*, Youenn, » emezi. « Kae buan. Arabat dit c'hwitañ war da garr-nij. »

Pokoù fur ho peus eskemmet war ho tivjod. Fur ? Da hini, avat, ne oa ket ken sioul hag he hini. Kerkent ha tañvaet he c'hroc'hen dous gant da ziweuz, e oa tarzhet ennout ur wagennad teneridigezh ha tristidigezh kemmesket.

« Ha ma klevan ur wech bennak, » he deus ouzhpennet, « ez peus bet tro da dremen dre Gatalonia, hep ma vijes bet o welet ac'hanon, e klewi da begement ganin. »

« Ma tegouezh din tremen dre Gatalonia, ez in da welet ac'hanout. Prometet eo, » az peus respontet, en ur bignat en da garr.

Setu aze ur bromesa ha na vije ket gwall ziaes da seveniñ. Met peur ez afes di ?

« *Adeu*, Youenn, » emezi adarre. Santout a raes un elfenn a geuz en he mouezh.

« Kenavo, Montse. Kenavo dizale, emichañs, » emezout, en ur sellet outi, from en da zaoulagad, ha treiñ an alc’hwezh da reiñ lañs da’z keflusker.

Bec’h a oa warnout o kuzhat da velkoni pa ’z peus graet un hejañ da’z torn evit respont d’ar sinoù a rae-hi. Kollet ez peus ar gwel anezhi kerkent ha troet gant ar c’horn-tro kentañ.

Trist e oas evel ur vazh-kloued. Peur e weljes anezhi adarre ?

Ha gwall deñval e oa da benn, pa oas o kas da garr etre Mogerieg hag aerborzh Brest, ha savet keuz ha fulor ennout. Ouzhit-te da-unan. Perak ’ta e oas chomet genaoueg en he c’hichen e-pad an deiz e-giz ur Fañch ar Peul ? Anatoe’h-anatañ e oa dit bremañ e oa Montse o c’hortoz ur sin bennak, ur jestr bennak diganit. Ha ne oa deuet na sin na jestr. Na Doue na mestr, ger-stur an anarkourien. Na sin na jestr, hini Youenn al Lentig ! Ha Montse, bremañ, a dra sur, a gav dezhi da vat ne vagez ken nemet diseblanted en he c’heñver. Morjin Menez-Are ma ’z out ! Inosant ! Droch ar pardon !

Sin ebet diganit ? Evelato, Youenn ! Hag ar *Fucus serratus*, deuet da vezañ *Fucus montserratus* en da c’henoù ? Hag an dra-se ne oa ket ur sin ?

* 7 *
*

Diaes eo dit padout gant todilhon an avelerezed e sal ar servijerien e uzin *Puloe*. Petra zo o c'hoari ganit ? Boas out koulskoude gant ar frekañsoù uhel war un ton bras. Furoc'h e vije bet dit gwiskañ un tokarn a-enep an trouz. Evel Marion, da skouer. Honnezh, da vihanañ, a laka evezh ouzh he divskouarn.

Ha glav zo oc'h ober war gêr Helsinki. Arabat dit klemm. N'eus ket erc'h oc'h ober. Ne blij ket dit an erc'h. Nemet pa vez war leinoù an Alpoù pe ar Pireneoù.

Abaoe ma 'z poa laosket Montse war borzh Mogerieg disul tremenet, ne c'hellez ket miret ouzh da soñjoù da nijal betek enni. N'eus diskrog ebet ganto. Na deiz na noz. Na diskuizh na repoz.

Hiziv eo, ouzhpenn-se, emañ-hi o tistreiñ d'he bro. Pegen hir e vo an hent dezhi, hec'h-unan en he c'harr, etre Breizh ha Katalonia ! Ha daoust ha n'eo ket re abred dezhi, en desped d'ar pezh he doa lavaret dit en deiz all ? Daoust ha kreñv a-walc'h eo bremañ evit adkavout Barcelona ? Kreñv a-walc'h evit en em gavout dirak un amfiteatrad studieren ? E-tailh d'en em gavout fri ouzh fri gant al loustoni a zen en doa graet kement a zroug dezhi ?

Ne chomo ket keit-se er *Facultat de Biologia*, n'eus forzh penaos, rak tost echu eo ar bloavezh skol-veur. Kerkent ha ma c'hello, ez aio da gaout he c'hêriadenn,

he domani, he rouantelezh. Al lec'h ma puñs ennañ he nerzh hag he startijenn. Cadaqués.

Ha te en Helsinki, daoust dit bezañ sammet gant da labour, e kavez an tu da rambreal, etre div oberatadenn war servijerien ha routaerien *Puloe*. N'out ket evit stourm ouzh ar soñjoù kemmesket a zeu da duriañ da spered, evel moc'h-gouez o turiañ an douar en ur glask kraoñ-douar e Koad ar C'hrannoù. Sell 'ta a-brepoz ! Daoust ha kraoñ-douar a vez kavet e Koad ar C'hrannoù ?

Betek-henn, a-raok ma oa difoupet Montse war da hent, er stal-fleur e Landerne, ne oa ket bet degouezhet dit anavezout ar gwir garantez. Nemet ur wech. Ur wech hepken, e gwirionez.

Gant mamm da vugale.

Aet e oa kuit diganit, pemzek vloaz zo. Tremenet eo an amzer abaoe, ha pa zegouezh ganit soñjal er mare-se, ne vez goul ebet o tigeriñ ken. Daoust ma oa bet kriz ha poanius an traoù d'an ampoent.

Rak da wreg, ouzhpenn ma oa aet kuit, a oa aet kuit da gaout ur gwaz all. Hag ur ranngalon e oa bet dit pa 'z poa komprenet e oas doganet ganti. Abaoe un daou vloaz bennak. Hag egile all, ma vije bet un Adonis da vihanañ ! Ur ratouz a zen divalav ne oa ken, ouzhpenn-se ! Prezidant kevredigezh tud bugale skol brevez ar bourk ! Ha renerez ar skol-se e oa da wreg !

Komprenet ez poa neuze perak e veze aliesoc'h-aliesañ emvodoù diouzh an noz, er skol, gant tud ar vugale. Ha perak e padent hiroc'h-hirañ. Ha perak e veze diwezhatoc'h-diwezhatañ da wreg o tont d'ar gêr. Ha trueziñ a raes outi abalamour d'an eurvezhioù labour ouzhpenn a gouezhe war he chouk. Hep bezañ paeet, ouzhpenn-se.

Ken na oa bet kavet an daou bichon en o neizh.

Chaok ha glabouz a oa bet er bourk ! Ha reuz en eskopti, o vezañ ma oa c'hoarvezet ar skandal en ur skol gatolik ! Ma vije c'hoarvezet tregont vloaz a-raok, e vije bet skarzhet didruez da wreg diouzh he labour. Ranket he doa cheñch skol hepken. Ha ne oa ket evit mont war ur post renerez. Evit prezidant kevredigezh tud ar skolidi, hennezh a oa da vezañ anvet da vaer ar gumun da-geñver ar votadeg kentañ, ha ranket en doa skubañ e c'hoantoù politikel dindan tapiz-leur sal an emvodoù en ti-kêr. Ha dispartiañ diouzh e wreg, ha cheñch kumun.

Evidout-te a oa kouezhet a-daol-trumm da hollved a-bezh en e boull. Friket-mik e oas gant ar glac'har. Ha savet fulor ennout goude-se. Ne oas ket evit padout gant ar soñj e oas bet lorbet gant ar vaouez a gares kement.

Ret e oa bet dit gortoz un nebeud bloavezhioù ken na oa frankaet ar sklêrijenn warnout, ken na 'z poa gellet sevel da chouk, ken na oa deuet ar pare. Kaer he doa bet da wreg bezañ doganet ac'hanout, ha graet dit evel d'ur c'hac'h-alanig, ha bezañ dilezet ac'hanout war vord an hent evel ma vez graet gant lod d'o c'hi a-raok mont da vakañsiñ, e oa bet bec'h warnout pa 'z poa klasket en em zistagañ diouti.

Un nebeud merc'hed, nebeut-tre e gwirionez, o doa treuzet hent da vuhez goude-se. Graet un treuz bihan hepken. Met blaz ar re nebeut az poa kavet bewech gant an darempredoù az poa bet ganto. Anv ebet dit da skoulmañ da viken ul liamm na vijes ken nemet hanter laouen gantañ. Gwelloc'h ganit bezañ da-unan-penn eget bezañ ambrouget gwech mat, gwech fall.

Sonia eo an hini ziwezhañ anezho. Anaoudegezh ho poa graet pemp bloaz zo, pa oa o chom e Brest. Ur vaouez

koant plijus-kenañ. Ur veleganez teñval he divabrant. Un dek vloaz bennak yaouankoc'h egedout. Ur verc'h he deus, ur grennardez hag a vez hanter amzer ganti, hanter amzer gant he zad.

Ur bloavezh bennak e oa padet hoc'h istor. Met buan a-walc'h e oa deuet anat deoc'h ne oa ket gwir garantez ar pezh a oa etrezoc'h. Traoù zo ha ne vezont ket dekredet, hag en o zouez emañ ar garantez etre daou zen. Divizet ho poa dispartiañ, neuze. Met dalc'het ho peus da gejañ an eil gant egile, ur wech ar mare. Mignoniezh hepken etrezoc'h. Mignoniezh ispisial un tammig, rak bep tro ma tegouezh dit gwelet anezhi, e chomez da dremen an noz ganti. N'eo ket tre diouzh reolennoù ar Gwir kanonikel, met pevar bloaz zo abaoe m'emañ an traoù er c'hiz-se ganeoc'h.

E Kemper emañ-hi o chom bremañ abaoe daou vloaz. Ha pa zegouezh dit tremen dre Gemper, pe pa sav c'hoant ennout da welet anezhi, e pellgomzez dezhi. E ken kaz... Ha bep tro, koulz lavaret, e vez kaz...

Daoust hag ur gwaz all a zo en he buhez ? Ne 'z peus ket c'hoant da c'houzout. Met displijet-kenañ e vefes ma c'hoarvezfe ganit en em gavout en he zi tal-ouzh-tal ouzh unan. Setu perak ned ez ket morse da seniñ kloc'h he dor hep ma 'z pefe pellgomzet dezhi en a-raok. A-wechoù e lavar dit « Fenez n'eo ket posupl, abalamour m'emañ va merc'h ganin er sizhun-mañ. » Morse n'out bet o wiriekaat daoust ha gwir e oa.

En em ober a rez, mui pe vui, gant an darempred ispisial-mañ gant Sonia. Met gouzout a rez n'eo ket a-walc'h dit.

Ha tremen a ra ar bloavezhioù, koulskoude, an eil war-lerc'h egile. Ha bep an amzer e krog enkreiz ennout o

soñjal e vi da-unan-penn o koshaat, hep gwir garantez da gaout digant ur vaouez na da reiñ dezhi.

Hag en nozvezh-se e Landerne, pa 'z poa graet anaou-degezh gant Montse, e oa bet dihunet ur menez-tan c'hwek ennout, hag a zo o virviñ dibaouez abaoe.

Seul vui ma 'z eus bet sinoù diganti. Sinoù kreñv. Ar fed he deus asantet mont da bourmen ganit. Ar pezh he deus lavaret dit diwar-benn he c'harantez pulluc'het abalamour da emzalc'h he danvez-pried bet. Ar fed he deus anzavet ouzhit penaos ez poa lakaet ar c'hoarzh da zont war he dremm en-dro.

Ha te a zo chomet berr, sac'het, boud. Daoust d'ar sinoù kreñv-se. Ret-groñs eo dit adaptout war da daol, paourkaezh Fañch ar Peul ma 'z out ! Hag e ri. Seul gent seul well, evel ma lavar ar Wenedourion.

Ganti eo ez peus c'hoant da sevel da vuhez da zont. Yaouank eo Montse, ha c'hoant kaout bugale he devo, anat dit, ha reizh eo. Ha te ivez, ne zisplij ket dit ar soñj e c'hellfes bezañ tad adarre. Penaos e vefe degemeret gant da zaou vab ar c'heloù pa lavarfes dezho e vefe prenet dezho ur breur bihan pe ur c'hoar vihan, ouzhpenn ugent vloaz yaouankoc'h egeto ? En em glevet mat a rez ganto. Kompren a rafent. Laouen e vefent o welet liv an eürusted o parañ adarre war dremm o zad. Anat eo. Dit, dreist-holl.

Hag ouzhpenn-se, e ouezez abaoe ar mintin-mañ e c'helli mont da chom da Gatalonia. Abaoe an emvod dre bellgomz ho peus bet, da genseurted labour ha te, gant Jakez Krogenneg, prezidant *Friskom*.

Un emvod teknikel evit sevel ar poent war ho labour e *Puloe*. Displeget ho peus dezhañ ez a an traoù war-raok. Mat-kenañ, zoken. E-keit ha ma staliit ar sistem nevez, e stummit ar re a zo e karg eus ar rouedad urzhiataerezh er

stal *Puloe*. N'eus bet trubuilh teknikel ebet betek-henn. Ma pad an traoù er c'hiz-se, e vo echu an traoù a-raok an termen rakwelet.

Ar pep pouezusañ evit ar pezh a sell ouzhit eo ar gaozeadenn dre bellgomz az peus bet gant Jakez goude an emvod. Hoc'h-unan ho-taou.

Savet ar gaoz diwar-benn ho kontrad gant *La Caixa de l'Empordà*. Ur c'hontrad strategel evit Jakez. Darempredoù stank en deus ar bank-se gant an embregerezhioù e Katalonia, koulz ar re vras hag ar re vihan. Ha marc'hadoù zo da c'hounit eno evidoc'h. Ha *La Caixa de l'Empordà* a c'hellfe sikour *Friskom* war an dachenn-se.

Just a-walc'h. Ar c'huzul-merañ a zo bet bodet dec'h gant Jakez. Te zo ezel anezhañ, met ne oas ket evit mont d'an emvod, o vezañ ma oas en Helsinki.

Ha Jakez ha kas keloù dit eus un diviz a bouez a zo bet kemeret gant ar c'huzul : krouet e vo div ajañs evit gounit marc'hadoù nevez en Europa. Unan e Bro-Alamagn, e Frankfurt, evit Europa an Norzh hag ar Reter. Unan all evit Europa ar Su, e Barcelona. E Brest hag e Santa Clara e Kalifornia, e chomo ar renerezh, hag an obererezhioù *R&D* ha produiñ, evel-just.

Un tammig anv a oa bet gantañ, tamm pe damm, un nebeud mizioù zo, da grouiñ ajañsoù a seurt-se. Met abaoe, n'en doa ket savet ar gaoz adarre diwar-benn ar sujed-mañ.

Lavaret ez peus da Jakez e oas souezhet-bras rak ne oa anv ebet eus ar raktres-se war roll-labour emvod ar c'huzul-merañ pa 'z poa resevet anezhañ. Ma 'z pije gouezet, e vijes chomet e Brest evit kemer perzh en emvod. Un diviz a bouez bras evit an embregerezh eo krouiñ ajañsoù a seurt-se.

« Just a-walc'h, » emezañ, en ur c'hoarzhin. « Gortozet 'm eus penn kentañ an emvod a-raok lakaat ar c'hraf-se war ar roll-labour. Hag hep gouzout dit, me 'oar a-walc'h, rak a-ratozh-kaer em eus graet. Ne 'm boa ket c'hoant e kemerjes perzh en diviz, rak ennout eo em eus soñjet evit bezañ e karg eus ajañs Barcelona. »

« Ennon ?... » emezout, strobet da c'herioù en da c'henoù, badaouet gant ar c'heloù.

« A bouez bras eo an afer-mañ evit *Friskom*, ha ne welan den ebet estregedout evit reiñ lañs d'ar raktres-mañ evit Europa ar Su. Ezhomm a zo bremañ da lakaat pep a zen a fiziañs e penn an div ajañs-se. Ijinourien gant skiant prenet, gouest da gompren ezhommoù ar glianted, da dreiñ anezho e termenoù teknikel ha da skoulmañ ul liamm efedus gant ar skipailhoù karget da ziorren ar produioù evito, e Brest pe e Santa Clara. Ur profil a-feson 'peus evit hini Barcelona, ken war ar varregezh teknikel, ken war an darempredoù gant ar glianted hag an danvez-klianted hag all. Kastilhaneg a gomzez mat-kenañ, italianeg a ouezez madik a-walc'h, ha katalaneg e vefes gouest da zeskiñ buan. Ha darempredoù a fiziañs 'poa skoulmet diouzhtu gant katalaned *La Caixa de l'Empordà*... »

« Enoret on, kenañ, » emezout, « ha trugarekaat a ran ac'hanout evit ar fiziañs a lakaez ennon. Dedennet on evel-just gant da ginnig. Met ur bern kemmoù a vefe em buhez personel. Ret eo din en em soñjal a-raok reiñ ur respont dit. »

« Evel-just, » eme Jakez. « Evit pezh a sell ouzh ar munudoù pleustrek, e vefes war ar memes live ha bremañ war organigram an embregerezh. Memes gopr. Ha feurm da ranndi e Barcelona a vefe war chouk *Friskom*, evel-just. »

« Opala, Jakez ! » emezout. « Gouzout a rez gwerzhañ da varc'hadourezh ! »

« Petra 'ri ! Me zo bet hag e werzhen moc'h bihan war ar marc'had pa ne oan ket daouzek vloaz c'hoazh, gouzout 'rez a-walc'h. Met ezhomm 'm eus eus da res-pont, Youenn. Buan. »

« Hag e roin dit, dizale, Jakez. »

« A-raok an dek a viz Gouere, mar plij ganez. Abalamour ma savin ar gaoz diwar-benn ajañs Barcelona gant Sergi Pont pa zeuio d'an *Erer Kozh*. »

« Sergi Pont ? En *Erer Kozh* ? Biskoazh kemend-all ! »

Diaes e oa dit empentiñ Sergi Pont, prezidant *La Caixa de l'Empordà*, ur paotr sirius ma 'z eus unan, dilhad du gantañ penn-da-benn, kravatenn hag all, o youc'hal a-bouez-penn hag o lammat gwashoc'h eget ur c'hwenenn-vor e-touez daou-ugent mil den dirollet-krenn, dirak unan eus leurennoù an *Erer Kozh*.

« Ya. Pedet 'm eus anezhañ d'ar festival. Gant tikidi VIP, evitañ hag evit e familh. *Deep Purple* zo war ar programm ha sot eo ar paotr Sergi gant *Deep Purple*. Klev 'ta ! Mouskanet en deus din *Smoke on the water* ouzh ar pellgomz, ken laouen ma oa o klevet ar c'heloù. »

« Sergi Pont ! Sot gant *Deep Purple* ! Sergi Pont o kanañ ouzh ar pellgomz ! Biskoazh ne 'm bije kredet ! Gwir eo n'eo ket diouzh ur gwel eo barn un den. »

« Gwir eo. N'eo ket an tog a ra an eskop. Mat ! Sergi Pont, neuze, en deus divizet dont da Vreizh e miz Gouere da dremen ur sizhunvezh vakañsoù gant e familh. Feurmet 'm eus dezho an ti-bod war ar maez a zo dalc'het gant va zud e Kommanna. Tro a vo er c'hiz-se da brezidant *La Caixa de l'Empordà* ha d'e familh da dañva krampouezh ha kig-ha-farz va mamm. »

« Pebezh programm ! Kig-ha-farz ha *Smoke on the water* ! Biskoazh kemend-all ! »

« Ha tro 'vo din dreist-holl da gomz gantañ eus ar rak-tres ajañs e Barcelona. Ha goulenn a rin gantañ skoazellañ ac'hanomp evit lakaat ac'hanomp e darempred gant an embregerezhioù eus Katalonia. Ha laouen e vo ar paotr Sergi o klevet eo te eo a vo e karg eus an ajañs-se. Deuet mat-kenañ out gantañ. »

Mat-kenañ e tegouezh an traoù, a-benn ar fin. Rak a-raok ar bellgomzadenn gant Jakez, e oas oc'h en em c'houlenn e-pelec'h e vefec'h o chom, Montse ha te, pe e Breizh, pe e Katalonia, ma trofe an traoù etrezoc'h evel ma 'z peus c'hoant e trofent. Evel-just, ne 'z peus ket lavaret da Jakez ez peus un abeg personel-kenañ da vont da chom eno.

Setu... Ur respont az peus da reiñ a-barzh nebeut amañ.

Ma tro an traoù gant Montse war an tu mat, e vo anat ar respont.

Un abeg ouzhpenn da glask da chañs ganti ar buanañ ar gwellañ. Re a ziouer az peus dezhi, n'eus forzh penaos. Pegen start eo bezañ haroz en ur romant *Arlinkin* ! Ret-groñs eo dit sklaeraat an traoù ganti. Ar buanañ ar gwellañ. Ma chomez re bell da c'hortoz, e teuio unan bennak all da skrapañ ar plas a zo nevez-dieubet en he c'halon... Sur ha n'eo ket marteze. C'hoarvezet e oa bet ganit pa oas krennard. Soñj mat az peus. Mariannig Lagadtu, nizez ar person, aet skuizh o c'hortoz ac'hanout, a oa aet gant Jobig Kerdraoñ, mab an trafikier traktourien e traoñ ar bourk. Arabat e vefe graet ar memes tra gant Montse ! N'eus Jobig Kerdraoñ ebet du-hont, sur. Nemet ur Josep Vilabaixa bennak, marteze, hag a zo o c'hortoz e dro, skoachet a-dreñv ur wezenn olivez !

Alo 'ta, Youenn ! Tremen poent dit dihuniñ ha tremen
e mod « *Arlinkin* dillo » !

* 8 *
*

Ur postel he deus kaset dit Montse evit lavaret eo en em gavet e Barcelona. Ur diaezamant bihan zo, met n'eo ket marv mil den evit se. War he lerc'h e Rosko eo chomet he fellgomzer hezoug ! Kaset eo bet dezhi diouzhtu dre ar post gant he c'henseurted labour eus ar stasion-viologiezh met ret e vo gortoz un nebeud devezhioù c'hoazh ken na vo erru ar pakad e Barcelona.

Da c'hortoz, e rez ingal he niverenn, tro vray da selaou he mouezh war he responterez. Mouezh Montse. Liv an heol warni. Ha bep tro ma pegez da bellgomzer ouzh da skouarn da glevet he c'hemennadenn, e teu ennout ar skeudenn eus he dremm, hag eus he daoulagad bliv, hag eus ar poulligoù o tañsal en he divjod. Mall a zo ganit gallet marvailhat ganti adarre. Dre bellgomz. Pe gwelloc'h : war-eeun.

Krog out da sellet war Internet penaos e c'hellfes mont eus Brest da Barcelona.

Dre garr-nij ? Ya. Posupl eo. En un nijadenn e c'heller mont war-eeun etre Brest ha Barcelona, ur wech ar sizhun, pe ziv, ha gant ur gompagnunezh *low-cost*, ouzhpenn-se. Siwazh ! Leun-chouk eo an holl nijadennoù betek fin miz Eost. Ha ma 'z afes kuit eus Naoned ? Memes tra ! N'eus skaoñ diberc'henn ebet a-raok fin an hañv. Petra an diamig emañ tout an dud-se o vont d'ober e Barcelona ?

Ha ma veajfes e div nijadenn, en ur dremen dre Bariz pe Lyon, pe Londrez ? Dibosubl dre Londrez. Leunchouk eo an holl nijadennoù etre Brest ha Londrez e-pad an daou viz a zeu. Dre Bariz pe Lyon, e c'heller mont. Met priz ar bilhed n'eo ket diouzh stad da yalc'h, nemet ha c'hwec'h sizhun a-raok e vefe prenet ar bilhed. Da welet eo.

A-benn c'hwec'h sizhun, neuze ? Re hir amzer da c'hortoz. Kalz re hir.

Mont gant an tren ? N'out ket gwall entanet. Ker eo ha kalz hiroc'h eo ar veaj eget gant ar c'harr-nij. Ha gant an tredan eo ez a an tren en-dro. Da lavaret eo gant an energiezh nukleel. Bep tro ma tegouezh dit bezañ en da goazez e-barzh un tren o redek a-druilh-drast war e vannoù-houarn, e empentez ar megawattoù o c'haloupat a-vil-vern dre ar c'hatenerioù hag ur greizenn nukleel bennak o tivogediñ par ma c'hell dre he fezhioù-melloù siminalioù. Hag ur pistig flemmus a zeu dit bep tro etre da zivskoaz, el lec'h resis ma 'z poa bet un taol penn-bazh digant un archer lemm-laka a oa deuet da Blougoñ d'ar memes manifestadeg ha te, pemp bloaz warn-ugent zo dija. Soñj az peus evel pa ve dec'h e ve.

Ret e vo dit gwelet gant Montse peur e c'helli mont da Gatalonia hep he direnkañ. Ha kavout un abeg bennak da vont hep diskuliañ an abeg gwir dezhi, kuitez dit da spontañ anezhi. Goude-se, hepken, pa vi eno, e vo un afer all...

Da c'hortoz, ez peus kaset keloù dezhi eus ar c'hinnig dedennus az peus bet digant Jakez Krogenneg.

Dispar, he deus respontet. Sevel un ajañs da *Friskom* e Barcelona, pebezh raktres brav ! Laouen eo evidout, rak ur mell merk a fiziañs en da geñver a-berzh prezidant an

embregerzh eo ar c'hinnig-se, emezi. Ha laouen-kenañ e vefe-hi ma teufes da chom da Varcelona. Petra a dalvez ar gerioù-mañ en he fostel ? Sioul, sioul, Youenn. Arabat dit mont e breskenn, va faotr !

Tost echu eo an traoù ganeoc'h e Helsinki. Mall zo ganit mont d'ar gêr. Hag aozañ da raktres beaj da Gatalonia.

* 9 *
*

Ha buan-tre eo erruet penn kentañ miz Gouere. Ur sizhun zo dija abaoe ma 'z out deuet en-dro eus Helsinki. Tremenet mat-kenañ an traoù du-hont. Laouen tud *Puloe*. Laouen-bras. Un nebeud kemmoù ho peus bet da zegas e-barzh ar meiziant, abalamour d'un nebeudig goulennoù labour savet ganto d'ar poent diwezhañ-tout. Tro da Vodibo ha Marion da ziskouez e ouezont pelec'h lakaat o c'hizhier da logota. Ha tro dit d'ober ur jestrig kenwerzhel. *Puloe* n'en do gwennege ebet da baeañ evit ar c'hemmoù-se, daoust ma ne oant ket war ar c'hontrad.

Ul lusk ingal zo bremañ en da eskemmoù gant Montse. Bemdez e kasez ur postel dezhi. Hag hiraezh ennout ken-ha-ken, e c'hortozez he respont. Bep eil eurvezh pe seig, ez ez da zigeriñ da voest-posteloù, e ken kaz... Met ne 'z pezh ket ezhomm peurvuiañ da c'hortoz pell a-raok gwelet ur postel nevez-erruet en da voest digant ar Gatalanez yaouank he daoulagad bliv hag he foulligoù hoalus o kleuzañ-digleuzañ en he divjod.

Hiroc'h da *vail*-où avat eget he re-hi. Met skrivet he deus dit n'eo ket ur gwall skrivagnerez anezhi, daoust ma rank sevel pennadoù hir war ar c'helaouennoù skiantel. Met skrivet he deus ivez e plij dezhi lenn da bosteloù hir. Ur sin vat evidout.

Kontet ez peus dezhi an abadenn eus da zisparti diouzh

da wreg-bet. Respontet he deus dit e oa mantret gant ar pezh a oa c'hoarvezet ganit. Ha skrivet ez peus dezhi ez eus ur gentel da dennañ diouzh da istor : pareañ a ra ar goulioù kalon gant an amzer. Ha pareañ a raio he re-hi d'o zro ivez.

Evit-se, ne 'z peus ket kredet ober anv dezhi eus ar pezh a zo o virviñ e goueled da galon. Kalz diaesoc'h dispakañ kement-se dre skrid eget dre gomz. Ha dre gomz, n'eo ket gwall aes kennebeut.

Ha dibosupl-krenn eo dit pellgomz dezhi, peogwir n'eo ket echu c'hoazh he zrubañhoù gant he fellgomzer hezoug. Erru eo hennezh ganti koulskoude, dre ar post. Met ned a ket en-dro, rak ar c'harger en deus skopet e elekronoù diwezhañ e-pad ar veaj. Pa oa e Rosko, ne deurveze mont en-dro ken nemet ur wech diwar deir. Gant ar c'hemm war glebter an aer etre Breizh ha Katalonia eo bet degaset taol ar marv dezhañ, moarvat.

Ha karger all ebet n'he deus kavet Montse e Barcelona, hag a vije kenglotus gant he fellgomzer kozh. N'he deus ket klasket da vat kennebeut. N'eo ket ken displijus-se, emezi, bevañ hep pellgomz.

Ya, ez teorikel, moarvat, a soñjez. Evit bremañ, avat, ez peus c'hoant, ha c'hoant bras da gomz ganti, da glevet he mouezh, ha ne c'hellez ket. Geo. Bez' e c'hellfes, e gwirionez. Posupl e vefe ober dre Internet, eus an eil urzhiataer d'egile, met un tammig diaes e kavez pediñ anezhi da staliañ ur mikro hag ur meiziant ispisial war he hini. E 2005 emaoc'h, ha ret e vo gortoz un tammig c'hoazh, a-raok gwelet *Skype*, *Zoom*, hag all, hag all, o tont e ti an holl pe dost.

Posupl e vefe deoc'h *chat*-iñ dre Internet. Un tammig dilikat, memes tra, e vefe kinnig kement-se dezhi.

Ac'hanta ! Da vihanañ e c'hellez kas posteloù dezhi ha kaout diganti. N'eo ket fall dija !

Kontet he deus dit penaos eo bet an traoù er skolveur. Laouen o welet adarre he c'henseurted labour hag he studierien. Mont a ra mat ar bed ganti. War-bouez un draig hepken. Ar perc'henn nevez war ar ranndi a-us d'hec'h hini e Barcelona en deus kavet un doare aes da lakaat kaol en e soubenn. Feurmet e vez gantañ d'an estrañjourien a zeu da riboulat da Varcelona. Tremena ra ar re-se o amzer oc'h evañ hag o vreinañ o buhez d'an amezeien. Ur bagad Saozon yaouank a zo nevez-erruet er ranndi-se. Ha todilhon ganto noz-deiz, noz dreist-holl, ha sonerezh a-druilh-drast, ha youc'herezh dibaouez. C'hoarvezout a ra ganto dislonkañ diwar ar pondalez-diavaez war ar straed en traoñ. Ha gwashoc'h c'hoazh a reont a-wechoù. Ha n'eo ket gwall laouen an dremenidi pa gouezh o lod eus ar pardon war o fenn.

Un dra a zo sur. Re zo re. D'ur c'harter sioulloc'h e tilajo Montse goude an hañv. Da c'hortoz ez aio da c'houlenn bod, evit ar sizhunioù a zeu, digant he breur a zo o chom e Barcelona ivez. Seul vui ma ne c'hello ket mont da g-Cadaqués diouzhtu.

Rak karget eo d'ober war-dro ur skipailh biologourien eus Sina, a zo d'en em gavout en deizioù-mañ. Div sizhunvezh e chomint er *Facultat de Biologia*. Div sizhunvezh ha muioc'h, marteze. O vakansiñ e vo he c'henseurted labour e-keit-se. Asantet he deus Montse d'ar garg-se abalamour m'emañ-hi diwar goustiañs fall tamm pe damm dre m'he doa dilezet anezho trumm c'hwec'h miz zo evit mont da Rosko.

Ar paourkaezh Montse ne c'hello ket mont diouzhtu da g-Cadaqués. Met n'eus klemm ebet ganti.

Un dra zo sur : n'emañ ket ar mare mat da vont di d'he gwelet.

Brav e vo an amzer e Penn-Ar-Bed e-pad un nebeud devezhioù diouzh renk, hervez ar meteo. Mat e tegouezh an traoù. Labour livañ a zo d'ober war da stalafioù. Kaer zo, bro Landerne n'he deus ket brud da vezañ ur vro re sec'h anezhi. Ha re bell amzer eo chomet da stalafioù da c'hortoz. N'eo ket gwall fur leuskel ar glav da stekiñ ouzh ar c'hoad en noazh, pa 'z eo aet kuit al liv diwarnañ e meur a lec'h. Un nebeud devezhioù vakañsoù az peus divizet kemer neuze.

Da Gatalonia ez afes a-walc'h. Ha n'eo ket chom da voumounañ da stalafioù. Nemet n'emañ ket ar mare mat da vont di. Anv ebet dit da zirenkañ Montse d'ar poent ma vo oc'h ober war-dro he biologourien eus Sina.

Gant stalafioù ar gegin ez peus komañset. Bec'h zo bet warnout bremaik o tennañ an hini kentañ anezho diouzh e vudurunoù. En ur soñjal er binijenn a c'houzañvi pa vo anv da lakaat anezhañ en e blas pa vo adlivet.

Ha kaset da'z karrdi, hag astennet war un dreustel. Ma ! Poent eo dit ober un tammig diskrog. E-keit m'emañ da vanne kafe o c'hortoz gant pasianted en ur zivogediñ didrouz en da gichen, e skrivez ur postel da v-Montse. Anv ebet diwar-benn da stalafioù. Goulennet hepken outi penaos emañ kont ganti. Rak kontet he deus en he fostel diwezhañ ar bec'h he deus bet en nozvezhioù kent, abalamour d'ar bagad Saozon o deus feurmet ar ranndi a-us d'hec'h hini e Barcelona.

Paourkaezh Montse. Gwelloc'h e vefe ganti bezañ e Cadaqués. Met kondaonet eo da chom e Barcelona abalamour d'he biologourien eus Sina.

Kaset ganit da bostel, evet da vanne kafe, ha bec'h d'ar poñsañ ken-ha-ken.

Ha deuet an noz. Ha laouen out an tamm ac'hanout.

Graet ez peus o stal d'an holl stalafioù a zo e rez an douar. Poñset-pilatet, ha n'eus ken gwalc'hiñ da zaouarn d'ober. Evit ar gwiskad livaj kentañ a c'hortozo betek warc'hoazh.

Ha debret koan ganit, da lavaret eo graet e stal d'un hanter bakad spaghetti, ha d'un hanter bakad fourmaj drailhet. Te, avat, n'out ket gwall ruz war an dietetik ! Ha skaotet an traoù. Hag aet da deurel ur sell war da bosteloù. E ken kaz.

Ha bingo ! Respontet he deus ! Mont a ra da galon d'ar c'haloup pa glikez, herr warnout, da zigeriñ he fostel. Aet eo kuit ar Saozon villiget, emezi. Ur c'heloù dispar, neuze. Met ur strollad Alamaned yaouank a zo deuet en o flas. Ha ne oa ket un eur e oant erruet m'he doa komprenet Montse ne oa ket ar sioulder o ferzh-mat pennañ.

Met keloù all a zo. N'eo ket ar viologourien eus Sina evit dont, a-benn ar fin. N'o deus ket gellet kaout an holl aotreoù melestradurel ret. Ampellet eo o beaj da Varcelona. Betek er goañv a zeu, d'an abretañ.

Ha Montse, kerkent ha lennet ganti ar c'heloù, a zo lammet en he c'harr ha yao hag a-raok war-zu Cadaqués. O paouez erruout eno emañ-hi. Ha santimant he deus chom an hañvezh-pad, dre m'eo echu gant ar c'hentelioù er skol-veur. Tomm-grizias an amzer. Ur mor a dud er gêriadenn. Met sioul a-walc'h he c'harter.

Un tamm kempenn he deus d'ober war an notennoù he doa skrivet e Rosko. Ret e vo dezhi degas anezho en ur stumm a vo diouzh standardoù ar c'helaouennoù skiantel evit bezañ embannet enno. Frouezhus-tre eo bet he c'hwec'hmiziad e Rosko, emezi.

Un nebeud pennadoù all he deus da skrivañ ivez,

diwar notennoù all diwar-benn enklaskoù kent. Labour n'eus forzh pegement zo ganti war ar stern evit an hañv.

Ha bemdez ez aio da aveliñ he fenn war “he” gwenodennoù ha da gouronkañ en “hec’h” oufoùigoù, pell diouzh safar an douristed. Ha da splujañ dindan an dour da adkavout he bezhin karet, luskellet gant ar froudoù. O lenn kement-se, e welez en da soñjoù Montse o neuial dindan ar mor, he blev hir, hag he blev hir hepken, o talvezout da zilhad dezhi, hag ar re-se o wagenniñ a-hed he c’horf grasiùs, nereidenn yaouank saludet gant doujañs ha karantez gant ar pesked liesliv dre ma tremen dre o zouez.

N’he deus ket amzer da skrivañ pelloc’h fenez rak ret eo dezhi mont d’an iliz asambles gant he c’heniterv Meritxell d’ur sonadeg gant Jordi Savall⁵ ha Montserrat Figueras⁶.

Jordi Savall ha Montserrat Figueras ! Pebezh chañs he deus, evelato ! a soñjez. C’hoant az pije bet da vont asambles ganti d’an abadenn-se.

Hag a-daol-trumm, e sav ur soñj ennout. Betek-henn ne oa ket ar mare mat da vont da Gatalonia da gaout Montse, abalamour d’he biologourien eus Sina. Met ar re-se ne zeuint ket a-benn ar fin. Ha dieub eo Montse bremañ neuze. Ha perak ned afes ket d’he c’haout ? Peur

---

5 Jordi Savall (ganet e 1941) zo ur soner hag ur sonaozour katalan, arbennigour war ar viola de gamba hag ar sonerezh eus ar Grennamzer, an Adginivelezh, hag ar maread barok.

6 Montserrat Figueras (1942-2011), soprano gatalan. Ul labour heverk he doa kaset da benn war an doare da ganañ kanaouennoù eus ar Grennamzer hag an Adginivelezh. Dimezet e oa gant Jordi Savall. Frouezhus-kenañ eo bet o c’henlabour. Ur vouezh kaer ha fromus he doa.

ez afes, neuze ? Ha perak e c'hortozfes ? Ha ma 'z afes warc'hoazh ?

Ur sell war Internet, da glask gouzout hiroc'h diwar-benn ar bilhidi karr-nij pe tren nukleel evit mont da Varcelona, pe Girona. E ken kaz ma vije cheñchet an traoù abaoe ar wech diwezhañ, pa oas e Helsinki. Met n'eus netra nevez.

Met ur soñj all a zo o paouez diwanañ en da spered. Pet eur eo ? Nav eur diouzh an noz, hervez horolaj kozh da dud-kozh, a zo ouzh ar voger. Ha ma 'z afes gant da garr ? Mont da Cadaqués gant da garr ? N'eo ket fur, tamm fur ebet. Unnek kant hanter-kant kilometr. Unnek eurvezh, kreñv, o ruilhal. Hep kontañ an ehanoù. Ha muioc'h a amzer zoken ma vez red-dired. Ma 'z afes kuit diouzhtu, e vefes erruet warc'hoazh vintin, gant ma ne chomfes ket re bell da straniñ war an hent.

N'eo ket fur mont. Bleinañ an nozvezh-pad ? Da-heul un devezh hep tamm diskuizh ebet, o ponsañ da stalafioù ? Nann, n'eo ket fur.

N'eo ket fur, moarvat, met Montse a zo diank dit. Ezhomm az peus da welet anezhi. Ezhomm, ya. Ne c'hellez ket diouerin anezhi, e gwirionez.

Ha poent bras eo dit klask da chañs ganti. Ya. Poent bras. A-raok ma teuio unan bennak all da skrapañ ar plas a zo nevez-dieubet en he c'halon.

N'eo ket fur mont ? Ne rez forzh ebet. Kemeret eo da ziviz : mont a ri. Ha ma teu ar c'hoant kousket da hilligañ da valvennoù, e chomi a-sav war vord an hent. Un div eurvezh bennak o tiroc'hal e-barzh da garr ha mat pell zo. Ha goude-se, ma teu ar c'hoant kousket adarre, e ri kemend-all adarre. Da bet eur e errui du-hont neuze ? Gwelet e vo.

Met penaos e ri evit kas keloù da v-Montse eus da veaj betek Cadaqués ? Dibosupl eo dit pellgomz dezhi pa ned a ket en-dro he fellgomzer. Kas keloù dezhi ? N'eus ken nemet dre bostel e c'helli ober. Gant ma lenno, avat.

Krog out da skrivañ dezhi. Met dont a ra da'z soñj, dre m'emañ da vizied o pigosat ar c'hlavier, n'eo ket gwall fin skrivañ dezhi emañ o vont da lonkañ unnek kant hanter-kant kilometr en noz-mañ abalamour da welet anezhi. Ar mod gwellañ da spontañ anezhi e vefe an doare-se d'ober. Met dibosupl eo dit kontañ gevier. Penaos ober neuze ?

Gwazh a se ! Hag e skrivez :

« Noz vat dit, Montse,

Souezhet e vi, moarvat, met dre ma 'z eus un nebeud devezhioù vakañsoù dirazon, em eus divizet tremen anezho e... Cadaqués. Fenez e kemeran penn an hent. Warc'hoazh war-dro kreisteiz e erruñ du-se, ma ne vez ket re a red-dired war an hent. D'un otel bennak ez in da lojañ.

Emichañs em bo tro da welet ac'hanout. Met ne 'm eus tamm c'hoant ebet da zirenkañ ac'hanout.

Ken warc'hoazh, marteze. Emichañs.

Pokoù c'hwek.

Youenn »

Ha kaset ar postel. *Alea Jacta Su*. Pe Gevred, pa lavarim mat. Penaos e vo degemeret gant Montse ? Gwelet e vo.

Ha dastumet ganit ur pezh dilhad bennak da vont ganit, tapet da sac'h, ha paket da beadra. Ha lammet e-barzh da oto. Dek eur diouzh an noz pa loc'hez. Tremen a rez dre da stal-dour-tan voas, da reiñ pep a dailhenn vat a gerc'h d'ar c'hezeg a zo dindan golo da geflusker en ur

gargañ kibenn da garr betek toull he gouzoug. Ha yao
hag en hent.

Gortoz o zro a raio ar stalafioù.

* 10 *

*

War an hent-departamant a gas da Zaoulaz, e soñjez er c'hilometroù a chom ganit da lonkañ. Met tridal a ra da galon en da greiz o soñjal e weli Montse a-benn daouzek eurvezh. Ha marteze, piv 'oar, d'ar poent resis pa en em gavi ganti, e lammo etre da zivrec'h, hag e c'holoi he dremm goant gant pokoù entanet, en ur flourañ he rodelloù du-bran...

Bez' e c'hellez hunvreal bepred, Youenn. Sikour a ra an den a-wechoù.

Met setu kroashent-eskemm Daoulaz. Ha lakaet da garr war an hent-tizh, e-giz war bannoù un hent-houarn, en ur enaouiñ ar reizher-tizh. Un doare loman otomatel anezhañ, evit ar beajoù diouzh an noz. Rouez a-walc'h eo ar c'hirri war an hent. Ha da hini a zo krog da lonkañ ar c'hilometroù, unan-hag-unan. Unan... daou... tri... N'eus ken nemet kontañ betek mil kant hanter-kant d'ober. Met n'eo ket ur soñj gwall speredek, a-benn ar fin.

Kement ha lakaat an amzer da ziverañ, out staget da ganañ ouzh ar rod-stur « *'Tre Landerne ha Cadaqués, ez eus hent fall, fall ha diaes,* » war don *Etre Porsal ha Portugal*. Ken talantet out war ar c'han, siwazh, hag ur gastelodenn faout, met n'eo ket gwall sañsupl rak n'eus den all ebet o selaou ar sonadeg e-barzh ar c'harr.

En ur dostaat ouzh Kemper, e paouezez da ganañ. E

Sonia emañ o soñjal. Evit ur wech, ne bellgomzi ket d'ar vaouez koant he blev melen hag he divabrant teñval a zo o chom war-hed-taol da straed ar Gereon.

Ma tro an traoù gant Montse e-giz ma 'z peus c'hoant e trofent, e vo fin da'z darempred ispisial gant Sonia. Evel-just. Gant natur ho tarempred, da vihanañ. Ha mignoned e chomoc'h ? Piv 'oar ? Mard emañ kont evel-se, avat, ne vo ket anv ken ganit da bellgomz dezhi, bep tro ma tremeni hebiou Kemper...

Bezomp sklaer, Youenn ! E gwirionez, ne 'z po ket ezhomm eus Sonia ken. N'eo ket brav-brav eus da berzh, met er c'hiz-se emañ an traoù.

Ne 'z peus ket re a c'hoant da chom da gompren e-barzh kement-mañ.

Chom dihun, setu ar pep retañ evit ar poent, n'eo ket ta ? Chom dihun betek warc'hoazh. Ouzhpenn dihun, e gwirionez. War evezh, dreist-holl. Rak santimant az peus en em ginnig yac'h ha dibistig dirak Montse warc'hoazh. Ha n'eo ket war ur c'hravazh nag e-barzh un diretenn yenaet d'an temperadur a-zoare en ur morg bennak, sertifiet kalite ISO n'onn petra. Sell 'ta ! Lavar deomp perak 'ta ez afe Montse d'ar morg d'ober ur weladenn dit ?

Gwellañ pezh a zo, n'eo na fall na diaes an hent, tamm ebet. Er c'hontrol d'ar pozioù nevez-ijinet ganit. Eus Daoulaz betek Figueres, ne vo ken nemet hent-tizh ha gourhent. 1150 km en holl, memes tra. Klask a ri da chañs digant Montse en dro-mañ. Hag e ri, neketa ? Mod all, peseurt interest a vefe o lonkañ 2300 km, mont ha dont ?

Lakaat a rez ar radio war enaou. Eus Arvorig FM, na glever ket ken e-lec'h m'emaout bremañ, e tremenez war Radio-Kerne. Plijout a-walc'h a ra dit ar programm

sonerezh en noz-mañ. Met e-kichen Kemperle ne glevet ket mat ken. Zapañ a rez hag erruout war ur ganol all. Un dra souezhus eo a glever war homañ. Ur strollad o tibunañ un aridennad Pateroù hag Aveoù e galleg. Ur gwir vilin pedennoù, gant tud. Nouspet Ave diouzh renk, hag ur Bater bep an amzer. Piv zo nevez-marvet eta, pa 'z eo skignet e arvest war-eeun war ar radio ? Pa oa marvet da vamm-gozh, e oa bodet gwiragez kozh ar bourk en-dro d'he c'horf paour astennet war he gwele, goulaoennoù, beuz, dour benniget hag all. Hag en o zouez ar re a oa kustum da zispenn anezhi didruez pa oa bev c'hoazh. Hag aridennadoù pedennoù a oa bet ganto evel-se e-pad an noz. E galleg evel-just daoust ma ne veze ken nemet brezhoneg kenetrezo. Met ne oa ket ar brezhoneg ur yezh dereat a-walc'h evit pediñ an Aotrou Doue, moarvat.

Te, bepred, ne ouezet ket ken e pelec'h emañ erru a-fet speredelezh. En da di, ez eus un nebeud levrioù o louediñ war da estajerennoù, gouestlet d'an Avieloù ha d'ar voudaegezh, ha d'ar speredelezh dizoue, zoken. Ne 'z peus digoret hini ebet anezho, e gwirionez, abaoe an deiz pa 'z poa prenet anezho. N'out ket douget d'ar relijion, met feuket out memes tra gant an doare otomatel ma 'z eo distaget o fedennoù gant an dud-se en abadenn radio-mañ, hep soñjal e ster don ar pezh a lavaront, evel pa vefent o labourat ouzh ar chadenn. Ur bedenn, da'z soñj, a zle bezañ lavaret gant feiz, doujañs ha karantez. Ha n'eo ket e-giz ma ra an dud-se.

Ac'hanta, Youenn ! Pellaet out bremañ diouzh feiz da yaouankiz, ha n'eo ket dit-te da zivizout ar pezh zo mat hag ar pezh n'eo ket en doare da bediñ.

Ha te ha zapañ adarre. Zapañ frank. Hag erruout gant

ur ganol gant sonerezh klasel. *Scheherazad*, gant Rimsky-Korsakoff. Dispar !

Scheherazad... Montse-razad o tañsal dirazout, ur ouel skañv ha treuzwelus war he blev o valañjal... E gwirionez, ne baouezez ket da soñjal e Montse.

En dro-mañ, ya, e klaski da chañs ganti.

Ya, met e peseurt mod ?

N'out ket gwall zonezonet gant ar merc'hed a-fet teknikoù tostaat, ret eo en anzav, va faourkaezh Youenn. Int-i eo a zo deuet davedout bep tro, a-hed ar wech. Mamm da vugale, da skouer. Mizioù a oa e oas oc'h ober un astez lez dezhi pa oa aet skuizh o c'hortoz an traoù da vont war-raok, hag un devezh, e oa en em blantet dirazout, en ur lavaret krenn-ha-krak : « Pok din, beulke ma 'z out ! »

En un doare heñvel a-walc'h, kalz dousoc'h memes tra, e oa c'hoarvezet an traoù gant Sonia.

Penaos ober gant Montse, neuze ? Kavout ar jestroù mat, ar c'homzoù mat ? Peseurt jestroù ? Sell 'ta ! Penaos e vez graet gant an tudennoù e-barzh ar filmoù ? Pe e-barzh ar romantoù *Arlinkin* ?

Tostaat outi dre gomzoù flour ? Gant peseurt gerioù ? Hag en ur vleinañ, e klaskezh a-vouezh uhel ar gerioù a vo implijet ganit.

« Montse... » Setu penaos e c'hellfes stagañ gant da zisklêriadenn. Gant un ehan goude ar ger « Montse ». Hep disoñjal parañ da zaoulagad en he re. E mod Jean Gabin gant Michèle Morgan. Pe e mod ur blougastelladenn o sellet tener ouzh stad he c'hont er *C'hredid Patatez*. Keit m'emaout ganti, penaos 'ta e veze graet gant Jean-Paul Sartre evit sellet rak-eeun e daoulagad ar studierezed yaouank a veze pourchaset dezhañ ingal gant Simone ?

« Ya, Youenn ? » a lavarfe Montse.

Mat ! Ur penn-kentañ a-zoare. Met petra a lavarfes dezhi goude-se ?

« Te 'oar... Montse... A bouez bras out deuet da vezañ din-me. » Gourc'hemennou dit, Youenn ! Daoust pelec'h ez peus dineizhet ar frazenn hep he far-mañ ? En un heuliad TV evit mammoù-kozh kizidik o c'halon ?

Ha didrouz e chomfe Montse, e-pad un eilenn bennak, a-raok dihopal : « O Youenn ! Perak out bet keid-all a-raok lavaret din ? O c'hortoz e oan... » Ha d'ar poent-se, e teufe ar poent hirgortozet : hini ar pok entanet.

« Ar pok ! Ar pok ! » a huchfe ar mammoù-kozh diouzh foñs o c'hadorioù-brec'h. Hag ar violoñsoù da seniñ c'hwek, ha...

... hag en un taol-tarzh, blejadenn vouzarus kornboud ar c'hamion a zo o tibaseal ac'hanout. Gourlammet out trumm diwar da skaoñ, ha ken buan all e vije bet c'hwezhet an airbag. Da 70 km an eur e-lec'h 110 emhout o ruilhal. Diskourret eo da reizher-tizh abaoe ur pennadig hep gouzout dit. Hag un aridennad mallozhioù ruz ha druz o tarzhañ e-barzh ar c'harr ! N'eo ket er c'hiz-se e vi erruet warc'hoazh ma c'hoarvez kement-se adarre !

Tremenet al Liger war pont Cheviré. Gouleier Naoned o skediñ war an tu kleiz, diniver, a-hed-gwel. *Naoned, Porzh an Alarc'h Du*. Ennout emañ kanaouenn Servat o tasseniñ, ken fromus anezhi. Biskenn eo ne vez ket roet ken da glevet war ar radio. Marteze a-walc'h n'eo ket bet niverelaet e stumm ur CD.

Plijout a ra Naoned dit. Kalz. Un devezh bennak, e riskouezi Naoned da v-Montse. Dorn-ha-dorn, ez eoc'h betek an iliz-veur da lakaat ur rozenn war bez Frañsez II, duk diwezhañ Breizh hag e bried, Marc'harid Foix.

Ha goude-se ez eoc'h da d-Trentemoult da glask ho merenn en ur preti war ribl ar Stêr Liger, sko ouzh an dour. Reiñ a ri dezhi da dañva pesked dour dous pe dour mor, keginet gant mil aked tener, ambrouget gant ur banne Muskadig eus an dibab.

Lakaet ganit CD an hentenn da zeskiñ katalaneg az poa diskoachet er stal *Dialogues* e Brest en deiz ma oas deuet en-dro eus Helsinki. An hentenn *Oli i Pa*. Eoul ha bara. Pe *Pa amb Oli*⁷, kentoc'h. Anaoudegezh a rez gant div dudenn anvet Guifré ha Núria. *Bon dia. Bona tarda. Si us plau. Com vas ?*

Du an noz, hag hir an hent. Kamionoù e-leizh war ar gourhent goude Niort. N'eo ket souezh rak war un ahel etre Norzh Europa hag Euskadi, Spagn ha Portugal, emaut.

Un ehan berr a-raok Bourdel evit divec'hiañ da c'hwezhigell, saotrañ anezhi adarre gant ur banne kafe seurez eus ar spesad *Jugus chaosetus* (kafe seurez, *what else ?*), ha saotrañ ar blanedenn ivez gant ar c'hob plastik a ya asambles gantañ. Ha terriñ ar sec'hed a zo deuet da'z karr, gant diesel kentañ klas, na petra 'ta, an hini a gustum naetaat ar c'heflusker, sañset, tuellennoù hag all. Perak 'ta ne evfes ket ur banne eus an diesel kentañ klas-se, kement ha naetaat da duellennoù-te ?

Amzer a gemerez da furchal e-touez al levrioù. Rak estreget sandwichoù plastiket ha bidoniadoù eoul a zo e gwerzh amañ. Levrioù a zo ivez. N'eo ket amañ eo

---

7 *Pa amb Oli* : [pəm'boɫi] : bara hag eoul. Ar meuz simplañ evit an digor-kalon e Katalonia. Kemerit ur jelkennig vara sec'h, kras zoken, grit ur frot dezhi gant un tamm kignen, ha diskennit un dakennig eoul olivez warni. Debrit gant ur meudadig holen.

e vefe kavet oberennoù klok Schoppenhauer ha Lan Inizan, evel-just. Kemer a rez ul levr diwar-benn dañjer an danvezioù ouzhpenn a vez lakaet er boued. E1488, E1532, hag all, hag all.

Paotr ar c'hef, gant e fas fur hag e lunedoù ront, a zo warnañ neuz ur c'hentañ eus e glasad. Ur penn Herri Podeur hep ar gleizhenn war e dal. Ur studier bennak moarvat, deuet da zastum ur gwennege bennak e-pad e vakañsoù. Kement ha lakaat kaol en e soubenn. Rak da ger e teu ober studi.

« Klevet 'm eus e oa al levr-mañ da werzhañ er stal-dour-tan-mañ, » emezout. « Eus penn pellañ Breizh on deuet a-ratozh-kaer betek amañ da brenañ anezhañ. » Boas out da deurel fentigelloù diskiant dirak merc'hed ha paotred ar c'hefioù er gourmarc'hadoù, kement ha lakaat anezho da vousec'hoarzhin. Met ned a ket en-dro bep taol. E gwirionez, ned a ket en-dro gwall alies.

« Lavarit din, Aotrou, abalamour da betra em eus poan ouzh ho krediñ, » eme ar paotr, en ur enkefiañ, hep tamm mousc'hoarzh ebet war wel. Met en e zaoulagad a-dreñv e lunedoù ront, e lennez sinoù ur mousc'hoarzh diabarzh. Ya. An hini kentañ eus e glasad eo hemañ. Sur ha n'eo ket marteze. Da Boliteknik, pe d'an ENA ez aio. Paourkaezh paotr ! Da fall ez aio !

Er c'harr adarre. Vad en deus graet dit an tammig ehan-mañ. Ha pep tra a ouezi diwar-benn an danvezioù ouzhpenn a vez lakaet er boued. Ma tegouezh dit addigeriñ al levr deiz pe zeiz. Rak te zo ur mailh da brenañ levrioù er stalioù-dour-tan, hag a ya goude-se da boblañ an estajerennoù a dalvez dit da levraoueg, ha na lenni ket morse.

Treuzet ganit ar porzh-treizhañ, ar stêr Dordonha hag

ar stêr Garona e-kichenik Bourdel, un nebeudig goude-se, e kemerez penn ar gourhent war-zu Tolosa, hag e kavez gras en un taol rak kalz siouloc'h eo ar red-dired. N'eus den ebet war an hent, pe dost. Pa dostaez ouzh Agen, e welez an oabl o tarzhañ e tu ar reter. O korntreiñ Tolosa emaut, hag o vouskanañ ar ganaouenn savet gant Nougaro en enor d'ar Gêr Roz ha d'ar mammoù-kozh a blij dezho mont da gistina, pa zeu an heol war wel a-us d'an dremmwel. Dinamm an oabl, evel ma oa d'ar c'hentañ devezh eus Istor ar Bed. Ma vez lakaet a-gostez ar *Big Bang*, emit-hu, lennerezed ha lennerien. Ya, moarvat, met ma ne c'heller ket klask silañ barzhoniezh ken en ur skrid, n'eo ket buhezioù eo an dra-mañ !

Un devezh kaer o tont. An devezh ma weli Montse adarre. An devezh ma lavari dezhi. An devezh ma krog gant ur vuhez nevez. Pe an devezh ma vi kaset ganti da stoupa, naet ha kempenn.

Hir, hir an hent. Met o tostaat emaut, kilometr ha kilometr. Carcasona o tont war wel a-greiz-holl war an tu kleiz. Brav ! Hag aet diwar wel ken buan all. O vleinañ emaut, n'eus forzh penaos, ha n'out ket sañset sellet. Eno e oas bet gant da zaou vab, pa oant krennarded. Nag a blijadur o doa bet o redek war ar ramparzhioù, soñj mat az peus. D'an ampoent, e oant o chom gant o mamm ha gant he fried nevez, prezidant-bet tud ar skolidi. Un dibenn-sizhun diwar zaou a dremenent ganit, hag an hanter eus amzer ar vakañsoù-skol.

Ha bep hañv, ez aes da vakañsiñ ganto d'ul lec'h nevez bep tro. Setu penaos e oac'h tremenet dre Garcasona, ur wech bennak, war ho hent d'an Alpoù. Ne oa ket tre an hent berrañ, met ne 'z poa ket bet c'hoant da dremen dre Bariz, dre briñsip (ha tremen dre Bariz n'eo ket

kapital), na dre greiz Bro-Frañs. Rak e-kichen Clermont-Ferrand e oa da wreg-bet o vakañsiñ d'ar poent-se, gant he frezidant-bet. Ur vandenn-rod kaoutchoug a oa bet profet dezhi gant hennezh, moarvat, kement ha diskouez dezhi nag a joa en doa outi.

Setu ar c'hroashent gourhentoù. War-eeun war-zu Narbona, Montpelhièr. Ha war-zu Perpinyà e troez, a-zehoù.

Klouar eo an aer goude m'eo abred c'hoazh. War an uhel e astenn ar gourhent e gammdroioù ledan. Hag a-greiz-holl, dindan an heol en e yaouankiz tener, e teu war wel ar Mor Kreizdouarel. Divent. Glas. Gant Montse ez i da dañva ar mor-se. He mor. Ha mont a reoc'h da gouronkañ asambles, ha dougen a ri anezhi goude-se en da zivrec'h, evel ur c'how-boy o tont war dreuz e di gant e bried nevez. Ha stardañ a raio he bizied a-dreñv da foulkil, he daoulagad o parañ tener war da re, hag ho taou sell kendeuzet ne raint ken nemet unan.

Hag ar mammoù-kozh dirak o fost skinwel, teneraet dezho o c'halonoù, a stlako o daouarn, dour o perlezenniñ en o daoulagad.

Ac'hanta ! N'eo ket tout chalbotiñ hunvreoù. Tremen poent eo dit dont war an douar en-dro, rak karget mat eo ar gourhent bremañ, hag en ur valgoriñ er c'hiz-se, e sachi warnout ar riskloù da gaout ur gwallzarvoud, ha da erruout ken bev hag ur harink-sol, sol-kenañ zoken. Ac'hub penn-da-benn eo ar forzh zehoù gant un aridennad kamionoù ha kirri-boutin, an eil stok ouzh egile, koulz lavaret, e-giz pa vefent bagonioù un tren na penn na lost dezhañ. Bep an amzer e vez gwelet unan anezho o tifluklañ a-daol-trumm war ar forzh kreiz, a zo ac'hub a-walc'h ivez. Met o vezañ ma ned aio ket ar

c'hamion-se buanoc'h eget 90 kilometr an eur, e rank ar c'hirri a en em gav a-greiz-holl a-dreñv dezhañ, stardañ rust pe rustoc'h, pe en em silañ war ar forzh kleiz. Ur slalom dibaouez, da 130 kilometr an eur. Heñvel a-walc'h ouzh ur c'hoari video na vefe ken nemet ur bartiadenn ennañ. Unan hepken. *Same player will not shoot again.*

E Katalonia emhout bremañ. Gouzout a rez, daoust ma n'eo ket a-drugarez d'ar pannelloù-hent digatalanek-mik e vo roet keloù d'an dud.

E-kichen Perpinyà, e teu luziet an traoù, abalamour d'ur c'hamion a zo chomet sac'het war ar forzh zehoù. Un hantereurvezh bennak a gollez. Treuzet ganit, goude se, an harz etre Bro-Frañs ha Bro-Spagn. Katalaneg e pep lec'h en un taol. Hag an heol o parañ. Kuitaet ar gourhent e Figueres. Gras a gavez, goude ma ouezez n'out ket erru c'hoazh.

Tro nav eur ha kard eo. Ne chom ken tri c'hardeur hent a-raok erruout e penn da veaj, hervez Clementina, mouezh katalanek da GPS. Daoust ha Clementina eo anv gwir ar vaouez he deus prestet he mouezh da'z GPS ? Ral e vefe. Met rediet out d'ober Clementina anezhi, rak ne ouezez anv all ebet dezhi. N'eo ket marv mil den, koulskoude, peogwir ne ra ken nemet teurel urzhioù dit, hep selaou ac'hanout.

Nav eur ha kard. Krog eo bec'h ar skuizhder da bouezañ war da valvennoù. Kuitaat a rez an hent bras da glask ul lec'h bennak ma c'helli ober un tamm diskrog. Kavet ur gêriadennig a-zoare. Chomet a-sav war ur blasennig. Aozet munuterezh da bellgomzer hezoug evit bezañ dihunet a-benn un eur. Tennet da votoù hag astennet war ar skaoñ a-dreñv.

Ha kouezhet trumm ar c'housk warnout evel al

lavnenn tri mil azeulet gant ar Jakobined er bloavezhioù
1790 hag ar re-se a oa ken tomm o c'halon outi ken e roent
da dañva ar varvenn anezhi d'o mignoned a-wechoù ivez.

Ha dihunet out en un taol trumm gant ur sakso o trompilhañ ouzh da skouarn. Solo brudet Raphael Ravenscroft er ganaouenn *Baker Street*, kanet gant Gerry Rafferty e 1978, seizh vloaz warn-ugent zo.

Pa oas nevez-distroet eus Helsinki, ez poa lakaet an ton-se e-giz ton dihunter nevez war da bellgomzer.

Ne zeue ket a-benn Robin ar C'hoadeier da zihuniñ ac'hanout ken, en anzav a ranker, kaer en devoa dic'houzougañ en ur c'hwezhañ en e gorn-boud, ken e kinnige e wazhied tarzhañ e mil tamm ha strinkañ gwad e pep lec'h ha louzañ leton koadeg Sherwood.

Dek eur ha kard eo rik-ha-tik. Kousket ervat az peus graet. Poent dit divorfilañ ha strilhañ da c'hwen.

Reudiñ a rez da izili morgousket, hag adlakaat da votoù ha digeriñ da zor ha sevel hag ober un nebeud kammedoù en-dro da'z karr. En ur chaokat ar gerioù-mañ a vouezh izel : « Ha marteze, ne vo ket Montse er gêr, hag evit ket ha netra em bo graet ar veaj-mañ. » Evel pa vefe un doare da derriñ ar blanedenn, ha da lakaat muioc'h a chañsoù d'he c'havout a-dreñv he dor.

Nec'het out un tammig, memes tra. Ur bariadenn az poa graet, a-benn ar fin, dec'h da noz, pa oas kroget gant ar veaj-mañ hep bezañ sur kant-dre-gant e vije Montse en he c'hêr, pe e Cadaqués zoken. Dibosupl dit pellgomz dezhi,

ouzhpenn-se, pa n'eus pellgomzer ebet ganti. Dibosupl ivez mont war da bostelerezh Internet, da welet hag eñ he defe respontet d'ar postel az poa kaset dezhi a-raok mont kuit. Gant da bellgomzer labour ez pije gellet ober, rak ur poellgomzer eo, e gwirionez. Met e *Friskom* eo chomet. Ha n'eus ken pellgomzer ganit nemet da hini personel.

Keid-all a hent hag a skuizhder evit netra ? Se ne c'hell ket bezañ, alato ! Ha pa vije aet da lec'h all, ne vije ket aet en tu all d'ar bed, ha posupl e vefe dit mont e darempred ganti. Dre bostel.

Dre bostel, ya. Ne vefe ket gwall akomod, met ur wech bemdez da vihanañ e lenn he fosteloù. P'emaout ganti... Evit lenn he fosteloù, he deus ezhomm da implijout un urzhiataer a vefe liammet ouzh Internet. E 2005 emaomp, ha n'eo ket erru c'hoazh ar poellgomzerioù e chakod an holl. Ar poellgomzerioù gant un "o", a resisaan evit al lennerien hag al lennerezed o dije lennet re vuan. Ha ma n'emañ-hi ket er gêr, n'eo ket sur e c'hellfe kavout un urzhiataer evit kevreañ ouzh he boest-posteloù.

Ha neuze 'ta ? Ne 'z po ken nemet ober e-giz en amzer da yaouankiz, pa ne oa ket eus Internet, nag eus pellgomzerioù hezoug, nag eus ar pellgomz zoken e kement ti a oa. En em zibab hep sikour an deknologiezh a-vremañ. Silañ un tamm paper dindan he dor. Klask titour evit kavout ti he zud-kozh. Int-i a c'hell lavaret dit e pelec'h emañ-hi...

Trawalc'h, Youenn ! Paouez d'en em grignañ. *Alea jacta est*. Tost erru out, ret eo dit derc'hel da vont betek penn bremañ.

Vad en deus graet dit ar frapadig kousk-mañ. Blaz ar re nebeut gantañ, evel-just. Met estreget kousket az peus d'ober bremañ.

Ha yao hag a-raok adarre. A-barzh tri c'hardeur amañ, e vi gant Montse. Moarvat... Alo 'ta, Youenn ! A-barzh tri c'hardeur amañ, e vi ganti. Sur !

N'out ket pell evit tizhout traoñ ar bagad menezier a spurmantes a-bell bremaik diouzh ar gêriadenn ma oas chomet a-sav.

Ha sav gant an hent, ha strishoc'h hennezh eget ma oa betek-henn, ha lasoù ha dilasoù dezhañ, fin ebet dezho. Ur gwall abadenn dit. Div wech, teir gwech, e rankez chom a-sav da leuskel ur c'harr-boutin, hag un eil, hag un trede da dreiñ en ur c'horn-tro. Ha kant las ha dilas goude-se, e tizhez ar penn uhelañ eus an hent. Ha setu ur c'hroashent-tro, El Port de la Selva a-gleiz, Cadaqués war-eeun, hervez ar panelloù. Hag an hent o tiskenn bremañ, korn-troioù ennañ bepred, ha setu ar mor glas o tont war wel, ha kêriadenn Cadaqués en traoñ-tout, kluchet e pleg he bae, un dudi he gwelet, an tiez enni o tiskenn war-ziribin betek ribl ar mor. Un drugar da'z taoulagad eo al livioù splann o tarzhañ laouen. Liv glas-don ar bae, liv gwenn-kann ar mil bag eoriet enni ha mogerioù an tiez, liv ruz-flamm an toennoù, liv glas sec'h ha lufus ar gwez-olivez strewet war an torgennoù tro-dro, liv gell-sklaer ar begoù roc'hellek, poazhet gant an heol, o klask un tammig distan er mor. Hag un enezennig e-kreiz ar bae, ur garreg uhelik, tolzennek ha begek. Ne ouezez ket c'hoazh e oa bet livet meur a wech gant Dalí. Ne ouezez ket kennebeut ez eus un anv kanus dezhi, *Es Cucurucuc*. Gwell a se en ur mod, rak ken buan all, ne vefes ket seizhdaleetoc'h evit pegañ ur re vourroù plastik fonnus dindan da fri, ha gwiskañ dilhad *mariachi* eus Mec'hiko, *sombrero* ledan, bragoù lêr du, tachoù houarn hag all, ha tapout krog en ur pezh mell *guitarrón*, ha mont d'en em

blantañ dindan prenestr Montse ha kanañ *Cucurrucucú
Paloma* dezhi.

Ha korn-tro ha korn-tro, gant an hent kamm-digamm-se, e tiskennez war-zu Cadaqués. Bez' emañ Montse tu pe du er gêriadenn ledet dirak da zaoulagad. E-kichenik emañ-hi...

Ha dre chañs, emezout ouzhit da-unan, ez eus ur GPS efedus ganit. Hag hemañ a oar komz katalanek zoken. Anez da se, ez pefe darbar o kavout *Carrer*⁸ *Lena Guipeu*, m'emañ ranndi Montse.

Skuizh-divi out memes tra goude un nozvezh penn-da-benn o vleinañ. Lakaet ez peus da garr da lonkañ ouzhpenn mil kant kilometr en un tenn, koulz lavaret. Leuskel a rez Clementina, mouezh katalanek da GPS, da heñchañ ac'hanout dre-douez gwiadenn kevnid straedoù Cadaqués.

Abaoe m'emaout en em gavet er gêriadenn, e vezez dibaseet ingal gant skouterioù o vont d'an druilh-drast, tud a bep oad ouzh o bleinañ, ken tadoù-kozh feskennek ha bouzellek, ken merc'hed yaouank koant o divc'har alaouret. Hag an holl zo pep a dokarn bihan divalav war o fenn, muioc'h arouezel eget efedus ouzh ar gwall-zarvoudoù.

---

8 *Carrer* : straed, ru, e katalaneg.

Ha dre m'emaout o ruilhal a-zoug da gamm war ur straed war ziribin, setu Clementina o c'houleñn krenn-ha-kraak ganit treiñ a-zehoù :

« *Giri a la dreta !* »

Ha ken reut ha dibleg eo ton he mouezh ken ne c'hellez ken nemet sentiñ. Anv ebet dit da glask ober mod all, diouzh he c'hlevet.

Degas a ra soñj dit eus mamm da vugale. Ganti e veze furoc'h bepred ober pleg-kein da gentañ, ha gortoz ken na zeuje ur mare gwelloc'h da glask marc'hata ganti.

« *Giri a la dreta !* » a urzh Clementina adarre.

Ya, ya, diouzhtu, va adjudant ! Ha te ha treiñ a-zehoù, gwaz fur ha sentus ma 'z out.

Ha skeiñ trumm ur mell taol botez ouzh troadikell ar starderez, en ur leuskel leoù touet en ur yudadenn, peadra da lakaat holl sivi Plougastell da ruziañ a-gevret dindan kement ti-gwer a zo war al ledenez.

O paouez en em rentañ kont emañ e oa da garr war-nes diskenn gant derezioù a-serzh nevez-difoupet dirak da rodoù c'hwezhet gant ar souezh ha dindan da zaou-lagad divarc'het gant ar spont. Klevet a rez da galon o skeiñ taolioù morzhol en da greiz.

Bet tostik-tost da'z karr mont da landau mod Potemkin, ha badadao war ar pazennoù, ha te ar poupig e-barzh. Ur brav a boupig avat ! Penn disto-tout ! Pegen start, pegén start eo bezañ ur babig ! En ul landau Potemkin dreist-holl. Ha pa vefe unan eus ar model diwezhañ-tout, ABS, GPS hag all.

Ur sell ouzh skramm da GPS, just a-walc'h. Ur straed eo ar skalieroù-mañ, hervezañ. Ur straed ? Ar skalieroù-mañ ? N'eus forzh petra ! Ur straed eo, koulskoude. Un anv he deus zoken, hag a lennez spis war ar blakenn ouzh

ar vogerig e-kichen : *Carrer Joan Guerveny, matemàtic i escritor*⁹.

Ha Clementina ha lavaret dit da begement e katalaneg. N'eo ket laouen anezhi, diouzh ton he mouezh. Ha te ha stankañ he farouell dezhi, en ur lakaat anezhi war *off*. Ha pouezañ kreñvoc'h-kreñvañ war an droadikell-vuanaat da c'hervel an holl gezeg-labour kapapl a zo bodet dindan golo da geflusker, ha stagañ da vont war-gil. Hag int ha gourrizial holl a-bouez o fenn. Rak n'eo ket tout, met war-grec'h ez a ar straed, bremañ p'emaout o kilañ. War-grec'h da vat. Ne 'z poa ket merzet bremaik e oa kement-se a zinaou ganti pa oas o vont war-raok.

Tomm eo bet da'z lêt. Tomm-berv. Ken buan all, panevet d'ar starderezioù galloudus a zo war da rodoù, e oa fin gant da droiad e Katalonia. Hag e oa graet da dro war an tamm douar patatez pe pastekez-mañ, marteze ivez, war ar marc'had.

Ac'hanta ! Ned i ket d'en em lakaat adarre e riskl da goll da vuhez, pe da goll da garr zoken, ar pezh a vefe grevusoc'h c'hoazh. Da garr ken prizius ! Un *ALV Feldberg*, mar plij ! Bet montet gant mil ha mil aked e kêr Freiburg gant micherourien alaman galonek, pep a bluenn ouzh o zokoù, o teurel tirolianennoù laouen eus an eil penn d'an uzin d'egile, gant al lorc'h da gas da benn ul labour peurvat.

Un tammig re bell ez ez gant ar c'hlichedoù, ne gav ket dit ? Ha Bro v-Baden n'eo ket Bavaria, na Tirol, evelato !

D'ar mell parklec'h evit an douristed, er penn all d'ar

---

9 Joan Guerveny [ʒu'an gər'veɲ] : n'eo ket dav d'al lennerezed ha d'al lennerien dispourbellañ o daoulagad o klask ar straed-mañ war gartenn Cadaqués. N'eus ket anezhi (c'hoazh).

gêriadenn, ez ez neuze da gas da *ALV*. Ur priz treziadek a baez evit an devezh a-bezh, ha mat pell 'zo. Goude ma 'z eo ker-devet, memes tra. Cadaqués, ivez, evit doare, *es bona si la bossa sona*.

Ha war da droad goude-se. Kavet ur gartenn eus Cadaqués e Ti Degemer an Douristed. Goulennet digant ar plac'h yaouank a-dreñv ar c'hontouer pelec'h emañ *Carrer Lena Guipeu*.

Homañ a gemer ar boan da dresañ dit war ar gartenn an hent da vont di.

« Ret e vo pignat gant un nebeud skalieroù, » emezi.

« Skalieroù, o, va Doue ! *Carrer Joan Guerveny* ? » a c'houlennez.

Poaniañ a rez da zistagañ mat an « *ny* » e « *gn* ». En da vemor e chomo an anv-mañ hiviziken.

« Kalzik skalieroù a zo er gêriadenn evit tremen eus an eil straed d'eben. Met ne dremenoc'h ket dre g-*Carrer Joan Guerveny*, » emezi.

« Gwell a se, neuze, » emezout. Ha te ha trugarekaat anezhi a-greiz kalon.

Un drugar eo ar gêriadenn. Un drugar !

Kerzhed a rez a-hed ur straed o kammdroienniñ a-hed ar mor, kae ha rizenn tro-ha-tro. Tammoù aodoù-bili, tamolodet e plegoù ar c'horn-troioù, ha tud azezet warno en o dilhad-kouronkañ, lod all en dour o neuial, ha bugale o huchal laouen. Hag ar skouterioù o trouzal hag ar c'hirri o tremen goustadik, kuit da bilat an dud o vale disoursi.

Ha kuitaat a rez bord an dour, uhelvor dibaouez ennañ evit doare, ha tremen dre straedoù ken strizh ha banelloù Lambaol. Bleunioù ouzh ar prenestrer e pep lec'h.

Ha pignat a rez gant skalieroù etre ar straedoù. Hag

erruout war g-*Carrer Lena Guipeu* pelloc'h. Gwellañ pezh a zo, ne 'z peus ket kollet da boan na da amzer o klask mont gant da garr betek enni. Rak dibosupl e vije bet. Dibosupl-krenn. Ur vanell n'eo ken, na c'heller tremen drezi nemet war varc'h-houarn pe war c'hwil-tan. Pe war skouter. Gant un tokarn divalav, neuze.

Ur vanell kaer-meurbet eo *Carrer Lena Guipeu*, mein-sklent du war o c'hant oc'h ober pavez dezhi, bleunioù *Bougainvillea* ruz, ruz-roz, mouk, o fuilhañ war ar mogerioù gwenn-kann a bep-tu dezhi, diwar ar pondalezioù diavaez, pe o krapat d'an argad ouzh an talbennoù, hag o stummañ bolzioù a-blasoù a-us d'an dud o tremen. Un dudi d'an daoulagad.

* 13 *

*

Kavet an ti, pe ar savadur bihan, kentoc'h, m'emañ Montse o chom. Tri live dezhañ, pep a ranndi warno. Dibrenn eo an nor voutin en traoñ. Gwell a se ! Rak n'eus kengomzer ebet. Podoù fleur en diabarzh. Ha te ha pignat gant an derezioù. Podoù fleur war ar pazennoù. Ha kerkent hag erruet en estaj diwezhañ, e sav ur barra-dig from ennout o welet anv Montse engravet war ur blakennig goad ouzh an nor.

Montse ! N'emañ-hi ket ouzhpenn un nebeud kam-medoù diouzhit. A-dreñv an nor-mañ...

A-istribilh e chom da viz ur santimetr diouzh nozelenn ar c'hloc'hig. Ha ma ne vefe ket Montse er gêr ? Ha ma vefe ur gwaz an hini a zeufe da zigeriñ ?

O kalkenniñ ken-ha-ken emañ da galon pa bouezez war an nozelenn. Graet eo. *Alea jacta est*, ur wech adarre. Ha gortoz a rez... Ha gortoz... Pegen start eo gortoz... Hag a-greiz-holl, e klevez gwigour er potailh. Bihanaet eo trumm da galon en da greiz. Deuet bihanoc'h eget un olivezenn.

Ha setu an nor o tigeriñ ha chom a rez batet dirak Montse, gronnet en ur serviedenn stardet en-dro d'he c'horf azalek he bruched betek hanter he divorzhed, dour o pizenniñ warno. Gleb eo he blev du rodellek, ur mell fuilh enno. Hag ar brasañ souezh en he daoulagad glas-gwer.

« Sell 'ta piv ! Youenn ! Youenn ! Biskoazh kemend-all ! » Gant ar mousc'hoarzh koant a zo diwanet war he genoù, e tarzhe ennout ur mell tan-ha-kurun. Seul vui ma n'eus nemet tevder ar serviedenn etre da zaoulagad entanet ha noazhder he c'horf alaouret.

« Met digarez ac'hanon, Youenn, » emezi. « Me 'gave din e oa va mamm a oa o stekiñ ouzh an nor. Ha te 'ni eo... O tont a-zindan ar strimpadenn emañ... O c'hortoz va mamm e oan. Ma 'm bije gouezet e oas da zont, em bije gwisket un dra bennak... dereatoc'h... Me zo 'vont d'ober diouzhtu. »

« O ! Gouzout 'rez... » emezout. « Arabat dit kemer charre ganin. Dereat-tre emañ er c'hiz-se. N'on ket lakaet diaes ganez, tamm ebet ! »

« Me 'oar a-walc'h n'out ket lakaet diaes ! Asa ! Paotred ! Memes tra ha memes mod, an holl ac'hanoc'h ! Deus tre, deus tre ! »

Hag un eskemm pokañ war dreuz an nor. Pep a zaou hepken war ho tivjod. Digarez dit da lakaat da zorn war he skoaz, ha da leuskel anezhañ da straniñ un eilenn muioc'h eget ma 'z eus ezhomm, ha d'ober ur flouradennig skañv d'he c'hroc'hen gleb.

Ha damsantout a rez danvez ur skrijadennig o redek, lentik, met surik, en desped d'ar skuizhder diwar ar veaj, en ul lodenn resis-kenañ (ha priziüs-meurbet) eus da anatomiezh. Ne vo ket lavaret hiroc'h ganin, kuitez da feukañ al lennerien hag al lennerezed hag a gustum lakaat pizh e pleustr ar refleksionoù profitapl a lennont bemnoz e *Buhez Ar Sent*.

« Deus. Deus-tre, » emezi adarre.

Bihan-tout eo he ranndi. Ur sal gant un nor-brenestr hag a sko war un pondalez-diavaez bras a-walc'h, gant

ur gweled dispar war bae Cadaqués. Estajerennoù e pep lec'h, lod o plegañ dindan samm al levrioù. Er gambr vihan stok ouzh ar sal, dor ebet outi, nemet un tammig rideoz perlez, e spurmantez ur gwele. He hini. Hec'h-unan eo bet o kousket en noz tremenet ? N'out ket evit herzel ouzh ar goulenn-mañ da zont d'ober un hillig da'z spered.

A-dreñv div zor digor e tivinez ur gegin vihan hag ur sal-dour.

« Ken laouen on o welet ac'hanout ! » emezi, estlamm en he mouezh. « Pebezh souezhadenn ! Met ne 'z peus ket kaset keloù din e oas da zont da Gatalonia. »

« Geo 'vat ! Ne 'z peus ket bet va fostel ? »

« Da bostel ? Met ne 'm eus ket digoret va boest-posteloù er mintin-mañ... Te 'oar... Pa vezan e Cadaqués, ne zigoran ken nemet diouzh an noz... Ha c'hoazh... O paouez dont eus an aod emañ. O kouronkañ on bet. »

An hini devotañ e-touez holl voñzed Bro-Dibet, gant ar gwel hepken eus he blev gleb a-fuilh war he divskoaz en noazh, hag eus an dour o perlezenniñ war he divorzhed alaouret, a vije bet diskroget trumm diouzh e levitasion ha kouezhet a-stroñs war leur e vanati. Friket-mik.

« Ne 'z peus ket sellet ouzh da bosteloù ? » a c'houlenez. « *Barcelona és bona si el e-mail sona*, » emezout.

« ... *si la bossa sona*, 'peus ket disoñjet, » emezi. Ha levenez o strinkañ en he daoulagad, ken e strak fulennoù en da galon, e-giz pa vije kroget un tan-tredan enni.

« ... *i el condor pasa, i el gorgon zola*... » a gendalc'hez, e pseudo-katalaneg, ken dic'hoarzh hag un tad-bran e beg ur wezenn-siprez e korn ur vered.

Laouen out rak deuet out a-benn eus da daol : dirollet eo Montse da c'hoarzhin. Hag hi ha stardañ he serviedenn

en-dro d'he c'horf, gant aon na gouezhfe, ken hejet ha dihejet ma 'z eo.

« Youenn ! Kontañ 'rez 'forzh petra ! » emezi, dour en he daoulagad. « Met kement a blijadur am bez bepred o klevet da fentigelloù ! Ha ken laouen on o welet ac'hanout. Amañ, e Cadaqués, ouzhpenn-se ! Biskoazh kemend-all ! Met ne gomprenan ket... Me 'gave din e oas e Breizh... »

« Ya. E Breizh e oan. Betek dec'h da noz. »

« Met penaos out deuet, neuze. Gant ar c'harr-nij ? »

« Gant va c'harr. An nozvezh-pad em eus ruilhet. »

« An nozvezh-pad ? Biskoazh ! Skuizh-divi e tleez bezañ ! »

« Kousket 'm eus un tammig war vord an hent. Mont a raio ganin. Met goude lein, marteze, e vin badaouet gant ar c'hoant kousket. »

« Amañ, bepred, e c'helli ober ur c'housk-ae, evel-just, mar kerez. » Opala, Youenn ! Sed aze ur c'hinnig dedennus ma 'z eus unan... « Gant ma chomi fur, evel-just. » Hag hi ha mousc'hoarzhin, e-giz p'he dije lennet e goueled da soñjoù kuzh.

« Gouzout a rez... Kousket eo a ran, pa vezan kousket. » N'out na kendrec'hus, na kendrec'het gant da gomzoù. « Trugarez a lavaran dit met ne 'm eus ket c'hoant da zirenkañ... »

« Direnkañ ? Tamm ebet. Met lavar din. Evit da labour out deuet amañ ? »

« Tamm ebet. Kement a virvill hag a entan a vez ennout bepred bep tro ma tegouezh dit komz diwar-benn Cadaqués, ken n'on ket bet evit padout gant ar c'hoant da zont da welet da gêriadenn gant va daoulagad-me. »

« Ur soñj dispar 'peus bet, » emezi. « Met ne oa ket

gwall fur ruilhal an nozvezh-pad. Ken laouen on o welet ac'hanout, Youenn ! Digarez ac'hanon. Me zo 'vont da wiskañ dilhad. Tro da benn, mar plij. »

« Va fenn ? »

« Ya, da benn. Pe da gein. Alo 'ta. Tro ! Lamponig ma 'z out ! »

Ha sentiñ a rez, diegi ennout un disterad.

War he levrioù war an estajerennoù eo paret da zaou-lagad met war ar vaouez yaouank a zo a-dreñv da gein eo troet da spered.

Ha n'out ket evit miret a soñjal emañ Montse o paouez tennañ he serviedenn diouzh he c'horf gleb hag emañ-hi bremañ o pourmen en noazh-pilh en he c'hambr... Alato, Youenn !

« Koñje 'peus bremañ da dreñv da benn, » emezi.

N'out ket seizhdaleetoc'h evit ober. Hag un dudi eo an daolenn. Ur saeig verr he deus gwisket, a laosk dizolo he divskoaz hag he divhar, liv ar mel-kistin warno. Un teuzer da'z taoulagad lipous.

Ha deuet eo marteze ar poent da lavaret dezhi... ar pezh out deuet da lavaret dezhi ? Digeriñ a rez da c'henoù, hag a-greiz m'emañ da deod o kemer e lañs evit distagañ ar gerioù c'hwek prientet ganit a-hed an hent, a-hed an noz tremenet, e klever taolioù ouzh an nor.

Ha Montse ha mont ha digeriñ. Ha te a chom genaouek.

Ha kaoz ha kaoz etre Montse hag ar vaouez a zo o paouez erruout. Katalaneg. Ne gomprened seurt ebet er gaoz a zo ganto. Diwall, Youenn ! Marteze ez eus anv ganto da werzhañ ac'hanout da giger ar c'harter, piv 'oar ?

N'eo ket ar wech kentañ dit klevet Montse o komz en he yezh, rak ur standilhon bihan az peus bet tro da gaout

dija, gant ar gemennadenn war he responterez, az peus selaouet ur mil gwech bennak dija. Ma n'eo ket muioc'h c'hoazh.

Ha livioù flamm ha c'hwezh ar garrigenn ha blaz an eoul olivez a gavez gant sonioù ar c'hatalaneg er gaoz virvidik a zo savet etre an div vaouez. Klichedoù, marteze, met er mod-se emañ an traoù. Mall a zo ganit deskiñ katalaneg evit kaout plijadur o komz ganti en he yezh.

Met piv an diamig eo ar vaouez a zo e toull an nor ? A-boan dit sevel ar goulenn-se en da benn ma teu honnezh da-heul Montse e diabarzh ar ranndi. Blev du hir rodellek o strinkañ a-zindan un tokarn-skouter bihan-tout ha divalav-ki. Un dremm yaouank dezhi. Hag ur mell souezhadenn dit, pa 'z eo ar memes dremm, warbouez nebeut, hag hini Montse, mousc'hoarzh hag all. Ur mailh war c'hoari an seizh diforc'h en dije merzet n'eus poullig ebet e-kreiz he divjod. Ur roufennig bennak ouzhpenn e korn he daoulagad en dije spurmantet ivez.

He c'hoar eo, anat dit. Klevet ez poa bet gant Montse he doa ur breur hag ur c'hoar. Ya, honnezh eo he c'hoar, hep mar na marteze.

« Youenn, setu va mammig, » eme v-Montse.

A-bann e chomez. He mamm, biskoazh kemend-all ! He mamm ! Ken yaouank-se !

Homañ ne zoug ket he oad, tamm ebet. Pe oad e c'hell bezañ, just a-walc'h ? Heñvel int an eil ouzh eben, ur bam ! Ur brouenn vev d'ar pezh a veze lavaret gant da vamm-gozh : *Diwar gi ne vez ket kazh, diwar logod ne vez ket razh.*

Diwar logod ne vez ket razh. Met logod. Ne vefes ket bet souezhetoc'h o klevet ur bagad targizhier o viaoual a-dreñv an nor, evit sachañ evezh an div logodenn

c'hrasius-mañ. N'eus forzh petra, Youenn ! Abaoe peur e kustum ar c'hizhier miaoual pa vezont o logota ?

He mamm eo a zo dirazout eta ! Mil boan az peus o sankañ an dra-se da vat en da spered.

Ha pegen divalav eo an tokarn a zo war he fenn ! Ur vezh ruz ! Met kaer en deus ober e seizh gwellañ, ne zeu ket a-benn da vastarañ an hoal a zo o sevel eus he dremm, eus he daoulagad, eus he mousc'hoarzh.

Ha Montse o treiñ war he zu : « *Mama, et presenti Youenn, un amic de Bretanya*¹⁰. »

« *Gran Bretanya ?* » a c'houlenn he mamm en ur stardañ da zorn. « *I am Mercè. How do you do ?* » Tro un eilenn bennak e chomez dilavar a-raok en em rentañ kont eo e saozneg eo emañ-hi o vont dit.

« *How do you do ?* » a respontez. Ha resisaat a rez, e kastilhaneg ar wech-mañ : « *Vengo de Bretaña, donde está Roscoff, donde Montse trabajó los meses pasados*¹¹. » Ne 'z peus ket desket katalaneg a-walc'h, siwazh, en noz tremenet, gant an hentenn *Oli i Pa* (pe *Pa amb Oli*, pa lavarín mat), evit displegañ da soñj penn-da-benn.

« *¡ Discúlpeme !*¹² » eme v-Mercè, e kastilhaneg ivez, gant ur mousc'hoarzh ledan. Memes hini hag he merc'h.

---

10 Souezhet e vo al lennerezed hag al lennerien a oar katalaneg rak gouzout a reont e vez graet gant an dibenn -o (distaget [u] peurvuiañ) evit ar c'hentañ gour en amzer-vremañ : *ara jo canto* (bremañ e kanan). Nemet el lodenn nortañ-tout eus Katalonia (dre vras Bro-Rosselló, hag ur vandenn strizh, Su d'an harz etre Spagn ha Frañs), e vez graet gant an dibenn -i : *ara jo canti*.

11 Eus Breizh e teuan, e-lec'h m'emañ Rosko, e-lec'h ma oa Montse o labourat er mizioù tremenet.

12 Digarezit ac'hanon.

Pelec'h an diaoul e oa sac'het TDN an tad da lostenniñ pa oa bet koñsevet Montse ? En davarn ?

« *De res*¹³, » a respontez e katalaneg, en ur vousec'hoarzhin ivez.

Ha kaoz adarre. E kastilhaneg abalamour dit da gompren.

Met Mercè n'he deus ket amzer da chom. Deuet eo da zegas d'he merc'h ur sac'hadig tomatez bio eus he jardin ha setu tout. Rak Montse, hervezi, ne gemer ket amzer a-walc'h da fardañ boued yac'hus eviti hec'h-unan.

Ha nijet kuit Mercè, tokarn vil-hoc'h hag all, ken buan pe dost ha ma 'z eo deuet war wel.

« Klev 'ta ! Ne 'z peus ket kollet da amzer ! » eme v-Montse en ur vousec'hoarzhin. « A-boan eo dit bezañ erruet e Cadaqués ma 'z peus graet anaoudegezh gant va mamm dija ! »

« Heñvel oc'h an eil ouzh eben, ur bam ! Biskoazh kemend-all ! » emezout.

« Ya. Hervez kont. »

« Da vamm n'eo ket evit nac'hañ ac'hanout, sklaer eo. N'eus ket ezhomm d'ober un test TDN evit bezañ sur ne oas ket bet eskemmet gant ur babig all en ospital en deiz ma oas ganet. »

« Ya, sañset. »

He mousc'hoarzh a laka buhez er poulligoù en he divjod. C'hoant az pefe, ken eeun ha tra, da lakaat un tammig pokig e-kreiz he jod, e don he foullig. Pehini, an hini kleiz, an hini dehoù ? N'eus forzh ebet. Un tammig pokig a netra. Ur pokig a netra, nemet leun-barr a deneridigezh.

---

13 *De res* [dø 'rɛs] : Netra.

« Da vamm zo... ur vaouez... hoalus... » Ar wirionez 'ni eo. Hag un doare soutil ivez da lavaret da v-Montse pegen hoalus eo ivez, o vezañ ma tenn d'he mamm. Un doare soutil mod Youenn. Ya 'vat ! Re vat e ouezez, Youenn gaezh, ne 'z peus bet, a-hed ar wech, nemet gwall drubuilhoù da eostañ digant ar merc'hed diwar da soutilded fin.

« Ne zoug ket he oad, 'gav dit ? » emezi.

« He oad ? Penaos 'ta ? Un oad he deus ? »

« Evel an holl dud war an tamm douar olivez-mañ ! Nav bloaz ha daou-ugent eo. »

« Petra ? Nav bloaz ha daou-ugent ? Biskoazh ! »

Ya. Biskoazh kemend-all ! Nav bloaz ha daou-ugent. Rak te zo nav bloaz ha daou-ugent ivez ! Chom a rez gant da c'henoù war c'hwec'h eur. A oad ganit eo mamm Montse ! Memes oad egistout !

Hag en un taol, e teu da anat dit ez out en oad da vezañ tad da v-Montse. Ez matematikel, e ouies kement-se dija tamm pe damm, ha n'az peus digarez mat ebet da vezañ souezhet. Met o paouez kompren da vat emhout, hag un iskis a santadur zo kouezhet warnout. Etre gouzout ha kompren da vat, ez eus ur savenn serzh. Hag en un tennad emhout o paouez pignat gant ar savenn-se, hag un tammig poan az peus oc'h ober un tenn alan.

Ha ma lavarfes da v-Montse ez out kenoad gant he mamm ? Met ne rez ket. Da boent pe boent, n'eus forzh penaos, e vo ret dit lavaret dezhi pe oad out. Ne c'helli ket c'hoari mouchig-dall da viken. Met divizout a rez n'emañ ket ar mare mat. Amzeriñ, prokrastinañ, tronoziñ, mallus-bras eo gortoz. Daoust ha deuet e vefe priñsipoù diazez ar melestradur gall da vezañ da re ivez ?

Nav bloaz ha daou-ugent eo mamm Montse. Gwir eo ez eus tud war an douar-mañ hag a zo bet disoñjet-krenn

gant ivin an amzer : n'eus bet laosket gantañ roud ebet warno. N'eo ket reizh kement-se !

« Ya ! Yaouank-flamm e oa va mamm pa oan ganet. Ne oa ken 'met ugent vloaz, soñj 'ta ! » eme v-Montse. Matematikel eo. Gouzout a raes dija, a-raok dont da g-Cadaqués, e oas ugent vloaz koshoc'h eget Montse. Ha gouzout a rez bremañ ez eo a oad ganit mamm Montse. Hi ivez zo ugent vloaz koshoc'h eget Montse. Matematikel eo.

« Doare zo ganti eus ur vaouez en he femp bloaz ha tregont d'ar muiañ-tout, » emezout. « Ha kement-se am eus lavaret dija, met... ur vaouez hoalus eo, n'eus ket da nac'hañ. » Erru eo ken skañv da soutilded hag ur marc'hekadeg Vachkiried Prim Holstein war Ramblas Barcelona, ne gav ket dit ?

« Paourkaezh Youenn, » emezi. « Va mamm a blij dit, 'toare ! Arabat dit leuskel ar big da gregiñ en da skouarn. Koll a rafes da boan ha da amzer. N'eo ket dieub he c'halon ! Joa he deus ouzh va zad ! »

« Ro peoc'h 'ta ! Ne 'm eus ket lavaret an dra-se ! »

Ne 'z peus ket lavaret an dra-se. Ha torret eo da lañs bremañ, ha ne ouezez ket penaos lavaret da v-Montse eo krog ar big en da skouarn. Ha n'eo ket abalamour d'he mamm. Hag ur mell pig eo honnezh !

« Geo, geo, » eme v-Montse. « Ne 'z peus ket lavaret a vouezh uhel, met ken kreñv e oa da soñjoù o tasseniñ en da benn ken em eus klevet an heklek anezho. Setu. Va mamm a blij dit, met arabat dit magañ spi en aner. Ha va zad a vo ret dit ober anaoudegezh gantañ ivez. Rak va zad a zo un den hag a dalvez ar boan ober anaoudegezh gantañ ! »

« Diouzh ar pezh a ouezan diwar-benn e wreg hag e verc'h, e tle bezañ gwir ar pezh a lavarez. »

« Te ivez zo unan, 'vat ! »

Plijout a ra dit he c'hoarzh yac'h, laouen, ha... penaos lavaret ? Sklêrijennus... Sklêrijennus, ya. Rak sklêrijenn a vez strewet ganti e kalon an dud tro-dro dezhi. En da hini da vihanañ. Treuzwelus eo erru da galon dre forzh tridal er sklêrijenn skuilhet enni gant Montse.

N'out ket evit miret da soñjal e teuio marteze un deiz ma vo fritet dit un alumenn-vioù gant he mamm, pa vi degemeret e ti he zud¹⁴.

N'eus forzh petra, va faourkaezh Youenn. N'eus forzh petra. Penn-da-benn.

« Petra a vez graet ganeoc'h eus "alumenn-vioù" e katalaneg ? » a c'houlennez.

« Alumenn-vioù ? *Truita*. Perak 'ta ? »

« O ! Kement ha gouzout, setu tout. »

Truita ? Sed aze un anv drol. *La truita vagabunda* ? En da spered, e teu ar skeudenn eus un alumenn-vioù o lammat eus an eil paelon d'eben, hag ar paotr Schubert, tok-keginour gwenn war e benn, o redek war he lerc'h er gegin, o klask he zapout gant un avanell stummet ouzh un alc'hwez Sol.

« Perak e rez anv eus un alumenn-vioù ? Naon 'peus ? » a c'houlenn Montse.

« Pet eur eo ? Kreisteiz hanter memes tra... Mont 'walc'h a rafe un tamm boued ganin. N'eo ket gant ar pakadig gwisped am eus debret en hent eo am bo va gwalc'h. »

---

14 Gwechall, e Bro-Gwened, hag e lec'h all ivez, sur a-walc'h, pa zeue ur paotr yaouank d'ober ur weladenn da dud ur plac'h yaouank da c'houlenn anezhi da zimeziñ, ha ma veze frintet ur gramvouezhenn-vioù (alumenn-vioù) gant an danvez mamm-gaer, e talvez e oa kontant ar familh da zegemer anezhañ da vab-kaer.

« Digarez ac’hanon, met n’eus griñsenn ebet da zebriñ du-mañ, estreget an tomatez degaset gant va mamm bremaik. Met ne ’z po ket da walc’h gant div domatezenn reuzeudik oc’h ober kan-ha-diskan e-kreiz da asied. Wareeun eus Barcelona e oan erruet dec’h, hag e ti va zud e oan chomet gant va c’hoan goude ar sonadeg en iliz, ha n’on ket bet o prenañ defotajoù abaoe, ret eo din en anzav. Gwelloc’h ’m eus kavet mont da gouronkañ. Gant ar vezh, neketa ? »

« Arabat dit kemer charre ganin, » emezout. « Marteze a-walc’h e anavezaz ul lec’h bennak, er gêriadenn, ma vefe moaien da bakañ un tammig boued tomm ? Meur a unan am eus gwelet bremaik. Plijadur a rafe din pediñ ac’hanout... »

« Diwall, Youenn. Rak gouest on da gas ac’hanout d’ar cheuc’hañ ha kerañ preti a zo e Cadaqués ! »

« Perak ne rafes ket ? Ma vez mat ar boued ganto... »

« ’Rez ket tachoù. Ur preti bihan a anavezan, mat-kenañ an *tapes* ennañ, ha marc’had-mat. Me ’blij din kaout *tapes* da verenn. Mat e kavez *tapes* ? »

« Ma kavez mat, e kavin mat... Gant ma vo estreget tammoù morgazh da zebriñ, avat... N’on ket sot-nay gant al loenedigoù-se na gant o brec’helloù na gant o stagelloù. »

« Bez dinec’h. A bep seurt e vo. Kig, *botifarres*¹⁵, pesked... Naon ’peus, va faourkaezh Youenn. Truez ’m eus ouzhit. Deomp, mar kerez ? »

---

15 *Botifarres* [buti’farəs] : silzig eus Katalonia.

Diskenn a rit war droad dre straedoù moan ha derezioù serzh. A-wechoù e tremenit dindan ur volzad *Bougainvillea* pe bleunioù all dianav dit. Bezomp onest. Ne ouezez ket kalz muioc'h diouzh ar bleunioù eget diouzh ar bezhin.

« Betek peur e chomi er vro ? » a c'houlenn Montse.

« Betek warc'hoazh, pe antronoz warc'hoazh, n'ouzon ket c'hoazh... Met pa soñjan mat... Ret eo din kavout un otel. Ne 'm eus ket graet war-dro c'hoazh. »

Ac'hanta, Youenn gaezh ! E mod ebet n'emaout e soñj klask un otel. Ken seder ha tra, emaout o c'hortoz Montse da bediñ ac'hanout da chom da lojañ en he ranndi en noz a zeu. Kempoell e vefe, peogwir he deus kinniget dit ober ur c'houisk-ae ennañ. E gwirionez, pa lavarez dezhi emaout e soñj klask un otel, emaout oc'h ober an azen evit kaout kerc'h.

« Un otel ? Er c'houlz-mañ eus ar bloaz ? » emezi.
« Va faourkaezh Youenn ! Ne gavi hini ebet ! An holl gambreier, an holl, ya, zo feurmet. An holl ! Dalc'het abaoe nav miz, evit lod. »

« Sur out ? » a c'houlennez, en ur ober van da vezañ nec'het.

« Hag ez on ! » a respont. « Met 'rez ket bil. Ne laoskin ket ac'hanout da lojañ e kambr ar stered. Un diskoulm zo d'ar gudenn. »

Evel-just. Chom da lojañ en he ranndi, setu aze an diskoulm, anat dit. Taol evezh, Youenn. N'out ket ur c'homedian ampart. Emañ da vouse'hoarzh diabarzh e riskl bras da vezañ spurmantet ganti.

« Gouzout 'walc'h a rez, » a gendalc'h Montse. « Anv am boa graet dit eus ar ranndi bihan e ti va zud-kozh. An hini a zo da vezañ feurmet d'an douristed. »

Krog out da gompren. Ha falc'h lemm Ankoù ar mousc'hoarzhoù a zo o paouez skeiñ didruez ouzh an hini a oa nevez-diwanet en da greiz.

« En hañv-mañ, » emezi, « ne vo ket feurmet. Kalzik labourioù a zo da echuiñ ennañ. Va zad a oa d'ober war o zro, sañset, met n'en deus ket bet amzer a-benn ar fin. Setu ar pezh en deus lavaret. E gwirionez, e kav gwelloc'h tremen e amzer o vageal hag o pesketa gant va zad-kozh. Met va c'hoar ha va breur a gav bod er ranndise pa zeuont amañ da dremen un nebeud devezhioù. Dieub eo er mare-mañ. Ennañ e c'helli mont da lojañ en nozioù a zeu. E kompagnunezh un nebeud podadoù liv ha plankennoù koad. Gwelet a rez ? Atav e vez kavet diskoulmoù. »

Ac'hanta, Youenn gaezh ! Ret eo dit mousc'hoarzhin, mar plij ganit. Mousc'hoarzhin, ya, evit diskouez pegen laouen out gant an diskoulm kavet gant Montse da enkadenn al lojañ e Cadaqués. Mousc'hoarzhin dreist-holl evit kuzhat mat da zistokadenn. Met petra e oas o vont da grediñ ? Alo 'ta ! Kouezhet eo da lapenn war da lipenn, ha n'eo ket gwall blijus, met n'eo ket marv mil den evit-se.

« Ne garfen ket direnkañ da familh... » a valbouzez.

Ne 'z peus tamm c'hoant ebet da vont da lojañ d'ar ranndi-se.

« Ne vo direnket den ebet, » emezi. « Dieub eo ar ranndi ha mont a raimp da gaout va zud-kozh ha va zud goude lein da lavaret dezho ez i da lojañ ennañ fenoz. Ha kemer a raimp an alc’hwez ganeomp. Hag er c’hiz-se, ouzhpenn-se, ’po tro da ober anaoudegezh gant va zud-kozh ha gant va zad. »

Ne oas ket en gortoz d’ober anaoudegezh gant familh Montse ken abred-se. Evit-se n’emañ ket kraf an alu-menn-vioù war ar roll-labour, evit doare.

« Pa soñjan mat ! » emezi a-daol trumm. « Va zad-kozh ha va zad zo aet hiziv da besketa asambles ha ne vint ket distro a-raok fenoz. Komz din eus ar re-se ! Kerkent hag echuet ganto pesketa, e kavint ur g-cala¹⁶ bennak da voutilhañ o eor, ha da boazhañ ha da zebriñ pep a besk, en ul lonkañ pep a voutailhad win, a-raok distagañ un hir a gousk-ae. Ac’hanta ! Mont a raimp goude lein da welet va mamm-gozh da gerc’hat an alc’hwez. Hag er c’hiz-se ’po digarez marteze da welet va mamm adarre, lampon ma ’z out ! A-brepoz, pelec’h ’peus lakaet da garr ? »

« War ar parklec’h bras, e-kichen ar c’hroashent-tro pa erruer er gêriadenn. »

« Opala ! Met ur bern arc’hant emaout o vont da ziyalc’hañ ! »

« Graet eo dija. Ur priz treziadek evit an devezh a-bezh am eus paet. Petra ’ri ! *Cadaqués es bona si la bossa sona*. Ar Gatalaned a oar ober arc’hant diwar n’eus forzh petra. »

« Goude merenn ez aimp da gerc’hat da garr. Ur plas dieub zo war ar parklec’h du-mañ. »

---

16 *Cala* ['kaʎə] : un ouf, oufig, plegig-mor, a c’heller dont da aochar ennañ gant ur vag. Memes ster ha “porzh”, en anvioù-lec’h brezhonek.

« Ar parklec'h du-se ? »

« Ya. »

« Ur parklec'h 'peus ? »

« Ya. Boutin eo etre an dud a zo o chom en ti lec'h m'emañ va ranndi, hag en ti e-kichen. »

Erru oc'h war ar c'hae kildroennus a red kamm-digamm war-hed bord an dour. Ur mor a dud a zo o vale warnañ, familhoù, bugale, tud kozh ha yaouank. Ha distreiñ a reont diwar o hent war o zrankilite pa vez ur c'harr pe ur skouter o tont. Klevet a raer c'hwezh ar vakañsoù. Vad a ra.

Ha daou vunut goude-se, emaoe'h azezet keñver-ha-keñver ouzh un daolig er-maez, war vordig ar c'hae lipet karantezus gant ar gwagennoùigoù. Roll an *tapes* skrivet gant un tamm kleiz ouzh un daolenn zu. Katalaneg hepken.

Dont a ra plac'h an ti da c'houlenn petra a yelo ganeoc'h. Montse eo a respont dezhi. E-touez ar gerioù katalaneg eskemmet gant an div vaouez yaouank, e kav dit ez peus klevet ez eus anv eus gwinegr.

Daoulagad nec'het a sav en da benn :

« Gwinegr eo 'peus goulennet ? »

« Ya, » eme v-Montse. « *Vi negre* eus ar vro, da evañ gant an *tapes*. »

« Gwinegr a vez evet gant tud ar vro ? »

« Ya 'vat ! Hag hemañ zo hep e bar. Sell ! »

Dont a ra plac'h an ti da lakaat deoc'h pep a weren-nad war an daol. Ul liv ruz a zo gant ar gwinegr-se. Gwall nec'het out o soñjal e vo ret dit lonkañ an dourenn-se betek an dakenn ziwezhañ, rak n'eus anv ebet dit da feukañ Montse.

Evañ gwinegr ! Gwech ebet n'eo bet degouezhet dit

gwelet tud oc'h ober ! Ar Gatalaned, avat, zo ur bobl ispisial-kenañ !

« *Santat* ! » eme v-Montse, en ur sevel he gwerenn.

Gant diegi, e savez da hini ivez. Ha lavaret « *Santat* ! » Ha sellet ouzh Montse oc'h evañ ur banneig.

Furoc'h e kavez degas da werenn dindan da fri da gentañ. Ha biskoazh kemend-all ! Frondoù c'hwek a sav betek da fronelloù. Ur gwinegr gwall iskis eo hemañ !

« Ne evez ket da vanne ? » a c'houlenn Montse.

« Geo, geo ! »

Kas a rez da werenn betek da vuzelloù, ha damzigeriñ anezho, ha leuskel un dakennig d'o c'hlebiañ... Met n'eo ket gwinegr an hini eo ! Ur banneig all a laoskez da vont e-barzh da c'henoù. N'eus ket da dortal. Gwin an hini eo. Gwin ruz. Ul lapadennig bremañ. Gwin ruz eus ar c'hentañ eo hemañ, war ar marc'had !

O paouez kompren emaut e vez graet *vi negre* e katalaneg, da lavaret eo gwin du, eus gwin ruz. Ha displegañ a rez da v-Montse an abeg eus da nec'hamant nevez-nijet kuit. Hag hi ha c'hoarzhin leizh he genoù.

« Ret e vo din kaout disfiz diouzh ar falsvignoned a c'hellin kavout war va hent e katalaneg. *Truita, vi negre...* Kalz eus ar re-se a zo en da chakod c'hoazh ? » a c'houlennez.

« Evit ar boued hag an evajoù ? Ne welan ket... » Teneraet eo da galon o sellet outi o frizañ he zal. « Eo ! *Bikini* ! *Bikini* a vez graet ganeomp, e katalaneg, eus ur c'h-croque-monsieur, » emezi.

« Ha *chaok-aotrou* e brezhoneg. N'on ket kustum da zebriñ traoù a seurt-se. Bezet a vezo, gwelloc'h ganin gwelet ac'hanout en ur *bikini* eget e-barzh ur chaok-aotrou. »

« Sell 'ta ! Souezhet-bras on ganit. Biskoazh kemend-all ! » emezi, en ur vousec'hoarzhin. « Ha perak 'ta ? »

« Rak... en ur chaok-aotrou, e vefes e riskl da vezañ debret. En ur bikini, avat, ne vefes ket... » Kontañ a rez n'eus forzh petra, va faourkaezh Youenn. Ar skuizhder hag ar *vi negre* zo kaoz, moarvat. « Ne vefes ket en arvar... Nemet da bakañ un taol-heol. »

Gwelloc'h e vije bet dit tevel, ne gav ket dit ? Mod pe vod, ez po tro da welet Montse en ur bikini a-barzh nebeut amañ. Rak anv zo ganti da gas ac'hanout da unan eus “hec'h” aodoù. Hag ar raktres-mañ n'eo ket unan eus ar re zisplijusañ.

Plac'h an ti a zo deuet da lakaat un nebeud asiedadoù *tapes* war an daol. Peadra a zo, ha muioc'h c'hoazh, da voueta daou zen marnaoniet.

Kontañ a rez da v-Montse da daolioù-kaer ouzh ar rod-stur war straedoù Cadaqués, ha penaos eo bet darbet da'z karr diskenn gant derezioù ar *g-Carrer Joan Guerveny*.

Ha Montse, en un taol-kont, a zeu ruz-holl he fas, hag ur mell kaouad paz a grog enni. O vont da vougañ emañ-hi ! Aet he zammig *pa amb tomata*¹⁷ en toull kontrol ! Ha

---

17 Ar Gatalaned ne zebront ket bara amann. Gwelloc'h e kavont *pa amb tomàquet* [pam tu'makət], anvet ivez, diouzh al lec'h, *pa amb tomata* [pam tu'matə] (e Cadaqués da skouer), *pa amb tomaca*, *pa sucat amb tomata*. An diazez eus an digorkalon e Katalonia hag en Inizi Balear. Kemerit ur jekennig vara (krazet pe get), grit ur frot dezhi gant un oeñs kignen, ha goude-se gant un hanter domatezenn, ha diskennit un dakennig eoul olivez warni. Ur meudad holen ivez, m'ho peus c'hoant. Lakait warni ar pezh a garoc'h : olivez, un tamm morzhed-hoc'h, un tamm fourmaj, pe *anxoves*... Un arouez eus identelezh Katalonia eo ar *pa amb tomàquet*, daoust ma

te sevel buan diwar da gador ha lopañ ouzh he c'hein. Hejet ha dihejet eo he c'horf a-bezh gant barroù paz, dastroc'het gant bommoù c'hoarzh diremed.

Ha selloù a-dreuz gant an holl dud en-dro deoc'h, ouzh ar c'houblad iskis a zo ac'hanoc'h. Un astez bonobo penn disto o lopañ gant karantez ouzh kein ur vaouez yaouank en oad da vezañ merc'h dezhañ. Gant ar vezh, alato !

Sioulaat a ra dezhi tamm-ha-tamm, dre chañs. Dive-c'hiet out.

« Un devezh bennak, e varvin, ha gant ar c'hoarzh eo e varvin, » emezi, beuzet he daoulagad. Ha n'eo ket gant ar glac'har.

Ha dizolo eo he divskoaz abalamour, pe a-drugarez, pa lavarín mat, da stumm he saeig koantik, hag e talc'h da zorn da vont ingal stok-ha-stok ouzh he c'hein, ha bep tro ne c'hellez ket miret da leuskel da vizied da straniñ un eilenn muioc'h eget ma 'z eus ezhomm (ha n'eus ket ezhomm ken, e gwirionez, rak sioulaet eo dezhi penn-da-benn), tro vray da laerezh, hep gouzout da zen, un tañva eus greun he c'hroc'hen rous mel-kistin.

Ha kreñvoc'h-kreñvañ e sav ennout an temptadur da gas da zorn da flourañ dousik he blev ha da silañ e pleg he skouarn ar gerioù tener a zo o strobañ da deod diampart. Met ar preti-mañ n'eo ket al lec'h gwellañ d'ober. Re a dud zo en-dro deoc'h.

Mont a rez da azezañ war da gador en-dro, kerse ganit un disterad. Ha bec'h ganeoc'h adarre d'an *tapes* berniet

---

vez kavet bremañ e pep lec'h e Spagn. Ar skrivagner katalan Manuel Vázquez Montalbán en deus skrivet pajennadoù entanet gouestlet d'ar *pa amb tomàquet*.

war hoc'h asiedoù. Sot e vi hiviziken gant an *tapes* mod Katalonia. Mat-kenañ int, hag ur blaz dispar zo ganto ouzhpenn-se, abalamour m'emañ Montse aze asambles ganit, a-dal dit en tu all d'an daolig.

Hag ar gaoz en-dro. Hag a-greiz-holl, setu Montse o tiskordañ da c'hoarzhin adarre. Ne 'z peus lavaret netra, koulskoude. Petra zo c'hoarvezet ?

« O ! Spontus eo, spontus eo, Youenn. Mantret on, met... »

« Va istor landau Potemkin, adarre ? » a c'houlennaz.

« Ya... Hag ar *vi negre*... »

« Diwall 'ta ! Arabat dit mougañ o c'hoarzhin, ar wech-mañ, » emezout.

Met buan a-walc'h e teu da sioulaat.

« Youenn, » emezi. « Trugarez dit pa lakaaz ac'hanon da c'hoarzhin. Vad a ra din.... Keit ha ma ned a ket ar *pa amb tomata* en toull kontrol. »

« Vad a ra ar *vi negre* d'an den ivez, » emezout, en ur sevel da werenn. « *Salut* ! »

« Ar *vi negre* ! Youenn ! Mar plij ganit ! Arabat dit lakaat ac'hanon da c'hoarzhin adarre ! » a asped Montse. Met spanaet eo he barrad c'hoarzh.

Ar gwin ruz-mañ a zo voulouz c'hwek da'z staoñ. Montse a zispleg dit eo savet gant ur produour eus Cadaqués, en ur *mas* war an uhel, diwar rezin kresket ouzh tor ar menezioù etre El Port de la Selva ha Cadaqués. Ha bep tro ma teu ar gwin-mañ d'ober chouroù da'z kourlañchenn, e parez da selloù e daoulagad Montse, birvilh enno ken-ha-ken. Gant ur werennad hepken ne 'z po ket da walc'h. Krog eo Katalonia da blijout dit da vat.

Katalonia, moarvat. Ha Montse, dreist-holl. Kalz muioc'h eget ar pezh az pije gellet lavaret gant gerioù.

Ma ouife Montse... Ha gouzout a ra, sur a-walc'h. N'eo na sot, na dall.

Met ar preti bihan-mañ, ha pegen plijus e vefe, n'eo ket ul lec'h a-zoare da zisklêriañ ar pezh az peus da ziskuilhañ dezhi. Met ral eo n'he dije ket divinet n'eo ket tre dre interest ouzh Katalonia hepken ez out deuet betek arvor peurgrazet ar Mor Kreizdouarel.

Hag echu merenn ganeoc'h, emaoe'h o vale kichen-ha-kichen war ar rizenn, ha setu ur strollad balafennoù krog da nijellat dirak da zaoulagad, ha betek e-barzh da glopenn zoken. Erru eo pounner war da chouk samm an diouer a gousk. Pet eurvezh diouzh renk out chomet hep kousket ? Ober a rez ar gont. Dec'h, da seizh eur diouzh ar mintin, e oas savet, ha teir eur goude lein eo bremañ. Da lavaret eo div eurvezh ha tregont hep kousket, war-bouez un eurvezhig e-kichen Figueres, met an eurvezhig-se a zo blaz c'hwerv ar re nebeut warni. Hag an nozvezh a-bezh out bet o vleinañ, ouzhpenn-se. Unnek kant hanter-kant kilometrad hent !

Kinnig a rez da v-Montse ober un tammig azez war an aodig-bili sko ouzh ar *Passeig*, ar blasenn vrasañ e Cadaqués, da lavaret eo ur c'hant metr hed enni d'ar muiañ-tout. Ur souezh gwelet kement a dud o kouronkañ pe o tommheoliañ war an aodig-se, e kalon ar gêriadenn, koulz lavaret.

Met diaesoc'h-diaesañ eo dit chom en da goazez. N'out ket pell evit mont en da c'hourvez, daoust d'ar bili bihan a gav o flijadur o sankañ en da gein, met ken skuizh out ken ne rez ket kalz a van. Ha Montse, ouzhpenn-se, he deus tennet un tamm danvez diouzh he sac'h, ha pleget ha lakaet dindan da benn. Dousañ Montse a zo er bed, n'eo ket 'ta ?

Ha kaer ez peus klask stourm, n'out ket evit miret ouzh da valvennoù da glozañ... Dousañ Montse a zo er bed... Ha c'hoant pefe da flourañ he dremm, da bokañ d'ar poulligoù en he divjod, hag...

* 16 *

*

... hag un tamm mat izeloc'h emañ an heol en oabl pa zigorez da zaoulagad adarre. Re a boan az peus gant ar bili bihan dindanout o verzheriañ da gein. Penaos ez peus gellet kousket, jahinet ma oas ganto ?

Ha te ha sevel en da goazez. Ur bern tud zo o kouronkañ bepred, ha kemend-all a dousmac'h zo gant ar vugale. Ha Montse, kaer ez peus sellet tro-ha-tro, ne welez ket al liv diouti. Sell 'ta ! Petra eo an tamm paper-se, o tibaseal eus chakod da roched ? Diblegañ a rez anezhañ :

« Kousket out evel ur babig, ha diegi am eus o tihuniñ ac'hanout. Mont a ran da di va zud-kozh da gerc'hat alc'hwezioù ar ranndi ma 'z i da lojañ fenoz. Hag un nebeud diankachoù a brenin ivez. Ne vin ket pell gant va zro. Ne 'z peus ken nemet chom da c'hortoz ac'hanon. Ha ma teu sec'hed dit, ne 'z po ken nemet sevel en da sav ha mont d'azezañ war ur gador war leurenn-ziavaez ar Bar Meliton¹⁸. Ha gortoz ac'hanon. Ken bremaik. Ur pok. M. »

Poan az peus o tivorfilañ. Ur banne kafe, ur gwir

---

18 Ar Bar Meliton : un ostaleri kozh-Noe e Cadaqués. Bemdez e teue Marcel Duchamp d'ar Bar Meliton da c'hoari echedoù gant tud ar vro.

vanne kafe, ur mell banne kafe, kafe gwir ha na vefe ket kafe seurez (*what else ?*), ya, un tasad a-feson, ur volennad zoken, gant divskouarn pe hep divskouarn da gregiñ enni ! Ya 'vat ! Da rouantelezh evit ur banne kafe !

Gwir a lavar Montse en he gerig. E-kichenik emañ leurenn-ziavaez ar *Bar Meliton*, sko ouzh an aod-bili, melloù pezhioù disheolieroù dibleget a-us dezhi. Met leun-chouk eo, pa 'z eus tud azezet ouzh kement taol a zo. Ret eo dit chom nepell da c'hortoz. Ha te ha teurel da bouez adarre war ar bili, ul lagad oc'h ober van da sellet ouzh ar mor, hag egile o skannañ an taolioù, e ken kaz ma vefe dieubet unan. E mod Jean-Paul Sartre er c'h-*Café de Flore*, ul lagad o klask un daol diberc'henn hag e lagad all paret war dremm goantik ar studierez yaouank nevez-pourvezet dezhañ gant Simone. Hag eñ ha disklêriañ dezhi e pleg he skouarn : « Diwar ar bezoud e teu ar bonvoud¹⁹. » En ur soñjal ennañ e-unan « Deiz pe zeiz, e vo ret din sevel ul levr diwar an holl frazennoù digomprenus am eus ijinet evit pakañ koantennoù e-barzh va rouedoù. »

A-benn ur pennadig mat e spurmantez ur gwaz hag ur vaouez o tastum o zraoù ha sevel diouzh un daol. Ha te sevel ivez en da sav, hep gortoz hiroc'h, ha mont buan en o c'hichen. Galleg etrezo. Ha te en o yezh outo :

« Digarezit ac'hanon. O vont kuit emao'h, marteze ? »

« Ya, » a respont ar gwaz.

« Kemerit hoc'h amzer. Met emichañs ne vefec'h ket

---

19 Pe : « Ret eo bevañ a-raok mont davit dour-tan. » Un droi-digezh all evit ar frazenn hollvrudet : « *L'existence précède l'essence.* »

feuket ma vefe lakaet ganin un urzh-rakprenañ war ho taol ? »

« Nann, » eme ar gwaz, ken dic'hoarzh hag ur chaloni eus an Inkizision Santel o paouez kavout e bastis melen muiañ-karet cheñchet trumm, dre ur mirakl burzhudus, e dour benniget glan ha treuzwelus.

Tremen poent eo dit ober un dra bennak rak ur c'houblad all a zo o tostaat ivez, met pa welont ac'hanout o lakaat da zorn war unan eus ar c'hadorioù, e-giz un den eus Enez-Eusa o lakaat ur vilienn war un tamm koad peñse, e reont van da gas o selloù war-zu un tu all. Ha cheñch roud a reont, ken diseblant ha tra.

« N'ho po ket a geuz, » eme ar vaouez. « Gwelet a reoc'h. Plijus-kenañ eo al lec'h-mañ evit ur banne tran-kilik, rag-enep ar mor. »

« Ya, » eme ar gwaz.

Hennezh, moarvat, a zo bet ganet ha maget e-touez meuriad an Dikotomeien, n'eus ken ger ganto nemet « ya » ha « ket ». Ha « nann ». Tri ger, neuze. Trikotomeien, eta.

« Aet omp. Kenavo deoc'h, Aotrou, » eme ar vaouez.

« Kenavo deoc'h, Itron hag Aotrou, » emezout.

« Ya, » eme ar gwaz. E-kreiz e soñjoù, evit doare. Ha ma vefe hennezh ur matematikour brudet o klask ober e stal da deorem ar pevar liv ? Piv 'oar ?

Hag int kuit. Ha te teurel da bouez diouzhtu. Pli-jusoc'h a-galz ar gador-mañ eget ar bili.

Gwir a lavare ar vaouez. Dispar eo al lec'h-mañ. A-dal dit, en tu all d'ar bae, ur beg roc'hellek, un tour-tan bihan warnañ. Dirazout, dindan da dreid koulz lavaret, an aod-bili ma oas gourvezet bremaik. A-gleiz hag a-zehoù, hag a-dreñv dit, tiez gwenn-kann o mogerioù, tamolodet

an eil re ouzh ar re all, lod a-hed ar begoùigoù hag an oufouigoù, lod all ouzh tor an dosenn. Hag an iliz kozh o tiwall ar gêriadenn, diwar lein he zorgennig. An iliz, bet livet gant Salvador Dalí ha Picasso.

Ken kaer an arvest ken e tisoñjez hopadennoù ar vugale o vreskenn en dour, ha fraoñvadeg ar skouterioù o tremen war ar rizenn a-dreñv dit, sturiet gant merc'hed ken koant ha ma 'z eo divalav o zokarnioù. Staget out da lenn kartenn an evajoù. Katalaneg da gentañ, e lizherennoù bras. Ha kastilhaneg, saozneg, galleg. *Tapes* a ginnigont ivez, hag un tañva az pije graet a-walc'h d'o *f-patates braves*, ma 'z pije bet naon c'hoazh.

« A 'ta ? » Ur vouezh anavezet, a laka diouzhtu da galon da dridal. « Gwelloc'h an traoù bremañ gant kousker ar *Vall* ? »

Diaes eo dit stourm ouzh nerzh strobiniellus daoulagad bliv Montse hag ouzh he foulligoù krog en un dañs-plinn a bep tu d'he genoù. Ha pegen hoalus eo en he saeig-hañv stignet ouzh he c'horf rous ! Hag he divskoaz en noazh ! Paouez 'ta da sellet outo, Youenn ! Ken buan all e vo teuzet da zaoulagad !

« Kousker ar *Vall* ? Barrek adarre. N'eus toull ruz ebet ouzh va c'hostez dehoù. Din da c'houzout, da vihanañ ! N'on ket bet o welet. »

« Gwell a se, » emezi. « Me ned in ket da sellet, ken-nebeut. Klev 'ta. En estlamm e oan chomet, bremaik, o welet ac'hanout. E korf ur vunutenn e oas manet kousket, ha kousket c'hwek. »

« Digarez ac'hanon. N'eo ket gwall seven chom da gousket er c'hiz-se. »

« Ezhomm kousket 'poa, evit doare. »

« Sur a-walc'h. »

« Ne oa ket gwall fur bleinañ an nozvezh-pad. »

« Ar wirionez zo ganez penn-da-benn. »

En em c'houlenn a rez daoust ha ne vefe ket erru ar poent da ziskuliañ dezhi an abeg gwir eus da veaj betek Katalonia. Met ne 'z peus lakaet c'hoazh tro en da deod evit distagañ ar ger kentañ ma kendalc'h Montse gant he c'haoz.

« E ti va zud-kozh on bet, » emezi. « Ne oa den ebet. Met arabat dit kaout nec'hamant. Me 'oar ne vo kudenn ebet evit lojañ ac'hanout eno fenoz er ranndi evit an douristed. »

« Gouzout a rez, Montse... Ne garfen ket o direnkañ. »

« O direnkañ ? Piv 'ta ? An douristed ? » Hag hi ha diskordañ da c'hoarzhin. « N'eus tourist ebet er ranndise. Ha ne zirenki den ebet. Ar c'hontrol-mik e vo. Laouen e vo va familh oc'h ober anaoudegezh ganit. »

Ur paotr yaouank en e ugent vloaz a zo tostaet ouzh-oc'h, e zorn gantañ dindan ur bladenn a zalc'h a-blaen, goude dezhi bezañ karget mat gant gwerennoù ha boutailhoù goullo.

« *Bona tarda*²⁰, » emezañ, en ur ziac'hubiñ diwar an daol restachoù ar c'houblad a zo bet en ho raok. En em c'houlenn a rez alies penaos e teu a-benn paotred ha merc'hed an ostalerioù da zerc'hel o fladennoù a-blaen gant un dorn hepken. Ur burzhud gwirion hag a sav krenn a-enep lezennoù ar c'hempouez az poa desket er c'hentelioù fizik pa oas el lise. E c'hellfer krediñ e kustum an dud-se en em brientiñ er c'hiz-se, gant ar soñj da vont diwezhatoc'h e-barzh ur skol da zeskiñ micherioù ar sirk.

---

20 *Bona tarda* ['bɔnə 'tardə] = endervezh mat. Un doare saludiñ da vezañ implijet goude kreisteiz betek an noz.

« *Bona tarda*, » emezout. « Petra 'z po, Montse ? »

« *Un café curt, si us plau*²¹, » emezi, en ur dreñ he daoulagad glas-gwer war-zu ar paotr.

« *I un café gran, si us plau*, » emezout. « *I gran, gran, gran !* » en ur jestraouiñ ken-ha-ken. Prim eo ar paotr o sachañ e bladenn a-gostez, kuitez da'z torn da stekiñ outi, ha bezañ pennkaoz d'ur gwallzarvoud mantrus.

« *Amb llet ?* » a c'houlenn.

« *Sin llet, sin, sin !* » N'out ket ruz war al laezh, abaoe ma oas bet dizonet, moarvat, meur a warlene a zo. Un nebeud boestoù metal goullo, bet laezh poultr Gi Gozh enno, zo chomet e karrdi da dud, abaoe ar mare-se. Enno e vez lakaet tachou gant da dad, ha poentennoù, ha bouloñsoù ha me 'oar-me.

Hag echu gant ar paotr diac'hubiñ ha naetaat an daol, ha karget gantañ e bladenn betek ar beurvevenn eus ar pezh a c'hell dougen, ez a kuit da dreuziñ ar straed, etre daou skouter o slalomañ, war-zu ar bar a zo en tu all.

« Brav e teu ar c'hatalaneg ganit, » emezi.

Ha kelennerien efedus e vefe Guifré ha Núria, tudennoù ar CD da zeskiñ katalaneg ?

« Diwar gartenn an evajoù em eus desket un nebeud gerioù ret-groñs d'an den gouzout anezho er vro-mañ m'en deus c'hoant da chom bev : *Bira, vi blanc...* »

« *Aigua*, » a ouzhpenn-hi. « Met *aiga*²² a vez lavaret ganeomp-ni amañ, el lodenn nortañ eus Katalonia. »

« *Aigua. Aiga*, mar kerez. Ha *vi negre !* Hemañ, *vi negre*, am eus desket a-drugarez dit, a gav din. »

---

21 *Si us plau* [sis'plaw] : mar plij ganeoc'h.

22 *Aigua* ['ajɣwə] pe *aiga* ['ajɣə] : dour (*aiga* e okitaneg ivez, distaget ['ajgə]).

Ha Montse o frizañ he zal, ha diroll da c'hoarzhin. Sot out gant he doare da grizañ he zal.

« Bremañ, 'vat, » emezout, « e ouezan war peseurt nozelenn e tleer pouezañ evit reiñ lañs d'ar mekanik-da-c'hoarzhin. »

Ur mekanik-da-c'hoarzhin, marteze, ur mekanik koantik, sur. Hag a-galon vat en dije lammet kazh Schrödinger war varlenn Montse da glask ur moumoun bennak diganti²³. Ha te ivez, evit komz heñvel ouzh ar wirionez.

« Youenn ! Ret eo dit paouez da lakaat ac'hanon da c'hoarzhin. Te zo 'vont da dennañ tout ar c'hoarzh a zo ennon, ha ne chomo ket ken evit ar re all ! »

« N'on ket nec'het gant se. N'eo ket prest ar feunteun c'hoarzh a zo ennout da vont da hesk. »

Daoust ha deuet eo ar poent da lavaret ar wirionez dezhi ?

Met o paouez dont en-dro emañ paotr an ostaliri, treuzet gantañ ar straed adarre, en ur slalomiñ etre daou garr ha tri skouter, ha derc'hel a-blaen e bladennad bou-tailhoù bihan, gwer, tasoù.

« *El café gran, i el café curt,* » emezañ, en ur lakaat anezho dirazoc'h war ho taol.

« *Moltes gracias,* » emezout.

« *De rés,* » emezañ.

---

23 Istor kazh Schrödinger (marv ha bev war un dro) zo un “taol-arnod dre ar soñj” ijinet e 1935 gant ar fizikour Erwin Schrödinger (1887 - 1961) evit displegañ ur paradoks eus ar fizik kwantek (*physique quantique* pe *mécanique quantique* e galleg, alese an dro-lavar *mekanik koantik*, ijinet gant an aozer), a zo al lodenn eus ar fizik a bled gant emzalc'h ar partikulennoù elfennel.

« Estreget diwar kartenn an evajoù, pelec’h ’peus desket katalaneg ? » a c’houlenñ Montse.

Aet eo ar paotr diganeoc’h evit ober war-dro un daoliad all.

« E-barzh va c’harr, » a respontez.

« E-barzh da garr ? »

« Ya, e-barzh va c’harr. Gant ur CD. An hentenn *Oli i Pa* hec’h anv. »

« *Oli i Pa ? Pa amb Oli*, kentoc’h. »

« Ya, *Pa amb Oli*. Gant tudennoù anvet Guifré ha Núria. Anavezout a rez, moarvat ? »

« *Ola !* »

Troc’het trumm ho kaoz gant un duardez en he femp bloaz warn-ugent, ur paotrig ouzh he dorn, ken du e vlev hag he re dezhi.

« Núria ! » a estlamm v-Montse, en ur sevel a-greiz-taol diouzh he c’hador, ken eo krog an daou dasad kafe gant un dañs *sardana* diroll war an daol.

Núria ? Núria eo anv ar vaouez nevez-erruet. Pebezh kendegouezh ! Ha ma vefe honnezh Núria ar CD da zeskiñ katalaneg ? Ral dezhi bezañ evelato ! E giz pa vije Clementina anv gwir ar vaouez he doa prestet he mouezh da’z GPS. Ha prestet war interestoù, moarvat, rak *la bossa sona* e Barcelona.

Hag an div vaouez yaouank d’en em vriata ha pokañ an eil d’eben.

« Núria, setu Youenn, *un amic de Bretanya*, » eme v-Montse.

« *De Gran Bretanya ?* » a c’houlenñ Núria en ur bokañ dit.

Berzh a ra Breizh-Veur e-touez merc’hed ar vromañ, evit doare. Ma ’z pije gouezet, ez pije peget ur

re voustachoù dindan da fri, ha sanket da glopenn en un tok-pompad, ha gwisket ur chupenn *tweed*. Met re domm eo an amzer.

« *De Bretanya*, » a respont Montse. « Youenn, setu Núría, va c’hoar, hag he mab Carles. » Hag ur pok a ra da g-Carles war e jod.

« *Bona tarda*, Carles, » emezout, en ur astenn da zorn war-zu ar paotrig.

Met hennzh en deus lakaet e zivrec’h bihan en-dro da gar e vammig, ha diouzh ar c’hreñvlec’h-se, emañ o parañ selloù du-pod war da du, flemmusoc’h anezho eget biroù Indianed Amazonia. Ha Núría ober un azez ouzh taol asambles ganeoc’h, ar paotrig o tont war he barlenn, paret e zaoulagad warnout atav, liv un enebiezh kreñv enno.

Ha katalaneg gant ar merc’hed.

« N’omp ket seven, Youenn... » eme v-Montse.

« Komzit ho yezh, *si us plau*, en ho pro emaoç’h, » emezout. « Ha plijet e vezan bepred o klevet yezh ar vro gant tud ar vro. »

Klask a ra Montse treiñ dit o c’homzoù dre ma teuont, met a-benn daou vunut, ez a ganto ar gaoz d’ar c’haloup, ha diaes eo dezhi terriñ al lusk anezhi. Ur ger diwar zek, d’ar muiañ-tout, a zeuez a-benn da dapout diwar e nij, ha da lakaat da dremen dre tuellennoù strizh da gomprenazon. Labour a chom c’hoazh gant Guifré ha Núría. Núría ar CD, anat deoc’h.

Just a-walc’h. Deuet c’hoant dit, kement ha mous-c’hoarzhin, da c’houlenn gant c’hoar Montse daoust hag he doa kemeret perzh er CD da zeskiñ katalaneg. Met ne ’z peus ket digoret da c’henoù c’hoazh pa sav Núría diwar he c’hador. Pres zo warni, emezi. Ha forzh briata etre an div c’hoar evit kimiadiñ, hag hi kuit, dorn-ha-dorn gant

he boulomig, troet e benn war da du, ha duoc'h e selloù eget biskoazh.

« Ac'hanta, Youenn ! » Montse a zo o sellet ouzhit, en ur grizañ he zal. Petra ! Hi ivez ? Evel he niz ? « Ur c'heloù fall zo. N'eo ket dieub ken ar ranndi e ti va zud-kozh. Kemeret eo gant va c'hoar. O paouez erruout e Cadaqués emañ-hi, gant he gwaz, hag un eizhtevezh bennak e chomint. Ne ouien ket. N'o doa kaset keloù ebet da zen ebet. Er c'hiz-se e vez ganto bepred. Me zo boas. Met fall e tegouezh an traoù en taol-mañ. »

« Bez dinec'h, » emezout. « Ur gambr a gavin en un otel bennak... »

« Ne gavi hini ebet. Met... »

« Met ? » Paouezet eo trumm da skevent da labourat.

« Met... du-mañ e c'helli chom da lojañ, mar kerez. »

O klevet kement-se, e teu da galon da zistagañ taolioù e-giz ur vindrailherez pounner o tifenn ur bunker taget gant ur maread soudarded o tont a bep tu.

« Du-se ? » a valbouez. « En da ranndi ? »

« Ya 'vat ! Du-mañ. Em ranndi, hini Cadaqués, anat dit ! Anv ebet din da gas ac'hanout betek Barcelona, alato ! Nemet ha c'hoant 'pefe da vont da riboulat asambles gant va amezeien eus Bro-Alamagn. »

« Diaes e vefe din. Ne ouezan ger ebet e yezh-vamm an doktor Schweitzer. »

A-benn ar fin, ne zispilij ket dit ar mod m'emañ an traoù o treiñ. Ma vije bet Núria ganeoc'h c'hoazh, ez pije trugarekaet anezhi a-greiz kalon. Ha prenet da g-Carles e bouezañs madigoù.

« Du-mañ e c'helli chom da lojañ, ya, » emezi. « Gant ma chomi fur, evel-just, » a ouzhpenn diouzhtu, en ur vousec'hoarzhin.

Petra a dalvez ar frazennig hag ar mousc'hoarzhig-se ?
« Fur ? Me ? Furoc'h egedon n'eus ket war an douar ! »
Kerzh da grediñ, Youenn !

« 'Michañs ! » emezi, en ur vousec'hoarzhin.

« O, memes tra ! » emezout, en ur c'hoari da gazh
gleb. « Posupl 'vo din klask ur gambr bennak en un otel e
Roses, pe Figueres, pe... »

E gwirionez, n'emaout e mod ebet e-sell da glask unan.
Ha Montse n'eo ket touellet gant da gomzoù.

« Alo 'ta, Youenn ! Ne 'z po ket ezhomm da vont da
geid-all. »

« Ne oan ket e-sell da zirenkañ ac'hanout... »

« Me 'oar a-walc'h ! Deomp da gerc'hat da garr,
kentoc'h. »

Laosket ganit ur bilhedig dindan un asiedig, kuit
dezhañ da vont gant an avel, e savit en ho sav.

* 17 *

*

N'eo ket gwall vras Cadaqués, hag a-benn ur pemp munut bale, emaoç'h erruet e parklec'h bras an douristed.

Leun-kouch eo. Ur mor a girri en e c'hourlen. Ha reverzhi vras zo hiziv, evit doare. Met buan a-walc'h e adkavez da *ALV* en o zouez.

« Anavezout a ran ar c'harr-mañ ! » eme v-Montse. Gwelet he doa anezhañ e Mogerieg, ar wech nemeti ma oac'h bet o pourmen asambles, un nebeud sizhunioù zo. « Ne ouezan na dailh na bailh war ar c'hirri. Met da garr, hennezh am eus anavezet diouzhtu. Un *ALV*, 'welez ket ! »

« Ya. Un *ALV Feldberg. *Alvus feldbergus**, hervez Linné. Ar spesad kirri-se a gresk ouzh tor ar C'hoadeg Du e Bro-Alamagn. Ha klaskerien zo, sañset, o deus gouestlet o buhez a-bezh d'ar studi diwar-benn ar c'hirri heverk-se. Kavet o deus, e-touez kant tra all, ned eont ket en-dro dre ar fotosintezenn. »

« Paouez d'ober goap, 'ta ! » emezi en ur c'hoarzhin hag azezañ war ar skaoñ a-zehoù en a-raok. « Me zo four-bilhet-tout gant da garr ! 'Welez ket ! N'eus ken nemet lâr ha koad gwerniset en diabarzh ! »

« Ha gwir lâr an hini eo. N'eo ket ur c'harr gwall vegan, 'm eus aon ! »

Hag un interest bennak a vefe eus he ferzh e-keñver da

garr ? Ha ma vefe interest eus he ferzh e-keñver da garr, daoust hag en da geñver-te e vefe un tammig interest ivez ?

« Eil dorn eo bet prenet ganin, » emezout. « Digant prezidant pennrener va embregerezh. 'Fin. Ne oa ket dezhañ, pa oa d'an embregerezh. Ur priz marc'had-mat-spontus am eus paeet. Nebeutoc'h eget priz ur c'harr ordinal eil dorn. E gwirionez, e oa bet ur renkamt etre va embregerezh ha me. Ar c'harr-mañ 'm eus bet, en ur mod, e-giz adgopr fin ar bloaz, hep tailhoù da baeañ d'ar c'homiser... digarez, d'an aotrou tailhanter, pa lavarin mat. »

« Ur mell adgopr, neuze... »

« Ma ouifes ! Me n'on ket paotr an arc'hant. Na paotr ar c'hirri. »

« Arabat dit klask digarez peogwir 'peus ur c'harr brav. »

« Ne glaskan ket en em zigareziñ. Ne ran ken nemet displegañ an traoù dit... Met gouzout a ran ne zegouezho ket din ken kaout ur c'harr ken kaer. »

« Ret eo dit kemer tro anezhañ, neuze. »

« Ya, 'vat ! Hag arabat din kas anezhañ da ziskenn gant skalieroù *Carrer Joan Guerveny* e mod Potemkin. Kêr Landau n'emañ ket keid-all diouzh kêr Freiburg, gwir eo. Met pa soñjan... Sur out e vo plas d'am c'harr war da barklec'h ? »

« Bez dinec'h, » emezi.

Kerkent ha lakaet tro er c'heflusker, setu mouezh katalaneg da GPS o tihuniñ, hag o teurel urzhioù adarre. Ro peoc'h 'ta, kaporal ! Treiñ a rez diouzhtu an nozelenn evit stankañ dezhi he farouell.

« Opala ! » eme v-Montse. « Honnezh, diouzh klevet he

zaol-mouezh, zo eus kostez Barcelona. Ha pebezh mouezh displejus ! Daoust pelec'h int bet o tiskoachañ honnezh ? »

« Honnezh n'eo ket diwar chas ar vro, emezout ? Setu perak n'anavez ket mat ruioù Cadaqués. Kompren a ran gwelloc'h bremañ perak eo bet tost dezhi kas ac'hanon da c'hoari va zammig Potemkin en ur skalier. Heñchañ 'ri ac'hanon ? »

« Hag e rin. Anaout a ran straedoù va c'hêriadenn hag heñchoù va bro, koulz ha va fater, » emezi, en ur vousec'hoarzhin.

Mezevellus eo dit bleinañ gant Montse en da gichen. Ha ret-groñs eo dit teurel evezh bras dre ma kasez da garr dre ar milendall straedoù strizh-mañ. Kirri renket stok-ha-stok a-hed ar riblennoù ha skouterioù o fraoñval a bep tu deoc'h, merc'hed yaouank berrwisket ouzh o marc'hegañ, divalav-ki o zokarn, siwazh, ur gwir gunujenn ouzh o divc'har koant.

« Ha gwelet a rez ar chadenn, un tammig pelloc'h, a-zehoù ? » emezi.

« Ur chadenn ? Peseurt chadenn ? »

Abadenn az peus d'ar poent-se o tiwall da stekiñ ouzh ar skouter a zo o paouez tremen e-biou dit, tizh an diaoul warnañ, bleinet gant ur paotr yaouank, katogan ouzh e foullkil, lunedoù du loman kirri-nij war e fri, o pellgomz gant un dorn, hag o levian e vekanik gant begoù bizied an dorn all.

« Chom a-sav ! Erru omp, » emezi.

Hag hi ha diskenn, ha tennañ ur chadenn-houarn a stank un tammig ode etre daou savadur. Strizh eo honnezh, met dont a rez a-benn da dremen drezi. Soñjal a rez etre da chouk ha da roched e vo arabat dit dont gant ur c'harr ledanoc'h ar wech a zeu. Ma vez eus ur

wech a zeu. Met diougan eus ur wech a zeu a zo gant mousc'hoarzh Montse.

Ha setu ur porzh bihan, pemp karr renket warnañ. Parket ganit da *ALV Feldberg* war ar plas diskouezet dit gant Montse. E-kichen he *Seat Ibiza* ruz, az poa bet tro da welet e Landerne hag e Mogerieg.

« Ne vo direnket den ebet ma laoskan va c'harr amañ ? » a c'houlennez.

« N'emañ ket va amezeien er vro er mare-mañ. Prestiñ a reont o flas parklec'h din. Ha me 'ra kemend-all dezho pa ne vezan ket er vro. »

« Brav eo en em renkañ etre amezeien. »

« Anat dit. Met ur red eo, e Cadaqués, e-pad an hañv, n'eus forzh penaos. Peotramant ne vefe plas ebet d'an annezidi. Gant an douristed e laoskomp ar riblennoù-straed. »

« Pegen brokus oc'h-c'hwi, Katalaned ! »

Ha Montse ha mousc'hoarzhin. Teoget out ur wech ouzhpenn gant he foulligoù o kleuzañ en he divjod.

Lennerien ha lennerezed zo hag a lavaro ez int erru skuizh o lenn ken alies keloù eus mousc'hoarzh Montse, hag eus he foulligoù o kleuzañ-digleuzañ en he divjod. Ret eo dezho kompren koulskoude n'eus tra ebet a gement a vefe ken hoalus, ken strobinnellus dindan heol Katalonia. A-du out ganin, Youenn ?

Ur barrad c'hoant da lakaat da zorn war he dorn a zo savet ennout a-greiz-holl. Met ne gredez ket ober. Ret e vefe dit, marteze. Ha pa 'z pefe ur poched kerc'h ganti ! Gouzout a raves, da vihanañ. Met ne gredez ket ober. Morse n'out bet gwall ampart gant ar merc'hed a blije dit, hag un tammig imor a sav ennout o soñjal n'eo ket hiziv eo ez aio gwelloc'h an traoù war an dachenn-se.

* 18 *

*

Dre ur skalier diavaez e tiskennit diwar ar parklec'h, hag ugent metr izeloc'h, e anavezet dor an ti m'emañ Montse o chom. Hag un nebeud pazennoù war-grec'h goude-se, en ur ziwall da stekiñ ouzh ar podoù fleur a ziskouez an hent, oc'h en em gavet dirak dor ranndi Montse.

Ha dibrennet ha digoret an nor ganti, ha c'hwi e-barzh, hag ur goulenn o sevel diouzhtu en da benn. E pelec'h 'ta e vi lakaet ganti da gousket ? Ne c'hellez ket miret ouzh un danvez spi d'en em silañ e goueled da empenn skuih, ar spi kuzh e c'hellfe Montse kinnig dit kousket en he gwele. En he c'hichen. Ha n'eo ket ganti, anat dit. E mod Tristan hag Izold, neuze, ur c'hleze etrezoc'h. Er penn kentañ, da vihanañ. Ha goude-se, diouzh ma trofe an traoù, e c'hellfec'h tennañ ar c'hleze kuit... Dañjerus eo an traouajoù houarn a seurt-se. Troc'hañ pase mat a reont, hervez kont.

Etre daou emaut, pe kas kuit ar soñj-se diwar da dro, pe leuskel da greskiñ ennout ar c'hoant e teufe da wir.

Daoust ha merzet he deus Montse ar barradig avel a zo o c'hwezhañ dindan da glopenn ?

« Ne 'z peus ken nemet lakaat da sac'h e-kichen ar gwele, stok ouzh ar voger, » emezi.

« Stok ouzh ar voger e-kichen ar gwele ? » Krog eo da galon da zistagañ lammoù en da greiz. Ken e sav aon

ennout e teufe er-maez eus da vruched, a-daol-trumm, e mod Alien.

« Ya. Er gwele e kouski, evel-just. Hag er c'hanape er saloñs e kouskin-me. » Alato, Youenn. Petra e oas o vont da grediñ ?

« Te eo a gouskfe er c'hanape ? » a c'houlennez. « Met ne 'm eus ket c'hoant da viret ouzhit a gousket en da wele. Me eo a gousko er c'hanape. »

« Te ? Er c'hanape ? Ne gouskfes ket mat rak ur c'hanape mod-kozh eo hennezh. N'eo ket pleg-dibleg zoken. Ha kozh-Noe eo. Pa oa Franco o ren, e oa anezhañ dija, kazi-sur. Ha tri mil implijet eo bet. Evidon-me zo boas da gousket ennañ. Me 'm boa bet graet pa oan o chom asambles gant va breur e Barcelona, en e ranndi bihan-tout. Da wele e talvez e din. Anavezout a ran anezhañ, hag anavezout a ra ac'hanon. Ne raio droug ebet din. »

« Montse. Gwelloc'h ganin mont da glask un otel eget direnkañ ac'hanout ha miret ouzhit a gousket en da wele. Me eo a gousko er c'hanape. »

« OK. 'Giz ma kiri, Youenn. 'Giz ma kiri. Er c'hanape e kouski, neuze. Ha gwazh a se dit, » emezi en ur c'hoarzhin. « Ma ! Deomp da azezañ er-maez. »

« Er-maez ? »

« Ya, deus 'ta, » emezi, en ur zigeriñ an nor-prenestr a gas war ar pezh a seblant dit bezañ ur pondalez-diavaez bras a-walc'h.

« Ul leur-doenn eo e gwirionez, » emezi, e-giz p'he defe lennet da soñjoù. « Rak ul leur ziavaez eo deomp-ni, hag un doenn d'an dud a zo o chom er ranndi dindanomp. »

Teurel a rit ho pouez war an div gador nemeto, kichen-ha-kichen, ouzh un daolig koad.

Un drugar eo ar gweled. Toennoù teol ruz an tiez

o tiskenn, a-grap ouzh an tosennoù, betek doureier glas-don bae Cadaqués, meur a zek bag vihan warno o tañsal dousik ouzh an eor pe ouzh ar chadenn. Hag an tornaodoù gouez en tu all d'ar bae, hag an tour-tan bihan gwenn o tommheoliañ ken sioul ha tra e penn e veg-douar. Henezh az poa merzet dija diwar an aod-bili.

Poblet eo al leur-doenn gant plant druz ha bleunioù e podoù liesliv, lod bras, kement hag amforennoù, lod all bihan evel bolennoù.

Ur blijadur c'hwek eo dit bezañ azezet er c'hiz-se, kichen-ha-kichen, e-giz ul loman kirri-nij hag e genloman. Te eo ar c'henloman, e gwirionez, rak a-zehoù dezhi emaut azezet. En lavaret a rez da v-Montse.

« C'hoant 'peus e vefemp an eil a-dal d'egile ? » a c'houlenn.

« Tamm ebet ! Mat eo 'mod-se. »

« Er c'hiz-se e oa bet lakaet ar c'hadorioù gant va mamm, ur wech bennak pa oa deuet amañ, ha ne 'm eus ket cheñchet plas dezho abaoe. »

« N'eo ket falloc'h. Er c'hiz-se n'out ket rediet da welet ac'hanon. Bravoc'h ha dedennusoc'h eo bae Cadaqués eget va bizaj, gwir eo. »

« Penaos 'ta 'peus gellet divinout ar pezh a zo e goueled va soñjoù kuzh ? » emezi, en ur c'hoarzhin ha lakaat lusk en he fennad blev du.

Barr eo da ene adarre gant ar c'hoant da gemer he dorn en da zorn.

« Kaer eo da blant er podoù, » emezout. « Met kaer em eus sellet outo, ne welan bezhinenn ebet en o zouez. »

« Gwir a lavarez. Met ne vefe ket dibosupl din kaout bezhin amañ. Nemet dour mor a rankfen da gaout. Ret e vo din goulenn gant an ti-kêr e vefe staliet ur rouedad

tuellennoù ispisial evit degas dour mor betek an tiez. Sell ! Ur c'henderv din zo *regidor*²⁴ en ti-kêr. Ur ger a lavarin dezhañ diwar-benn ar soñj dispar-mañ. »

« Te 'oar, evit an dud ordinal egiston, ar bezhin n'int ken nemet plant hag a gresk dindan an dour. »

« Luzietoc'h eo an traoù, e gwirionez, » emezi, gant ur mousc'hoarzh bihan. Mousc'hoarzh bihan an hini a oar...

« Hag e c'hellfes displegañ din ? Bep tro pa selaouan ac'hanout o tisplegañ un dra bennak din, e kav din e teuan da vezañ speredek. »

« Roer mel ma 'z out ! » emezi. Tridal a ra da galon oc'h arvestiñ ouzh he foulligoù o vont e breskenn.

« Laouen e vefen o tisplegañ dit penaos e vez klasifiet ar boudoù bev hiziv an deiz, » a gendalc'h Montse. « Met n'eo ket stabilaet an traoù c'hoazh. An arbennigourien n'int ket a-du an eil re gant ar re all. »

« Penaos 'ta ? »

« Bremañ, da skouer, e vez dalc'het kont eus ar genetek, hag eus an traoù nevez a zeskomp bep bloaz diwar-benn mont en-dro ar boudoù bev, ha pa vefent loened, plant, tokoù-touseg, pe bakteriennoù... »

« Perak an tokoù-touseg ? »

« Pell zo n'int ket kontet e-touez ar plant ken. Met bremañ e ouezomp int kar deomp, en un doare... Kalz tostoc'h int deomp eget ar plant a welez amañ war al leurdoenn-mañ. Pe eget ar bezhin a weli dindan ar mor. »

« An tokoù-touseg ! Biskoazh kemend-all ! Kerent tostoc'h int d'an dud eget d'ar plant-mañ ? »

« D'an dud, ya, d'al loened dre vras. E-touez al loened e vez kontet an dud, evel-just. »

---

²⁴ *Regidor* : Kuzulier ti-kêr.

« Hag e-touez al loened e kontez ac’hanon ? Alato ! »

« Hag e ran, ya ! » emezi, en ur vousec’hoarzhin.

« En desped da gement-se, e rin va seizh gwellañ evit kaout emzalc’h un den sivilizet keit ha ma vin dindan da doenn. Pe war da leur-doenn. »

« Sur on eus kement-se ! Un draig, c’hoazh. “Plant” ha “bezhin” am eus lavaret, met re ziretis eo ar gerioù-se evit sevel ur rummatadur skiantel. Bez’ ez int gerioù eus ar yezh pemdez, hag a glot gant ezhommoù ar vuhez pemdez. Met ne glotont ket gant ezhommoù ar viologiegzh. Ur ger latin, *Plantae*, a vez implijet gant ar viologourien. Met ar ger-se ne glot ket, tamm ebet, gant ar pezh a vez anvet plant gant an dud. Ar plant a gresk war an douar, dre vras, a zo *Plantae*. Met ur bern izili eus ar c’hleub *Plantae* n’int ket plant anezho e gwirionez. Ul lodenn vras eus ar bezhin, da skouer, zo kontet da *b-Plantae*. Ha plant zo, zoken, ha n’int ket *Plantae*. An tokoù-touseg da skouer. »

« Opala ! Gwir a lavarez. Luziet eo an afer, evit doare. »

« Un draig ouzhpenn, un doare vi war ar grampouezhenn... Klevet ’peus anv eus ar posidonioù, sur a-walc’h. Kalzik zo anezho en aodoù-mañ. »

« Ar posidonioù ? Ya, ’vat ! Bezhin eo ar re-se. Bezhin hag a gresk war foñs ar mor. E-giz geot. Pradeier anezho a vez kavet zoken a-hed aodoù ar Mor Kreizdouarel. »

« Just a-walc’h. Meur a anv he deus ar bosidonienn e katalaneg : *altina*, *posidònia*, hag... *alga de vidrier*. Da lavaret eo bezhinenn ar gweraer. Rak delioù sec’h posidonioù a veze implijet gwechall evit pakañ gwer bresk. E-touez ar bezhin e vez kontet ar posidonioù gant an dud, neuze. Ha monokotiledoned int koulskoude, evel ar gwinizh, pe ar gwez-bananez ! Rak gwrizioù, bleunioù o deus ar posidonioù, ha frouezh zoken ! Daoust ma

kreskont dindan ar mor, n'o deus netra da welet gant ar bezhin am boa diskouezet dit e Breizh, soñj 'peus, ar pioka, an tali, ar *Fucus serratus*... »

« Ar *Fucus montserratus*... »

Mousc'hoarzhin a ra Montse :

« *Fucus serratus*, Youenn, *Fucus serratus*. »

« Evidon-me am eus divizet ober *Fucus montserratus* anezho. Bravoc'h e kavan an anv-mañ eget an anv ofisiel. »

« Mar kerez ! E-touez ar spesadoù bezhin gell eo kon-tet ar *Fucus serratus*. Hag ar spesadoù bezhin gell n'int ket *Plantae*, evel-just, met n'int ket kar, kennebeut, d'ar spesadoù bezhin all. Bez' ez int boudoù bev diouzh o fart o-unan. Dedennus-kenañ eo o biologiezh da studiañ. Ur gwir blanedenn all ! »

« Krog eo an traoù da ober yod e-barzh va faourkaezh empenn, » emezout.

« Mantret on, » emezi, en ur vousec'hoarzhin. Ha mousc'hoazh Montse hag he foulligoù en he divjod, n'out ket evit herzel outo. « Tregont vloaz zo e oa disheñvel-krenn ar rummatadur. Ha bremañ e ouezomp e oa faos e meur a geñver. Hag a-barzh dek vloaz amañ, piv 'oar, e vo disheñvel c'hoazh an traoù, ha faos e vo warc'hoazh ar pezh a zo gwir hiziv. Setu abalamour da betra eo ret deomp chom uvel, hag anzav n'eo ar wirionez skiantel nemet ur wirionez da c'hortoz. »

« Opala ! Setu amañ prederouriezh don. »

« Mar kerez. Bez' emamp o tostaat, kammed-ha-kammed, ouzh an Anaoudegezh, gant un “a” bras. Met ret eo deomp gouzout ivez ne vo ket tizhet ganeomp biken. »

Ha te, Youenn gaezh, daoust ha n'emaout ket o klask tostaat ouzh da anaoudegezh, gant un “a” bihan, ha ne

zeuez ket a-benn ? N'emañ-hi ket ouzhpenn un tregont santimetr diouzhit, koulskoude. War ar gador en da gichen.

« Ha perak ne vo ket tizhet ganeomp an Anaoudegezh, gant un “a” bras ? » a c'houlennez.

« Abalamour ma 'z eo re ec'hon. Hag ouzhpenn-se, ma tizhfemp anezhi, e teufemp da vezañ Doue. » Peseurt soñjoù zo a-dreñv he mousc'hoarzh ?

« Degas a ra din da soñj eus Gwezenn Anaoudegezh ar Mad hag an Droug, e liorzh Eden. Eva he doa debret ur frouezhenn anezhi. Ar frouezhenn difennet. Ha krediñ a rez e Doue ? »

Daoust perak ez peus savet outi ar goulenn personel-kenañ-mañ a-daol trumm ? Met Montse n'eo ket seizh-daleet evit respont :

« Gouzout a ran n'eo ket *politically correct* evit ur skiantourez, lavaret ar pezh emañ o vont da lavaret dit. Met ne ran ket van. Seul vui e studian mont en-dro ar bezhin, seul vui e kred din ez eus ur... penaos e lavarfen... ur “youl” a-dreñv. Ur “mennad”. »

« Ur mennad a-dreñv mont en-dro ar bezhin ? »

Mousc'hoarzhin a ra Montse a-raok kenderc'hel :

« Ur mennad a-dreñv ar fed ez eus eus ar vuhez. Ar boudoù bev zo burzhudoù a-fet aozadur. Hag a-fet diorren. Sell ! Ne vez ken nemet un tammig kellig dister er penn kentañ-tout. Hag a-benn ur pennad amzer, e teu da vezañ ur boud bev, ur mont en-dro kemplezh dezhañ, meur a zek mil miliard a gelligoù oc'h ober anezhañ, pep a roll resis dezho. Ha programmet e oa an holl rolloù-se dija, en ur mod, e-barzh ar gellig dister a oa er penn kentañ-tout. »

« Digarez ac'hanon, met prezegennoù a seurt-se am eus bet klevet gant Testoù Jehovah. »

« Netra da welet. Betek-henn n'hon eus ket gwelloc'h eget teorienn an Emdroadur evit displegañ emdroadur ar boudoù bev a-hed an amzer. Ha meur a dezenn a glask displegañ penaos e oa ganet ar vuhez war an Douar. Met n'on kendrec'het gant hini ebet anezho. Ur c'hevrin e chom ganedigezh ar vuhez betek-henn. Posupl eo e vefe ur "youl", ur "mennad" a-dreñv, ha posupl eo ne vefe hini ebet. Bezomp onest. Ne ouezomp ket. »

« Ne ambrougin ket ac'hanout war an hent-se... Un dra zo sur, avat : ganez e teskan ur bern traoù. »

Un dra all a zo sur : ur sac'had soñjezonoù a zo o virviñ dindan ar pennad blev rodellek-mañ.

« Ganit ivez, sur, » emezi, « e c'hellfen deskiñ ur yoc'h traoù diwar-benn mont en-dro an urzhiataerioù. »

« Evel-just e c'hellfen displegañ dit mont en-dro ar virusoù urzhiataerezh. Met n'on ket re sur e vefe ken dedennus. Teknik n'eo ken, ijinet gant Mab-den. Ha dre-se, n'eo ket ken luziet-se. Just a-walc'h ! Ar virusoù. Ar virusoù gwir. Ar re a zegas kleñvedoù warnomp. Petra int ? Boudoù bev ? »

« Ar virusoù... Sed aze ur goulenn a-feson... Tabut zo etre ar viologourien. Lod anezho a lavar n'int ket boudoù bev. Ha lod all a embann ar c'hontrol. »

« Ha te, peseurt soñj 'peus ? »

« Troet on da grediñ int boudoù bev, met gant ur statud ispisial. Un afer termenadur n'eo ken. Boudoù bev eo ar virusoù pe n'int ket, diouzh ar c'hriterioù a vez implijet evit termeniñ petra eo ar vuhez. »

« Ar c'hriterioù a vez implijet evit termeniñ petra eo ar vuhez... Prederouriezh eo penn-da-benn. »

« Ar wirionez zo ganit. Met daoust hag eñ eo deomp-ni, biologourien, da dermeniñ petra eo ar vuhez ha

petra n'eo ket ? Claude Bernard a lavare kement-se dija. »

« Un devezh bennak, e tisplegi tout an traoù-se din... Met krog eo va empenn da virviñ gant kement a draoù nevez-desket hiziv. Ar *vi negre*, ar bezhin ha n'int ket plant, hag ar paotr Glaoda Bernez, a zeu da glozañ ar marc'had... »

« Mat ! Truez am eus ouzhit. Ni zo 'vont d'ober un troc'h. Un dra zo sur, avat. Ret e vo din degas ur banne dour dous da'm flant bremaik, pa vo aet an heol da guzh. »

« Bemnoz e rez ? »

« Lod anezho a c'houlenn dour bep eil noz, er maremañ eus ar bloaz. Lod all zo solutoc'h. »

« Ha pa ne vezez ket er gêr, penaos e rez ? »

« Va mamm-gozh zo sot gant ar plant. Ha dont a ra d'ar ranndi d'ober war o zro. Gant karantez. Muioc'h egedon, sur a-walc'h. 'Keit m'emaomp ganti. Estreget ar plant a c'hell kaout sec'hed. Ur banne bier fresk a yafe ganit ? »

« Gant plijadur, » emezout. Gwir eo n'eo ket bet torret da sec'hed gant ar banne kafe az peus bet bremaik, goude ma oa *gran, gran, gran*.

Ha pep a voestad bier *Xibeca* en ho taouarn. Ha kaoz ha kaoz etrezoc'h. Ur vad dreist a ra dit ar c'hlogor o tarzhañ laouen ouzh da staoñ. Sed aze unan eus plijadurioù bihan ar vuhez. Hag ur mell plijadur d'an neb a zo balbet gant ar sec'hed.

Gant Montse, dreist-holl, emañ ar gaoz. Mil istorig a anavez diwar-benn an arzourien veur o doa kejet gant he zud-kuñv. Kaoz zo ganti eus Dalí, evel-just. Un hanter re a charre a vez en-dro da z-Dalí e Cadaqués hiziv an deiz, emezi. Betek er stalioù-lod, ma vez gwerzhzet ur bern bitrakoù evit tennañ splet eus ar spledad aour anvet Dalí.

Ober a ra anv eus al luc'hskeudennaouer Man Ray. Poltridi graet gantañ eus he familh zo e ti he zud-kozh. Anv ebet da werzhañ anezho, daoust d'an dalvoudegezh o defe hiziv an deiz.

Kaoz zo ganti ivez eus Foujita, al livour japanat e lunedoù ront bras-divent. Un deneridigezh ispisial he deus outañ. Kristen e oa deuet da vezañ, e fin e vuhez, e penn un hir a hent speredel. E fin e vuhez, e soube e varroù en e feiz virvidik evit livañ e daolennoù.

Ha Montse ? Goude bezañ klevet anezhi o komz diwar-benn ar “mennad” a vefe a-dreñv ar fed ez eus eus ar vuhez, ne vefes ket souezhet o welet anezhi o kemer tamm-ha-tamm penn un hent speredel damheñvel.

Komz a ra ivez diwar-benn Marcel Duchamp. Brudet e oa hennezh evit *Fontaine*, ur staotlestr en doa troet en un oberenn arzel tri mil meulet gant ar vurutellerien. Meur a gopienn a oa bet gwerzhet ker-ruz d'un nebeud amatourien sklêrijennet. Da lakaat er plas a enor en o sal-debriñ, moarvat, a-istribilh ouzh ar voger. Farsite ha goaperezh tout evidout. Pa oa deuet kozh Duchamp, e teue bep hañv da vakañsiñ da g-Cadaqués asambles gant e wreg Teeny, un Amerikanek anezhi, bet merc'h-kaer al livour Matisse. Un ti bihan a veze feurmet ganto, ha ne oa ket an holl aezamantoù ennañ zoken. Iskisaat tra, pa soñjer en doa dastumet arc'hant d'ober teil gant e oberennoù iskis. Ur mailh war an echedoù e oa ivez. Ha bemdez ez ae d'ar *Bar Meliton*, ha bepred e kave tud kontant da c'hoari gantañ.

Sell 'ta ! Naontek vloaz yaouankoc'h eget Duchamp e oa Teeny. Ne ouezez ket, ha Montse n'he deus ket lavaret dit. Marteze a-walc'h ne oar ket kennebeut.

Met an heol, tost echu gantañ e zvezhiad krazañ ar vro, en deus kaset e vannoù diwezhañ da skubañ ar bae hag an trowardroioù, en ur c’hwezhañ tan e livioù an tiez, ar mor, ar bagoù, an tornaodoù, a-raok kimiadiñ betek warc’hoazh ha mont da ziskuizhañ a-dreñv ar menez.

Dilavar e chomit ho-taou, en ur sellet ouzh an daolenn. Pegen c’hwek eo dit santout bezañs Montse, azezet en da gichen. Ha te ha soñjal ennout da-unan e vefe poent bremañ diskuliañ da drivliadoù dezhi, dre gomz pe dre jestr... Brav eo soñjal ennañ e-unan, ya. Ober, avat, a vefe gwelloc’h. Met ne zeuez ket a-benn. Strobet out.

« Na pegen kaer eo amañ ! » emezout. « Kaer ha sioul. Ur c’hras eo bezañ amañ ! Ur c’hras kaer ! »

« Kompren a rez perak e teuan amañ ken alies ha ma c’hellan ? » a c’houlenn Montse. « Pell diouzh trouz ha safar Barcelona. »

« Trouz ha safar Barcelona ? Skuizh out moarvat o klevet *les bosses*²⁵ o seniñ dibaouez ? »

« O klevet va amezeien, dreist-holl, on aet skuizh ! » Ha Montse ha dirollañ da c’hoarzhin. Ur c’hoarzh kaer, ur c’hoarzh lirzhin, ur c’hoarzh nerzh an heol gantañ, a lak da galon da dommañ... « *Les bosses* o seniñ... Ro peoc’h

---

25 *Les bosses* [lɛz ˈbosəs] : ar yalc’hoù. Liester *la bossa*.

din 'ta, Youenn. Me zo 'vont da vougañ o c'hoarzhin abalamour dit. Marvet o c'hoarzhin ! Setu ar pezh a vo skrivet war va bez. Ha te vo kiriek da'm marv ! Dont a raio ar v-*Mossos*²⁶ da gerc'hat ac'hanout da vont d'ar prizon. »

Daoust ha kennerzhed e vefes gant he c'homzoù ? Krog eo da galon da stekiñ taolioù c'hwek en da greiz. Ha santout a rez emañ da zorn o kemer e lañs evit en em lakaat goustadik war hini Montse.

Met sevel a ra ar vaouez yaouank en he sav :

« Opala ! Me a varvo gant ar c'hoarzh, ha te gant an naon. Gortoz ur pennadig, ne vin ket pell. »

« Hag e c'hellan sikour ac'hanout ? » a c'houlenned, en ur soñjal e vefe posupl dit, marteze, klask un eil chañs e-barzh ar gegin.

« N'eo ket dav, » emezi. « Chom emañ. Re vihan eo ar gegin, n'eus ket plas enni da zaou zen. En em strobañ a rafemp an eil egile. »

Strobañ ? Strobet out adarre. Torret eo an danvez lañs a oa krog da ziwanañ en da greiz.

Ha kuit Montse d'an diabarzh, ha krog ur bern soñjoù da rodellañ en da spered. Anat e teu dit an dislavar a zo en da emzalc'h. En da vleud e vezed ganti pa vez anv da deurel fentigelloù, ha da lakaat anezhi da c'hoarzhin. Ha diouzh un tu all, ne zeuez ket a-benn da glask da chañs ganti. Ne gredez ket ober.

Daoust ha divinet he deus Montse ez eus ur reuz tener o c'hoari en da greiz ? Moarvat. N'eo ket sot anezhi. Abaoe ma 'z out erru emañ e Cadaqués, e klaske tamme pe

---

26 *Mossos de Esquadra* ['mosuz ðəs'kwaðrə] : Polis Katalonia, dindan beli gouarnamant emren Katalonia.

damm kuzhat ar from dous a zo o vourbouilhat ennout. Perak 'ta ? Gant aon da spontañ anezhi ? Paourkaezh Youenn, paotr an dislavarioù ! Rak war ar memes tro, e vefes eürusañ den a zo er bed ma kavfes an tu da zisklêriañ dezhi ar joa az peus outi. Ac'hanta ! Montse n'eo ket dall ! Un dra bennak he deus merzet. Kazi sur out eus kement-se. Dibosupl eo dit kuzhat an trivliad c'hwek a zo o virviñ en da galon. Re vat e ouezez n'out ket ur c'homedian gwall ampart. N'out ket gouest da gaout ludu da c'holeiñ da dan !

N'eo ket bet pell Montse gant he zro e diabarzh ar ranndi. Ur voutailhad win a zeu ganti, ha div werenn, ur plankennad jelkennoù *pa amb tomata*, hag un asiedad *anxoves*²⁷.

« Gant va zad eo bet tapet ar re-mañ, » emezi, « diwar e vag, ha gant va mamm int bet aozet ha lakaet e podadoù-mir. N'int ket re sall, arabat dit kaout aon da dañva anezho. »

« Arabat dit goulonderiñ da armeladoù boued evidon, » emezout.

« Just a-walc'h. Rentañ servij a rez din. Un armelad podadoù-mir *anxoves* a zo er gegin, ha n'ouzon ket petra ober ganto. Ha kaer he devez va mamm lavaret da'm zad paouez da dapout ar pesked-se, e talc'h d'ober. Sot eo gant ar pesketa. Ha va mamm a zalc'h da ober podadoù-mir anezho. Ha gwashañ tra zo : va zad ne gav ket mat *anxoves* ! »

« Hag ar voutailhad win-mañ. N'eo ket *vi negre* ? »

---

27 *Anxoves* [ən'ʃəβəs] : Pesked (*Engraulis encrasicolus*) anvet iviz pe genoù-kamm e brezhoneg. Gant nebeutoc'h a holen eget e lec'h all e vez aozet an *anxoves* e Katalonia.

« Nann ! » emezi en ur c'hoarzhin. « *Vi rosat*²⁸ an hini eo ! »

Distouvañ a rez ar voutailh. Ha diskenn ur banneig gwin en da werenn. Hag ober ur c'hwesha hag un tañva dezhañ. O vezañ ma n'out ket maout war ar gwin rozek, e oas engortoz da chom diseblant dirak hemañ. Ha souezhet-bras out, rak ur frond frouezh a zo gantañ, hag ur blaz liesliv hag a zeu da skuilhañ ur barradig plijadur war da deod hag ouzh da staoñ. Eus ar c'hentañ e oa ar gwin ruz az poa evet da verenn ivez. E-feson, e oar ar Gatalaned ober gwin a-feson.

Nemet ha da vegennigoù-tañva o defe lakaet o neptuegezh a-gostez, o vezañ ma 'z eo gwin liammet gant Montse, mod pe vod ?

Ar pep bravañ dit eo bezañ asambles ganti, kenlodañ ganti ar prantad prisius-mañ, kenlodañ ganti braventez ar gweledva, kenlodañ ganti ar *pa amb tomata*, an *anxoves* hag ar gwin *rosat*, a zeu tro-ha-tro d'ober allazigoù da'z staoñ.

Deuet eo an noz, hag enaouet eo an tour-tan en tu all d'ar bae. Un tammig a-raok gouleier an iliz war he zorgennig, ha gouleier tiez Cadaqués.

En deñvalijenn emaoç'h ho-taou, azezet bepred kichen-ha-kichen war al leur-doenn.

« Brav eo din amañ, » emezout.

Bet tost dit ouzhpennañ ar ger “ganez”. Ur gerig hepken ha cheñchet e vije bet fas ar bed, marteze. Fas da ved-te, da vihanañ. Met e tu pe du e foñs da c'henoù eo chomet sac'het ar gerig-se.

« Ne 'm eus poan ebet ouzh da grediñ, » emezi. « Met

---

28 *Vi rosat* [bi ru'zat] : Gwin rozek.

petra 'po c'hoant d'ober warc'hoazh ? N'out ket deuet eus keid-all evit chom da labaskenniñ a-hed an deiz war al leur-doenn-mañ. »

« N'ouzon ket. Heuliañ a rin da brogramm. »

« Botoù a-feson zo deuet ganit ? Evit bale war ar c'hailh hag ar reier ? »

« N'eus netra ganin evit an troioù-bale, siwazh. Du-mañ, e Breizh, ez eus peadra, met du-mañ eo chomet pep tra. »

« Lavar din. Peseurt ment eo da votoù ? »

« 44. »

« Dispar ! Gortoz ul lajadig. »

Ha Montse ha sevel en he sav, enaouiñ ar gouloù war al leur-doenn, ha mont e-barzh ar rannidi. Ha dont endro ken buan all, ur re votoù-bale ha chaosetoù tev en he dorn.

« Da'm breur eo ar re-mañ. Gwelet 'vo daoust hag a-vent int diouzh da dreid. Gwisk anezho, mar kerez. »

Ha tennet da votoù, ha gwisket botoù breur Montse, chaosetoù, lasoù hag all. Un nebeud kammedoù a rez ganto war al leur-doenn evel pa vefes en ur stal boteier. Mat int dit. Peurvut zoken. Lavaret e vije int bet savet evidout a-ratozh gant kere Cadaqués (pe hini Decatalaon, kentoc'h).

« Dispar ! » emezi. « Ur sac'h-kein da'm breur zo amañ ivez. Betek *Cala d'en Siset*²⁹ e kasin ac'hanout warc'hoazh. »

---

29 *Cala d'en Siset* ['kalə dən si'zɛt] : N'eo ket dav deoc'h klask an oufig-mañ war ur gartenn. Ken kuzh eo ken n'eo ket meneget war ar c'hartennoù resisañ. En desped d'al labour divent sevenet gant an *Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya*.

« *Cala d'en... ?* »

« *Cala d'en Siset*. Ya. Un oufig brav-kenañ. Unan eus al lec'hioù kaerañ a anavezan. Ur pennad brav a vale hor bo d'ober. Met talvezout a ra ar boan. Gwelet a ri. »

« Ur pennad brav a vale ? N'eo ket souezh. *La Longa Marcha* an hini eo. Hini Montse Toung. »

« Sell 'ta ! Setu va anv sinaek o tont en dro, » emezi en ur c'hoarzhin. « Ur bloavezh e oa bet Mao Tse Toung gant e *Llarga Marxa*. Evit hon hini ne bado ket keid-all. Peder eurvezh hepken. Mont ha dont. »

« Peder eurvezh en holl ? Mont a raio. »

N'eo ket kalz a dra e-keñver an troioù-bale az poa bet graet er Pireneoù hag en Alpoù.

« Ret e vo deomp loc'hañ abred warc'hoazh vintin, pa ne vo ket re domm an amzer c'hoazh. Kinnig a ran dit ez afemp buan a-walc'h da gousket. »

Ha diac'hubet an daolig ganeoc'h, ha skaotet an traoù. Bihan eo ar gegin, gwir eo. Ha Montse ha staliañ liñserioù war ar c'hanape. Hag ur goubenner.

« Ha sur out e teui a-benn da gousket amañ ? » a c'houlenn, diskredik he mouezh un disterad.

« Anat dit. Kerkent hag astennet, e kouskin evel ur broc'h en e doull. »

Kaer ez peus strivañ da lakaat hentenn Coué e pleustr, n'out ket gwall kendrec'het gant da respont. Rak gwall strizh ha kalet eo ar c'hanape-mañ. War da skuizhder e kontez evit reiñ an dorn d'ar paotr Morfe pa zeuio war da dro.

Dre ar sal-dour e tremenit tro-ha-tro goude-se, Montse da gentañ. Pa zeu er-maez, e welez he deus troket he saeig-hañv gant un doare pezh mell T-shirt a dalvez dezhi da hiviz-noz, unan hag a bak betek hanter he divorzhed.

Ne 'z pije savet klemm ebet dirak ar barner m'he dije gwisket ur gwir hiviz-noz, unan skañv, kalz berroc'h, treuzwelus pe dost, brikoloù fin dezhi, kement ha reiñ avel d'he divskoaz koant ha d'he gouzoug fin. Ken tomm e vez an nozvezhioù er vro-mañ ! N'eus forzh penaos, ha p'he dije gwisket ur pakad truilhoù, e vije bet un daolenn gaer da'z taoulagad.

Ha te da'z tro er sal-dour. Mil vad a ra ar strimpadenn dour fresk war da gorf. Ha gwiskañ a rez ar pijama gris-nozig kalz re vras dit az poa kavet e foñs da armel a-raok mont kuit eus Landerne.

Pa zeuez er-maez, emañ Montse o tourañ he flant war al leur-doenn. O welet ac'hanout, e tiskord da c'hoarzhin.

« Youenn ! N'eus diskrog ebet ganit ! Lavar din 'ta ! Hag arc'hant 'peus bet gant un enebour bennak din ? »

« Perak em bije bet ? »

« Evit lakaat ac'hanon da vervel. Gant ar fent ! »

« Ya. Me 'oar, siwazh. Ul liv digustum en deus va fijama ! Hag estreget al liv zo, e gwirionez. Kalz re vras eo din ! Me zo neuz ur furlukin warnon abalamour dezhañ. »

« Pelec'h 'peus diskoachet anezhañ ? Unan er c'hiz-se am eus c'hoant da brofañ da'm breur ! Kement hag ober ur farsadenn dezhañ. »

« Gant va c'hoar e oa bet profet din da Nedeleg. Dek vloaz zo e oa bet prenet ganti, moarvat, da vare an distao-lioù war ar prizioù ha disoñjet ganti e foñs donañ he grignol betek warlene. »

Paouez a ra Montse da zourañ he flant.

« Poent eo mont da gousket, ha pakañ nerzh evit hor baleadenn warc'hoazh. Noz vat dit, Youenn, » emezi, en ur bokat dit.

Ha te ivez a ra ur pok dezhi. Krenañ un disterad a ra
da ziweuz pa stokont ouzh he divjod.

« Noz vat dit, Montse. »

Hag hi d'he c'hambri. Ha te d'ar sal er c'hanape.

N'eus gouloù ebet ken er ranndi. Met ar c'hoant kousket a gemer e amzer a-raok dont dit. Ha te skuizh-divi, koulskoude. Ne ouezez ket petra d'ober. Lenn ? N'eus ket diouer a levrioù en ti-mañ. Ken e vefe klevet klemm an estajerennoù dindan ar bec'h a rankont dougen. Met anv ebet dit da lakaat ar gouloù ha direnkañ Montse a-greiz he hun dre ma n'eus dor ebet etre he c'hambr hag ar saloñs m'emaout.

Tomm eo dit. Re domm. Tomm eo er vro-mañ. Tennañ a rez da roched-pijama. Gras e kavez. Tennet a-walc'h ez pije ar bragoù ivez, met ret eo dit chom dereat, neketa ?

N'eus ken gortoz d'ober bremañ, gortoz ken na deurvezo ar c'hoant kousket dont dit. Met ar c'hanape n'eo ket eus ar re souplañ. Hag ur farsourez a winterell zo e-barzh ar vatarasenn, ouzhpenn-se, hag honnezh he deus lakaet en he soñj dont ingal d'ober un hillig da'z kein.

Ha krog eo ar soñjoù da dreiñ en da benn evel loarigelloù ar blanedenn Yaou e penn lunedenn Ar Gall – Ar Gall, anezhañ brudetañ Plougastellad a zo bet biskoazh (lesanvet Galileo Galilei gant an Italianed, pebezh anv iskis, alato !)³⁰, a-raok ma oa kouezhet krabanoù an

---

30 A-drugarez da labourioù Yann Gerven eo bet diskoachet gwir

Inkizision Santel warnañ. Sevel a rez bilañs ar peder eurvezh warn-ugent tremenet. Daouzek eurvezh o ruilhal. Daouzek eurvezh all e Cadaqués. Darbet dit koll da vuhez, ha da garr, zoken, en ur skalier. Kousket un nebeud eurvezhioù war ar bili. Tremenet un nebeud eurvezhioù all asambles gant Montse. Graet anaoudegezh gant he mamm, he c'hoar hag he niz, gant ar *vi negre*, ar *vi rosat* hag an *anxoves*, ha gant gwinterell ar c'hanape-mañ. Gwisket da bijama gris-nozig.

Daouzek eur zo abaoe m'emaout en em gavet e Cadaqués. Met a-du e vefe an holl c'heologourien er bed a-bezh evit disklêriañ eo aet muioc'h war-raok, e-pad an daouzek eurvezh-se, driv ar c'hevandirioù eget an tostaat etre Montse ha te.

A-hed ar wech out bet lentik dirak ar merc'hed. Ha lentikoc'h c'hoazh out dirak Montse. Strobet out, va faourkaezh Youenn. Alvaonet ! Seul greñvoc'h ennout ar garantez ouzh ur vaouez, seul lentoc'h a se en he c'heñver e vezez.

Konjekturrenn Youenn Skouarneg
*Bezeta M an teskad eus an holl merc'hed az peus bet, az
 peus, pe az po interest pe joa outo,
 bezeta m unan anezho,
 bezeta L(m) ar muzul eus da lentidigezh en he c'heñver,
 bezeta K(m) ar muzul eus da interest pe garantez outi,*

$$\forall (m_i, m_j) \in M^2 \ K(m_i) \geq K(m_j) \Rightarrow L(m_i) \geq L(m_j)$$

Ac'hanta ! N'eo ket displijus sevel formulennoù, en

da c'hourvez en ur c'hanape, met un dra zo sur : n'eo ket ganit eo ez aio ar Vedalenn Fields³¹.

Met pegen start eo bezañ un dudenn feilheton skinwel dour-roz, evelato ! Betek-henn ne ouies ket, tamm ebet, petra e oa. Bremañ, 'vat, e ouezez ! Re vat ! Siwazh dit !

N'out ket bet gouest da glask da chañs gant Montse. N'out ket bet sikouret ganti, kennebeut. Sin ebet eus he ferzh na 'z peus merzet.

Bez objektivel, Youenn, evelato ! Sell ! Ne 'z peus ket soñj eus ar pezh he doa lavaret dit e Mogerieg ? Penaos ez poa sikouret anezhi, hag ouzhpenn sikouret, da adkavout ar c'hoarzh hag al levenez o vevañ. Hag hiziv ! Na pet gwech ez peus lakaet anezhi da c'hoarzhin ? Ha te 'gav dit e c'hellje ur vaouez c'hoarzhin kemend-all ha ken alies all gant ur gwaz ma ne vije ket un draig bennak en he c'halon en e geñver ? Hag ar jestrig he deus bet, goude lein, pa 'z out aet en da c'hourvez war an aod-bili, ha p'he deus lakaet un tammig danvez dindan da benn ? Youenn, alato ! Ne gav ket dit out troet da sellet ouzh an traoù war o zu fall ?

Plijet-kenañ e vijes bet m'he dije kinniget dit mont da gousket en he c'hichen en he gwele, ha pa vije bet e mod Tristan hag Izold, gant ur c'hleze etrezoc'h oc'h ober disparti. Met kleze pe digleze, daoust hag e vijes chomet difrom ha distrafuilh, ken tost ouzh he c'horf astennet dindan taol da zorn ?

Heñvel e vije bet da zoare ouzh hini ur gorilh alc'hwezet warnañ en e gaoued, a vije bet hejet dibaouez ur

---

31 Ar Vedalenn Fields a vez sellet outi evel Priz Nobel ar vatematikourien.

strobac bananez dirak e fri en tu all d'ar barrinier ha n'en dije gallet kregiñ e hini ebet anezho. Gwashoc'h jahinerezh eget ma vijes bet etre daouarn ur bourevdantour eus Sina. Youenn, alato ! Ma ouije Montse ez peus keñveriet anezhi ouzh ur strobac bananez...

Ma ! Graet eo da soñj. Warc'hoazh e klaski da chañs pa ne 'z peus ket kredet ober hiziv. Etre kousk ha digousk emañ o neuñ bremañ, ha muioc'h-mui e teu ar bouezerezh da gosteziañ war-zu ar c'housk. Deuet ar skuizhder diwar ar veaj da waskañ war da valvennoù, ha n'eo ket diefed ar gwin *rosat* ivez, ret eo en anzav. Re vat e oa hennezh. Re vat rak n'out ket bet evit herzel ouzh an temptadur. Te n'out ket Sant Anton en dezerzh. Montse a zo aet ganti ur werennad, ha te az peus graet he stal d'ar peurrest eus ar voutailhad. Enor, enor d'ar gwin, a-du ! Ha mallozh ruz d'an dour bervet !

Etre divrec'h Morfe ec'h en em silez tamm-ha-tamm, pa n'eo ket posupl dit en em damolodiñ etre divrec'h Montse. E bro an hunvreoù kaer emañ o paouez en em gavout bremañ. Tristan, hobregonet penn-kil-hatroad, e gleze ouzh e gostez, a zo deuet da reiñ an dorn dit da gargañ ur c'hamionig, warnañ logo Tintagel, ur stal boued skornet anavezet mat e Kerne-Veur. Boutailhadoù *vi negre* ha gwin *rosat* da gas da gastell ar roue Marc'h. Ha boestadoù *anxoves* ivez, kement hag ober, rak sot eo ar roue ganto. Hag e-pad ma vo astennet ar roue Marc'h e tu pe du e kastell Tintagel, o tiazezañ e gofad *anxoves* hag oc'h uzañ ar banneoù *vi negre* ha *vi rosat* en do lonket, e vo Tristan hag Izold o koferañsiñ e-barzh ar ranndi bihan evit an douristed, e ti tud-kozh Montse.

« Ac'hanta, Tristan ! Ha prestañ a rafes da gleze din,

ma lakfen anezhañ etre Montse ha me en he gwele ? » a c'houlennez ouzh ar marc'heg kalonek.

« Ya, vat ! » emezañ. « Kontant on d'e brestañ dit, va faotr, met gant ma presti da bijama gris-nozig din. C'hoant 'm eus da lakaat Izold da gaout fent. Honnezh ne zegouezh ket alies ganti c'hoarzhin gant an anduilhenn gornek a dalvez dezhi da bried. »

« Tonk aze ! » emezout, laouen.

Ha dres pa savez da zorn da donkañ e hini Tristan, ez out dihunet trumm gant ur skouter o tremen fraoñv-difraoñ e traoñ ar savadur. N'eo ket un eur a-feson evit dihuiniñ ar gristenien, alato !

Gwelet a rez, a-dreuz an nor-prenestr a sko war al leurdoenn, an oabl teñval, daoust ma tiviner gouloù-deiz o tont lentik.

N'eus rideoz ebet. Dont a ra da soñj dit ar pezh a lavare Montse dec'h. N'eus ket ezhomm. Ne vioc'h gwelet gant den ebet. N'eus ti ebet a-dal deoc'h. Nemet an toennoù dindan ho treid, koulz lavaret, ha bae Cadaqués un tammig pelloc'h.

Kousket evel ur roc'h az peus graet a-benn ar fin. Un nebeud eurvezhioù da vihanañ. Kement-se bepred eo.

Hag ar stered en oabl a ya diwar wel a-hiniennoù. An deñvalijenn a zo o vont kuit war begoù he zreid, hag un tammig sklaerder a zo deuet da sklêrijennañ ar bed. N'eo ket deiz c'hoazh, ha n'eo ket noz ken.

Laosket ez peus amzer gant da zaoulagad, dezho d'en em ober diouzh an damc'houlou. Klevet a rez Montse en he c'hambr o tennañ hec'h alan, reoliek ha goustadik e-kreiz he c'housek. Ha sevel a rez didrouz, ha mont betek an toull etre ar saloñs hag ar gambr, e-lec'h ma oa manket ar mañsoner abalamour ma 'z eus un toull er voger hag

a dap betek al leur, ha manket ar munuzer ivez, pa n'eus dor ebet outañ.

Ha beuzet eo da ene gant ur barrad teneridigezh o tamwelet Montse, astennet war he c'hof, skuilhet grasiuz he fennad-blev fonnus war ar goubenner. Liñser ebet o c'holeiñ he c'horf, nemet he z-T-shirt hir, a bak betek hanter he divorzhed.

Goustadik, da galon o lammat ken-ha-ken en da greiz, ez ez e-barzh he c'hambr. Petra an diaoul emañ oc'h ober, Youenn ? Ha kammed-ha-kammed, e kavez korn ar gwele. Hag azezañ warnañ, dousik-dousik, en ur ziwall da zihuniñ anezhi.

N'eus ken c'hoant ennout nemet mont en da c'hourvez stok outi, lakaat da zorn war he brec'h, ha leuskel ar c'housked da zont dit en-dro.

Met dihuniñ trumm a rafe Montse, ha mont e fulor, ha kas ac'hanout kuit diouzh he c'hambr, diouzh he ranndi, diouzh he buhez.

Dont a rez a-benn da chom mestr war da c'hoant. Difiñv-kaer e chomez war gorn ar gwele da sellet outi en damdeñvalijenn. Difiñv evel ur maen er c'hleuz, daoust d'ar barrad teneridigezh a zo o paouez tarzhañ ennout.

Met deiz a vo anezhi a-barzh nebeut amañ. Dihuniñ a raio Montse. Tremen poent eo dit kuitaat ar gambr, adkavout ar c'hanape ha da winterell muiañ-karet.

O skeiñ emañ a bazoù kazh war-zu toull-dor ar gambr pa glevez ur vouezh vunut a-dreñv da gein.

« Youenn ? »

Ul lamm a ra da galon en da greiz. Dihunet eo ! Petra emañ-hi o vont da soñjal diwar da benn, pa 'z out deuet da sellet outi a-greiz he c'housk ? Ha mont a raio e fulor ? Ha skarzhañ ac'hanout eus he buhez ?

Treñ a rez da benn, da wad o skeiñ taolioù en da zaouividig. O c'hortoz emañ ar pep gwashañ da zont.

Biskoazh kemend-all ! Damwelet a rez he mousc'hoarzh en damc'houlou. Hag he brec'h astennet war da du.

« Deus amañ 'ta ! » Dous ha mousc'hoarzhus eo he mouezh. « Deus amañ 'ta ! Beulke ma 'z out ! »

Hag a-boan eo dit bezañ erruet en he c'hichenik ma tap krog en da vrec'h. Hag hi ha ziskordañ da c'hoarzhin hag ober ur frap krenn ken e kouezhez a-fardeglaou war ar gwele.

« Dre chañs, em eus degaset un tammig lusk war an traoù, » emezi. « Anez da se e oamp kondaonet da c'hortoz gouel sant Bikenig. »

Astennet oc'h en he gwele, ho taou korf en noazh stardet an eil ouzh egile. N'eus ket kalz a nerzh c'hoazh gant sklêrijenn an deiz. Dous eo kroc'hen he skoaz dindan allazig da vizied.

« Ne greden ket... » emezout. « Strobet e oan... »

« N'on ket dall, gouzout 'rez ! Pell zo em boa divinet 'poa... un doare interest ouzhin. »

« Abaoe peur ? »

« Abaoe an deiz pa oamp o pourmen e Mogerieg. »

« Koshoc'h eo an... interest-se, e gwirionez. Un nebeud devezhioù a-raok, e Landerne, pa 'm boa gwelet ac'hannout evit ar wech kentañ, em boa komprenet diouzhtu e oas o paouez hadañ em c'hreiz, hep gouzout dit, bleuñv ar garantez. »

« Pebezh komzoù flour ! Er c'hiz-se e komzez atav ouzh ar merc'hed ? »

« Morse ! N'on ket donezonet evit komz flour ouzh ar merc'hed. Evit en em lakaat droch, ne lavaran ket. *Arlinkin* dour-roz penn-da-benn eo ar pezh am eus lavaret dit. Gouzout a ran. Met er mod-mañ emañ an

traoù. N'eus forzh pegen diampart e vefe ar gerioù-mañ, e lavaront ar wirionez. »

« O ! Pegen koantik out, Youenn ! N'eus tamm mezh ebet da gaout, avat ! Gouzout a rez... Me zo e mod *Arlinkin* ivez. *Arlinkin* penn-da-benn. 'Peus ket gwelet tout va livioù ? »

« Un tammig diaes eo din bremañ. Met sellet a rin outo pa vo deiz penn-da-benn, » emezout en ur flourañ tener he jod.

« Te zo ur strobinner ! Lakaat a rez ac'hanon da c'hoarzhin dibaouez pe dost ! E Mogerieg, e oan erru krog da santout un dra bennak o tiwan ennon. Brav e oan ganit. Vad a rae din bezañ ganit... Goude se, pa 'z poa kaset posteloù din, em boa komprenet da vat. Meur a wech bemdeiz e tigoren va boest da welet daoust ha ne vije ket erruet ur postel nevez diganit. Ha pa welen unan, e lamme va c'halon em c'hreiz. Ha lenn a raen anezhañ, ha lenn adarre... Gouzout a raen ne oan ket fur. Ha bremañ n'on ket furoc'h. Me 'oar a-walc'h. A-vec'h ma anavezan ac'hanout. Furoc'h e vije bet din gortoz ken em bije anavezet ac'hanout gwelloc'h. Met... »

« Met ? »

« Met ne 'm eus ket c'hoant da c'hortoz. Ne 'm eus ket c'hoant da vezañ fur. »

Hag en em stardañ a ra ouzhit kreñvañ ma c'hell.

« Pebezh nerzh a zo kuzhet e-barzh divrec'h ur vaouezig vihan evelhout ! » emezout, da galon o vihanaat en da greiz.

« Ret deomp kousket un tammig c'hoazh, » emezi.
« M'hon eus c'hoant da vont betek *Cala d'en Siset* hiziv. Met, mar kerez, e c'hellfemp chom er gêr... »

« C'hoant 'm eus e tiskouezfes din al lec'h-se, a zo ken c'hwec da'z kalon. »

« Ret eo deomp kousket, neuze, » emezi, en ur lakaat
ur pok war da fri.

Deuet eo da vat an deiz war ar vro pa zigorez da zaoulagad adarre. Treiñ a rez da benn war-zu an tu all d'ar gwele. Goullo eo. N'emañ ket Montse en da gichen.

Met n'emañ-hi ket gwall bell. Trouzioù damvouget a glevez o tont eus ar gegin. Dour o redek goustadik, kastelodennoù o klask kanañ a vouezh izel.

Beuzet out gant al levenez. Daoust ma n'eo ket a-drugarez dit eo aet an traoù war-raok, a-benn ar fin, en anzav a ranker. Ma vije bet ret kontañ warnout, va faotr...

Montse n'emañ ket gwall bell. Er gegin emañ-hi, e-kichenik. Mall zo ganit gwelet anezhi. Ha te sevel, adkavout da vragoù pijama a oa kouezhet war al leur, en em silañ ennañ, ha mont d'he c'haout.

Diarc'hen, gwisket gant un T-shirt berr hag a laosk dizolo he bouton-kof, hag ur short hag a ro enor ha bri d'he divorzhed alaouret ha kigennet, emañ Montse da vat o troc'hañ ur bastekezenn e jelkennoù fin.

Ha kentañ tra a ra pa wel ac'hanout eo didalmañ da c'hoarzhin. Sed aze un degemer a-feson !

« Digarez ac'hanon, » emezi. « N'on ket evit herzel... Da bijama eo a zo kaoz... »

« Sell 'ta ! Hennezh, bepred, en deus ur galloud hud war da zigomatikoù ! »

Stardañ a rez anezhi etre da zivrec'h, hag ur pok a

eskemmit war begoù ho tiweuz. N'out ket re sur eus da alan. Ret e vije bet dit ober ur frot da'z tent a-raok dont er gegin. Met re a vall a oa ganit adkavout da Gatalanez muiañ-karet.

« Ur bomm c'hoarzh da kregiñ gant an devezh. Sin vat, » emezout.

« *Bon dia*, Youenn. »

« *Bon dia*, Montse. » Hag ur pokig adarre.

« Ur souezhadenn a zo bet a-raok ar bomm c'hoarzh, e gwirionez, » emezi.

« Ur souezhadenn ? Unan vat, 'michañs ! »

« Ya. Bremaik, pa 'm eus digoret dor va c'hombodskornerez. Ha bingo ! Ur bern boestadoù boued skornet, fardet gant va mamm, ha lakaet din ganti e-barzh va skornerez. »

« Ur souezhadenn vat, neuze. »

« Ma 'm bije gouezet, 'pije bet traoù all da zebriñ da'z koan, dec'h da noz. »

« Traoù all ? Perak 'ta ? Mat-kenañ e oa. »

« Kalz gwelloc'h e vo da goan fenoz. Ton gant *samfaina* hor bo. »

« Ton gant petra ? »

« Gant *samfaina*. »

« *Samfaina* ? Petra eo an dra-se ? »

« Un doare *ratatolha*³² mod Katalonia. Fenoz e weli petra eo. Lakaet 'm eus ur voestad da ziskornañ er yenez, ha ne vo ken adtommañ d'ober. »

« Ouzhpenn bezañ asambles gant an hini a garan, e ran ur veaj c'hastronomek. Marzh eo ! »

---

32 *Ratatolha*. Eus ar ger okitanek-mañ, e teu ar ger gallek *ratatouille*.

« Brav eo ar vuhez, n'eo ket ? »

« Bravoc'h e vo c'hoazh pa vin dihunet da vat. Ur strimpadenn a raio mil vad din. »

« Kae atav, » emezi. « Emgav goude-se war al leurdoenn, evit ar briefing a-raok mont da vale. »

« En ho kourc'hemenn, kabiten ! » emezout, en ur saludiñ, beg da zorn ouzh da ividig, e mod ar soudarded.

« Diskuizh, soudard ! » a urzh-hi, war un ton rok, en ur grizañ he zal. Hag enaouiñ ken buan all ur mell mousc'hoarzh war he fas.

Ha pemp munut goude-se, argaset diwarnout diwar efed hud ur strimpadenn fresk, kement roud a vije cho-met eus ar c'hoant kousket, ha gwisket ganit ur short hag un T-shirt (lifre ofisiel an ti-mañ, war a seblant) ez ez d'he c'haout war al leurdoenn.

Un dijuniñ a-feson zo ouzh ho kortoz war an daol. Jelkennoù pastekez, bara, amann, jug orañjez nevez gwasket, kafe.

« Opala ! Dijuniñ ur roue ! » a estlammez. En ur soñjal er roue Mark, hag e Tristan hag Izold.

« Hervez ur c'hrennlavar katalaneg, *el pa no té comes, però fa caminar*. Ar bara n'en deus gar ebet, met lakaat a ra an den d'ober hent. Kaloriennoù a vo devet ganeomp bremaik gant hor baleadenn. »

« Ken start-se e vo ? »

« Ne vo ket. Un div eurvezh bennak evit mont, ha keid-all evit dont. Met sav-diskenn a zo gant an hent. Ha dindan an heol, ouzhpenn-se. Ur gasketenn zo deuet ganit ? »

« Hini ebet, 'm eus aon. »

« Gortoz, » emezi, en ur vont war-zu diabarzh ar rann-di.

Pegen kaer eo an daolenn diwar al leur-doenn. Chom a rafes a-walc'h amañ e-pad an deiz, asambles gant Montse, da arvestiñ ouzh an toennoù teol ruz, ouzh ar mor glas, ouzh an iliz kozh war he zorgennig, ouzh ar reier hag ouzh an tour-tan bihan en tu all d'ar bae. Kentoc'h eget mont da grec'h-traoñ dindan an heol berv.

« A ! Chañs 'peus ! » eme v-Montse eus diabarzh ar ranndi. Dont a ra en-dro war al leur-doenn, en ur hejañ ur gasketenn a-benn he brec'h. « Lak homañ war da glo-penn 'ta ! »

A-du a-walc'h d'ober e vefes, met un tammig trubuilh a zo savet ennout kerkent ha gwelet ar pezh a zo skrivet warni e lizherennoù bras a-us d'al lerbenn : *Associació Naturista de Catalunya*. Hag an dresadenn fraezh ha sklaer, dreist-holl ! An heol o skediñ war ur gwaz hag ur vaouez, dorn-ha-dorn, en o c'haerañ dilhad kroc'hen, evel hon tud-kozh Adam hag Eva, chomet o delioù gwini war o lerc'h war un estajerenn bennak en o *dressing*. Ha n'eus digarez ebet da faziañ : ur vaouez eo ar vaouez, hag ur gwaz eo ar gwaz, ur gwaz penn-da-benn, sur ha n'eo ket marteze.

Ha neuze, ne c'hellez ket miret da sevel goulennouù ouzhit da-unan. M'he deus Montse ur gasketenn a seurt-se, e tiskouez... eo kustum da neuial hep dilhad-kou-ronkañ. Ha ma trofe an traoù er c'hiz-se pa vioc'h war hec'h aod ? Ne vefe ket re zisplijus-holl an daolenn. Ha te, paotr paour ? Petra a rafes ? Heuliañ ar c'huzul fur a roe Sant Ambroz da Sant Eosten ? *Si fueris Romae, Romano vivito more*. Mard emhout e Roma, gra evel ar Romaned. Hag ober gant ar memes *dress code* ha Montse ? Ne vefes ket tre en da vleud. Ul Leonad out, penn-kil-ha-troad. Ha Leoniz n'int ket kustum da vont da bourmen, gwisket

er c'hiz-se, war ar maez pe war an aod, d'ar Sul goude ar gousperoù.

« Met, penaos 'ta, te zo... unan eus ar... gevredigezh-se ? » a c'houlennaz.

« Peseurt kevredigezh ? »

« Hini ar gasketenn. » Perak 'ta ne gredez ket distagañ fraezh an anv : *Associació Naturista de Catalunya* ?

« Me ? N'on ket ! Tamm ebet, » a respont en ur c'hoarzhin. « Met va breur zo unan eus pennoù bras an *Associació*. Manifestadegoù e kreiz-kêr Barcelona a vez aozet gantañ zoken : kantadoù a dud en noazh-bev, paotred ha merc'hed, o tibunañ war-droad pe o troadikellañ war o marc'h-houarn. Fentus e kavan. »

« Ha... te zo bet degouezhet dit kemer perzh e manifestadegoù a seurt-se ? »

« Me ? Hag empentiñ a rez ac'hanon en noazh war ur marc'h-houarn, o huchal luganioù, hag oc'h en em gavout fri ouzh fri gant ur studier din ? A-barzh pemp munut, e vefe va foltred oc'h ober an dro d'ar skol-veur. Gant ar riskl, ouzhpenn-se, da bakañ riv. Ar wech diwezhañ, e oa yen-ki an amzer, ha lod eus ar vanifesterien a oa bet gant ar grip goude-se. Ha va breur, er bloaz a-raok, en doa faziet hent e kreiz-kêr Barcelona. Ha mesk-ha-mesk e oa en em gavet ar vanifesterien en noazh gant ur brosesion, eskob, bannieloù, delwennoù sent hag all. A ! Me 'lavar dit ! Va breur, hennezh zo ur mailh ! Kement tra a vez aozet gantañ a dro e gwallreuz bepred. »

« N'out ket re griz en e geñver ? »

« N'on ket. Hag ur penn disoñj eo va breur, ouzhpenn-se ! Sell ! A-hed ar c'hwec'h miz tremenet, e oa deuet meur a wech ar c'hwil-se da lojañ amañ. Prestet 'm boa ar ranndi dezhañ pa oan e Rosko. Met hennezh

ne ra ken nemet disoñjal e draouajoù ha strewiñ anezho d'ar seizh avel hep gouzout dezhañ zoken. Dezhañ eo ar gasketenn-mañ, met chomet eo war e lerc'h, asambles gant e votoù-menez hag e sac'h-kein. Ha me zo sur ne oar ket e pelec'h emaint. Evit ar gasketenn, e kavo unan all, sur, rak diwar ar c'hantadoù anezho a oa bet fardet evit degas ur gwenneg bennak d'an *Associació*, n'eus bet gwerzhet nemet un ugent bennak. Ha c'hoazh ! Prenet gant izili ar c'huzul-merañ. Sed aze c'hoazh ur mennozh a-feson ganet e empenn va breur ! Me 'lavar dit : hennezh ne vez diskrog ebet gantañ morse pa vez anv da zastum trubuilhoù pe da zisoñjal ha strewiñ e draouajoù. »

Ya, a soñjez. Dre forzh disoñjal ha strewiñ e draouajoù, dilhad hag all, e oa en em gavet en noazh. Setu abalamour da betra e oa aet da noazhkorfour, kement hag ober, moarvat.

« Ha... me zo sañset da lakaat ar gasketenn-mañ war va fenn ? » a c'houlennet, trubuilhet an tamm ac'hanout.

« N'eo ket roet dit ar choaz, 'm eus aon, » emezi, gant ur mousc'hoazh bihan. « Anv ebet dit da vont diskabell e-kreiz an heol-grilh. »

« Ha te 'gav dit e c'hellan mont da bourmen va c'halite dre ruioù Cadaqués, gant ar pezh zo treset war ar gasketenn-mañ ? »

« A ? Gant an dresadenn out lakaet diaes ? » a c'houlenn, fent ken-ha-ken en he daoulagad.

« Diaes ? Un tammig, memes tra... »

« N'eus forzh penaos, n'eus kasketenn all ebet en ti-mañ. Me 'yelo gant va zok plouz. Hennezh am bije prestat a-walc'h dit, ha kemeret 'm bije ar gasketenn. Met kalz re vihan e vefe an tok dit. Petra 'ri ! Te zo re ledan da benn ! »

« Ne ra forzh. Mont a rin d'ur stal bennak da brenañ ur gasketenn all... »

Gwelet a ra Montse n'out ket gwall entanet.

« Alo 'ta, Youenn ! » emezi. « N'emaout ket o vont da brenañ ur gasketenn, alato ! Amañ, e Cadaqués, ne gavi ken nemet kasketennoù gant penn pe moustachoù Salvador Dalí treset warno. Mar kerez, e-keit ha ma vezimp o vale en disheol er gêriadenn, e c'helli kuzhat anezhi e mod pe vod. Met kerkent hag erruet war ar wenodenn, e vo ret dit sankañ da glopenn enni. Didruez eo an heol er vro-mañ ! Didruez ! Ne 'm eus ket c'hoant e pakfes un taol-heol. »

« Met tud a vo war ar wenodenn. »

« Tud ? 'Rez ket bil 'ta ! Ne vo den ebet. Na war an aod kennebeut. »

« Evel-se bezet graet neuze, » emezout, en ur huanadiñ ha lakaat ar gasketenn war da benn.

« Jaojañ a ra mat-tre dit, ouzhpenn-se ! » eme v-Montse, en ur vousec'hoarzhin. « Gwelloc'h, bepred, eget da bijama gris-nozig. »

« N'eo ket souezh, » a respontez, en ur dennañ anezhi diwar da benn.

Ur gwir blijadur eo debriñ dijuniñ war al leur-doenn. Teuziñ a ra ar jekenn bastekezenn en da c'henoù evel un tamm skornenn. Hag un teuzer all eo an tamm bar-amann soubet en da volennad kafe. Amann dous, na petra 'ta ! Egzotekoc'h d'ur Breizhad, n'eus ket war an douar.

Biskoazh ne 'z pije asantet debriñ amann dous e Breizh. Blaz ebet na 'z pije kavet gantañ. Nemet hini an trubarderezh. Amann sall eo a vez debret e Breizh, hag er mod-se emañ an traoù ! En diavaez bro, avat, e vez

an amann dous unan eus da blijadurioù soutilañ. Blaz ar vakañsoù a vez gantañ. Pe hini an digêriañ evit abegoù micher.

Un eurvad eo dit bezañ azezet e-kichen Montse, a-us d'an toennoù hag a-dal d'ar bae. Met ret e vo deoc'h kuitaat ar baradozig-mañ a-benn nebeut.

« Diwezhat omp ? » a c'houlennez.

« Gwelloc'h e vije bet deomp loc'hañ abretoc'h. Met petra 'ri ! Goude hon... abadennig dener... da c'houloudeiz, omp manet kousket, hag hiroc'h eget ma 'm bije soñjet. Ha bremaik, pa oan savet, em boa gwelet ac'hanout o kousket c'hwek evel ur babig en e gavell. Ha me a oa re dener va c'halon evit dihuniñ ac'hanout. »

« Gellet 'pije lakaat ac'hanon en ul landau hep dihuniñ ac'hanon. »

« D'ober petra ? C'hoant 'pije bet da vont adarre d'ober ur gwel da skalieroù ar straed Joan Guerveny, e mod Potemkin ? » emezi en ur hejañ he fennad blev, fent en he daoulagad.

« Ne gav ket din, pa soñjan mat. Ha ret e vije bet dit, n'eus forzh penaos, kaout ur c'havr-houarn evit dibradañ ac'hanon ha va lakaat el landau. »

« Ur c'havr-houarn ? N'eus hini ebet en ti-mañ, 'm eus aon. Nemet hag unan a vije bet laosket gant va breur war e lerc'h. Henezh a gustum diankañ e draoù, lavaret 'm eus dit dija. »

Vad a ra dit kontañ kaozioù er c'hiz-se, hep penn na lost. Kaozioù amourouzien tout. N'eo ket gant kaozioù a seurt-se ez aio donoc'h ar preder diwar-benn Friko Plato. Met ne vern !

Ha c’hwí en hent, pep a sac’h ouzh ho kein. Montse he zok plouz ganti war he fenn, ha te, kasketenn he breur en da zorn, troet en hevelep doare ma ne vo den ebet evit lenn an enskrivadur na spurmantiñ an dresadenn a zo warni. Un disheolier divontet ha pleget zo staget solut ouzh da sac’h. Digatar an oabl hag erru an tommder dija, ha gouzout a rez ne raio ken nemet kreskiñ betek kreiz an abardaez.

N’oc’h ket pell evit leuskel tiez diwezhañ ar gêriadenn war ho lerc’h, ha dorn-ha-dorn, e kemerit penn un hent douar ha mein, un tamm mat a sav gantañ, hag a sko war-zu diabarzh al ledenez.

« Kasketenn ! » a hop Montse. Diegi zo ennout o wiskañ anezhi, met ar gwir zo ganti. Krog eo dija da glopenn da rostañ dindan bannoù nerzhus an heol. Al lodennoù dizolo anezhi dreist-holl. A zo ar muiañ niver ganto bremañ. Ma vefe roet dezho ar gwir da votiñ, ez afe ar maout ganto er mouezhiadegoù.

« En ho kourc’hemenn, serjant ! » emezout en ur stardañ ar gasketenn war da benn. Re vuan ez peus komzet. Re lampr da deod, e-giz kustum. Rak kerkent ha distaget ar frazenn-mañ, e teu da soñj dit eus da wregbet. Abalamour ma oa Serjant hec’h anv-familh. Annaig Serjant. Honnezh, bepred, a blije dezhi komañdiñ. Mat !

Youenn ! Laosk Annaig Serjant 'ta e-lec'h m'emañ-hi, bremañ, asambles gant he prezidant-bet. Asambles ? Ma n'eo ket bet doganet gantañ. Pep hini d'e dro, kea. Un tammig justis ne rafe ket a zroug war an tamm douar-patatez-mañ.

Gwir a lavare Montse. N'eus den war ar wenodenn. Nemedoc'h ho-taou. Ma tichañs deoc'h degouezhout gant unan bennak, e c'helli tennañ da dok. Da saludiñ. Ha reiñ da grediñ zoken ez out un den seven ha desavet mat.

Ha dre ma savit gant an hent, setu dantelezh ar begoù roc'hellek oc'h en em zispakañ tamm-ha-tamm en diabell, war ho tu dehoù. Hag ar mor glas, divent, ledet betek an dremmwel. Ar Mor Kreizdouarel... A-hed an aodoù-mañ e oa tremenet meur a vag-gale leviet gant Henc'hresianed pe Fenisianed... Ha Mor Breizh, a veze treuzet ha didreuzet gant bagoù ar Gelted Kozh d'ar memes mare, a vefe ur bern traoù da gontañ diwar e benn ivez.

Ha sav a zo c'hoazh gant an hent, ha dourc'hwez a santez dija o c'hlebiañ da d-T-shirt ouzh da gein. Koumoulenn ebet en oabl. Krog eo an heol da grazañ pep tra en-dro deoc'h. Mantrus pebezh nerzh zo ennañ !

Amañ hag ahont, un nebeud gwez olivez, o stourm kalonek. Bodoùigoù spern kras devet gant an heol, pladet a-rez an douar, oc'h aspediñ avel an Tramontana da zont da zegas un tammig distan dezho. Met an natur er vro-mañ a oar gouzañv an tommder hag ar sec'hor hep mervel.

Estreget da d-T-shirt a zo gleb. A-dachadoù, e welez un dakenn bennak o kouezhañ diwar beg da gasketenn. Gleb-dour-teil e tle bezañ gwaz ha maouez al logo betek mel o eskern. Met ned i ket da drueziñ outo.

Diwar wel eo aet ar mor bremañ, a-dreñv an tuchen-
noù sec'h-kras a zo krog da stankañ deoc'h ar gweled a bep
tu. Penaos e c'hell ar plant chom bev en ur vro ken sec'h ?
E-pelec'h e kavont dour, mammenn o buhez ? Strishoc'h
eo ar wenodenn veinek bremañ, ha n'eus ket plas da zaou
zen da vale kichen-ha-kichen ken, tro vray dit da arvestiñ
ouzh kofoù-gar rous Montse o labourat kalonek ha reoliek
dirazout. Boas eo da vale, evit doare. Te ivez zo boas. Nemet
ur ral eo dit bale da votoù war gwenodennoù Menez-Are
pa vez tost da zaou-ugent derez dindan an heol.

Ha ken trellet eo da zaoulagad gant divc'har Montse
ken e teu trumm da droad dehoù da stekiñ ouzh ur maen
sanket en douar. Koll a rez da gempouez ha kouezhañ
a-stok da gof. An disheolier staget ouzh da sac'h n'en
deus fiñvet tamm. Met nijet eo ar gasketenn diwar da
benn hag aet eo da zouarañ war ur strollad plant bihan
un daou vetr bennak a-zehoù d'ar wenodenn. Sevel a rez
en da sav ha mont da glask anezhi.

« Mont a ra ? » a c'houlenñ Montse. Ar mousc'hoarzh
a zo enaouet war he fas a ziskouez n'eus ket warnout
doare un den gloazet re fall.

« Mont a ra... » a respontez en ur adlakaat ar gasketenn
war da glopenn. « Nemet ar plant-mañ zo gwall lemm o
fikoù. » Re wir. Skilfet eo da zorn ha da gofoù-gar evel pa
'z pije direnket un targazh war e api en o zouez. Ha gwaz
ha maouez al logo zo bet krabiset dezho kroc'hen tener
o feskennoù noazh ivez. Mat zo graet dezho ! Ma karjent
bezañ gwisket ur pezh dilhad bennak ! Alato !

« Krafignet out ? Petra 'ri ! Plant Katalonia a oar en
em zifenn ouzh an alouberien ! » eme v-Montse, gant ur
mousc'hoarzh bras.

Kement ha bezañ chomet a-sav, e krogez er voutailh

a zo en da sac'h-kein. Ha distouvañ hag evañ, hag evañ !
Ha vad a ra, ha vad a ra ! Met re vat e ouezez ne vo ket
pell ar banne dour-mañ evit mont da vanne c'hwez. Ha
buan-tre e teuo sec'hed dit adarre. Troet out e produour
dourc'hwez anvadur orin kontrollet. Ken buan all ez
afes da leuniañ un teuliad melestradurel evit goulenn ur
yalc'had digant Europa.

Hag en hent adarre. Hag a-benn ur c'hrogad mat
o vale dindan bannoù krisoc'h-krisañ an heol o skeiñ
gwashoc'h eget saezhoù soubet o begoù en houarn teuz,
e teu ar mor war wel adarre. A-dal deoc'h bremañ, war
zu an Norzh.

Un drugar eo ar gweledva. War ho tu kleiz hag ho tu
dehoù, e sank ar menezioù o zreid lemm er mor glas-
don, evel p'o dije bet c'hoant d'o distanañ, en ur zispakañ
dirak da zaoulagad sebezet kement arliv zo etre ar ruz-
flamm ha liv an avaloù-orañjez darev.

A-dal deoc'h, en diabell, en tu all d'ur bae bras-divuzul,
e spurmantez bagadoù menezier o tiskenn, meurdeus o
doare, betek ar mor.

« ... *Cap de Creus és exactament l'èpic lloc on els Piri-
neus arriben al mar en un grandió deliri geològic,* » eme
v-Montse, goustadik, e-giz ma vefe o lenn testenn ur
reizhskrivadenn dirak ur c'hlasad bugale o skrivañ aketus
war o c'haieroù.

Souezhusat tra ! Komprenet ez peus ar frazenn-mañ
penn-da-benn.

« Evel ul levr e komzez... » emezout.

« E-barzh ul levr emañ ar frazenn-mañ, just a-walc'h.
Gant Dalí e oa bet skrivet. »

« Skrivagner e oa Salvador Dalí ivez ? Ne ouien ket. »

« Kalzik traoù en doa skrivet e meur a yezh. Katalaneg,

galleg, kastilhaneg... Ur romant, zoken. E galleg, mar plij. Er yezh-se e komze gant Ielena Diàkonova. »

« Piv ? »

« E wreg, Gala. Hec'h anv gwir e oa Ielena Diàkonova. Ur rusianez e oa. Met galleg eo a veze etrezo. E Bro-Rusia e oa ganet Gala. En ur familh bourc'hizien binvidik. Er vro-se, a-raok an Dispac'h e 1917, e veze ar galleg ur yezh a lorc'hañs e-touez an noblañsed hag ar vourc'hizien. Evit Dalí, avat, a oa ar c'hatalaneg e yezh-vamm. Ha yezh e galon. »

« Gouzout a rez ? Komprenet 'm eus ar frazenn 'peus distaget bremaik e katalaneg. Komañset on da gompren katalaneg... »

« Klevet 'peus neuze ar c'hoari war ar gerioù : *Epic lloc*, lec'h harozel, hag *epileg*, disoc'h. »

« Evel-just, evel-just ! »

« Te zo unan, 'vat ! » eme v-Montse, en ur bokañ dit. Ha te ha briata anezhi. Ha tañva tommder he c'hein gleb dindan da zorn.

War ziskenn ez a ar wenodenn veinek bremañ. Dirazout emañ Montse o kerzhet ingal ha grasiùs, ur gwir heizez-menez anezhi.

Gwir eo. War penn reterañ ar menezioù Pirene emaoe'h, el lec'h resis ma kejon gant ar Mor Kreizdouarel, goude un hir a redadenn, war-hed meur a gant kilometr abaoe Euskadi. Amañ, n'eo ket ken uhel an aridennad menezioù ha ma 'z eo pelloc'h er C'hornôg, etre Bro-Aragon hag an douaroù soubet en okitaneg. E gaskoneg ar menezioù, kement ha bezañ resisoc'h. E-lec'h ma teu *lo gat* (ar c'hazh) da vezañ *eth gat*.

Amañ, n'eo ket ken uhel ar menezioù ha du-hont, marteze. Met kaer-eston eo ar gweledva.

« Gwelet a rez ar c'hab, ahont en diabell, a-dal deomp ? » a c'houlenn Montse.

« Pehini ? » Meur a gab a zo, e gwirionez, en tu all d'ar bae divent ledet dirazoc'h.

« An hini a sko pellañ war an tu dehoù. Ar C'hab Cervera an hini eo. Merkañ a ra an harz etre Frañs ha Spagn. »

« E-giz ur c'hi-gward, neuze. »

« Ma kerez. Met an harz-se n'eo ket un harz evidomp-ni, Katalaned, rak e Katalonia emeur c'hoazh en tu all. Mat ! Tost erru omp. A-barzh nebeut amañ, ne vo ken nemet diskenn d'ober evit tizhout ar *g-cala*. »

« Met pelec'h emañ ar *g-cala*-se ? » a c'houlennez, en ur dennañ da voutailh hanter c'houllo eus da sac'h. Ur wech ouzhpenn. Kement ha seveniñ da zever produour dourc'hwez anvadur orin kontrollet !

« En tu all d'ar beg-hont, » emezi, en ur astenn he brec'h, ha diskouez dit, gant he biz, ur beg roc'hellek ruz-tan. « Ret e vo deomp kuitaat ar wenodenn-mañ ha skeiñ a-dreuz e-touez ar roc'hellaj da gaout al lec'h nemetañ ma c'hellimp diskenn betek traonienn ar stêrig a en em daol er mor war ar *g-cala*. N'eus nemet er c'hiz-se e c'heller mont betek enni. Gwelet a rez ? » emezi en ur astenn he biz adarre.

« Ne ran ket... Met n'eus forzh. N'eus gwenodenn ebet da vont di ? »

« Nann. N'eus hini ebet. Nebeutoc'h a se a-dud a vo broudet da vont da welet a-dostoc'h, ha nebeutoc'h a se a-dud a gavo ar *g-cala*. »

« Ur stêrig 'peus meneget ? Ni zo 'vont da c'hlebiañ hon treid ? »

« Tamm ebet. Sec'h eo honnezh er mare-mañ eus ar

bloaz, nemet pa vez ur barrad arnev. Ha ne vo barrad ebet hiziv. Un tammig diaes e vez diskenn betek enni, d'an dud n'int ket kustum da c'hoari gant o daouarn ouzh ar reier. »

« Un torr-gouzoug eo ? »

« N'eo ket. Ma heuliez ac'hanon, ha ma lakaez da zaouarn ha da dreid e-lec'h ma lakain-me ma re, ne vo trubuilh ebet da gaout. Anavezout a ran ar reier-hont evel va fater. »

« Opala ! Ma 'z pije lavaret din, em bije degaset va akipamant alpaer, menezareour, pa lavarin mat, tachoù-botoù, kerdin, pig-skorn hag all. » Meneg ebet ganit eus perzhioù pennañ akipamant ar venezareourien a vicher, da lavaret eo ur vantell-c'hlav don he c'habell hag ur re heuzoù kaoutchoug. Amañ, bepred, ne vo ket ezhomm, evit doare.

« N'eus ket ezhomm. Gant da zaouarn e vo a-walc'h. N'eo ket diaes, met gwir eo, un torr-gouzoug e seblant bezañ d'an neb n'anavez ket al lec'h-mañ. Ha gwell a se ! Rak gwarezetoc'h a se eo ar *g-cala*. »

Ha yao adarre. Trugarekaat a ri breur Montse, rak a-drugarez dezhañ ez eus botoù a-feson en da dreid. Evit fed ar gasketenn eo un afer all.

Montse n'he deus ket lavaret gaou. Ret eo diwall mat evit diskenn. Met n'eo ket gwall ziaes dit, rak meur a wech out bet o kantren war gwenodennoù ha leinoù ar Pireneoù hag an Alpoù. Gant da zaou vab, zoken, pa oant krennarded. Gant from e soñjez er prantadoù eürusted ha kenwallerezh-se ! En devezh pa 'z poa kaset anezho betek lein uhelañ ar Vinhamala, da skouer. Pebezh eñvorenna gaer ! Gwenodennoù strizh ha minek, a-ispilh a-us d'an islonk, hag un hir a valeadenn goude-se, kammed-ha-

kammed, war ar skornaoueg, da zaou vab ha te liammet an eil ouzh egile gant ur gordenn. Ha gweledvaoù bamus, badaouus ken-ha-ken.

A-benn nebeut, emezout ouzhit da-unan, e kasi Montse betek lein uhelañ ar Vinhamala ivez... En hañv-mañ ? Ha piv a gaso piv ?

Hag ur pemp munutenn bennak diwezhatoc'h, lakaet ganeoc'h ho taouarn hag ho treid da c'hoari ouzh ar reier, e tizhit gwele ar stêrig pelloc'h. Sec'h penn-da-benn. N'eus banne dour ebet enni. Nemet reier ha mein, ken sec'h anezho ha kalon ur mestr-skol eus amzer ar *Belle Epoque* o paouez stagañ ar simbol ouzh gouzoug ur c'hrouadur tapet o komz yezh e vamm. Ne oa ket ar *Belle Epoque* evit an holl, evit doare.

* 24 *

*

Ha kant metr pelloc'h, setu ar *g-cala*, e foñs ur plegig-mor strizh, enket etre daou veg roc'hellek, unan ruz-flamm evel maen-teuz, hag egile a-liv gant ar gwin *rosat* az poa evet dec'h da goan. Hag a-us dezho, tosennoù uhel, bodoùigoù glas-tener strewet warno.

Kaer-meurbet eo an arvest.

Bihan-tout eo an aod-bili bihan gris soubet en heol, un tregont metr hed enni, hag ur pemp metr led d'ar muiañ-tout, e traoñ un tornaod uhel ruz-flamm toullet gant ur vougev don a-walc'h.

N'eus den ebet. Ha den ebet ur c'hilometr tro-dro moarvat. Den ebet. Nemedoc'h ho-taou.

« Morse ne vez den ebet o tont war an aod-mañ, nemet un nebeud tud eus ar gêriadenn, » eme v-Montse, en ur lakaat he sac'h-kein war ar bili, ur metr bennak diouzh an dour.

Ha te ober kemend-all. E Breizh, ne 'z pije ket graet. Met amañ, n'eus digarez mat ebet da gaout nec'hamant : ned aio ket ho seier gant al lanv.

« Ne c'heller ket gwelet an aod-mañ diwar bord an tornaodoù tro-dro, » eme v-Montse. « Ha n'eus ken hent da zont betek amañ nemet an hini hon eus heuliet. Dre ar mor e c'heller dont ivez evel-just, met an dud a gustum leuskel o bagoù en tu all d'ar c'herreg a welez un tammig

pelloc'h a-rez an dour, ha dont goude-se gant ur c'hanod bihan betek an aod-mañ. »

« Hag ar c'hayakoù a c'hell dont amañ ivez ? »

« Didrubuilh. A-wechoù, e tegouezh din gwelet unan pe zaou. Tud didrouz ha desavet mat e vez tud ar c'hayakoù. Deuet mat e vezont amañ bepred. »

« Komz a rez e-giz pa vefe dit-te an aod-bili-mañ. »

« N'eo ket, evel-just. Daoust ma 'z eo *Cala d'en Siset* hec'h anv. »

« Ne gomprenan ket. »

« Ar Siset-se a oa un hendad din. Narcis, e anv bihan. Ha Siset e lesanv. Hennezh en doa kavet repu amañ, pa oa klask war e lerc'h gant soudarded Napoleon. Gwelet a rez ar vougev-se, dindan an tornaod ? Enni e kouske. »

« Soudarded Napoleon war e lerc'h ? Peseurt torfed a oa tamallet dezhañ ? »

« Unan eus a re a oa e penn ar stourm a-enep ar Frañsizien el lodenn-mañ eus Katalonia e oa an *avi*³³ Siset. Ha darbar, ha plouz da chaokat en doa roet dezho, me 'lavar dit. Diwezhatoc'h e kontin e istor dit, pa... »

Ha n'eo ket peurlavaret ganti he frazenn pa glever a-daol-trumm un todilhon bouzarus o tasseniñ er *g-cala* ha na c'heller ket gouzout eus peseurt tu e teu. E-giz pa vefe ur bagad treujereziou diwelus o tostaat.

« N'eo ket Doue posupl ! » emezi, liv an imor war he mouezh.

« Petra eo an trouz-mañ ? » a c'houlennez.

« Sell ouzh ar vajaneien-mañ ! » emezi.

Daou skouter-mor a zo o paouez difoupañ eus a-dreñv ar beg roc'hellek pellañ, en ur nijal a-druilh drast

---

33 *Avi* ['aβi] : tad-kozh.

a-rez an dour, e-giz pa vefent e penn ur redadeg. War pep hini anezho, ur gwaz o vleinañ, en ur short hag un T-shirt, hag ur plac'h yaouank, a-c'haoliad war an dibr a-dreñv dezhañ, en he dilhad kouronkañ, a-grap ouzh e zargreiz, e-giz pa vefent war ur marc'h-tan o redek war ur gourhent. Ha forzh chouadennoù skiltr, spont ha plijadur kemmesket enno, a glever gant ar merc'hed, en desped da dalabao ar c'hefluskerioù.

« N'o deus ket droad ! » a darzh Montse. « N'o deus ket droad ! N'o deus tamm doujañs ebet ouzh al lec'h-mañ. »

« Pebezh jabadao zo gant ar re-se ! En ul lec'h ken kaer, hag a c'houlenn e vefe arvestet outañ gant ar brasañ peoc'h, » emezout.

« Ha tizh an diaoul zo warno, » eme v-Montse. « N'o deus ket ar gwir da vont ken buan-se ken tost ouzh an aod e doureier ar *Parc Natural*. Ha sell 'ta ! Pebezh kanenn gaer en enor d'ar machoerezh ! Ar baotred dirak, ar merc'hed a-dreñv, evel-just. Hag ar merc'hed en o dilhad kouronkañ, evel-just, ha forzh youc'herezh ganto, evel-just. N'eus forzh petra ! Ha skouterioù-mor amañ, el lec'h sakr-mañ ! Gant ar vezh ! »

« Da belloc'h ez aint, moarvat, » emezout, e-giz p'o dije ar gerioù-mañ ar galloud hud da gas an alouberien kuit. Abrakadabra ! Chou, dichou !

Met war un ton izeloc'h e kan ar c'hefluskerioù bremañ.

« Da belloc'h ez aint ? Ne gav ket din, siwazh. Sell ! » emezi.

Re wir. Unan eus ar skouterioù-mor zo o skeiñ goustadik war-zu ennoc'h bremañ, tra m'emañ chomet egile pelloc'h da dreñ ha distreiñ en ur dresañ kelc'hioù war an dour. Echu eo o garmadennoù gant ar merc'hed. Gou-

nezet, moarvat, gant sindikad ar c'hordennoù-mouezh, ar gwir d'ober un ehan.

« Skouterioù-mor, amañ, gant ar vezh ! » a lavar Montse adarre. « Difennet-groñs eo ouzh ar seurt-se dont e-barzh ar c'h-calas. »

Ha bleiner ar skouter-mor kentañ da ober sinoù d'e gamarad. Kavet en deus un hent e-touez ar reier a-rez an dour evit mont da vat e-barzh hoc'h oufig. Ha huchal e galleg : « *C'est bon. On peut passer par ici ! Ramène-toi*³⁴. »

« Sell 'ta, » emezout. « Frañsizien. Diskennidi da soudarded Napoleon, evit doare. »

« Gant ar vezh ! » emezi, teñval he fenn. N'he deus tamm c'hoant ebet da vousec'hoarzhin.

Ha setu an daou skouter-mor o tont en aod, hag aochañ en ho kichen, hep ger saludiñ ebet digant an dud warno, evel pa vefec'h treuzwelus. Lammat a ra an div blac'h en dour, en ur ziskordañ da c'hoarzhin. Hag an daou waz ober kemend-all, ha bountañ penn a-raok o mekanikoù war ar sec'h. Klevet a raer klemm an daou gouc'h o frotañ garv ouzh ar bili bihan. Anat eo n'eo ket ar skouterioù-mor d'ar re-se. Feurmet, ne lavaran ket.

Kentañ tra a verzez eo an diforc'h oad etre an daou waz, diouzh un tu, rak peursonet eo o hanter-kant vloaz d'ar re-se, hag ar merc'hed, diouzh un tu all, a zo e bleuñv o ugent vloaz.

O merc'hed e vefe ar re-se, marteze ? Pegen brokus eo an tadoù-se, pa brofont un dro-bourmen war skouter-mor d'o merc'hed ! Met n'eus ket ezhomm da vezañ deuet er-maez eus rann geltiek skol-veur Brest evit divinout n'int ket o zadoù. Chifoket out un tammig.

---

34 Mat eo ! Dre amañ 'z eus moaien da dremen ! 'Z amañ !

Ac'hanta, Youenn ? Ne zeu ket da'z soñj ez eus un tamm mat a ziforc'h oad ivez etre te ha Montse ivez ? Klev ar billig o sarmon d'ar pod-houarn !

Ar merc'hed-se, avat, a zo gwisket, ma c'heller lavaret, gant dilhad-kouronkañ daou damm hag a oa bet fardet, sur a-walc'h, d'ur mare diaes ma oa deuet berregezh ha keraouezh war an danvez. Gwellañ pezh a zo, tomm-berv eo an amzer hiziv. Ken buan all o dije tapet pep a sifern bouton-kof pa oant o lammat laouen war ar gwagennoù bremaik.

An hini brasañ eus an daou waz, blev liv an arched ouzh e zaouividig, a zo warnañ neuz ha stumm an dud a vez gwelet bemdez-Doue war platoioù tele Pariz o paboriñ diwar-benn pep tra. Ar re-se zo prouennoù bev eus penaos e c'hell speredoù intraperiferikel, goullooc'h c'hoazh eget an egor etre ar stered, bezañ c'hwezhet divuzul gant al lorc'h.

Egile zo un tevard bihan, un T-shirt eus skipailh mell-droad Paris Saint-Germain war e gein. Gwir eo ne c'heller ket barn an dud diouzh ar gwel hepken, met e dal izel a ziskouez sklaer hag anat e oa bet ganet d'ar Sadorn da noz goude ar c'hrapouezh gwinizh, ha c'hoazh, ne oant ket poazh. Oc'h ober petra emañ hennezh gant egile all ? Nemet hag e ward-korf e vefe ?

Met Montse n'eo ket chomet da dortal. Hag hi ha bale betek enno ha mont dezho, e galleg, gant he fouez-mouezh a lak da galon da deuziñ :

« Digarezit ac'hanon, » emezi, seven ha dibleg war un dro. « Sur a-walc'h ne ouezit ket n'ho peus ket droad da vont e-barzh ar *g-cala*-mañ gant ur skouter-mor. »

« Penaos 'ta ? Eus ar polis oc'h-c'hwï ? » a respont, ken dichek ha tra, paotr ar platoioù tele.

« Dindan gwarez an holl eo lakaet park-natur *Cap de Creus*. Dindan ho kwarez, neuze, koulz ha dindan hon hini. Ne ran ken nemet degas deoc'h da soñj eus ar reolennoù. Ar skouterioù-mor n'int ket aotreet e-barzh *calas* ar *parc natural*. »

« N'eus forzh petra, » eme egile. « Kozh-kaozioù tout ! Mod all e vije bet lavaret kement-se deomp gant an den hon eus feurmet ar skouterioù-mor digantañ. »

« E-barzh ur *parc natural* emaoamp amañ, » a respont Montse, krak-ha-berr. « Hini *Cap de Creus*. Reolennoù zo evit gwareziñ an natur. Hag en o zouez, unan hag a lavar e rank ar skouterioù-mor chom en tu all da zaou c'hant metr diouzh ar c'h-*calas*. »

« Ne welan panell ebet amañ a vije skrivet warnañ n'hon eus ket droad da zont amañ. Unan a welez ? » a c'houlenn ar pabor gant egile.

An tevard a ra van da sellet pizh en-dro dezhañ, e zorn gantañ a-us d'e zaoulagad.

« Añ ? Ne welan hini ebet ! » emezañ.

Ne wel hini ebet, sur a-walc'h, met seul vui e sellezte outañ, seul vui e kavez warnañ stumm ha doare ur Pitekantrop. En e vleud e vije bet hennezh e-giz delwenn blouzet, en ur plas a enor e-kreiz ur mirdi gouestlet da hendadoù Mab-den.

Evit ar vaouez yaouank en e gichen, honnezh a zo moulllet ken start en he daou bezh-dilhad kouronkañ, ken e kinnigont tarzhañ e mod *puzzle*, dindan gwask he distokerioù brokus ha fonnus. Daoust peseurt interest a c'hell kavout honnezh en ur pitekantrop a seurt-se ? Met pa sellez spisoc'h ouzh he daoulagad hep tamm elfenn a vuhez enno, hag ouzh he genoù hag a chom digor bepred, he lapenn a-istribilh dindan e lipenn, n'out ket pell o

kompren n'emañ-hi ket e riskl bras da vezañ kurunennet ur peur bennak gant ar Priz Nobel.

Honnezh hag ar pitekantrop, pa soñjez mat, a glot mat-kenañ an eil gant egile, a-benn ar fin. War-bouez an diforc'h oad etrezo, met ne 'z peus netra da lavaret diwarbenn ar c'hraf bubuik-mañ.

Tennet out a-daol-trumm eus da soñjezonoù don gant mouezh dichek paotr ar platoioù skinwel :

« Gwelet a rit a-walc'h. N'eo ket difennet dont amañ. »

Ha Montse ha mont da gemer he sac'h-kein diwar ar bili, furchal, ha tennañ ur baperenn, ha dont en-dro. « Sellit, » emezi. « E meur a yezh eo skrivet zoken. Galleg hag all. Amañ e c'hellit lenn ar reolennoù a dalvez evit ar c'h-*Cap de Creus*. Gwelet a rit petra zo skrivet amañ ? Sellit. »

Egile a gemer ar baperenn gant begoù e vizied. Ha teurel a ra warnañ ur sell a-dreuz.

« *On s'casse !* » emezañ, en ur vannañ ar baperenn war ar bili, e-giz ma vez taolet un askorn d'ur c'hi evit pellaat anezhañ.

Hag an daou waz ha bountañ o skouterioù-mor en dour, ha forzh difronkadennoù a glever adarre gant an daou gouc'h dantet gant ar bili. Hag int ha pignat warno. Ha reiñ urzh d'ar merc'hed pignat ivez, a-dreñv dezho, ha reiñ lañs d'ar c'hefluskerioù. Hag ar Pitekantrop ha huchal en ur zeskrivañ dre ar munud an tourmantoù a roio da c'houzañv d'ar merc'hed eus Spagn a zegouezhfe ganto kouezhañ etre e grabanoù. Ha ken hudur eo ar gerioù a ra ganto ma ne c'helljen ket o lakaat dre skrid hag o reiñ da lenn da dud hag a zalc'h d'o brud vat. Ha tremenet ganto ar strollad reier a-rez an dour, setu int oc'h ober kelc'hioù en ur lakaat o c'hefluskerioù da yudal. A-raok mont kuit diwar wel d'an druilh drast.

« Emichañs ne 'z peus ket klevet ar pezh en deus lavaret an tevard bihan, » emezout.

« Eo. Ne sell ket ouzhin ar pezh a lavare, pa oa anv gantañ eus merc'hed Spagn. Met horoll eo klevet komzoù a seurt-se ! »

« Peadra zo da zislonkañ, ya, » emezout.

Louc'het out gant an nerzh-spered a zo bet diskouezet bremaik gant Montse. Un nerzh sioul, habask. Ha dibleg. N'he deus ket bet ezhomm da uhelaat an ton zoken. Ur sapre maouezig eo homañ, bepred !

« Gourc'hemennoù ! » a estlammez.

« Perak 'ta ? »

« Deuet out a-benn da lakaat ar re-se da vont kuit ! Ha te da-unan, ouzhpenn-se, a-enep daou waz ha div vaouez ! »

« Te 'oa ganin ivez. »

« Ne 'm eus ket sikouret ac'hanout. »

« Geo, o vezañ ma oas amañ, em c'hichen, e santen da skoazell. Ma ! Aet eo kuit ar skouterioù-mor, setu ar pezh a gont. Bremañ, emichañs, e vo sioul an traoù. Echu ganeomp komz diwar o fenn. Ne vo ket mastaret hon devezh-ni gant ar soñj anezho. Tomm eo an amzer. Poent eo mont en dour da glask un tammig distan, ne gav ket dit ? »

Ha n'eo ket seizh daleetoc'h Montse evit skeiñ kement pezh dilhad diwarni, ha, noazh evel hor mamm Eva, redek betek an dour, ha splujañ.

Chom a rez batet, met n'eo ket pell ar vaouez yaouank o tont er-maez eus an dour, ha da zaoulagad entanet n'o deus mui a selloù evit pakañ an arvest.

Met buan, re vuan, siwazh dit, e tap krog en ur vragezig-kouronkañ e-barzh he sac'h, ha buan, re vuan, siwazh, ez a he divfeskenn parfet diwar wel, ha ken buan all ar bodig du-bran ken fonnus ha ken hoalus a ginnig goleiñ traoñ he c'hof. Met chom a ra he divronn ront-peurvart dindan selloù tener an heol. Ha dindan da selloù-te, dreist-holl.

« Lampon ma 'z out ! N'out ket rediet da sellet ouzhin er c'hiz-se ! » emezi, en ur vousec'hoarzhin.

« N'emaon ket o sellet ouzhit ! Ne ran ken nemet tañva da gened diouzh ur sav-poent arzel, ha netra ken, » emezout, en ur ziwiskañ da zilhad hag en em silañ e-barzh ur manier short ledan kampion seurf hag a vefe ur bragoù-kouronkañ, sañset, hervez komzoù brav ar gwerzhour er stal-sport ma 'z poa prenet anezhañ.

« Lavaret 'vije ne 'z peus ket gwelet morse ur vaouez dizolo he bruched, » emezi.

« Gwir eo ne vez ket gwelet kement-se a verc'hed gwisket er c'hiz-se, ma c'heller lavaret, en tu all d'ar

Pireneoù. Niverus e vezent war an aodoù ugent vloaz zo. Hag hiziv an deiz, n'eus ket ken. Pe dost. »

« Amañ, e Katalonia, hag e Stad Spagn dre vras, n'emañ ket kont evel-se. Goude marv Franco e oa bet gounezet ar gwir gant hor mammoù da vont dizolo o bruched war an aodoù. Ha bremañ, e vez implijet ar gwir-se gant un hanter eus ar merc'hed, pe dost, ha pa vefent yaouank, kozh, tev pe dreut. Un afer a frankiz eo. Hag un afer a ingalded etre ar merc'hed hag ar baotred dreist-holl. »

Ne skuizhez ket o sellet ouzh ar mor, ouzh ar reier o livioù flamm tro-dro deoc'h. Bamet out gant kemend-all a gened.

« Ne chomimp ket pell en hon-unan, » eme v-Montse. « Va c'heniterv Meritxell he deus lavaret din e teufe amañ hiziv gant Miquel, he gwaz. Ha Núria, va c'hoar, a zeuio ivez, sur a-walc'h. Gant he gwaz. Ha ma c'hellfe hennezh chom er gêr, e vefe un dra vat. »

« Perak 'ta ? »

« Perak ? Ne blij ket din ar paotr-se. Hennezh a vez pounner e selloù pa vez o sellet ouzhin. Pa vez o sellet ouzhin hag ouzh ar merc'hed all ivez. »

« Faziañ a rez, marteze. »

« Faziañ ? Ne ran ket. Ni, merc'hed, a sant mat an traoù-se. Ha displijus-kenañ eo, me 'lavar dit, pa vez ur gwaz o sellet ouzhomp er c'hiz-se. Evel pa vijemp pezhioù jiboez. Gwashoc'h : evel pa vijemp tammoù kig e stal ar c'higer. »

« Tro 'peus bet da gomz eus an dra-se gant da c'hoar ? »

« Ne 'm eus ket. N'eo ket aes. Ha koulskoude e vo ret din lavaret dezhi ur wech bennak. Va mamm he deus merzet an dra-se ivez, ha lavaret he deus he soñj dezhi. Ha fumet-ruz va c'hoar. Ha kaset va mamm da

sutal. Dall eo Núría. Dall. Aon 'm eus eviti. Me 'oar ez aio an traoù da fall etre hi hag an tres fall a zen-se. Ne gomprenan ket perak emañ-hi gant an tourc'h-se. Ha dimezet ouzhpenn-se ! »

« Ha te 'gav dit e teuint hiziv ? »

« Meritxell ha Miquel a zeuio, sur. Núría hag he lous-toni a waz ivez, marteze a-walc'h. Ha tud eus ar gêriadenn, marteze. »

« War o zroad e teuint, pe war vag ? »

« Gant o marc'hoù-houarn e teu peurvuiañ Meritxell ha Miquel, ha Núría hag he femoc'h, betek al lec'h ma 'z aer kuit diwar ar wenodenn, ha war droad goude-se. Ha da n'eus forzh peseurt poent e c'hellont en em gavout amañ, ha ne welimp ket anezho o tont, ha ne glevimp ket anezho kennebeut. »

Ur mell serviedenn he deus dibleget Montse war ar bili bihan a-vec'h ur metr diouzh an dour. Un tammig poan az peus o sankañ troad an disheolier e-touez ar bili. Dre chañs, n'eus banne avel ebet. Derc'hel a raio, a-drugarez d'ar vein az peus lakaet en-dro dezhañ.

Montse n'eo ket chomet gwisket e mod Eva, met klevet a rez ennout galvadenn nerzhus sev an nevezamzer o redek a-hed da wazhied. Gant un tamm mat a zale, avat, rak un nebeud sizhunioù zo abaoe m'emañ en em gavet an hañv.

Ha *the flesh is weak*, e-giz ma vez lavaret ken mat gant ar Saozon. Hag ur barrad teneridigezh ha c'hoantegezh kemmesket zo krog ennout.

Ha kregiñ a rez a-dro-vriad enni, ha pokañ d'he c'he-noù lipous, ha leuskel da zaouarn da redek a-hed he c'hein, ha, dindan an tamm danvez stignet, kas unan anezho da dañva bouedenn dener an div frouezhenn difennet.

« Alato ! Alato ! An daouarn o nijal ! Chom fur 'ta, lampon ma 'z out ! » emezi, en ur vousec'hoarzhin, hag en em zistagañ diouzhit, ha lakaat urzh en he bragezig-kou-ronkañ. « Deomp da neuial. Sioulaat a raio dit ! »

N'eo ket he c'homz peurlavaret pa ya d'ar red en dour. Ha splujañ war-eeun dindan ar gorre, ur gwir vari-vorgan anezhi.

E peseurt stuzioù emhout, va faourkaezh Youenn ! Gwellañ tra a zo, an dour fresk a zistano da'z... from.

Met setu tremenet un tregont eilenn bennak ha n'eo ket deuet Montse war wel en-dro. Ha nec'hamant zo kroget ennout un disterad o sellet pizh ouzh dour sioul an oufig.

Hag en un taol, e welez he fenn o tifoupañ a-us d'ar gorre, un daou-ugent metr pelloc'h, e-kichen ur garreg vras. Ha disammet out diouzhtu.

« Deus en dour ! » a hop Montse, en ur sevel he brec'h ha hejañ he dorn. « *S'aiga és molt bona*³⁵ ! »

Hep tamm poan ebet ez ez en dour treuzwelus. Fresk a-walc'h eo evit distanañ da gorf bet o strivañ div eurvezh-pad war ar gwenodennoù dindan an heol berv. Fresk a-walc'h, met n'eo ket yen. Un drugar neuial ennañ. N'eo ket evel en arvor Bro-Leon. Pebezh purgator eno evit mont en dour, e-kreiz an hañv zoken ! Met ur purgator ret, a-raok gounit ar baradoz.

Diwar wel eo aet Montse adarre. Pelec'h an diamig emañ-hi ? Ar wech-mañ, avat, n'eus tamm nec'hamant ebet ennout ken. Ha setu ar vari-vorgan o tont war-

---

35 *S'aiga és molt bona* ! [s 'ajɣə es moɫ 'bɔnə] : Plijus-tre eo an dour (*s'aiga* e katalaneg komzet e Cadaqués, *l'aigua* pe *l'aiga* e lec'h all e Katalonia).

c'horre en tu all, treuzet ganti ar *g-cala* en ur neuial dindan an dour.

« Ne vin ket evit heuliañ ac'hanout ma ne baouezez ket da cheñch plas, » emezout.

« *Molt bé*³⁶, » emezi. « Klask a rin chom amañ, met petra 'ri, ne c'hellan ket miret a vont dindan an dour. »

« Ur vari-vorgan out hep gouzout dit, moarvat ! »

« Ne gav ket din. Met piv 'oar ? Deus amañ 'ta da wiriekañ hag eñ e teu ul lost-pesk ouzhin pa vezan en dour. »

Spis e klevaz anezhi, daoust m'emañ-hi o komz hep sevel he mouezh. Ur souezh, rak un tregont metr kreñv zo etrezoc'h. Ur skrin akoustiskel eo ar *g-cala*-mañ, evel kalz ilizoù eus ar Grenn-Amzer.

Ha pa erruez en he c'hichen, ne c'hellez ket miret a soñjal e vez hoalusoc'h c'hoazh Montse pa vez gleb he blev rodellek. Sklaer ha treuzwelus eo an dour. Pesked bihan ha liesliv a zo o neuial tro-dro deoc'h, ken dizaon ha tra, en ho kichenik, betek stekiñ ouzhoc'h. Marteze a-walc'h int deuet da enoriñ ar vari-vorgan, priñsez an oufig-mañ.

« *L'aigua és molt bona*, » a silez, en ur soñjal er bec'h lakaet gant Guifré ha Núria, etre Landerne ha Cadaqués, evit sankañ un nebeud bruzun katalaneg dindan da glopenn galet.

« Brav e teu ar c'hatalaneg ganit, Youenn, » emezi.

« Brav ? Ne gav ket din, » emezout.

« Geo. N'eo ket fall. Ha ma 'z peus c'hoant d'ober plijadur d'an dud genidik eus Cadaqués, e c'hellez ober gant *s'aiga* evit an dour ha n'eo ket gant *l'aigua* evel an dud eus lec'h all. »

---

36 *Molt bé* [moł 'be] : Mat-tre.

« Opala ! Un tammig re a c'houlennez ganin, 'm eus aon. Ur rannyezh ispisial eus ar c'hatalaneg a vez komzet amañ ? »

« Ya. Gant ar re gozh, dreist-holl. Katalaneg Cadaqués. *Es cadaquesenc*. Met ar re yaouank a ra muioc'h-mui gant ar c'hatalaneg *estàndard*, da lavaret eo hini ar skol, ar mediaoù, hag an dud eus lec'h all... »

« Met katalaneg eo a vez etre ar re yaouank. »

« Ya. Ha setu ar pep pouezusañ evit dazont ar yezh. Met kerse eo e vez dilezet tamm-ha-tamm ar c'h-*cadaquesenc* gant ar rummadoù yaouankañ. »

« Kerse eo. Met saveteet eo ar c'hatalaneg da vihanañ. Hag un amzer da zont zo dirazañ. »

« Met tomm eo bet d'hol lèr. Franco en doa krouet ur Stad kreizennet, war batrom Bro-Frañs. Ha disklêriet en doa ar brezel ouzh ar yezhoù estreget ar c'hastilhaneg. Ar c'hatalaneg, an euskareg, ar galisianeg ne vefe ket ebat o doare hiziv an deiz ma ne vije ket bet digreizennet Stad Spagn goude marv Franco. »

« Ha te ? Peseurt doare katalaneg eo an hini a gomzez ? »

« Diouzh ma vin gant un den kozh eus ar gêriadenn, pe gant va studierien e Barcelona, e vo muioc'h a g-*cadaquesenc* pe muioc'h a *estàndard* dindan va zeod. N'eus forzh penaos, n'eus ket kement-se a ziforc'h etre an daou. Ur pouez-mouezh dioutañ e-unan. Hag un nebeud gerioù disheñvel, evel *tomata* hag *aiga* e-lec'h *tomaquet* hag *aigua*. Hag ur stumm ispisial evit displegañ ar verboù. *Canti*, a lavaromp amañ, evel e Perpinyà, evit “me a gan”, e-lec'h “*canto*” evel ma vez lavaret e pep lec'h all. Amañ, el lodenn-mañ eus ar vro, ez eus ur bern elfennoù boutin gant an doare da gomz katalaneg a vez klevet e Bro-Rosselló, en tu all d'an harz gant Bro-Frañs. Hag ur

c'haer a vi war ar grampouezhenn, dreist-holl, pa reomp-ni gant ar *salat* e Cadaqués. »

« Petra eo an dra-se, ar *salat* ? Ur rekipe da aozañ ar saladenn ? Gant eoul olivez ha *vi negre* ? »

« Te zo ur rekipe, 'vat ! *Es pare, sa casa, ses cases, s'avi* a lavaromp-ni, pa vez lavaret *el pare, la casa, les cases, l'avi*, e lec'h all evit *an tad, an ti, an tiez, an tad-kozh*. Setu petra eo ar *salat*. Tud Cadaqués eo ar re ziwezhañ war an douar bras oc'h ober gant ar *salat*. War-bouez un nebeud tud kozh e kostez Begur. En Inizi Balear e vez graet gantañ c'hoazh. »

« N'oufen ket lavaret an dra-se en da yezh, pe *estandard*, pe *cadaquesenc*, pe *salat* e vefe, » emezout, « met kaer e kavan al lec'h-mañ. »

Estreget al lec'h-mañ a gavez kaer e gwirionez. Gellet ez pije lavaret dezhi.

« Ya, » emezi. « Unan eus an aodoù bravañ er c'hornbro-mañ eo *Cala d'en Siset*. »

« Lavaret 'peus ne zeu den ebet warni morse. Met disoñjet 'peus ar varc'heien galonek hag o intronezed grasius war o skouterien-mor. »

« Eus piv zo kaoz ganit ? Diverket 'm eus ar re-se diwar va memor. N'eus ket anezho ken. Ha n'eus ket bet anezho gwech ebet, e gwirionez. »

Ar c'h-*cadaquesenc*, ar *salat*.... Souezhus e kavez divizout diwar-benn traoù sirius a-walc'h, ho-taou en dour e-kreiz ur g-*cala* kollet ha kaer-meurbet.

Met traoù sirius pe get, Montse he deus lakaet adarre ar sev da bignat en da wazhied. Petra zo kaoz ? Pep tra zo kaoz. He fouez-mouezh liv an heol warnañ. Boukloù he blev gleb o fuilhañ war he divskoaz noazh. Ha dreist-holl, en anzav a ranker, he c'horf alaouret, livet gant skedoù

hag adskedoù, a zivinez dindan ar gwagennoùigoù o tañsal sioulik ha dousik tro-dro deoc'h, un daolenn e doare Picasso d'e gentañ vare kubour.

O vezañ ma tiwallan na c'hoarvezfe droug ebet gant da vrud vat e-touez al lennerezed hag al lennerien kizidik o eneoù, e kavan gwelloc'h tevel war ar from a zo o paouez kregiñ adarre en ul lodenn resis eus da anatomiezh. Youenn, alato ! Hag e-barzh ar mor, ouzhpenn-se ! Ur goulenn hepken. Daoust petra a zo bet silet gant Montse en da voued da'z tijuniñ ? Goell toaz pe bruzun bezhin hud ? *Laminaria digitata* ? Pe *Laminaria sevelrata* (Linnaeus) kentoc'h.

Ha tostaat a rez outi, stok outi. Sont ho peus ho-taou. Ar strad a ya traezh gros da ober anezhañ. Aesoc'h deoc'h lakaat ho treid warnañ eget war ar bili war ar bord. Ha stardañ a rez Montse etre da zivrec'h. Kreñvoc'h-kreñvañ e teu ar c'hoant da virviñ en ho kwazhied.

« Deomp en tu all eus ar garreg-se, » emezi chuchumuchu, evel p'he defe aon da vezañ klevet gant tud all. « Ma teu tud, ne vimp ket gwelet ganto. »

Astennet oc'h bremañ, tamolodet an eil etre divrec'h egile, war ar serviedenn vras a-vec'h ur metr diouzh an dour. Gwisket dereat oc'h adarre, e ken kaz ma teufe bizitourien dic'hortoz-krenn. Dereat, da lavaret eo en ho tilhad-neuñv. Montse dizolo he bruched, evel-just. Evel n'emañ ket ar c'hiz ken war aodoù Breizh pell zo. Kant bro, kant giz. Kant maouez, kant hiviz. Kant hiviz-kouronkañ, anat deoc'h.

En em sikouret ho peus an eil egile da lakaat dienn war ho kroc'hen da wareziñ anezhañ diouzh an heol. Un dienn fardet gant mamm Montse hec'h-unan. Unan ispisial, biologel, ekologel, na ra doan ebet d'an natur, sañset. Rak mantrus eo gwelet roudoù druzoni marellet war c'horre an dour en aodoù ma vez bet tud o kouronkañ. Daoust ha ken efedus eo an dienn-mañ hag ar re a vez gwerzhed er stalioù-apotikerezh ? Ne 'z peus ket kredet sevel ar goulenn-mañ pa oas da vat o flourañ kein alaouret Montse war zigarez ledañ an dienn el lec'hioù na c'hellent ket bezañ tizhet ganti.

« Mantrus pegen rous eo da groc'hen ! » emezout. « E Rosko eo 'peus paket al liv-mañ ? »

« E Barcelona, kentoc'h. Er sizhun dremenet. En aod e oan bet, asambles gant ur genseurtez labour din. Un eurvezh bep tro, da boent merenn. Ha me 'oar, ya. Va c'hroc'hen a gustum rouzañ buan. »

« Hag alies e teuez d'ar baradozig-mañ ? » a c'houlenez, en ur ziskouez ar *g-cala*.

« Aliesik, ya, » emezi.

« Ha boas out da zegas da amourouzien ganez amañ ivez ? »

« Youenn. Ar wech kentañ eo din dont amañ gant ur paotr, » emezi, en ur c'hrizañ he zal.

Ur paotr a ra ac'hanout. Met gwir eo. Un den e barr e yaouankiz en em santez ganti.

Ur pokig a laoskez war he skoaz.

« Youenn. N'out ket n'eus forzh piv evidon, » emezi.

« 'Michañs ! Te ivez, n'out ket n'eus forzh piv evidon. »

Hag ur pok adarre. Hag ar mammoù-kozh ha strakal o daouarn, dirak o fost skinwel, an dour o perlezenniñ en o daoulagad. Plijadur o deus, evit doare, gant ar feilheton *Arlinkin war ar g-Costa Brava*.

« Ha war an aodoù all ez ez ivez a-wechoù ? » a c'houlenez.

« War an aodoù all ? War ar re a zo e-kichenik, dreist-holl, » emezi. « Dedennus-kenañ eo ar *g-cala*-mañ hag ar re tro-war-dro, evit liesseurted ar spesadoù bezhin a vez kavet enno, rak ne vezont ket gwall zarempredet gant Mab-den... »

« Hag un dro adarre gant ar bezhin, » emezout en ur c'hoarzhin. « Ne vez diskrog ebet ganez morse. »

« Sot on gant ar bezhin, gwir eo, » emezi. « Va zad pe va zad-kozh a gas ac'hanon a-wechoù betek ar *g-cala* e-kichen, gant hor bag. Va dafar-splujañ a zeu ganin. »

« Boutailhad oksigen hag all ? »

« Pa vez ezhomm, ya. Ha splujañ a ran dindan an dour, ha kemer poltridi eus ar bezhin dedennus a welan, evit skeudennaouiñ ar pennadoù a embannan er

c'helaouennoù skiantel pe war Internet. Hag un nebeud eurvezhioù goude-se, e teu va zad pe va zad-kozh da gerc'hat ac'hanon gant ar vag, pa vez echu gantañ e droiad pesketa. »

« Atav e vezez war da labour, e-pad da vakañsoù zoken. »

« Petra 'ri. Ar bezhin eo va buhez. Pa varvin, e teuio an dud da c'holeiñ va arched gant kurunennoù bezhin. »

« N'eus ket re a bres warnout, 'michañs ! »

« N'eus ket, nann. Kemend-all a draoù am eus da zeskiñ c'hoazh. »

« Da zeskiñ ? Kemend-all a draoù a ouezez dija. Bamet on dirak da ouiziegezh diwar-benn ar bezhin. »

« Va gouiziegezh ? » emezi, tres ar souezh en he daoulagad. « E gwirionez, n'eus ket peadra da vezañ bamet. Va micher eo. Ha pep hini ac'hanomp a zle gouzout diouzh e vicher. Reizh eo. »

« Te 'z peus kavet traoù zo, evelato, diouzh am eus lennet war Internet. N'oufen ket lavaret eus petra zo kaoz, met kavet 'peus anezho. »

« Kavet traoùigoù zo ? Ya. E-giz n'eus forzh peseurt klasker. »

« Me 'gave din e oa kalz muioc'h a glaskerien eget ma oa a gaverien. Ar c'hlask zo frank, ar c'havout n'eo ket stank. »

« Setu ar pezh a vez lavaret bepred gant ar re a gustum tailhañ hor budjedoù deomp. Met n'eo ket gwir. Atav e vez kavet traoù nevez gant ar glaskerien. An neb a glask a gav bepred. Ken diouziek omp c'hoazh, ha kement a draoù zo da gavout c'hoazh ! A-walc'h deomp toullañ un tammig, ha gwir deñzorioù a ziskoachomp diouzhtu. Teñzorioù a ouiziegezh nevez. »

« Entanet out da vat gant da vicher. »

« Ya. Hag ur mell chañs 'm eus pa 'm eus ur vicher entanus. Met peadra a vez da vezañ entanet bemdez pa vezer o labourat war-dro ar bezhin, ret eo en anzav. Ur bern traoù a zeskomp diganto. Diwar-benn ar vuhez, da skouer. Ar vuhez dre vras, estreget hini ar bezhin, evel-just. Deskiñ a reomp, tamm-ha-tamm, ha gant uvelder, diwar-benn orin ar vuhez, diwar-benn mont en-dro ar vuhez, ha diwar-benn mont en-dro hor buhez-ni zoken. »

« Eus petra a oa kaoz gant Alan en noz all, e Landerne ? Eus da enklaskoù war ar fotosintezenn ? »

« Ya. Ma ! Lammoù war-raok a zo bet graet abaoe dek vloaz war dachenn ar fotosintezenn artifisiel. Klaskerien zo, eus pevar c'horn ar bed, hag o deus ijinet prosedoù artifisiel hag a ya en-dro, e-barzh o labourvaoù, evel e-barzh ar plant hag ar bezhin en natur, da lavaret eo e teuont a-benn da broduiñ danvez organek diwar ar CO₂, an dour hag energiezh an heol. Met gwall zister eo efedusted ar prosedoù-se c'hoazh. Ezhomm zo da gompren donoc'h c'hoazh penaos ez a ar fotosintezenn naturel en-dro. Setu danvez va enklaskoù. War ar fotosintezenn er bezhin eo e labouran, asambles gant ur c'henseurt din e San Francisco, hag unan all e Rosko. Lod all a labour war ar plant douar. Ul labour a-stroll eo, gant klaskerien e pep lec'h dre ar bed. »

« Ha te 'peus savet ur prosed fotosintezenn artifisiel ? »

« Me ? Ne 'm eus ket. War-dro ar fotosintezenn naturel eo e labouran, ha n'eo ket war-dro an hini artifisiel. »

« Met lakaomp e vefe ijinet gant un Amerikan ben-nak... un Amerikan, a lavaran, met ur Japanad a c'hellfe bezañ... Lakaomp e vefe ijinet gant un Amerikan bennak ur prosed efedus, diwar disoc'hoù da labour enklask. Ur

prosed efedus hag a c'hellfe produiñ helosk war ur skeul greantel. An Amerikan-se a rafe buan e fortun, anat dit. Rannañ a rafe ganez ? »

« Ne rafe ket. Met ne ran ket forzh gant an arc'hant, n'eus forzh penaos. Ober a ran ar pezh a vez graet gant kement skiantour a zo er bed. Pa vez embannet ur pennad ganin, e roan, evit netra, frouezh va labour d'ar gumuniezh skiantel. Reizh eo. Setu perak em eus ur gopr digant ar skol-veur. N'eus *copyright* ebet war ar pezh a gavan, rak ar pezh a gavan a oa anezhañ dija pa ne oa ket erru c'hoazh Mab-den war an douar. »

Chom a rez boemet ganti. Ha sellet a rez outi, tene-ridigezh leizh da galon.

« Montse... »

« Youenn... »

« C'hoant 'm eus da vevañ asambles ganez. » Petra zo krog ennout a-daol-trumm, Youenn ? C'hoant peus da lakaat ar mammoù-kozh da strakal o daouarn dirak o fost tele ?

Chom a ra Montse ur pennadig mat da sellet tener ouzhit a-raok goulenn :

« Gwir eo kement-se ? »

« Ya. Gwir eo. Gouzout a ran... Te zo 'vont da lavaret din n'eo ket fur. Ha lavaret din eo re abred evit lavaret kement-se, hag e vefe gwelloc'h deomp deskiñ da gentañ en em anavezout an eil hag egile.... met... ne 'm eus ket c'hoant da vezañ fur... »

« Me kennebeut, Youenn... ne 'm eus ket c'hoant da vezañ fur. Me ivez am eus c'hoant da vevañ asambles ganit. Met daoust ha posupl e vo ? Ar pezh a oa anv ganit, ar raktres ajañs-se e Barcelona, te 'gav dit e teuio da wir ? »

« Sur on zoken. Mennet start eo prezidant *Friskom* da gas ar soñj-se betek penn. »

« Ha da Gatalonia e teufes da chom ? »

« Ya, evel-just. Da Varcelona. »

« Ha da vugale ? »

« Bras int bremañ. Ha mistri war o buhez. Ha ken alies ha ma karint e c'hellint dont da Gatalonia. Ha da Vreizh ez aimp-ni bep an amzer. Ezhomm am bo da vont da welet va mibien, va zud, va mignoned, va bro. Asambles ganez. »

Chom a ra Montse en he soñj hec'h-unan :

« N'on ket evit krediñ... Ni hon-daou, o chom asambles... E Barcelona... »

« Hag e Cadaqués ivez. E Barcelona war ar sizhun. Hag e Cadaqués d'an dibenn-sizhun. Mar kerez. Kerkent ha warc'hoazh e c'halvin va frezidant evit lavaret dezhañ e asantan d'e ginnig. Ha ret e vo deomp kavout ur ranndi da feurmiñ. E Barcelona, pe e-kichen. Ha buan a-walc'h, rak e miz Gwengolo, moarvat, e teuin da chom d'ar vro-mañ... A-barzh daou viz amañ ! »

« Opala, Youenn ! Buan ez a an traoù ganit ! » Hag e-pad ul lajadig e chom dilavar a-raok kenderc'hel : « Me a ranko dilojañ, e mod pe vod, gwir eo. N'on ket evit chom ken e-lec'h m'emaon, gant an estrañjourien a zeu da riboulat er ranndi a-us da'm hini. Hag anv ebet deomp da vont da lojañ e ranndi va breur. Re strizh eo, n'eus forzh penaos. »

« Re strizh eo da vreur ? » a c'houlennaz. « Ha me a gave din e oa ledan a spered. »

« Re strizh e ranndi, loen fall ma 'z out ! » Ha dirollañ a rit da c'hoarzhin a galon vat.

« Ret e vo din daskoriñ e gasketenn dezhañ, gant va

gourc'hemennoù. A-drugarez dezhi ha dezhañ, n'eo ket kroget an heol ennon. »

Heol o parañ, saflik ar gwagennoùigoù ouzh ar bili ouzh ho treid, fent leizh ho spered ha karantez leizh ho kalon. Na pegen plijus eo bezañ eürus asambles ! *Arlinkin* dour-roz, marteze a-walc'h. Met ne rez forzh ebet. Vad a ra. Hag e ra.

« Opala ! » a estlamm Montse. « N'onn dare pet eur eo. Naon 'peus ? »

« Ya, » emezout. « Mont 'walc'h a rafe un tamm boued ganin. »

« N'eo ket souezh. Pell emañ hon dijuniñ bremañ. Me ivez am eus naon. »

Ha Montse ha furchal e-barzh he sac'h, ha tennañ ur voest plastik. Ha daou asied, kontilli, loaioù, fourchettez, plastik holl. Hag ur voutailhad dour.

« Tout an traoù-se a zo deuet ganez en da sac'h ? » emezout. « Ne ouien ket. Gellet 'm bije dougen anezho. »

« Me zo boas d'ober. »

« Me ivez zo boas da zougen traoù e-barzh ur sac'h-kein. Ma ! Din-me e vo da zougen an traoù-se evit an distro. »

« Mar kerez. Met ne vo netra da zougen ken... E-barzh hor stomogoù e vo erru pep tra. »

« Pep tra ? Ne ouezan ket evidout. Evidon-me, avat, n'on ket kustum da zebriñ traoù e plastik. »

« Gwelet a ri. N'eo ket ken fall-se, » emezi, en ur glask chom sirius. Met ne zeu ket a-benn. Digeriñ a ra ar voest.

« Petra eo ? » a c'houlennaz. « Boued tipik eus Katalonia eo ? »

« N'eo ket », a respont. « Boued tipik eus Montse, ne

lavarán ket, ha n'on ket ur gwall geginerez, 'm eus aon. Ur meskaj riz, vioù, pebrennoù, tomatez, eoul olivez, n'eo ken. Fardet ganin er mintin-mañ, pa oas kousket. »

« Ne 'm eus klevet netra. »

« Me, avat, a gleve ac'hanout. O roc'hal ha diroc'hal. Kousket e oas evel ur broc'h. »

« Ur broc'h hag a gavo mat ar pezh 'peus fardet. »

« N'eo ket sur ! Met ret eo deomp debriñ un tamm, Youenn. Ni zo boudoù bev, hag ar boudoù bev a rank en em voueta e mod pe vod evit chom bev. »

« Ned in ket da stourm ouzh ali ar gelennerz war ar viologiezh. »

Plijadur a vez atav o tebriñ boued en ul lec'h kaer. Ha mat-kenañ, ouzhpenn-se, e kavez ar pezh a zo bet aozet gant Montse. Met daoust hag objektivel out ?

Ur gouelan a zo douaret en ho kichen war ar bili. Ha dont a ra war-zu ennoç'h, ken aes ha tra. N'eo ket gwall lentik anezhañ.

« Sell ! Ur *gavià de potes grogues* ! » eme v-Montse.

« Petra ? » *Ur c'haviar paourkaezh kopez* az peus klevet.

« Ur *gavià de potes grogues*. »

« Trugarez dit. Met n'on ket avañsetoc'h ! »

« Un hinienn disteñget eus ar spesad *Larus michahellis*. Ar gouelini tipik eus ar Mor Kreizdouarel. »

Chomet eo a-sav al labous, e-giz pa vije lorc'h ennañ o klevet ar vaouez yaouank-mañ ha n'eo ket mezhe gwelet, tamm ebet, o komz diwar e benn.

« Tipik eus ar Mor Kreizdouarel ? Ne gav ket din. Ur gouelan gris eo hemañ, » a eilgeriez. « Ar memes re a vez kavet e Breizh. A-vil-vern. Kement Brestad pe Brestadez a zo paeron pe maeronez d'ur gouelan. »

« Kement-se ! Met n'eo ket ar memes spesad, e

gwirionez. » Didruez eo Montse ! Ha te a oa ken laouen oc'h ober kentel dezhi, evit ur wech ! Torret eo da zivas-kell ! « Disheñvel eo al *Larus michahellis* diouzh al *Larus argentatus* a vez gwelet e Breizh, » a gendalc'h-hi. « Sell ouzh hemañ. Sell ouzh liv e bavioù. »

« Ya. Melen int. Melen fluo, war-bouez nebeut. »

« Just a-walc'h. Setu perak ez eo *Gavià de potes grogues* e anv e katalaneg. Da lavaret eo "gouelan melen e bavioù". Ha roz-sklaer eo paviou ar gouelini gris a vez gwelet e Breizh. Ma 'z peus soñj mat. »

« Soñj ? N'eo ket bet degouezhet din sellet ouzh liv paviou ar gouelini e Breizh, ret eo din en anzav ouzhit. Gant ar vezh, neketa ? »

« Gouelini Breizh ha gouelini Katalonia n'int ket eus ar memes spesad. Met kendirvi int memes tra. Eus ar memes familh laboused. Hini al *Laridae*. »

En da benn, e kleviz pozioù an dañs-round brudet « *Evit dek gwenne, plac'h a zo. Hag evit nav, me am bezo. Strink, strink, laridenno. Strink, strink, laride.* »

« Laboused dañserien eo ar re-se, neuze, » emezout.

« Dañserien ? »

« Al laride pe laridenn zo un dañs eus Breizh. E-giz ar gavotenn. Met... pa soñjan... gavotenn, *gaviota*... *La gaviota*, rak er c'hiz-se e vez anvet ar gouelanig e kastilhaneg, honnezh zo unan eus al *Laridae* ivez ? »

« Hag ez eo. »

« Biskoazh kemend-all ! Ar gavotenn zo ul lari-denn ! Kentañ klevet ! »

« Ne gomprenan netra er pezh a lavarez. »

« Diwezhatoc'h, em bo tro da zeskiñ dit dañsal ar gavotenn hag al laridenn. Rak, amañ, diarc'hen war ar bili, ne vefe ket gwall akomod. »

« Ha me a zesko ar *sardana* dit, mar kerez. »

« Gant plijadur, » emezout, en ur bokañ dezhi. « Met te 'oar diouzh al laboused-mor ivez ? »

« Estreget ar plant hag ar bezhin am eus bet tro da studiañ er skol-veur, » emezi, en ur vousec'hoarzhin.

« Hemañ, bepred, en deus c'hoant bras da studiañ da geusturenn, » emezout.

« N'en do grñsenn ebet diganin. Al laboused-mor a zle klask o boued o-unan. E-giz o zud hag o zud-kozh. Kerzh kuit, *gavià* ! »

Ha Montse ha jestraouiñ evit e zichoual, hag al labous ober un hej d'e zivaskell, dibradañ ha plavañ dek metr pelloc'h war benn ur garregig a zo o paouez dont war wel a-rez an dour gant an tre, rak lanv ha tre a vez er vro-mañ, daoust ma ne vez ken un nebeud santimetroù d'ar muiañ-tout etre uhelder ar gourlen hag hini an dazre.

« Gwall start out e-keñver ar paourkaezh loenig-mañ, » emezout. « Ha me a gave din e kares al loened. E gwirionez, n'eus ken karantez en da galon nemet ouzh ar bezhin. »

Ha boemet out adarre gant mousc'hoarzh Montse.

« Al loened gouez, » emezi, « n'eo ket rentañ servij dezho reiñ boued dezho. Diwar restachoù Mab-den e vev ar gouelini muioc'h-mui, siwazh. N'int ket programmet da zebriñ riz gant tomatez. Na *pa amb oli* ! »

« Met petra 'vez graet eus ur gouelan e katalaneg ? »

« *Un gavià*. Hag *una gavina* evit ur gouelanig. »

« Degouezhet din klevet tud eus Bro-Brovañs oc'h ober gant ar ger *gabian* e galleg o bro. Ur ger okitanek, moarvat. »

« Ya. Ar memes ger eo. Kerent tost eo an okitaneg hag ar c'hatalaneg, gouzout a rez. »

Ha krog eo Montse da ganañ ur ganaouenn c’hwek :

« *Oh, gavina voladora que volteges sobre el mar...* Ur ganaouenn brudet-kenañ e Katalonia eo honnezh, diwar-benn un den hag a c’houlenn gant ur gouelanig treuziñ ar mor a-denn-askell betek an aod soubet en heol, e-lec’h m’emañ e vuiañ-karet, ha reiñ dezhi ar pok entanet a gas dezhi. »

« Brav-kenañ eo ar skeudenn-mañ, » emezout. « Met ez pleustrek, ne gav ket dit e vefe c’hwezh ar pesked gant ur pok digant ul labous-mor ? Ha pegen spontet e vefe ar vuiañ-karet o welet al labous o splujañ d’he c’haout, e mod Hitchcock *The Birds* ? Hep kontañ ar riskl e vefe c’hwitet gantañ war e bok, ha toullet he jod dezhi gant beg lemm e bigos ? Ar barzh n’en deus ket soñjet en holl munudoù teknikel, ’m eus aon. »

« Youenn, » emezi en ur vousec’hoarzhin. « Ikonoklast milliget ma ’z out ! Emaout o tispenn kement skeudenn barzhoniezh a zo er ganaouenn-se. »

Echu eo ho piknik ganeoc’h. Ha renkañ a rez pep tra en da sac’h.

« Lavaret hon eus e vo din-me da zougen an traoù bremaik, » a zisplegez.

« Ya, seul vui ma ’z int skañvoc’h bremañ, » emezi en ur vousec’hoarzhin.

War e garregenn emañ ar gouelan atav, selloù gantañ warnoc’h e-giz ur c’hi o c’houlenn mont da bourmen, e lêrenn gantañ en e c’henoù.

Briata a rez Montse. Tener. N’eus ken nemet safflik ar gwagennoù munut oc’h ober lipadennoù ingal d’ar bili e-harz ho treid, hag a zeu da drubuilhañ ar sioulded tro-dro deoc’h.

Aet eo kuit ar gouelan, skuizh o c’hortoz, moarvat.

« Ma ! N'eo ket tout ! » a estlamm Montse. « Ha ma 'z afemp da welet ar bezhin a-dostoc'h ? »

« A-boan deomp bezañ echuet hor pred ? »

« N'eus riskl ebet da dapout ur fallaenn. Tomm eo an dour. »

Hag hi, hep gortoz pelloc'h, ha kemer daou vaskl diouzh he sac'h, ha reiñ unan dit, tuba hag all.

« Akipet mat out ! » emezout. « Ouzhpenn ur sac'had traoù zo en da benn. Ur sac'had traoù a zo deuet war da chouk ivez. Boued ha dafar-splujañ. Gellet 'm bije sikour ac'hanout da zougen. »

« Boas on. Ha n'eo ket pounner ar maskloù-mañ. Ha pec'hed e vije bet dont betek amañ hep teurel ur sell dindan an dour. Lak da vaskl 'ta. Te zo o vont da welet pegen kaer eo ar gweledva dindanvor. »

Hag hi ha gwiskañ he maskl, ha redek en dour. Ha te ober kemend-all. Ha yao hag a-raok evit ur gentel bezhinoniez, daoust hag ar ger mat eo hennezh ? Disheñvel eo bezhin Katalonia diouzh ar re a vez kavet e Breizh. *Cystoseira mediterranea*, *Padina pavonica*, *Codium bursa*, *Posidonia oceanica*, *Acetabularia acetabulum*... Poan 'z peus oc'h engravañ an anvioù-se en da vemor, badaouet ma 'z eo da zaoulagad dre forzh luchañ dindan da vaskl ouzh korf rous Montse o wagenniñ dindan an dour, ouzh he blev dispak o flourañ he c'hein, ouzh he divc'har noazh o tifretañ grasiu ha, pa rankomp lavaret ar wirionez en he fezh, ouzh krommennoù an div frouezhenn damzifennet a ziviner dindan an tammig danvez a glask goleiñ he noazhder.

Eurvezhioù-pad e vijes chomet da zispourbellañ da zaoulagad ouzh an arvest dindanvor-se, hoalusoc'h avat eget ar bezhin a ziskouez Montse dit. Met re vuan, da'z soñj, e teu fin d'ar gentel bezhinoniez.

Ha pa zeuit er-maez eus an dour, e chomez bamet dirak korf grasius ar vari-vorgan alaouret he c'hroc'hen, he blev du rodellek o kouezhañ a-fuilh war he divskoaz. Un hejañ a ra dezho, a-raok sachañ anezho a-dreñv war he foull-kil hag he c'hein.

Hag azezañ a rit adarre war ar serviedenn vras astennet war ar bili bihan ha n'out ket evit miret ouzh da zaoulagad da deneraat ouzh ar perlez dour strewet war groc'hen rous Montse, amañ hag ahont war he divskoaz, he divrec'h hag he divronn. Met n'eo ket pell an heol berv o treiñ anezho, unan-hag-unan, e aezhenn ziwelus.

Poent eo deoc'h adlakaat dienn da wareziñ ho kroc'hen diouzh e vannoù nerzhus. Ha bec'h d'ar frotañ-flourañ, en ur c'hoarzhin a galon vat.

« An daouarn o nijal ! Adarre ! Lakaat dienn hepken, loen fall ma 'z out ! » a hop Montse.

« Ya, met ret eo din bezañ sur e vo gwarezet mat da groc'hen... »

« *Hola !* »

Ur vouezh maouez o tont eus a-dreñv ho kein a zo o paouez ober dit gourlammat.

« Sell 'ta piv ! Txell ha Miquel ! » eme v-Montse en ur dreiñ he fenn, ha mousc'hoarzhin laouen ouzh ar c'houblad o tont war-zu ennoc'h, eus foñs ar *g-cala*. Klevet a rit klemm ar bili dindan o zreid. Honnezh zo un tregont vloaz maouez d'ar muiañ-tout, bihan a-walc'h ha rontik-tout, evel al lunedoù a zo war he fri. Hennezh, koshoc'hik egeti marteze, a-boan brasoc'h, teñval e vlev hag e groc'hen. Diouzh e vousec'hoarzh ledan hag e gofig ront dindan e d-T-shirt, e teu anat dit raktal n'eo ket ur manac'h anakoret o paouez diskenn war-bouez ur gordenn diouzh e vinic'hi pintet war laez ur piler.

Sevel a rit en ho sav diwar ho serviedenn evit degemer anezho. Ha Montse ha pokañ dezho a-greiz kalon.

« Youenn, setu Meritxell, va c'heniterv, hag he gwaz, Miquel, » emezi en ur sellet ouzhit, hag en ur dreiñ adarre ouzh ar c'houblad nevez-erruet : « Youenn, *es meu amic de Bretanya*. »

Es meu amic de Bretanya. Va mignon eus Breizh. E katalaneg Cadaqués, na petra 'ta, peogwir he deus graet gant ar ger-mell *es* ha n'eo ket gant *el*. Ha setu te bremañ oc'h ober yezhoniezh en da vragoù-kouronkañ lu !

Meritxell ha Miquel n'int ket ganet d'ar Sadorn da noz. O welet da zorn milliour o ledañ langourus dienn war gein rous Montse, n'int ket bet pell o kompren n'out

ket he beleg-kofesour diredet diwar dizh a-greiz-tout betek an aod-mañ da dennañ bec'h he fec'hedoù diwar he c'houstiañs.

« *Encantat*, » emezont, en ur vousec'hoarzhin dit.

« *Encantat*, » emezout.

« *Gran Bretanya ?* » a c'houlenn ar paotr.

Ha setu ar memes kantik adarre. Gant mamm Montse dec'h. Gant hemañ hiziv. Petra an diamig zo o c'hoari ganto ? Evel pa vefe Breizh-Veur kreiz ar bed ! Pa oar tout an dud ez eo kanton Landivizio ! Alato !

« *No. La Bretanya petita*, » a resisaez.

« *A ! Si !* » emezañ. « *La Bretanya francesa !* »

« *La Bretanya bretona !* » eme v-Montse, en ur c'hoarzhin.

Ha pokañ a rez d'ar vaouez yaouank, ha stardañ e zorn d'he gwaz.

Staliañ a reont o serviedenn e-kichen hoc'h hini. Ha n'int ket seizhdaleetoc'h evit mont en o dilhad-kouronkañ. Eviti, ur vragezig liesliv, ha brenidenn ebet. An div geniterv-mañ n'o deus ket aon da lakaat e pleustr, ken naturel ha tra, ar gwirioù gounezet gant o mammoù.

En he bleud e vefe Meritxell en un daolenn gant Botero. Honnezh, bepred, n'eus diaezamant ebet enni, hag ar gwir a zo ganti penn-da-benn, o leuskel rontderioù chichant he c'horf kuilh da dañva flouradenn an heol.

Ha Miquel, he gwaz, hennezh zo ur souezh pegen fonnus eo ar blev, ken war e vruched, ken war e gof, ken war e gein. Ken aes ha tra en dije gellet en em silañ dre laer e-touez ur meuriad marmouzed bonobo, evit studiañ o gizioù ha tremen un doktorelezh trede kelc'h war ar zoologiezh.

Sell 'ta. Klev Morvan o c'hoarzhin goap d'ar Gazeg

Wenn ! Evidout-te a zeu stankoc'h-stankañ da vlev e-barzh da doullou-fri dre ma 'z eont kuit diwar da glopenn. Evit doare e kavont gwelloc'h cheñch chomlec'h da glask goudor. Ha keloù o dije klevet eus ar c'hemm da zont war an hin ?

« Digarezit ac'hanomp, » eme v-Meritxell, en ur denañ he lunedoù ront diwar he fri ken ront all, « met ezhomm hon eus da zistanañ hor c'horfoù. Deuet omp gant hor marc'hoù-houarn eus Cadaqués, ha ni zo dour-c'hwez-tout. »

« Kit, kit ! Ken bremaik, » eme v-Montse.

Hag int en dour. Ha neuial kichen-ha-kichen, sioul-sibouron ha dilavar-krenn e-giz ur manac'h hag ul leanez boudist, da vat gant ur boelladenn prederiegezh en dour. Ken buan all e vije bet ar g-*cala* o tasseniñ gant un « Ooom » distaget ganto a-greiz kalon. Ha ken buan all e vije bet, war roll ar meuzioù da verenn-vihan, un abadenn dorloerezh tantrek a-zoare etrezo, ma ne vijec'h ket bet amañ, Montse ha te.

« Gant o marc'hoù-houarn int deuet ? » a c'houlennez.
« Met ne welan marc'h-houarn ebet. »

« En nec'h o deus laosket anezho, beulke ma 'z out, » eme v-Montse, en ur ober van da gammañ he genoù.

Met setu Meritxell ha Miquel o tont er-maez eus an dour. N'int ket bet gwall bell gant o zro en dour.

Azezañ a reont en ho kichen war o serviedenn. Ha lañs d'ar gaoz. E kastilhaneg, abalamour dit da gompren. Met katalaneg a zeu a-wechoù en o genoù. Keginour eo Miquel en unan eus tiez-debriñ Cadaqués. Ha skolaerez eo Meritxell e skol El Port de la Selva, ur gêriadenn e-kichen.

« Dont a ra brav ar c'hastilhaneg gant Youenn, » eme v-Montse. « Biskenn eo pa ne oar ket katalaneg. »

« Ne ouezan ket katalaneg c'hoazh, » a resisaез. « Met mennet on da zeskiñ. » Met chom a rez hep menegiñ kentelioù Guifré ha Núria.

« Pa oan ur paotr bihan, » eme v-Miquel, « ne ouien ket katalaneg kennebeut. »

« Penaos 'ta ? » a c'houlennez.

« Me n'on ket a orin eus Katalonia. Eus Murcia eo va zud. Deuet e oant da chom da Gatalonia er bloavezhioù 1960. Er vro-mañ, da vihanañ, e oa labour. Du-hont, n'o doa netra d'ober, nemet digeriñ o genoù ha gortoz ar c'helien da gouezhañ. Ha Franco a glasse lakaat ur bern Spagnoled da vont da staliañ da Gatalonia, war an amboaz mougañ identelezh ar vro-mañ. Sell ! Ur skouer hepken. Ouzhpenn daou-ugent vloaz zo emañ va zud o chom e Katalonia, ha n'en em santont ket Katalaned. Spagnoled int penn-kil-ha-troad, emezo. »

« Kompren a ran anezho, en un doare, » emezout. « An dud o deus ranket divroañ evit kavout labour ne c'hellont ket leuskel o identelezh war o lerc'h. »

« Ha nac'hañ a reont komz katalaneg, daoust ma komprenont mat-tre. Ha, gwashoc'h zo. Kasoni o deus ouzh ar Gatalaned a fell dezho e vefe roet muioc'h a frankiz da Gatalonia. Gouennelourien a vez graet anezho gant va zud, *supremacistas* e-giz ma lavaront. »

« Ya, met ur bern tud zo ivez ha n'int ket a orin eus Katalonia, hag a zo Katalaned penn-kil-ha-troad, » eme v-Montse.

« Ha te, Miquel ? » a c'houlennez. « Penaos 'peus desket katalaneg ? »

« E skol va c'harter, e Barcelona. Ne oa ken nemet bugale a orin eus Andalucia, Murcia, Estremadura, koulz lavaret. Eus familhoù digatalanek-mik. Yezh ar skol e oa

ar c'hatalaneg. Setu penaos hon eus desket yezh ar vro, va c'hamaraded-skol ha me.

« Ha te... Katalan en em santez ? »

« Sed aze ur goulenn ! Katalan on, anat dit. Ne 'm eus hendad ebet e Katalonia, met Katalonia eo va bro. »

« Bezañ Katalan n'eo ket un afer gwad, » eme v-Meritxell. « Un afer kalon an hini eo. »

« Digarezit ac'hanon gant va goulennou sot, » emezout, « Met... »

« N'eus droug ebet, » a droc'h Miquel. « Met ar Frañsizien o devez poan alies o kompren natur Katalonia. »

« Youenn n'en deus tamm poan ebet o kompren, » eme v-Montse. « Met Txell n'he deus ket kontet dit pebezh darbar he doa bet gant Frañsizien, just a-walc'h, derc'hent dec'h da noz ? »

« Ro peoc'h din gant ar re-se ! » a respont Meritxell en ur sevel he daoulagad d'an nec'h. « Ne 'm eus ket c'hoant da glevet anv anezho. »

« Ya met Youenn n'en deus ket klevet. »

« Ha me ne 'm eus ket klevet kennebeut, » eme v-Miquel. « Petra eo an afer-se ? Kont deomp 'ta, Montse. »

« Da gentañ-tout, em eus da zisplegañ un dra bennak da Youenn, » eme v-Montse. « War ar g-*Costa Brava*, e vezomp beuzet pep hañv gant an douristed a zeu d'ober kof rous war hon aodoù. Alamaned, Hollandiz... Ha Frañsizien, dreist-holl, war al lodenn-nortañ eus an aod. Ha gwashañ pezh zo gant an douristed a zeu da vakañsiñ amañ, ne gomprenont seurt ebet e Katalonia. E Spagn emaint, d'o soñj, ha mat pell zo. Ken diouizieki ma 'z int, ha ken difoutre, ne verzont ket zoken ez eo katalaneg eo a vez skrivet e pep lec'h war ar panelloù, war ar skritelloù, war o zikidi kartenn-vank zoken. Ne reont van ebet.

D'ober kof rous ha da riboulat int deuet amañ, ha mat pell zo. »

« Ya, met petra a oa c'hoarvezet ganeoc'h en noz all ? »

« Just a-walc'h. Derc'hent dec'h da noz e oamp bet, Txell ha me, en un abadenn sonerezh en iliz... »

« Ya, » eme v-Miquel. « An abadenn gant Jordi Savall ha Montserrat Figueras. Ne 'm boa ket gellet mont, peogwir e oan o labourat en noz-se. »

« Jordi Savall ha Montserrat Figueras ! Ur c'hras kaer deoc'h ! » emezout.

« Ya, Jordi Savall ouzh ar *viola de gamba* ha Montserrat Figueras o kanañ, ken fromus he mouezh, » eme v-Montse. Un abadenn, me 'lavar dit, unan eus ar c'hentañ ! »

« Gwir eo, » eme v-Meritxell. « Kaer e oa bet, ur bam. Jordi Savall ha Montserrat Figueras, e-touez ar holl vuzisianed a anavezan, n'eus ken nemeto a gement a c'hell lakaat an dour da zont em daoulagad. »

« Ha pres a oa warnomp, » eme v-Montse.

« Ha pres a oa warnout gwelet an dour e daoulagad Txell ? » a c'houlenn Miquel.

« Ro peoc'h din 'ta, » eme v-Montse, en ur vousec'hoarzhin. « Pres a oa warnomp rak n'eo ket gwall vras an iliz, ha gwelloc'h e oa ganeomp bezañ erruet eno abred a-walc'h da gavout div gador stok-ha-stok ha plaset mat. Ha pa oamp o tremen war ar *Passeig*... »

« Youenn n'anavez ket *El Passeig*, » eme v-Miquel. « *El Passeig*. Ar blasenn vrasañ e Cadaqués, da lavaret eo un hanter-kant metr hed enni... Da vihanañ... »

« Paotr Barcelona, paouez 'ta d'ober goap ! » eme v-Meritxell.

« Ha neuze, pa oamp o tremen war ar *Passeig*, » a gendalc'h Montse, « setu daou baotr, Frañsizien ane-

zho, o tostaat ouzhomp. C'hoant ganto merc'heta, anat deomp. »

« Petra a glevan ? » eme v-Miquel, en ur ober van da grizañ e dal. « Txell n'he deus lavaret netra din ! »

« Abalamour ma n'eus netra da gontañ, » eme v-Meritxell.

« E galleg, evel-just, e oant aet deomp, » eme v-Montse. « Ar Frañsizien a zeu da vakañsiñ amañ a gav dezho e oar galleg an holl dud er vro-mañ. »

« Hag ar gwir zo ganto penn-da-benn, » eme v-Miquel. « Teurveziñ a reont reiñ deomp an enor da zont d'hor bro da vakañsiñ. Setu perak e tleomp gouzout o yezh, evit seveniñ ouzh o disterañ c'hoantoù. Te, Montse, da skouer, a gustum ober da seizh gwellañ evit komz galleg flour d'ar Frañsizien. »

« Ha te, Miquel, a gustum ober da seizh gwellañ evit aozañ dezho draenigi saourus war da b-*plantxa*, » a respont Montse, « evit brasañ plijadur o begennigoù-tañva. »

« Me, 'vat, ne ouezan ket galleg, » eme v-Meritxell.

« Geo, » eme v-Miquel. « Desket 'poa er skolaj. »

« Met ankounac'haet 'm eus pep tra. »

« Ma ! » eme v-Montse. « Hag ar Frañsizien-se o doa goulennet ganeomp daoust hag un davarn blijus a oa e-kichen, ma vije gellet debriñ *paella* en ur selaou *flamenco*. Hag int ha lavaret deomp pegen laouen e oant o vezañ e Cadaqués rak sot e oant gant Bro-Spagn. »

« A ! A ! » Miquel zo krog da c'hoarzhin. « Lavaret deoc'h e oant laouen o vezañ e Cadaqués rak sot e oant gant Bro-Spagn ! Ur farsite ! Nag a blijadur 'm bije bet o welet daoulagad Txell vihan p'he doa klevet anezho o tisklêriañ kement-se dezhi ! »

« Gwir eo, » eme v-Montse. « Txell a oa heñvel he daoulagad ouzh div vindrailherez, darev da dennañ bolidi ruz warno. Melen ha ruz, pa lavarín mat. »

« Melen ha ruz ? » a c'houlennez.

« Ya. Livioù ar *Senyera*, banniel Katalonia. »

« Ha te, Montse ? Un dra bennak 'poa lavaret dezho ? » a c'houlenn Miquel.

« Me zo boas gant an douristed, » emezi. « Klask a ran bepred ober pedagogiezh, klask lakaat an dud da gom-pren an traoù. Setu. Ha me o tisplegañ dezho emamp e Katalonia amañ, hag e plij din kalz ar *flamenco*, ha brav-kenañ e c'hell bezañ ar *flamenco*, evel ma c'hell bezañ n'eus forzh peseurt sonerezh er bed, met n'en deus netra da welet gant sevenadur an dud er vro-mañ. Amañ e vez dañset ar *sardana*³⁷. Met ar re-se ne gomprenent seurt ebet er pezh a lavaren dezho. »

« Ar *sardana* ! » eme v-Miquel, en ur ober ur c'hruz d'e zivskoaz blevek. « Perak ez ez da goll da boan ha da amzer o komz dezho diwar-benn ar *sardana* ! An douristed ne reont foultre kaer eus ar *sardana* ! Evit petra e teuont da vakansiñ amañ, da'z soñj ? Da glask heol da rouzañ ha mor tomm da gouronkañ, ha mat pell zo ! Gant un tammig egzotelezh marc'had-mat, ouzhpenn-se, evit lod. Evito, sklaer hag anat en o spered, emaint e Spagn. Ha petra eo Spagn dezho, nemet merc'hed o saeoù poulounezet, melloù gwalennoù ouzh o divskouarn, o tañsal *flamenco* en ur strakal *castañetas*, dirak tud o kargañ o c'hof gant *paella* ha *sangría*. ¡ Ole ! »

---

37 *La sardana* [lə sər 'danə] : dañs hengounel Katalonia. Ouzhpenn un dañs, ez eo un arouez ken kreñv eus broad Katalonia ken e voe berzet dindan renad Franco.

« Re wir, » eme v-Montse. « Ne gomprenent seurt ebet er pezh a lavaren dezho. Muioc'h a berzh am bije graet moarvat, o tisplegañ dezho perzhioù dibar ar fotosintezenn er bezhin *Fucus vesiculosus*. »

« *E vesicoloso sporgersi*, » emezout.

« Petra ? » a c'houlenn Montse.

« Netra. »

Netra, e gwirionez. Netra nemet ur standilhon c'hwitet eus da fent hent-houarnel, na vez den ebet o c'hoarzhin ouzh e glevet.

« *Nicht hinauslehnen*, » eme v-Miquel. « Me zo bet hag e oan keginour er bagonioù-debriñ. »

« *Do not lean out of the widow*, » emezout.

« *The widow* ? » a c'houlenn Miquel, gant ur c'hoarzhig trist. « Paourkaezh intañvez ! »

Mousc'hoarzhoù a genwallerezh a eskemmit. Ur paotr mat eo ar paotr Miquel. Ur c'heginour ampart e tle bezañ. Ret e vo deoc'h mont d'e breti da dañva e geusteuenn. E zraenigi war ar *plantxa*, da skouer.

Ha Meritxell oc'h estlammañ :

« Bo ! Mat ar jeu ganeoc'h, paotred ? Ne gomprenet netra en ho fentigelloù droch. Ne vern ! Ma ! N'ouzon ket penaos e oamp deuet a-benn da gaout an dizober eus an daou abostol-se, ha penaos e oamp erruet e poent en iliz. Ha div eurvezh goude-se, echu ar sonadeg, ha ni o vont d'ar gêr, ha sell 'ta piv ! An daou lachefre ouzh taol, war leurenn ziavaez ar *Bar Meliton*. »

« Hag estreget jug orañjez a oa aet dindan o fri, » eme v-Montse, « sur ha n'eo ket marteze e oa, ha setu int o sevel en o sav, ha marmouzañ dañs ar flamenco, ha strakal o daouarn ouzhomp en ur ganañ a-bouez o fenn :
¡ Qué viva España ! »

« ; *Ole !* » eme v-Miquel. « Pebezh genaouerien, alato ! »

« Ha Txell ha tarzhañ gant ar gounnar, ha huchal dezho e galleg e oa ur vezh ruz dezho, dont amañ, da Gatalonia, da ober goap eus pobl Katalonia ! Ha hi ha mont kuit, din-kenañ, reut evel un troad skubellenn, fuloret-ruz, ha me war he lerc'h. »

« O, Txell vihan, » eme v-Miquel, en ur bokañ dezhi. « Burzhud ! Te, hag az poa kollet da c'halleg, hag adkavet anezhañ en un taol evit lavaret dezho o fegement ! »

« Gant ar vezh, alato, » eme v-Meritxell. « A-ratozh-kaer e oa deuet ar Frañsizien divergont-se d'ober an heg ouzhomp-ni, amañ, en hor bro-ni ! »

« Tamm ebet, » eme v-Montse. « N'eo ket ober an heg eo a raent ouzhomp. Ha m'o dije graet a-ratozh, da vihanañ ! Met gwashoc'h eo c'hoazh ! Ne ouezont ket ez eus eus Katalonia ! Aze emañ an dalc'h ! Ha kavout a rae dezho e rajent ur mell plijadur deomp en ur ganañ ; *Qué viva España !* »

« Poan am eus o krediñ, » eme v-Meritxell. « Penaos ne ouifent ket ez eus eus Katalonia ! Katalaneg zo e pep lec'h, *senyeras* hag *esteladas*³⁸ a weler e pep lec'h ouzh ar

---

38 *La Senyera* [lə sə'ɲerə] : banniel hengounel Katalonia ha banniel ofisiel Kumuniezh Emren Katalonia (etre 1933 ha 1939, hag abaoe 1979). Peder bandenn ruz a-led war ur foñs melen. Hervez al lezenn (statud emrenerezh Katalonia), e tle bezañ diskouezet war an holl savadurioù publik e Kumuniezh Emren Katalonia.

L'Estelada [l'əstə'laðə] : « An hini steredennet ». Banniel dizalc'hourien Katalonia. Heñvel a-walc'h ouzh hini Kuba, met n'eus liamm ebet gant Fidel Castro, rak hennegzh ne oa ket ganet c'hoazh pa oa bet krouet *L'Estelada* e penn kentañ an XX^{vet} kantved gant ar brogarour katalan Vicenç Albert Ballester diwar batrom banniel Kuba, just a-walc'h. Kuba a

prevester, ha ne ouifent ket ez eus eus Katalonia ? Ar re-se a oa oc'h ober an heg ouzhomp, pa lavaran dit ! »

« Ne oant ket, tamm ebet, » eme v-Montse. « Ne oa ket drouk eus o ferzh. Ar re-mañ ne oant ket drouk. Frañsizien tipik ne oant ken. Da lavaret eo diouiziek ha diseblant ouzh ar vro m'emaint o vakañsiñ enni. Ar re-se, e-giz ma lavare Miquel bremaik, a zo sklaer en o fenn emaint e Bro-Spagn, ha mat pell zo, ha ne glaskont ket gouzout hiroc'h. Marteze a-walc'h o deus gwelet *senyeras* hag *esteladas* e pep lec'h. Ha neuze ? D'ar gwellañ-tout, e kav dezho n'int ken nemet bannieloù folklorel lakaet ouzh ar prevester gant an dud evit kinklañ ar c'hêriadennoù, da c'hortoz gouelioù folklorel ma vo gwelet tud treuzwisket e peizanted eus an amzer wechall o tañsal *flamenco* gant botoù-koad, en ur huchal ; *Ole !* ha ; *Caramba !* Marteze e ouezont tamm pe damm emaint e Katalonia, met lakaat a reont Katalonia war ar memes renk ha rannvroioù melestradurel Bro-Frañs. Rak ur c'hoñsept digomprenus evit ar Frañsizien eo Katalonia hag Euskadi, da lavaret eo broadoù e-barzh Stad Spagn, pep a yezh ofisiel dezho, pep a c'houarnamant emren ha pep a bolis dezho, zoken. Ha d'o soñj, n'eus ken sevenadur war zouaroù Stad Spagn nemet an hini o deus klevet kaoz diwar e benn, da lavaret eo hini ar *flamenco*, ar *sangría*, hag ar c'h-*corridas*. »

« ; *Ole !* » eme v-Miquel adarre.

« Petra 'ri, » emezout. « Dre an tamouez gall eo e vez

---

oa nevez gounezet ganti he dizalc'hidigezh digant Stad Spagn d'an ampoent. Ur *Senyera* eo an *Estelada*, gant un tric'horn glas ouzhpennet war an tu kleiz, ur steredenn wenn en e greiz (*Estelada blava*). An dizalc'hourien eus an tu kleiz a implij a-wechoù an *Estelada vermella* (pe *grog*), gant ur steredenn ruz en un tric'horn melen.

silet ar bed ganto. En o spered, n'eus ken nemet ur yezh hag ur sevenadur en o bro hag a dalvez bezañ sellet outo e-giz ur yezh hag ur sevenadur. Folkloraj didalvoud eo ar peurrest. Kavout a ra dezho ez eo ar memes tra e kement bro a zo war an douar. Hag er vro-mañ, anat dezho, e-giz e lec'h all. »

« Gwir eo, » eme v-Miquel. « Ha dibosupl eo dezho soñjal e c'hellfe ar Gatalaned kaout ur yezh dezho hag ur sevenadur disheñvel diouzh ar skeudenn stereotipet a zo en o spered eus sevenadur Spagn, da lavaret eo ar *paella*, ar *sangría*, ar *flamenco*, ar c'h-castañetas, ar c'h-corridas. »

« Youenn, » eme v-Montse. « Ne 'm eus ket kontet dit pep tra c'hoazh. An daou lachefre-se... »

« Ya ? »

« Goulennet 'm boa ganto eus peseurt lodenn eus Bro-Frañs e oant o tont. »

« N'emaout ket o vont da lavaret din... »

« Geo. Mantret on, Youenn... En ur gumun war ar maez e-kichen Brest emañ ar re-se o chom. Plou... un dra bennak, o doa lavaret din, met disoñjet 'm eus... »

« N'on ket souezhet kement-se, » emezout. « Ken diouizieik eo an darn-vuiañ eus ar Vretoned diwar-benn Breizh. Penaos goulenn diganto anavezout un nebeud traoù, ha pa vefe un netraig hepken, diwar-benn Katalonia, pa n'ouzont netra pe dost diwar-benn o bro o-unan ? N'eus forzh penaos, ar re-se n'int ket deuet d'ar vro-mañ da zeskiñ traoù diwar he fenn. Da ober kof rous war an deiz ha da riboulat diouzh an noz ne lavaran ket. »

Un nebeud eurvezhioù goude, dastumet ha paket ho peadra en ho seier-kein, e laoskit *Cala d'en Siset* war ho lerc'h.

Meritxell ha Miquel zo chomet war an aod. Betek kuzh-heol e chomint. Miquel ne labour ket fenoz en e di-debriñ. E nozvezh diskuizh nemeti er sizhun-mañ. Ha c'hoant o deus da gemer o zro eus an nebeud eurvezhioù a c'hellint tremen asambles war an aod.

Tremen a rit adarre dre traoñienn ar stêrig aet da hesk. Ha Montse ha pignat ouzh ar reier, skañv ha mibin evel un heizez-menez ha te d'he heul. Pe o klask mont d'he heul, rak buanoc'h egedout ez a. Ret e vo dit labourat aliesoc'h da zivc'har ha da zivrec'h ma 'z peus c'hoant da gas anezhi war lein ar Vinhamala hep en em lakaat lu dirak he daoulagad.

Erruet en nec'h, ez peus ezhomm da ober un tenn alan. Un ehan a rit neuze, ha chom ur pennadig, dorn-ha-dorn, da sellet adarre ouzh ar gweledva kaer-eston a zo deuet en-dro dirak ho taoulagad. Ar memes hini hag ar mintin-mañ. Gant livioù disheñvel, koulskoude, rak an heol en deus graet e dammig beaj en oabl abaoe ar mintin-mañ, ha disheñvel eo ar goulaoiñ bremañ.

Ur bam ! Eurvezhioù-pad e chomfec'h amañ, dirak un ardremez ken kenedus.

Skeiñ a rit a-dreuz e-touez ar roc'hellaj da adkavout ar wenodenn. Daou varc'h-houarn zo astennet war an douar, damguzhet a-dreñv ur bagadig reier. Tamolodet start an eil ouzh egile, hep chadenn ebet. Ha karantez a c'hellfe sevel ivez etre ar marc'hoù-houarn ? Dre amañ eo tremenet Meritxell ha Miquel, evel-just.

Uhel ha tomm eo an heol c'hoazh. Gant ur wenodenn all ez it war-zu Cadaqués. Un tammig hiroc'h e vo eget er mintin-mañ. Met aesoc'h e vo, rak n'ho peus ken nemet diskenn d'ober.

War an tu dehoù, tuchennoù uhel goloet gant bodoù-igoù sec'h-kras. War an tu kleiz, an aod troc'h-didroc'h, hag ar mor glas-don betek an dremmwel, e tu ar Reter. Petra eo an douar tostañ en tu all ? Sardinia ? Korsika ? Un nebeudig bodoù bihan a zo strewet amañ hag ahont evel deñved glas-tener peget ouzh ar begoù roc'hellek gell. Bez' emañ an natur o lidañ ur festival livioù dirak ho taoulagad.

« Pegen kaer ha gouez eo ar vro-mañ, » a estlammez.

« Ya, » emezi. « E kalz lec'hioù all war aod ar g-*Costa Brava*, siwazh, eo bet mastaret ar vro. Betoñset. Amañ, e *Parc Natural* ar c'h-*Cap de Creus*, eo difennet sevel tiez. Met kerkent hag erruet ur metr diouzh harz ar *Parc Natural*, e kavi tud prest da sevel tiez, savadurioù zoken. Oberiant-kenañ eo va mamm er stourm a-enep ar vetoñserien. »

« Da vamm... » emezout. « Met n'emañ ket o chom e Cadaqués, war am eus komprenet. He ger he deus da lavaret ? »

« E Girona emañ va zud o chom war ar sizhun. Met kerkent hag erru ar Gwener da noz, e teuont da Cadaqués. Ha ni zo ur familh kozh eus Cadaqués. Anavezet. Un dever eo deomp gwareziñ hor c'hêriadenn. »

« Met, pa soñjan mat, » emezout. « N'eus ken nemet ugent vloaz etre da vamm ha te. Yaouank-flamm e oa pa oas ganet. » Perak 'ta e savez ar gaoz war an tem-mañ ?

« Ya, » emezi. « Ugent vloaz e oa. Ha va zad ivez. Ha va zud ne oant ken nemet naontek vloaz pa oan bet koñsevet. »

« Koñsevet ? »

« Koñsevet, ya. Met n'on ket bet anvet Concepció. Gwelloc'h e oa ganto Montserrat. »

Feuket out un disterad gant he c'homzoù. Pe oad e oa da dud pa oas bet koñsevet ? Gwech ebet ne oa deuet ar goulenn-mañ da'z spered. Biskoazh ne oa deuet dit ar soñj e oas bet koñsevet, zoken.

« D'an 20 a viz Du 1975, » emezi.

« Petra ? »

« D'an 20 a viz Du 1975 e oan bet koñsevet. »

« Petra ? Anavezout a rez an deiziad resis ? »

« Va mamm he deus lavaret din. »

Sed aze an doare traoù na vezont ket lavaret d'ar vugale, ha pa vefent tud en oad. Feuket out, ya.

« Aes-kenañ eo an deiziad-mañ da zerc'hel soñj anezhañ, » a ouzhpenn Montse.

« Abalamour ma 'z eo an devezh ma oas bet koñsevet ? »

« Abalamour ma 'z eo an devezh ma oa marvet Franco. »

Miz Du 1975. Soñj az peus. Soñj mat zoken. Naontek vloaz e oas. Evel tud Montse, just a-walc'h. Hag o tremen e oas ur prantad diaes eus da vuhez, e *Mat Spe* e Lise Châteaubriand e Roazhon, o lonkañ matematikoù ha fizik dre ur founilh sanket en da c'henoù, e-giz ur waz avu-lart e Bro-Berigord. Er memes klas e oas gant Jakez Krogeneg, prezidant *Friskom*. Abalamour da se ez eus mignoniezh ha fiziañs kreñv etrezoc'h, tregont vloaz

goude. Er memes skol ijinourien, *Telekom Grenoble*, e oac’h bet asambles, ouzhpenn-se.

Hag e 1975, e oa bet kaset keloù dit eus marv Franco gant Luis Torres, ar c’hamarad a oa ouzh ar memes taol ha te e *Mat Spe*. A orin eus Valladolid e oa e familh hag en harlu e oant abaoe fin ar brezel diabarzh e Spagn e 1939. Miz Du 1975... Franco ne oa fin ebet dezhañ da doc’horañ. Nouspet devezh o doa gortozet ar vedisined a-raok dilugañ al loen. Da gamarad Luis en doa lavaret e oa bet pell ivez ar voutailhad champagn o c’hortoz e yenez e dud, a-raok lidañ marv al “lorgnez kozh”, emezañ.

« N’emaout ket o vont da lavaret din e oa bet festet marv Franco gant da dud en ur... penaos lavaret, en ur... goñseviñ ac’hanout ? » a c’houlennet ouzh Montse.

« Festañ marv un den ? En hor familh, hag amañ e Katalonia, dre vras, n’omp ket loened gouez. Ar Frankisted a oa loened gouez, just a-walc’h. Hag a zo c’hoazh. Anv ebet deomp d’en em izelaat ha mont a-live gant ar rese. Tamm ebet. Un diktatour kriz e oa Franco, ha harzet, jahinet ha fuzuilhet e oa bet miliadoù a dud gant ar frankisted. Ha n’eo ket bet espernet va familh. An traoù-se ne c’hellont ket bezañ diverket diouzh hor memor. Ul loustoni a zen e oa Franco, kriz, didruez ouzh e nebourien. Met morse ne vije bet festet e varv gant va zud. En noz-se, diouzh a zo bet kontet din gant va mamm, e oa bodet un nebeud kamaraded ha kamaradezed dezho e kambr va zad, er skol-veur. From a oa enno, ne oa ket abalamour da varv Franco, met abalamour ma ouient e oa ur voger o paouez kouezhañ, en ur zigeriñ hent d’ur prantad nevez, ur prantad ma vefe gwelet an demokratelezh o tont en-dro, hag an doujañs ouzh gwirioù Mab-den hag

ouzh gwirioù ar pobloù dindan Stad Spagn. Pa oa bet eilpennet an diktatouriezh e Portugal er bloavezh a-raok, e oa savet ur mell esperañs e kalon an dud e Katalonia hag e Stad Spagn dre vras. Deuet e oa splann dezho e teuje un deiz, abred pe abretoc'h, ma vije o zro da eilpennañ an diktatouriezh a oa o ren warno. Ha setu. Va zud hag o mignoned, e kambr va zad er skol-veur, o doa santet e oa an deiz-se o paouez dont. Pell amzer e oant chomet da gontañ kaoz. Hag an eil war-lerc'h egile e oa aet kuit o mignoned. Hag en o-unan e oa chomet va zud. »

« E-giz er ganaouenn *Nathalie* gant Gilbert Bécaud. N'anavezez ket anezhi, digarez ac'hanon. »

« Nann, n'anavezan ket Nathalie, ez personel, da vihanañ atav. Ar ganaouenn, avat, ne lavaran ket. »

Sotoc'h-sotañ e teuez da vezañ gant c'hoarzh lirzhin Montse.

« Berzh he doa graet ar ganaouenn-se en Europa a-bezh, hag en Amerika ar Su. E katalaneg e oa bet troet, zoken ! » emezi.

« Ne ouien ket. Ma ! En noz-se e oas bet koñsevet, neuze. »

« Ya. Ha kerkent ha deuet splann e oa va mamm o tougen, e oa bet un tammig reuz gant he zud. Met sioulaet e oa bet an traoù buan a-walc'h. Ha setu dimezet va zud. Dimezet hag euredet. Ne oant ken nemet naontek vloaz. Met gallet o doa mont war-raok gant o studioù, a-drugarez da'm mamm-gozh eus Cadaqués he doa graet war va zro pa oan ur c'hrouadur. »

Dre forzh kontañ kaoz, ez oc'h erruet gant tiez kentañ ar gêriadenn.

« Te 'oar, Youenn... Ar pezh am eus lavaret dit diwar-benn va zud, diwar-benn an nozvezh ma oan bet koñ-

sevet... N'eo ket bet degouezhet din lavaret an dra-se gwech ebet. Den ebet ne oar. Estreget va zud, me, ha... te, bremañ. »

« Tevel a rin war ar sekred-mañ. Trugarez a lavaran dit evit da fiziañs, » a respontez, en ur lakaat he dorn en da hini.

Echu eo ar valeadenn dindan an heol. Ne zisoñjez ket tennañ da gasketenn, gant aon na vefe gwelet gant tud o tremen war droad pe gant marc'hegerezed ha marc'hegerien war o skouterioù-douar.

Kavout a rez gras en em gavout en disheol, e ranndi Montse un tammig diwezhatoc'h. Etrezoc'h ho-taou, e lonkit, en ul lajadig bihan, ur voutailhad dour a oa chomet an devezh-pad ouzh ho kortoz er yenez.

« Kae da gaout ur strimpadenn, mar kerez, » eme v-Montse.

« Gant plijadur, » emezout. « Met te a c'hell mont da gentañ, ma 'z peus c'hoant. »

« Me a c'hell gortoz. Kae atav. »

Teurel a rez da zilhad war al leur. Ken gleb int ken e vefe gellet tennañ ur volennad dourc'hwez en ur ziwaskañ anezho. Ha mont a rez dindan ar strimpadenn. Un teuzer santout an dour fresk o tistanañ da groc'hen poazhet gant an heol hag an holen.

Met setu dor ar sal-dour o tigeriñ, ha Montse o tont e-barzh, tennet ganti kement pezh dilhad a oa warni, hag o tont asambles ganit el logellig, dindan ar strimpadenn, en ur c'hoarzhin leizh he dent.

Dihuniñ a rit tamolodet an eil etre divrec'h egile.
Deuet eo an noz. Pegeit oc'h chomet da gousket ?

Sevel a rit ha gwiskañ dilhad fresk ha sec'h.

« Disoñjet hon eus rinsañ hon dilhad-kouronkañ gant
dour dous, » eme v-Montse, en ur furchal en he sac'h-
kein.

Goullonderiñ a rez da hini ivez, 'se. Hag abalamour
d'ur jestr diampart, e kouezh da zoug-paperioù war
al leur-zi. Mont a ra Montse war he fuchoù da gemer
anezhañ. En em zigoret eo e-unan, ha da aotre-bleinañ a
zo deuet war wel.

« Opala ! » emezi. « Piv eo ar paotr faro war ar poltred ? »

« Eya, » emezout. « Ugent vloaz e oan. »

« Wao ! Pegen koantik out war ar poltred ! A-dra-sur e
kouezhe a-steioù ar merc'hed en da zivrec'h. »

« Tra ! Ur paotr fur e oan. Gouestlet penn-da-benn
da'm studioù. Ur gwir manac'h-studier ! »

« Poan 'm eus ouzh da grediñ. Ur manac'h-studier ?
Dibosupl ! Ar ouenn-se n'eus ket anezhi ! »

« N'anavezvez ket ar c'hlasoù prepa er sistem gall ! »

Sellet a ra adarre Montse ouzh an aotre-bleinañ. Ha
ne welez ket e chom sonnet he mousc'hoarzh e-pad un
eilenn bennak, a-raok dont en-dro war he dremm.

« Kemm zo bet warnon abaoe ar poltred-mañ, » eme-

zout. « Ar bloavezhioù o deus degaset pep a skodenn evit profañ din ur vray a glopenn zisto. »

« Just a-walc’h. Mat o deus graet. Rak degouezhout a ra mat-tre dit da glopenn zisto, e-giz ma lavarez. »

« Lavar din perak em eus poan ouzh da grediñ. »

« N’eo ket dav dit ober an azen ha hadañ gaou evit klevet ar wirionez. Gouzout a rez mat e tegouezh mat-kenañ dit da glopenn evel m’emañ-hi. Ac’hanta ! Naon ’peus ? »

« Ya ’vat ! Digor mat eo va skrin gant ar valeadenn hon eus graet. »

« Me zo ’vont da fardañ boued. »

« Me zo ’vont da sikour ac’hanout. »

« Arabat. Strobet e vefen ganit. N’eus ket plas evit daou zen e-barzh ar gegin. N’eus forzh penaos, e vo lakaet ar voestad ton dre *samfaina* da dommañ. Ne vin ket re hir. »

« Fidamdoue, sed aze 'oa ur goan, 'vat ! Lipet 'm eus va mourrou ! » emezout. Gant ar c'homzoù-mañ, ne gav ket dit, Youenn, e kreda da v-Montse ez out mignon da'z kof betek re ?

Astennet oc'h ho-taou en he gwele. Te, war da gein. War he c'hostez emañ-hi, troet he c'hein ouzhit, o lenn ur pennad kaset dezhi gant ur studier dezhi. Diwezhat eo. Pet eur eo ? Ne ouezez ket met n'eo ket a bouez.

Koaniet ho peus bremaik an eil e-kichen egile, ouzh an daolig war al leur-doenn. Sioul e oa an noz, direnket a-frapadoù gant c'hoarzhadennoù o tont eus ur straed pelloc'h, pe bouderezh ur skouter o tremen a-bell. Toullet e oa mantell an deñvalijenn gant pikoù gouloù o tont eus tiez ar gêriadenn, beilhet gant an iliz diwar he zorgennig, gwenn-kann he zalbenn dindan bannoù ul luc'hvanner galloudus.

« Un teuzer e oa ar... peseurt anv dija ? » a c'houlennaz.

« Ton dre *samfaina*. Ne oa ket gwall ziaes din, » eme v-Montse. « Gant va mamm e oa bet fardet. Ha skornet. Me ne 'm eus ken graet nemet lakaat da ziskornañ ha da adtommañ. »

« Ul lip-e-bav e oa. Ur geginerez ampart eo da vamm. Ur baradoz eo bezañ asambles ganez, Montse. Koan peder steredenn, goude un devezh peder steredenn war

un aod peder steredenn. Aozet-dispar an traoù ganez. Ne vo klemm ebet diganin ouzh an ajañs-beajiñ. »

« Dindan an heol berv 'peus ranket bale eurvezhioù-pad memes tra. »

« Met gwarezet e oa va c'hlopenn gant ur gasketenn a-zoare. Pep tra a zo bet raktreset gant an aozadur, pa lavaran dit ! »

Tomm eo an noz. N'eus liñser ebet warnoc'h. Anv ebet ganit da wiskañ da bijama gris-nozig. Montse, avat, he deus gwisket he z-T-shirt hir a dalvez dezhi da hiviz-noz.

Treñ a rez outi ha tostaat ha lakaat goustadik da zorn war he morzhed.

Met gant souezh, ha dipit dreist-holl, e welez Montse o tennañ da zorn diwarni. Hep treñ war da du. Petra zo o c'hoari ganti ? Nec'het out un disterad.

« Digarez ac'hanon, » emezi, en ur lakaat war an daolig-noz, e-kichen ar gwele, ar pennad e oa o lenn. « Skuizh-marv on. C'hoant kousket 'm eus. »

Divec'hiet out. N'eus netra o c'hoari ganti. C'hoant kousket he deus ha setu tout. N'eus abeg ebet dit da gaout nec'hamant.

« Skuizh omp hon-daou, » emezout, hep bezañ kendre-c'het penn-da-benn, memes tra. « Kalzik labour hon eus roet d'hon divc'har hiziv. Ni zo 'vont da gousket. »

« Hag e c'hellan lazhañ ar gouloù ? » a c'houlenn-hi. « Digarez ac'hanon. C'hoant kousket 'm eus, da vat. »

« Mar kerez. » Pelloc'hik, avat, e vijes chomet da sellet tener outi en he c'houk.

« Noz vat, dit, Youenn. »

« Noz vat dit, va Mari-Vorgan karet, » a respontez, en ur lakaat ur pok c'hwek war he skoaz.

Souezhus memes tra. Iskis e kavez an ton a zo war he mouezh. E-giz pa vije o krenañ. Ha n'he deus graet pok ebet dit. Alo 'ta ! emezout ouzhit da-unan. Skuizh-marv eo ha c'hoant kousket he deus. Perak 'ta mont da glask pemp troad d'ar maout ?

O paouez dihuniñ trumm emañ. Pet eur eo ? Ne welez takenn en-dro dit. Noz-sac'h eo c'hoazh. Taget garv eo da gorzailhenn gant ar sec'hed. Garv. Da rouantelezh evit ur banne dour ! Tamm-grizias eo e-barzh ar gambr, daoust ma 'z eo digor ar prenestr.

Hag er vro-mañ e vi o chom da vat a-benn nebeut ! Mervel a ri gant an tommder ! Nemet ha kendrec'hiñ a rafe Montse da staliañ un hinozer nevez er ranndi-mañ, e plas an hini kozh, a oa bet falc'het gant Ankoù an hinozerioù, galvet gant daouarn diampart he breur pa oa deuet da chom amañ e fin ar goañv tremenet, ha p'en doa c'hoariet gant an nozelennoù evit klask lakaat anezhañ da dommañ.

Ma 'z eo ker ar priz, e vi kontant da baeañ. Da c'hortoz, n'hellez ket padout ken.

Astenn a rez da zorn war-zu Montse. Met buan e komprened eo goullo ar plas en da gichen er gwele.

« Montse ? »

Tamm-ha-tamm e teu da zaoulagad d'en em ober ouzh an deñvalijenn. Ur c'hazh out bet en ur vuhez kent, moarvat. Bremañ, avat, out ur c'hazh o vervel gant ar sec'hed.

E pelec'h emañ Montse ? Ha savet e vefe da evañ ur banne dour ? Ne vefe ket souezh. Sec'hed he deus,

moarvat, eveldout. Er gegin emañ-hi, marteze. Nemet hag er sal-dour e vefe ?

Pe... ranket he deus sevel eus ar gwele, abalamour d'ar jabadao az peus graet o roc'hal. Rak roc'hal a rez alies diouzh an noz. A-hervez, rak gwech ebet ne 'z peus gellet en em glevet da-unan oc'h ober. Hag a-hervez, bepred, out kustum da roc'hal kreñvoc'h c'hoazh bep tro ma kargez betek re da gof gant boued ha gwin. Hag evit dec'h da noz, ez poa graet ur re gofad ton dre *samfaina*, en anzav a ranker, hag un tammig re a enor hag a bri az poa douget da *vi rosat* Katalonia adarre.

Ne c'hellez ket padout gant ar sec'hed. Sevel a rez da glask ur banne dour da zistanañ da c'hourlañchenn.

Ra vezo gouloù ! *Fiat lux ! Seat lux*, pa lavari gwelloc'h. Met n'eo ket dav distagañ ar formulenn-mañ pa ne ouezez ket pelec'h emañ an enaouer. Ne vern. Anavezout a rez tamm pe damm an traoù diouzh o stumm en damzeñvalijenn. A-drugarez da'z taoulagad kazh. Evit-se n'eus anv ebet dit da viaoual evit gervel Montse. Pelec'h emañ-hi ?

Erru out er sal bremañ. Gouloù ebet e-barzh ar rann-di. Met dre ar sklasenn war an nor-prenestr a gas d'al leur-doenn, e teu ur gouloù gwan eus an diavaez. Ar sklêrijenn deñval-se hag a gouezh diouzh ar stered, moarvat. Met pelec'h ar varn emañ Montse ? War al leur-doenn, marteze ? Teurel a rez ur sell. N'emañ ket.

Degas a ra da soñj dit eus al levr *Pelec'h emañ Spot* ? a oas kustum da lenn da'z mibien pa oant bihan. Pell zo bremañ. Kalz re vuan e tro rod an amzer.

Met a-barzh daou pe dri bloaz amañ, e konti istorioù d'ar plac'hig pe d'ar paotrig az po bet asambles gant Montse.

Hag honnezh pe hennezh a c'hellfe en em gavout buanoc'h eget na soñj dit, e gwirionez. Rak n'ho peus ket kemeret ho tiwalloù, tудоù !

Alato, Youenn ! N'eus forzh petra ! Te, an ijinour war an urzhiataerezh, hag a gustum rakwelet kement degouezh a c'hellfe c'hoarvezout e kalon ur meziant pe en ur rouedad, ha na vez ket sioul da spered ken na vez aozet pep a ziskoulm dezho. Te, an arbennigour war an dielfennañ riskloù e bed an urzhiataerezh !

Ha dielfennet ez peus ar riskl e c'hellfe Montse bezañ o tougen da-heul hoc'h abadennoù tener ? Ha pet gwech, ouzhpenn-se, ho peus pec'het ho-taou, abaoe m'emaout erru e Cadaqués ? Alato !

Lavaret he deus dit e oa ar mare diriskl eus he miz. Penaos e c'hell bezañ ken sur-se ? Souezhadennoù a vez degaset alies gant an natur. E kement ha ma 'z eo biologourez, e tlefe gouzout an dra-se gwelloc'h eget den all ebet.

« Montse ? Pelec'h emaout ? » a c'houlennet a vouezh izel. Perak a vouezh izel ?

Digor-frank eo dor ar gegin. Kavout a rez an enaouer a-us d'an dar. Ha setu goulou distabil o strinkañ en un taol eus an neon trouzus ha krenus. Diskenn a rez ur banne dour en ur werenn. Hag e gloukañ en un taol. Ur santadur trumm a zieubidigezh. Torret eo chadennoù ar sec'hed. Ha diskenn ur banne all, ha kloukañ ken buan all. Kalz gwelloc'h ez a bremañ. Da c'hourlañchenn he deus kavet gras.

Un trede banne a vefe aet a-walc'h ganit, met un trouzig az peus klevet o tont eus ar sal. Treiñ a rez da benn. Ha spurmantiñ anezhi. Aze emañ-hi. Er c'hanape. Azezet en he c'hoazez.

« Montse ? »

Dilavar e chom. Kousket eo, sur a-walc'h. Lazhañ a rez ar gouloù, gant aon d'he dihuniñ. Perak n'emañ-hi ket chomet da gousket er gwele ? Abalamour da'z roc'h ha diroc'h, moarvat.

Mont a rez goustadik en amc'houloù betek ar c'hanape, ha teurel da bouez ken goustadik all en he c'hichen. Serr eo he daoulagad. Aon az peus d'he dihuniñ met ne c'hellez ket miret a flourañ dousik he jod gant begoù da vizied.

Darb et dit gourlammat. Biskoazh ! Gleb-tout eo he bizaj ! Soubet en daeroù. N'emañ-hi ket o kousket, neuze. O ouelañ emañ-hi, didrouz.

« Montse ? O ouelañ emañ-hi ? Petra zo ? »

Respont ebet bepred.

« Petra zo, Montse ? Lavar din. »

Un difronkadenn vihan a glevaz.

« N'ouzon ket penaos lavaret dit, Youenn, » emezi, gwan he mouezh.

« Met petra a zo c'hoarvezet ? Lavar din. » Nec'het out en un taol-kont. Ya. Daoust petra a zo c'hoarvezet ?

« N'ouzon ket hag-eñ e c'helli pardoniñ din. » Hag hi ha difronkañ gwashoc'h c'hoazh.

« Pardoniñ ? Pardoniñ petra ? »

Nec'het out da vat. Ur santadur iskis a glevaz, e-giz pa vefe seizet pep tra e-barzh da vruched.

Pardoniñ... Un eñvorenn boanius zo lammet a-daol-trumm en da spered abalamour d'ar ger-mañ. Pardoniñ... Pemzek vloaz zo... Da wreg he doa aspedet ac'hanout da bardoniñ dezhi, a-raok anzav ouzhit he doa doganet ac'hanout. Gant he frezidant. Prezidant kevredigezh tud ar skolidi... Pardoniñ... Sin fall ar ger-

mañ e genoù ur vaouez az peus joa outi. Keloù eus ur gwallleur da zont.

« Pardonñ petra ? » a c'houlennaz adarre. « Ur... Ur gwaz all zo 'barzh ar film ? » Ar memes istor oc'h adkregiñ ? Ha ma vefe prezidant kevredigezh kerent studierien ar *Facultat de Biologia*, ar wech-mañ ?

« Tamm ebet, Youenn. N'eus gwaz all ebet em buhez. »

Divec'hiet out un tammig. A-vec'h divec'hiet, e gwirionez. Perak emañ-hi o ouelañ evel-se neuze ? Pardonñ... pardonñ petra, neuze ?

« Petra zo, Montse ? »

Ne respont ket.

« Petra zo, Montse ? Lavar din. »

Dilavar e chom Montse ul lajadig a-raok respont :

« Ni hon-daou, Youenn. Ni hon-daou. »

« Ni hon-daou, petra zo ganeomp-ni hon-daou ? »

« Ni hon-daou. N'eo ket posupl. N'eo ket posupl. Ha biken ne vo posupl. »

Petra he deus lavaret ? C'hwi ho-taou ? N'eo ket posupl ? Ar gwad zo krog bremañ da skeiñ taolioù war gorn da benn. Met petra zo o c'hoari en he fenn ? Perak he deus lavaret n'eo ket posupl ?

« Ne 'm eus ket gellet kousket en noz-mañ... » emezi.

N'he deus ket gellet kousket en noz-mañ. Sklaer hag anat eo an abeg !

« Abalamour ma ran re a drouz o roc'hal ? » a c'houlennaz. « Ha ne c'hellez ket kousket abalamour d'an dra-se ? »

Ne respont ket. An dra-se eo neuze. N'eo ket kalz a dra. Kemer a rez anezhi etre da zivrec'h :

« Mat ! Me zo 'vont da gaout un oberatadenn war gouel va staoñ. Efedus-kenañ e vez an oberatadenn-se ouzh ar roc'hadennoù. Me' m eus ur c'henseurt labour,

hag hennezh a roc'he-diroc'he evel ur pemoc'h-milin, hag oberataet eo bet, ha bremañ e kousk didrouz-kaer, ken e tegouezh a-wechoù d'e wreg dihuniñ a-daol-trumm e-kreiz an noz ha krediñ dezhi emañ-hi o paouez bezañ intañvezet pa ne glev trouz ebet gantañ ken. »

Met dic'hoarzh, dilavar ha difiñv e chom Montse. En em zistagañ a ra dousik diouzhit, hag en em vountañ pelloc'h er c'hanape. Perak ec'h en em zistag diouzhit evel-se ? Petra zo o c'hoari ganti ?

« N'eo ket abalamour da se, Youenn, » emezi, daeroù en he mouezh.

« Abalamour da betra, 'ta ? » Pellaet e oa ar barrad nec'hamant diouzhit, met kroget eo ennout adarre.

« Va zad... Va zad zo kaoz... »

« Da dad ? » Sellet a rez outi, souezhet an tamm ac'hanout. « Met gwech ebet ne 'm eus gwelet da dad. Ne gomprenan ket. »

Gwir eo. Gwech ebet ne 'z peus gwelet he zad. Hag abaoe dec'h, ouzhpenn-se, n'he deus ket bet tro da welet anezhañ. Petra eo an afer-mañ ?

« Soñj 'peus, » emezi, « dec'h da noz, pa oa kouezhet da zoug-paperoù war al leur-zi. »

« Va aotre-bleinañ... » emezout, da vouezh o krenañ.

Da vouezh o krenañ rak krog out da gompren an traoù. O welet da aotre-bleinañ, he doa gwelet da zeiziad ganedigezh. Ha graet diouzhtu ar gont eus da oad. Ha deuet anat dezhi a-daol-trumm e oas re gozh eviti.

Klevet a rez bremañ da wad o skeiñ taolioù morzhol e-barzh da glopenn.

« Ya, Youenn, » emezi. « Da aotre-bleinañ. Pa 'm boa gwelet da aotre-bleinañ, em boa gwelet... Met ne 'm boa ket klasket kuriuzenniñ war da dro, en touiñ a ran... »

« Komprenet 'm eus, Montse, » emezout krenn-ha-krak. « Va deiziad ganedigezh 'poa gwelet. »

Gortoz a ra Montse ul lajadig bihan a-raok respont :

« N'eo ket ar pezh emaut o soñjal. Ouzh da boltred eo e oan o sellet, met lammet e oa da zeiziad ganedigezh dirak va daoulagad, hep ma 'm boa klasket lenn. Ha... »

« Ha deuet splann dit a-greiz-holl ez on re gozh evi-dout, » a droc'hez war he c'haoz, en ur c'hoarzhin glas. Ha kenderc'hel, blaz ar c'hwerv gant da vouezh : « Met ne 'z poa ket ezhomm da sellet ouzh va aotre-bleinañ evit gouzout ez on kalz koshoc'h egedout. »

« N'out ket kement-se koshoc'h egedon, » emezi.

Ugent vloaz, evelato, a lavarez ennout da-unan.

« Hag er-maez a gont, n'eus forzh penaos, » a gendalc'h-hi, « emañ an diforc'h oad zo etrezomp, er-maez a gont penn-da-benn. Da zeiziad ganedigezh, avat.... »

« Va oad, va deiziad ganedigezh. N'eo ket dav c'hoari war ar gerioù. Se zo tuig ha talig. »

Ya. Imor zo krog da virviñ ennout. Peseurt c'hoari zo ganti ?

Aes eo da gompren koulskoude. Sklaer eo an traoù. Sklaer evel bagad ar maer. N'eus ket c'hoazh un devezh hag un nozvezh m'emaoc'h asambles, hag emañ-hi o reiñ da sac'h dit dija. Un taol-esa he deus graet ganit. Hag a-benn ar fin, goude soñjal tammoù, n'out ket mat eviti ken. Re gozh out, paotr paour. Re gozh !

« Youenn. Mar plij. Laosk ac'hanon da zisplegañ an traoù. Pa lavaran dit n'eo ket un afer oad eo. Un afer deiziad ganedigezh an hini eo, e gwirionez. »

« Petra 'peus lavaret ? N'eo ket un afer oad eo, un afer deiziad ganedigezh an hini eo, » emezout. « Oc'h ober goap emaut, Montse ? »

Krog eo bremañ ar gwad da virviñ en da wazhied. Ma vefe graet ur bikurenn dit, e vefe gwelet moged o tont er-maez dre an toullig laosket gant an nadoz.

« N'emaon ket, Youenn. Selaou ac'hanon, mar plij. »

Dre ma ne lavarez netra, e kendalc'h :

« Ur choukad 'm boa tapet a-greiz-tout pa 'm boa gwelet an deiziad ganedigezh a oa war da aotre-bleinañ. »

« Ur choukad ! Kement-se ! »

Aze, 'vat, eo krog Montse da vont un tammig re bell, ne gav ket dit ? N'out ket ur c'hozhiad dizant daougrommet war e vazh-kamm evelato !

« Ur choukad, ya. Rak a-holl-viskoazh e anavezan an deiziad-se. »

« A-holl-viskoazh e anavezec'h va deiziad ganedigezh ? »
Ne c'hellez ket miret da darzhañ gant ar fulor. « N'eus forzh petra ! Re zo re. Reiñ va sac'h din zo un dra. Diaes a-walc'h eo din. Met foutañ goap eus va genoù ouzhpenn-se ! Re zo re ! »

Ha sevel a rez en da sav. Ne vi ket pell evit dastum da draoù ha mont kuit. N'eo ket dav dit chom pelloc'h amañ.

« Azez en-dro, Youenn, mar plij. Azez en-dro, ha selaou ac'hanon, mar plij. Mar plij. »

Sellet a rez outi. Gwelloc'h e welec'h anezhi bremañ, dre m'emañ an deiz o tont. Beuzet eo he dremm en ur mor a zaeroù.

Digomprenus eo. Lavaret a ra dit eo echu an traoù etrezoc'h. Reiñ a ra da sac'h dit, bezomp sklaer. Ha perak e ro da sac'h dit ? Abalamour da'z teiziad ganedigezh. Hag abaoe ur viken, emezi, e anavez da zeiziad ganedigezh. N'eus forzh petra ! Abalamour da'z teiziad ganedigezh e ro da sac'h dit, emezi, met n'eo ket da oad zo kaoz, emezi

ivez. Digomprenus eo. Oc'h ober goap emañ-hi ? N'emañ ket, evit doare. Penaos e c'hellfe ober goap ac'hanout en ur skuilhañ kement daer a zo en he daoulagad ? Nemet ha... klañv a spered e vefe ? Ne 'z poa merzet netra betek-henn. Met n'out ket medisin-spered. Met alies-mat e vez klañvoc'h ar vedisined-se eget o fratikoù. Hag abalamour da goachañ o follentez a-dreñv ur flotantenn wenn eo e choazont mont war ar vicher-se.

« Mar plij ganit, Youenn, » emezi adarre.

Chom a rez en da sav. Badaouet un tammig, met en da sav. Sioulaet eo d'an taol imor a oa deuet dit bremaik. Erru out nec'het bremañ gant he yec'hed-spered.

« N'anavezen ket da zeiziad ganedigezh betek dec'h da noz. Met anavezout a ran an deiziad ganedigezh-se abaoe ma c'hellan lenn, » emezi. « Ha setu moarvat perak e oa lammet dirak va daoulagad, hep na 'm boa klasket lenn. »

« Ne gomprenan seurt ebet er pezh a lavarez. Seurt ebet ! »

« An deiziad ganedigezh-se... Hini va zad eo ! »

O klevet kement-se, e chomez da sellet a-bann outi, da c'henoù digor war nav eur.

« Ya, Youenn, » a gendalc'h-hi. « Ar memes deiziad ganedigezh ho peus, te ha va zad. Deiz, miz, bloaz. Memes hini. En noz-mañ, o vezañ ma ne oan ket evit kousket, on savet da sellet adarre ouzh da aotre-bleinañ evit gwiriekaat. »

« Te zo bet o furchal e-touez va faperioù ! Gwelloc'h-gwellañ ! »

« War an daol e oa chomet da zoug-paperioù. Ha ret e oa din bezañ sur. Kompren a rez ? Jahinet e oa va spered abaoe dec'h da noz. Setu. Ha lennet 'm eus adarre hag adarre ar pezh a zo skrivet war da aotre-bleinañ. Adarre

hag adarre. Siwazh. Ne 'm boa ket hunvreet. Ar memes deiziad ganedigezh ho peus ho-taou ! »

« Ar memes... » Strobet out en da gomzoù.

Ar memes deiziad ganedigezh.... He zad ha te. Ur c'hendegouezh eo ma 'z eus unan !

Hag en em soñjal a rez. Gouest out d'en em soñjal buan goude ma vefe ur bec'h spontus o pouezañ war da spered. Gellet ez pije bezañ surjian, marteze. Pe nadozer an oabl.

An tad hag ar mab-kaer ganet er memes bloavezh. N'eo ket alies eo e c'hoarvez kement-se, gwir eo.

Met an tad hag ar mab-kaer ganet er memes devezh ? Ur chañs hepken diwar pet miliard ? Ha ganit-te eo bet tennet ar blouzenn-mañ ! Biskoazh kemend-all !

Ha gwall drubuilhet eo Montse abalamour d'an drase ? Te, avat n'out ket. Tamm ebet ! Sell 'ta ! Ur wech ar bloaz, e c'helloc'h ho-taou, he zad ha te, c'hwezhañ a-gevret war ar memes tro ho poujiennoù war ar memes gwastell deiz-ha-bloaz. Ha kuitez e vioc'h evel-se da aozañ daou ouel deiz-ha-bloaz distag. Ha nebeutoc'h a frejoù a vo, a lavarfe da vitokondriennoù leonat ma vefe laosket ar gaoz ganto.

Ac'hanta ! n'emañ ket ar mare mat da zispakañ arguzennoù a seurt-se dirak Montse. Riskl bras zo ne vefent ket d'he grad.

« Ar memes deiziad ganedigezh hon eus, da dad ha me ? Hag ur gudenn a vefe abalamour da se ? » a c'houlennez.

« Mantret on, Youenn. Mantret on, ken ez on. Met abaoe ma ouezan... n'hellan ket ken... ne zeuan ket a-benn ken... da sellet ouzhit evel ma sellen ouzhit a-raok gouzout. »

Ne baouez ket Montse da zifronkañ.

« Montse... » Ma. Kollet eo abalamour d'an afer deiziad ganedigezh-se. Met ne bado ket. Dont a raio war an hent mat en-dro.

Teurel a rez da bouez en he c'hichen.

Ya ! Te zo o vont da lakaat anezhi da zont war an hent mat en-dro. En ur renkañ an traoù a-hiniennoù en un doare lojikel, skiantel.

Youenn gaezh ! Ha ne ouezez ket c'hoazh n'eo ket gant lezennoù al lojik eo e vez renet ar santimantoù ? D'an oad ma 'z out ! Alato ! Met arabat deomp komz diwar-benn an oad. N'emañ ket ar mare mat.

Kenderc'hel a rez : « Montse... Dre zegouezh, ez peus gwelet e oamp ganet er memes devezh, da dad ha me. Montse. An deiziad ganedigezh-se zo un heuliad sifroù, setu tout. Ne zegas tamm kemm ebet war al liamm a zo etrezomp-ni. Soñj mat en dra-se. Ez objektivel. Evel ar skiantourez ma 'z out. »

« Youenn. Kaer 'm eus bezañ ur skiantourez, evel ma lavarez, pe ober va seizh gwellañ evit bezañ unan, n'on ket mestrez war va santadennoù. Na war va zrivliadoù. »

Sec'hañ a ra he daeroù gant he c'hildorn, ha kenderc'hel :

« Dec'h da noz, pa 'm boa gwelet an deiziad ganedigezh war da aotre-bleinañ, e oan bet stroñset a-daol-trumm. Met diouzhtu, em boa klasket lavaret ouzhin-me va-unan ne oa ket a bouez, ha ne oa an deiziad ganedigezh-se ken nemet un heuliad sifroù, e-giz ma lavarez. Met penn-drebenn koan, ne baoueze ket an afer-se da droidellat em fenn. Gwall drubuilhet e oan. Met ne 'm boa lavaret ger ebet dit. Met pa oamp aet da gousket... ha pa oas krog da... penaos e lavarfen... da dostaat ouzhin... »

« Ya. Met ne oa ket va santimant lammat warnout. N'on ket ul loen gouez, evelato. »

« Me 'oar a-walc'h, Youenn. »

« Ha lavaret 'poa din e oas skuizh... »

« Skuizh e oan, Youenn, met n'eo ket aze eo e oa an dalc'h. Pa oas krog da... da dostaat ouzhin... ne c'hellen ket... ne c'hellen ket ken... »

Goloet eo he mouezh gant an difronkadennoù.

« Ne c'hellen ket ken... Sot eo, gouzout a ran. Ha n'eo ket reizh, gouzout a ran. Met santet 'm boa va brec'h o reudiñ pa 'z poa lakaet da zorn warni. Ha spontet e oan peogwir e oan o paouez kompren e oan lakaet diaes gant da zorn war va brec'h. O paouez kompren ne 'm boa ket c'hoant e touchjes ac'hanon... Ha memes tra goude-se pa 'z poa poket din. E gwirionez, e santen ennon un doare... un doare... penaos lavaret ?.. »

« Un doare doñjer, » emezout, en ur vousec'hoarzhin glas. « N'eo ket dav klask tro da lavaret an traoù. »

« Youenn.... Digarez ac'hanon... Me 'oar emañ oc'h ober poan dit, met ne vefe ket onest tevel war ar pezh a zo e gwirionez. »

Doñjer ! Un taol penn-bazh emañ o paouez tapout war da benn, hag unan brav ! Badaouet out, badaouet-naet. Ma ne vijes ket bet en da goazez, e vijes kouezhet a-fardeglaou war al leur.

Doñjer !

« Ha bremaik... » a gendalc'h Montse, « pa 'z peus kemeret ac'hanon etre da zivrec'h... digarez ac'hanon, Youenn... em eus santet ar memes... ar memes tra... » Ha tarzhañ a ra da leñvañ gwashoc'h eget biskoazh.

Lakaat a rez da benn etre da zaouarn. Kollet-mik out en un taol. Ne ouezez ket petra da lavaret ken. Kreñv eo

ar gwask warnout. Evel pa vefe en em gavet da vruched
dindan ur presouer-chistr.

Dilavar oc'h chomet ho-taou. E-pad ur pennad hir.

Gouloù-deiz zo o tont. Pet eur eo ? O sellet emhout ouzh ar bae hag ar menez o wiskañ o livioù tamm-ha-tamm, pa zeu mouezh Montse da derriñ an didrouz :

« Ni hon-daou... Youenn... Ni hon-daou... Ken kaer e oa... Ken kreñv... Ne ouien ket betek-henn e vije posupl din bezañ ken eürus gant ur gwaz... Ha... freuzet pep tra en un taol... Freuzet, ya. Ha n'eo ket te a zo kaoz. An deiziad ganedigezh milliget-se an hini eo, Youenn ! »

« N'eo ket kentoc'h abalamour ma 'z eo deuet anat dit ez on re gozh evidout ? » a c'houlennet outi, da zaoulagad paret tro-ha-tro war an tour-tan bihan en tu all d'ar bae, war ar menez ha war Cadaqués o tivorfilañ. Da zaoulagad paret warno, met ne welez ket anezho.

« N'eo ket an dra-se eo, Youenn. Tamm ebet. Ne ran van ebet gant da oad. »

« Diaes eo din krediñ ac'hanout. »

« Kompren a ran eo diaes dit. Maleürus out abalamour din, mantret on, ken ez on, ha me zo maleürus-kenañ ivez, kred ac'hanon. »

Ne respontez ket. Gwelloc'h e kavez chom hep respont. Doñjer a gemer ouzhit ! Doñjer !

M'en em laoskfes da vont, ha diaes eo chom hep en em leuskel da vont, ken garv ma 'z eo da boan, m'en

em laoskfes da vont, e savfes da vouezh ha gant komzoù taer, e lavarfes dezhi pegen divalav e kavez an doare m'he deus graet ouzhit en ur enaouiñ un trivliad don ha kreñv ennout, hag en ur deurel ac'hanout d'ar pod-lastez un nebeud eurioù goude-se, evel ul loer kozh (kozh, ya endeeun). Met ul livadenn *self-control* zo chomet ennout c'hoazh, ha dont a ra da'z spered eo ret dit derc'hel ur chañs bennak da lakaat Montse da zistreiñ war an hent mat, ha dont war-zu ennout en-dro. Arabat-groñs dit lavaret un dra bennak a zeufe da freuzañ an traoù, ken bresk anezho, en un doare dirapar. C'hoant az peus da zerc'hel bev ar flammennig a spi a zo o krenañ munut e goueled da galon. Goude ma ouezez re vat pegen gwan ha dister eo.

« Re gozh on evidout. N'eo ket dav klask tro da lavaret an traoù, » emezout. Ken sioul eo da vouezh ken ez out souezhet ganit da-unan.

« Er-maez a gont emañ an diforc'h oad etrezomp, pa lavaran dit, » emezi. « Istorioù karantez kaer-meurbet a vez alies etre tud hag a zo un diforc'h oad bras kenetrezo. Un diforc'h brasoc'h c'hoazh eget ar pezh a zo etrezomp. Sell ! Tro 'm eus bet da gomz dit diwar-benn Foujita, te 'oar, al livour japanat e lunedoù ront. Va zad-kuñv a gonte deomp penaos e oa bet fromet o welet pegen don e oa ar garantez etre Foujita hag e wreg Kimiyo. Ha pevar bloaz ha tregont koshoc'h egeti e oa. Youenn, n'eo ket an oad eo ar skoilh etrezomp. Da zeiziad ganedigezh 'ni eo. N'eo ket memes tra. Ur c'hendegouezh fall n'eo ken, met didanfoeltret eo bet pep tra gant ar c'hendegouezh fall-mañ. »

Petra e teu Foujita e lunedoù ront da ober amañ ? Re a wask zo en da askre. Petra eo ? Dipit, tristidigezh, pe

taeroni ? Pe un tamm bihan eus pep hini ? Pe un tamm bras zoken ? Bec'h zo warnout, met dont a rez a-benn da chom sioul.

« Met c'hoant am eus, ha c'hoant bras, e chomfemp mignoned vat, » a ouzhpenn-hi.

C'hoant bras he deus e chomfec'h mignoned vat, hag evel-henn hag evel-hont... Evel-just. Setu amañ ar formulenn glasel... Pa vez roet ur pochad kerc'h d'ur gwaz gant ur vaouez, e teu ar formulenn hud-se da-heul bepred. Chomomp mignoned vat. Na petra 'ta ! Pa oar ervat ne vo ket posupl.

« Youenn, » emezi. « Atav e vi ur mignon prizius din. Prizius-kenañ. Maleürus-bras e vefen-me ma rankfen chom hep gwelet ac'hanout ken. Kompren a rafen. Met maleürus e vefen. »

Ha te, n'out ket maleürus ? Sellet a rez ouzh ar vaouez yaouank azezet en da gichen. Biken-james ken ne c'helli he stardañ etre da zivrec'h, lakaat da vizied da c'hoari gant he blev rodellek, pokañ c'hwek d'ar poulligoù en he divjod, he gronnañ penn-da-benn en ur mor a deneridigezh, unaniñ da gorf gant he hini, en em deuziñ enni...

Daoust ha gwir a lavar Montse ? Da zeiziad ganedigezh hepken a vefe kaoz hag abalamour m'eo ar memes hini hag hini he zad, hag abalamour da se hepken ne vefe ket Montse evit karout ac'hanout ken ? Hag er-maez a gont e vefe an diforc'h oad etrezoc'h ?

Er-maez a gont ? N'out ket evit krediñ kement-se.

Peder eur warn-urgent zo, p'ho poa unanet ho taou ene hag ho taou gorf evit ar wech kentañ, ne ouie ket c'hoazh Montse pe oad e oas. Gouzout a rae e oas koshoc'h egeti, evel-just. Met kement-se koshoc'h, biskoazh n'he dije

soñjet. Gwir eo ne zougez ket da oad. Treitour e vez ar c'hentañ gwel alies. Kaer ez peus lavaret, an dud a gav dezho alies ez out un dek vloaz bennak yaouankoc'h. Ur choukad e oa bet dezhi moarvat p'he doa lennet, moulllet e liv du war wenn, e liv du war roz, e gwirionez, da zeiziad ganedigezh.

P'he doa lennet an deiziad-se, e oa deuet splann dezhi en un taol e oas ugent vloaz koshoc'h egeti. Ugent vloaz ! Hag ugent vloaz zo re eviti. Ne 'z peus ket a chañs. Kalz merc'hed all n'o dije graet van ebet. Met gant v-Montse eo emañ degouezhet. Hag ur skoilh eo da oad eviti. Ur skoilh diremed. Amañ emañ an dalc'h. Re gozh out eviti. Re gozh ! Echu an abadenn !

Ar fed ez peus ar memes deiziad ganedigezh hag he zad n'eo ken nemet un draig bennak ouzhpenn, met gant an draig-se, he deus kavet an tu d'en em dennañ hep disklêriañ dit ar gwir abeg : re gozh out eviti, re gozh. O tiwaskañ poan emañ, ha kement-se a oar Montse. Ha n'he deus ket c'hoant da zegas muioc'h a boan dit en ur lavaret ar wirionez penn-da-benn.

Ha ken kriz ha ken trumm hag ar c'hilhotin o kouezhañ war ur gouzoug bennak dirak un engroez jakobined o strakal o daouarn en ur ober ur *standing ovation*, e kouezh ar wirionez-mañ war da chouk. Ha gwall bounner eo. Ha lemm.

Betek-henn, ne 'z poa ket taolet evezh ouzh da oad kement-se. Nav bloaz ha daou-ugent out, kement-se a ouies, evel-just, met ar sifroù 4 ha 9 ne oant ken nemet sifroù, hep ster gwirion ebet dezho. Un afer kontouriezh hepmuiken. Ha biskoazh n'out bet maout war ar gontouriezh. Estreget kromozomoù eus Bro-Leon a zo en da c'hlad genetek, moarvat.

Rak e goueled da ene, e ouezez ez out hiziv ar memes den ha dek vloaz zo, ar memes den hag ugent vloaz zo. Nebeutoc'hik a vlev bremañ, kalz nebeutoc'h e gwirionez, hag un tammig muioc'h a skiant-prenet, evel-just, met ar memes tra den out chomet.

4 ha 9, kichen-ha-kichen. Biken ne 'z piye soñjet e c'hellje an daou sifr-mañ bezañ ur skoilh ouzh an trivliad ken divent a vagez ouzh Montse.

Ha bez' ez int, koulskoude. Ur mell skoilh, zoken. Unan na c'heller ket mont dreistañ. Re ziwezhat eo. Paket out gant rod an amzer. Re gozh out eviti.

Kozh, end-eeun.

War zinaou emañ erru hent da vuhez bremañ, setu ! Pa gave dit betek-henn e oa war-grec'h. Tostoc'h out ouzh da seitek vloaz ha pevar-ugent eget ouzh an deiz ma oas ganet. Matematikel eo kement-se. Un taol penn-bazh all, ouzh da avu ar wech-mañ. Ne oa ket bet degouezhet dit soñjal en dra-se betek-henn.

Ne 'z peus mui ken c'hoant nemet da guitaat al lec'h-mañ, da guitaat Cadaqués. Da vont d'ar gêr. Da livañ da stalafioù, sell 'ta. Ar re-se o deus ezhomm ac'hanout. Ha n'out ket re gozh evito, da vihanañ.

« Mantret on, Youenn, » eme v-Montse. « Maleürus on, evidout hag evidon. »

« Mat eo, Montse. Trawalc'h am eus klevet. N'eo ket dav din chom pelloc'h amañ. Me zo o vont da bakañ va feadra. Ha mont d'ar gêr. Da Vreizh. »

« Arabat dit lakaat en da soñj e kasan ac'hanout kuit. Chom un tammig c'hoazh, mar kerez. »

« Ne 'm eus ket c'hoant da strobañ ac'hanout, » emezout, yen-sklas da vouezh. « Mont a ran kuit. Er c'hiz-se, da vihanañ, ne 'z po ket doñjer ouzhin ken. »

Ne vo ket laosket Montse da skarzhañ ac'hanout ken aes ha tra. C'hoant az peus da zantañ. Da ourgouilh gour gloazet zo deuet e-barzh an dañs ivez.

« Youenn. Mont a ra fulor ennout abalamour din, ha kompren a ran. » Dour zo o paouez dont dezhi adarre en he daoulagad.

« Fulor ? Doñjer kentoc'h. » Uheloc'h e savez da vouezh, bremañ. « C'hoarvezout a ra ganin evel gant ur c'hoariell 'pije prenet e stal ar marc'hadour, hag az pije c'hoariet ganti un nebeud eurvezhioù-pad. A-benn ar fin, e kavez ennon un dra bennak ha na blij ket dit, un dra bennak na 'z poa ket taolet evezh outañ er penn kentañ. Ha nullañ a rez da brenadenn, ha kas ac'hanon en-dro da stal ar marc'hadour. Emichañs ne 'z peus ket kollet an tiked-kef. »

« Youenn, n'eo ket er c'hiz-se eo c'hoarvezet an traoù. »

« Gwelloc'h e vije bet ganin ma 'z pije komprenet abretoc'h e oan re gozh evidout. Diaes e vije bet din, met ne vije ket bet dic'houzañvadus e-giz ma 'z eo bremañ. »

« N'eo ket un afer oad, pa lavaran dit, Youenn. »

« Geo. Un afer oad 'ni eo, hag an afer deiziad ganedigezh-se n'eo ken nemet un digarez evit lakaat ac'hanon da lonkañ poulc'hed. »

« N'emaon ket o kontañ gevier dit, Youenn. »

« Me, da vihanañ, ne 'm eus ket c'hoariet ganez. Deuet e oan amañ da g-Cadaqués, evit lavaret dit pebezh joa am boa ouzhit. Ha kinnig dit bevañ asambles ganez. Prest e oan da guitaat Breizh ha da zont amañ, da Gatalonia, da vevañ ganez. Ha te... C'hoariet 'peus ganin. Ha bremañ pa 'z peus c'hoariet mat, e taolez ac'hanon d'ar blotoù. »

« N'eo ket gwir, » emezi. « Ne 'm eus ket c'hoariet ganit, ha ne daolan ket ac'hanout d'ar blotoù. Met... ma

kav dit ez on an doare maouez-se, eo gwelloc'h dit mont kuit. »

« Hag e rin, 'rez ket biloù. »

Ha fuc'h didrouz ennout, n'out ket pell evit gwiskañ da zilhad ha pakañ da draoù.

Montse, diouzh he zu, he deus gwisket ur saeig hañv. N'out ket evit miret ouzh da selloù da vont d'ober un tammig flourañ dre laer d'he divc'har alaouret. En ur lavaret etre da gein ha da roched e teuio, a-barzh nebeut amañ, un' all estregedout, da lakaat begoù e vizied da redek war ar c'hroc'hen-mañ. Un' all estregedout, yaouankoc'h egedout...

Te, 'vat, ne chom ganit nemet distreiñ da Landerne. Da flourañ da stalafioù. Dañjer ebet e teufe unan bennak all d'ober war o zro. Ha pa vefe yaouankoc'h egedout...

« Setu. Aet on, » emezout, da sac'h ouzh da zorn.

« Youenn. » En em lakaet eo etre te hag an nor. « Ne blij ket din ar mod m'emañ an traoù o treiñ. Tamm ebet. C'hoant mont kuit 'peus ha kompren a ran. Met arabat mont kuit evel-se. Chom ur pennadig c'hoazh. Chom gant da zijuniñ a-raok mont en hent. N'eo ket fur mont kuit war da galon noazh. Kompren a ran ac'hanout, Youenn. Penn-da-benn. Keuz am eus, ur mell pezh keuz, pa 'm eus hadet poan ha glac'har en da galon. Ha ne 'm eus ket graet a-ratozh, en touiñ a ran. Ha me ivez a zo glac'har ennon, Youenn. Ur mell glac'har. Evidout hag evidon. Ken eürus e oan o vezañ kavet ac'hanout. Ken sur e oan e vije padet an eürusted-se betek fin hor buhez. Met deuet eo an deiziad ganedigezh milliget-se da freuzañ pep tra, siwazh. C'hoant 'm eus da lavaret dit pegen prizius out din, Youenn. Daoust ma ne c'hellan ket karout ac'hanout ken e ster ar garantez etre ur gwaz

hag ur vaouez. Prizius out din, Youenn. Te 'peus lakaet ac'hanon da adveañ. Joa am eus bet ouzhit. Gwir eo. Ur mell joa. »

« N'eo ket padet pelloc'h eget un tan paperioù kozh en ur siminal, » emezout, goustadik.

« Met ur mell joa 'm eus bet ouzhit, kred ac'hanon. Ur prantad kreñv hon eus bevet. Ur prantad kreñv a garantez, a deneridigezh, a eürusted. Un nebeud eurvezhioù hepken. Kalz re verr anezho, siwazh. Met kreñv-kenañ... Maleürus out ha maleürus on bremañ. Diskaret eo bet diwar he nij ar garantez am boa ouzhit. Met amañ, em c'halon, emañ atav an istim hag ar vignoniezh am eus ouzhit, Youenn. »

Ha tra ma tistag ar gerioù-mañ, e teu ur mor a zaeroù da veuziñ he dremm.

Distanet eo da'z imor. Penaos herzel ouzh ur vaouezig goloet he dremm gant daeroù, ha ken strobineñ he divc'har rous dindan an heol o c'henel ? Hag he foulligoù e-kreiz he divjod...

Asantiñ a rez chom gant da zijuniñ. Daoust ma ne 'z peus ket gwall naon. Evit komz heñvel ouzh ar wirionez, ne 'z peus ket c'hoant da vont kuit, kement-se.

Met tristik eo an traoù. Kichen-ha-kichen emaoe'h azezet ouzh an daol vihan war al leur-doenn. Savet eo an heol. Met sioul eo ar gêriadenn c'hoazh.

Poan ho peus o kaozeal. Montse n'he deus ket naon kennebeut, evit doare.

Sioulaet eo dit. Pulluc'het eo da ene e mod *puzzle* an *Dontoned Prim O C'hegelioù*. Met sioulaet eo dit.

Met da spered a gav ennañ an nerzh da vont endro. Mont a rez zoken betek klask respont, onestañ ma c'hellez, d'ar goulenn-mañ. Goulenn evit ur c'hampion :

ha gouest e vefes-te d'ober gwele gant ur vaouez a vefe a oad gant da verc'h ? Ganet er memes devezh zoken ?

E gwirionez, ne ouezez ket. Peogwir ne 'z peus merc'h ebet. Nemet mibien. Lakaomp e vefe ganet ar vaouez yaouank-se er memes devezh ha da vab koshañ. Aze, avat, ez peus ur respont sklaer. Ne welez tamm ebet pelec'h e vefe ur skoilh. Un diforc'h oad a goñsekañs a vefe etrezoc'h, memes tra... Pemp bloaz warn-ugent ! Ya. Ha neuze ?

Ur bern koubladoù eürus zo un diforc'h oad bras pe brasoc'h etrezo. Hag ur bern koubladoù malëurus zo gant ar memes oad.

Ez teorikel, e c'hellfes ober koublad gant ur vaouez yaouank a vefe ganet er memes devezh ha da vab koshañ. Hep kudenn ebet.

Petra eo ar skoilh diskoachet gant Montse ? Da zeiziad ganedigezh ?

Ha neuze, e c'houlennet outi :

« Ha ma vijen bet ganet en derc'hent pe antronoz ? Pe tri miz goude ? »

« Da betra e talvez sevel goulennoù a seurt-se ? » emezi.
« Nemet da zegas muioc'h a boan deomp. Re ziwezhat eo bremañ, n'eus forzh penaos. N'eus ket tu da cheñch da zeiziad ganedigezh, nag hini va zad. »

Dihunet mat eo Cadaqués bremañ. Adkroget ar vuhez. Evit ar re all. Bagoù a zo krog da guitaat ar bae. Lod o vont gant o c'heflusker. Lod all dispak o gouelioù.

« Ma. Poent eo din mont bremañ, » emezout, tristik an tamm ac'hanout.

« Sur out ? »

« Ya. Gwelloc'h ganin bezañ va-unan. »

Ha n'emaout ket o vont da lavaret dezhi pebezh

merzherenti eo dit gwelet anezhi, en da gichenig, pa 'z eo difennet briata anezhi ha leuskel an disterañ pok war he foulligoù e-kreiz he divjod...

« Kompren a ran. 'Giz 'peus c'hoant, » emezi. « Mont a ran ganit betek da garr. »

Pa dremenez dre toull dor ar ranndi, ne c'hellez ket miret ouzh ur barrad melkoni da gregiñ ennout o soñjal eo ar wech diwezhañ dit mont dreist an treuzoù-mañ.

Didruez e vez ar vuhez a-wechoù. Met er mod-se emañ kont gant ar vuhez.

Tristik eo ar c'himiad, nebeudik goude-se, e-kichen da garr. Kregiñ a ra Montse a-dro-vriad ennout. N'eus doñjer ebet enni ouzhit ken, sell 'ta ? Lavaret a rez ouzhit da-unan eo ar wech diwezhañ dit santout he bruched hag he c'horf kigennet stardet ouzh da hini. Ha kement hag ober, ne c'hellez ket miret a dennañ da vad eus an aotre didrouz a zo roet dit da stardañ anezhi etre da zivrec'h. Fromet out ken-ha-ken.

Hag ur pec'hed e vefe, e gwirionez, kaout c'hoant bremañ c'hoazh eus ar c'horf-se a oa bet o tridal dindan da flouradennoù tener, n'eus ket daouzek eur zo, a-raok ma oa deuet an aotre-bleinañ milliget-se da ziskouez beg e fri ? Mat-da-gas-karr, mat-da-gas-kuit ?

Kinnig a ra dit ur mousc'hoarzh diasur en ur c'houlenn ganit kas keloù dezhi dre bostel pa vi erruet er gêr. Dre bostel rak dre bellgomz e vo dibosupl. Daou bok c'hwek diganti, daou bok trist diganit.

Ha pignat a rez en da garr, hag a boan dit reiñ lañs d'ar c'heflusker pa zeu Clementina, mouezh katalanek da GPS, da chalpañ urzhioù dit. Diouzhtu, e stankez he farouell dezhi. Montse n'he deus ket klevet. Ober a ra un ambroug dit war he zroad betek korn ar straed. Hag e welez anezhi en da gilseller oc'h hejañ he daouarn dit betek ma kollez ar gwel anezhi pa droez er c'horn kentañ un tammig pelloc'h.

Ar wech diwezhañ dit gwelet anezhi... Da viken.

Ur frot da'z taoulagad gant da gildorn, da dennañ kuit an dour a zo krog da veuziñ anezho. Ha yao hag a-raok. Laosket Cadaqués war da lerc'h, hep tamm sell ebet a-dreñv.

Tristidigezh barr da galon. Re start eo bezañ ur benn-dudenn romant *Arlinkin*.

Hag imor a zo krog da c'hoiñ ennout adarre. Pegen sot out bet ! Ha te a gave dit, pa oas erruet dec'h e Cadaqués, paourkaezh droch ar pardon ma oas, ez afe an traoù evel war rodoù ganit ? Ur pochad kerc'h a zoare az peus bet ganti, bepred. Ur pochad kerc'h kentañ klas, ya !

Met ne 'z peus ket kement-se a nerzh-spered da forañ o chaokat soñjoù du. Ret eo dit bleinañ. Ha war bign, ha kamm-digamm ouzh tor ar menez, eo an hent nemetañ a liamm Cadaqués ouzh ar bed. Ret eo teurel evezh ouzh ar c'hirri, ar marc'hoù-tan, ar c'hirri-boutin a zifoup a-dal dit e pep korn-tro.

Hag un nebeud kilometroù goude-se, tremenet ganit un doare ode, n'eo ket gwelloc'h an traoù, daoust m'emañ an hent war-zinaou bremañ. N'eus fin ebet dezhañ da gildroenniñ. Ha meur a wech, e rankez chom a-sav da leuskel kamionoù ha kirri-boutin da dremen a-dal dit pa erruont gant ur c'hammdro re grenn dezho. Brav e krogez gant ar veaj, avat ! Met er c'hiz-se, da vihanañ, eo dalc'het mat da spered gant ar bleinañ, e-lec'h mont da rambreal ha charreat melkoni ha c'hwervoni.

Gras a gavez pa erruez war gompezenn Ampuries pelloc'h. Ledan hag eeun an hent bremañ, ha kalz muioc'h a dizh ganit. Mantrus pegen divalav eo ar c'hêriadennou a dreuzez ! Divalav-mezh ! Savadurioù betoñs diene evit an douristed, ar seurt a vez kavet e pep lec'h e kement

kêr pe kêriadenn a-hed ar g-*Costa Brava*, siwazh. Nemet e Cadaqués. Daoust ha dont a ri da g-Cadaqués en-dro, un devezh bennak ? Ral dit ober, a soñjez.

E-kichenik Figueres, e adkavez ar gourhent, met stank eo ar red-dired warnañ, hag er c'hiz-se emañ kont a-hed un daou c'hant hanter-kant kilometr bennak, hag e rankez chom dibaouez war evezh ken na dizhez Tolosa. Hir, hir an hent ! Hag erruet en tu all d'ar Gêr Roz, n'eo ket sioulaet ar jeu. Perak 'ta emaint holl war an hent war un dro ganit ?

Ken e tivizez leuskel ar froud hanter vare da dremen, ha chom a-sav en ur stal-dour-tan da c'hortoz an dazre.

Ezhomm az peus da zizourañ, n'eus forzh penaos, ha da zourañ da garr. D'e zour-tanañ, ma c'hellomp ijinañ ar ger-mañ. Ha kement ha chom a-sav, klask da verenn, da lavaret eo ur paourkaezh silzigenn zister, mod Tolosa, sañset, gant ur dornadig fritez anvadur orin skornerez kontrollet, hag ur werennad gwin ruz eus Fronton. Ar gwin hepken zo mat a-walc'h. Ha c'hoazh...

Hag ur banne kafe seurez da-heul (kafe seurez, *what else* ?) en ur c'hob plastik dister.

Hag ar pred reuzeudik-mañ evit ur priz da lakaat da gartenn c'hlas da ruziañ. Ha n'eo ket gant ar vezh eo.

Adloc'het. Adkavet ar gourhent. Nebeutoc'hik a dremen warnañ bremañ. Ha krog ar soñjoù da rodellañ dindan da glopenn adarre. Gloazet eo da galon. Met n'eo ket ar wech kentañ dit. Pa oa aet kuit da wreg diganit, pemzek vloaz zo, e oa bet diaes-kenañ dit er penn kentañ. Ar bed o kouezhañ en e boull tro-dro dit. Ha goude-se, koulskoude, e oa bet kompezet an traoù, tamm-ha-tamm, gant an amzer.

Ha bremañ, pemzek vloaz goude-se... Deuet ur mell

bec'h war da galon adarre. Daoust ma ouezez, diwar da skiant-prenet, e teuo ar pare. Gant an amzer.

*Gant hir amzer,
A-benn eus pep tra e teuer.*

Ya. Sañset.

Da spered a oar kement-se. Met etre gouzout ha bezañ kendrec'het... Re a boan az peus, moarvat.

Kalz nebeutoc'h a red-dired a zo bremañ war ar gour-hent. A-wechoù zoken, ec'h en em gavez da-unan, karr ebet dirazout, karr ebet en da gilseller. Ken e lakaez da *ALV* a-c'haoliad war an tiredennoù livet war ar chaoser, da lonkañ anezho unan-hag-unan, e-giz evit terriñ e naon dezhañ. N'eo ket gwall fin ober an dra-se. Gouzout a rez.

Da garr, n'eus forzh penaos, a gav gwelloc'h an diesel kentañ klas, an hini a gustum naetaat ar c'heflusker hag an tuellennoù. Ha te, va faotr, ne 'z peus ket da glemm, gant da sac'had kerc'h kentañ klas.

Pegen du eo ar c'houmoul a zo o turiañ en da benn, va faourkaezh Youenn ! En em c'houlenn a rez petra e teui da vezañ. Biken ken ne gavi ur vaouez a roio dit da vagañ ar pezh a vagez ouzh Montse. Pemzek vloaz az peus lakaet a-raok kejañ ganti. Pemzek vloaz all a ranki gortoz adarre ? Da lavaret eo e vi pevar bloaz ha tri-ugent a-benn neuze.

When I'm sixty-four...

Krog eo diskan kanaouenn ar *Beatles* da zasseniñ en da benn.

Ya. Gortoz pemzek vloaz all ha tapout ur pochad kerc'h all, marteze, kement hag ober ? Da-unan emhout o vont da goshaat, va faotr. Ret vo dit ober gant an dra-

se. N'eo ket marv mil den, pa soñjer mat. Bloavezhioù zo emhout o vevañ en da-unan. Boas out. Ha gwelloc'h eo bezañ e-unan eget e kompagnunezh fall. Setu ar pezh a vez lavaret. Ha dre forzh bezañ lavaret e teu da vezañ gwir, moarvat.

Ha setu ur soñj dic'hortoz o tont da'z spered : ha Sonia ? Hag e kompagnunezh ken fall-se e vefes ganti ? Ha... ma kinnigfes dezhi bevañ asambles ganti adarre ? Ganti, da vihanañ, e vezeg degemeret bep tro evel ar gwaz a zo ac'hanout, ha forzh ebet ne ra eus ar gont a vloavezhioù a zo war da chouk. Pevar bloaz zo, ho poa lakaet en ho soñj dispartiañ abalamour ma ne oa ket gwir garantez etrezoc'h, sañset. Ha neuze ? Petra eo ar gwir garantez, e gwirionez ? Ha da belec'h e vezer kaset gant ar pezh a vez anvet gwir garantez ? Skiant a-walc'h az peus prenet war an dachenn-se, gant da wreg bet, pemzek vloaz zo, ha gant Montse hiziv. Met gwir vignoniezh, ha gwir deneridigezh zo etre Sonia ha te. Karantez, en ur stumm all, a-benn ar fin. Neuze ?

Ya... Ha ma kinnigfes da Sonia...

Ur marc'h-tan a spurmantez en da gilseller, o tostaat a-druilh-drast. Dibaseal a ra ac'hanout trumm evel ul luc'hedenn, en ur fraoñval ken e teu gwerennoù da garr da dregerniñ. Ha ken buan all, ez a diwar wel er c'horn-tro kentañ pell dirazout. Hennezh, bepred, n'en deus ket aon rak ar radarioù. Ha n'en deus ket c'hoant da vont da gozh, evit doare.

Sonia... Ya... Marteze...

Met re abred eo evit sevel kestell el Loar, emezout ouzhit da-unan.

Evit ar poent, ez peus ezhomm da viret ouzh da soñjoù da nijal war-zu Cadaqués, da nijal evel ar *gavina voladora*

a oa o sellet ouzhoc'h diwar he c'harreg, e *Cala d'en Siset*. Pa soñjez mat, ne oa ket ur *gavina*. Ur *gavià* e oa. Unan *de potes grogues*. Unan melen e bavioù. Kenteliet mat out bet gant Montse...

Montse... Ken c'hwek e oa bezañ asambles ganti, war an aod bili... Ur prantad eürusted e oa bet. A-raok tremen an eurvezhioù-se ganti, ez poa ankounac'haet petra e oa bezañ ken eürus gant ur vaouez.

Montse... Met ur brav a sac'had kerc'h az peus bet diganti. Kerc'h eus an dibab, ouzhpenn-se. Da reiñ da gezeg Emired Arabia. Er bed a-bezh ne 'z pije ket kavet kerc'h ken kaer. Na ken ker. Pegement az po paeet evit an treizhaj hag an dour-tan ? Rak daou vil tri c'hant kilometrad hent az po redet evelato evit mont da glask da sac'had. Unnek kant hanter-kant kilometr evit mont, ha kemend-all evit dont. Ha n'out ket erru er gêr c'hoazh. Ha diaes e vo dit brallañ da gloc'h d'ober brud d'ar bilañs karbon stag ouzh ar sac'had-se. Met n'out ket diwar goustiañs re fall. E 2005 emaomp, ha Greta n'eo ken ur plac'hig daou vloaz.

Biskoazh ne 'z pije soñjet ez pije bet ur sac'had kerc'h ken pounner, en oad m'emaout erru bremañ. Geo, vat ! N'eus oad ebet evit tapout ur sac'had kerc'h a-feson !

Ha poan a ra. Ya. Poan a ra, petra 'ri !

Bez dinec'h, Youenn gaezh. Gant an amzer, e teuio ar pare.

Gant an amzer... Gant an amzer, just a-walc'h... Ha ma teufe Montse da cheñch soñj gant an amzer ? Ha sankañ don en he spered hag en he c'halon n'eo ket an afer deiziad ganedigezh-mañ un ampechamant dirimant ?

Gant an amzer... Ret e vefe dezhi hastañ buan cheñch soñj, evit pezh a sell ouzhit. Rak ur vaouezig ken koant,

ken lemm he spered, ken plijus, ne chomo ket pell en hec'h-unan. Kerkent ha ma redo ar vrud emañ dieub he c'halon adarre, e teredo paotred a-vil-vern da g-*Carrer Lena Guipeu*, e traoñ he ranndi, da lakaat o anv da glask o chañs ganti. Kement a wazed a vo war ar renk ken e ranko ar v-*Mossos de Esquadra* dont, pep a benn-bazh ganto, da lakaat urzh hag aozañ ul lostad gortoz, e-giz er gourmarc'had dirak ar stalig fourmaj ha charkuterezh. Ret e vo aozañ ur sistem tikidi, zoken. E katalaneg penn-da-benn, an tikidi, evel-just.

Enaouiñ a rez da GPS. Ne 'z peus ket ezhomm anezhañ da c'houzout dre belec'h ez i, met er c'hiz-se, e ouezi tamm pe damm da bet eur e vi erruet. Cheñchet mouezh dezhañ. Echu gant Marjan Clementina a skope urzhioù dit e katalaneg. Tchekeg a selaouez bremañ. Tchekeg, ya, kement-se ! Gant ur vouezh anvet Světlana. Ul loarig grasiuz, mar plij, war hec'h "e", ken grasiuz, moarvat ha perc'henn ar vouezh-se. Ne gomprened seurt ebet er pezh a lavar honnezh dit. Sur a-walc'h, n'eus ken anv ganti nemet eus treiñ a-gleiz, gwaskañ war an tu dehoù, mont gant an trede hent er c'hroashent-tro. Met kement-se-holl gant ur vouezh, tudoù, ur vouezh friantaj-tout, o virviñ gant harmonikoùigoù hormonikel, peadra da zihuniñ trumm relegoù ur sant breizhat kozh marvet mil pemp kant vloaz zo, ha lakaat anezhañ da skeiñ buan-ha-buan tammoù kig en-dro d'e eskern, bountañ e laouer vaen betek ar mor, lammat ennañ, ha sachañ a-druilh-drast war ar roeñvoù, da c'houlenn un emgav ganti.

Met n'eus efed ebet warnout diwar ar vouezh-se. Barr eo da galon gant dremm Montse, barr eo da spered gant an dipit, barr da ene gant an dristidigezh.

Tennañ a rez CD an hentenn *Oli i Pa* diouzh al

lennerez. *Oli i Pa*, pe *Pa amb Oli*, ne ra forzh. Deskiñ katalaneg n'eo ket ar pep mallusañ d'ober bremañ ken. Na ne 'z i da Varcelona da zigeriñ un asdstal da *Friskom*. Gwellañ pezh a zo, ne 'z peus ket roet da asant da Jakez Krogenneg. Ret e vo dezhañ kavout unan bennak all. Piv 'ta ? N'eo ket da afer. N'eo ket da afer ken bremañ.

Ur CD all, unan gouestlet d'ar *bossa nova* anezhañ, a silez e faout al lennerez. Deuet ganit betek Cadaqués, gant ar soñj reiñ da v-Montse da dañva. En noz-hont, p'ho poa graet anaoudegezh e ti Alan ha Soazig, du-hont e Landerne, ez poa klevet anezhi o lavaret e plije dezhi ar *bossa nova*, kenañ. Ne 'z poa ket bet tro da reiñ dezhi da selaou ar CD-mañ. Ha bremañ, ne 'z po ket tro ken.

Kentañ ton eo *The Girl from Ipanema*. Sot out a-vis-koazh gant ar ganaouenn-se enrollet e 1963. Mouezh tomm ha c'hwek João Gilberto o kanañ e portugaleg Brazil, ha ken tomm all ha ken c'hwek all son e c'hitar. Ha setu Astrud, e wreg d'an ampoent, o kanañ d'he zro. E saozneg, ul livadenn pouez-mouezh eus Brazil o tegas ur barr-heol warnañ. Astrud. Un anv iskis. Met gwashoc'h zo. Ediltrud, da skouer. Pe Gwentrog. Ha setu Stan Getz, ouzh e saksofon, o kregiñ gant e solo tri mil brudet.

Tri den en-dro d'ar ganaouenn-se. Ar gwaz, e wreg, ha paotr ar sakso. Pa oa ar gwaz o kanañ, ne ouie ket c'hoazh ez afe kuit e wreg gant paotr ar sakso. Dre chañs ne ouie ket, rak n'eo ket sur e vije bet enrollet ganto ar bennoberenn-se, savet en enor d'ur plac'h yaouank seitek vloaz eus Rio de Janeiro a oa kustum da vont war droad d'he lise, en ur dremen bemdez dirak an davarn, sko ouzh aod-traezh Ipanema, ma veze alies ar sonaozour Tom Jobim oc'h evañ ur banne asambles gant ar barzh

Vinícius de Moraes³⁹. Biskoazh n'he dije soñjet ar plac'h yaouank-se, pa oa o vale grasiuz war-zu he lise, e teuje da reiñ korf d'ur ganaouenn hag a raje tro ar bed.

Tri den en-dro d'ar ganaouenn *The Girl from Ipanema*. Un tric'horn. Evidout e oa bet un tric'horn ivez. Ar gwaz, e wreg, ha prezidant kevredigezh tud ar skolidi, met ne oa kanaouenn ebet e-barzh ar jeu-se.

Gant ar ganaouenn-se e teu bremañ un heklev melkonius da zasseniñ ennout. Deuet eo ar *moça do corpo dourado*, ar plac'h yaouank he c'horf alaouret, da vezañ Montse. *Misto de flor e sereia*, meskaj etre bleunienn ha mari-vorgan, evel ma oa bet skrivet ken kaer gant Vinícius de Moraes en e levr gouestlet da istor ar ganaouenn... Adwelet a rez Montse o tont er-maez eus ar mor, e *Cala d'en Siset*, o hejañ he fennad blev rodellek, an dour o tiriulhal a-hed he c'horf noazh rous.

Ha bihanaat a ra da galon o klevet João Gilberto o kanañ :

Ai ! Por que estou tão sozinho ?

*Ai ! Como tudo é tão triste*⁴⁰.

Klotañ a ra penn-da-benn ar pozioù-se gant ar pezh a zo o c'hoari ennout. Penaos e oa bet an traoù gant ar paotr João pa oa aet e wreg digantañ evit mont gant paotr ar sakso ? Ha gant ar paotr Paol pa oa aet kuit e wreg

---

39 Ar plac'h yaouank-se a oa Heloísa Pinto hec'h anv. Deuet da vezañ Helô Pinheiro (anv-familh he gwaz). Ganet e 1945, e oa 17 vloaz e 1962, pa oa bet savet ar ganaouenn, enrollet un nebeud mizioù goude-se, e 1963.

40 *A ! Perak emañ-me em-unanik-penn ?*

A ! Pegen trist eo pep tra.

da vezañ savetaet gant he Salvador ? Te ivez a oa aet da wreg diganit, pell zo bremañ. Planedenn an doganed, planedenn rust ha kalet, da heuliañ penn-da-benn.

Trist ha reuzeudik e oas bet d'an ampoent, tristoc'h zoken eget un Ankoù chas. Gant hir amzer e oa deuet ar pare, met hiziv, eo deuet adarre an dristidigezh d'ober un ambroug dit. Ha poan a ra, memes tra. Ur mell poan !

Alo 'ta, Youenn ! Da betra e talvez dit en em chaokat e-giz rouanez Bro-Saoz e Kastell Balmoral ? Graet tro-wenn ganit ? Ha kazeg o vont d'ar gêr ? Ha neuze ? N'eo ket gwall ebatus kement-se met n'eo ket marv mil den evit-se.

War ar gourhent en tu all da Vourdel, e kavez redired stankoc'h, kalz stankoc'h. E kompagnunezh an holl gamionoù a zeu eus Portugal hag eus ul lodenn vras eus Spagn betek Frañs, Bro-Alamagn, hag Europa an Hanternoz emhout bremañ.

Ha souezhusañ tra, bep tro ma tibaseez ur c'harr marilhet e Beljik, e welez malizennoù ha pakadoù staget bern-war-vern war an doenn, ha planchod ar c'harr stok ha distok a-us d'an hent. Hag ar Velgiz-se n'o deus ket tres da vezañ sot gant ar *Gueuse Lambic*, dreist-holl ar merc'hed skoachet o blev gant ur ouel, azezet war ar skaoñ a-dreñv gant ar vugale. Ar re-se n'int ket tost ouzh penn o beaj, ha pellik zo koulskoude emaint en hent. O paouez treuziñ Spagn penn-da-benn emaint, goude bezañ treuzet strizh-mor Gibraltar. Ha c'hoazh... abaoe Su Marok ez eus lod anezho o ruilhal. Dre chañs evidout, n'eo ket e kostez Agadir eo out bet o klask da sac'had kerc'h.

Ha te ha lazhañ ar CD, ha tremen war Radio-Gourhent. War ar frekañs-mañ, avat, douster ebet, barzhoniezh

ebet. Sonerezh divalav darc'haouet a daolioù morzhol a-ratozh-kaer evit terriñ o fenn d'ar vleinerien ha miret outo da bouezañ butun ouzh o rod-stur. Ur radio a-feson evit goullonderiñ ar speredoù. Hag ezhomm bras en deus da hini.

Met ur gwir torr-penn e teu buan Radio-Gourhent da vezañ dit e gwirionez. Ha bec'h d'ar zapiñ-zapañ. Met ar radioioù all n'int ket plijusoc'h da glevet. War d-Trañs-Kultur, ec'h en em gavez e-kreiz un abadenn gouestlet d'ur peanv anvet Amédée Laiteron de Bran, hag a zo o paouez bezañ degemeret en Akademiezh C'hall. Kentañ gwech dit klevet diwar e benn. Met ne 'z peus kollet netra rak hennezh a oar komz mat-kenañ diwar e benn e-unan.

Pebezh brabañser ! Gouest e vefe da ledañ e savañs gant ur rozell war ur billig ma ouife petra eo ar binviji egzotek-se. N'emañ ket e riskl da c'houzout, rak diouzh e glevet, ne c'hell ket bezañ eus ur vuhez en tu all d'ar Perif Santel. Sell, ha ma vefe hennezh ar pabor war e skouter-mor e *Cala d'en Siset* ? Dibosupl. Re yaouank e oa an abostol all.

Ret eo bezañ kalz koshoc'h evit bezañ degemeret e Santel-ar-Santelañ ar sevenadur gall.

N'eus mui ken tra d'ober nemet zapañ. Zapañ frank. Evel ma ouezez ober.

E Bro-Vañde emañ ha setu ur stal-dour-tan.
Kavout a rez gras chom a-sav enni.

E-kichen da garr, war al leton, e spurmantez bugale
o c'hoari dindan un doare strimpadenn-vrumenn, hag a
strink ur goumoulennad takennoùigoù dour en-dro dezhi.

Ha deuet ur soñj dit.

Ha kerkent e rez niverenn pellgomz da dud. Ha da
vamm ha diskregiñ diouzhtu er penn all. E-giz kustum,
ne vi ket laosket ganti da gaozeal da gentañ.

« Sell 'ta, Youenn ! N'eo ket gant da bellgomzadennoù
e vimp bouzaret. Ha ne vez ket skubet alies war da lerc'h
en ti-mañ. »

Sur e oas, a-raok pellgomz dezhi, ne vefe ket seizh-
daleetoc'h da vamm evit kannañ da gouez dit. Met arabat
e vefe d'al lennerezed na d'al lennerien fiziout war he
doareoù diavaez. Ur galon aour a zo kuzhet mat dindan
he c'hrogenn rust.

« N'eo ket gwir, Mamm. Gouzout a rez a-walc'h. Ur
wech ar sizhun, da vihanañ, e pellgomzan deoc'h. Ha
n'eus ket pemzektez zo e oan bet o welet ac'hanoc'h.
Mont a ra ganeoc'h ? »

« Derc'hel da vont. Da dad n'emañ ket war-dro. Aet
eo da brenañ n'ouzon ket petra c'hoazh. Lakaet en deus
en e benn ober un astenn d'ar veranda. »

« Un astenn d'ar veranda ? Met bras a-walc'h eo dija. »

« 'Peus ken lavaret dezhañ. Me 'm eus klasket ober, met ne selaouo ket ac'hanon. »

War o leve emañ da dud, en o zi war ar maez, etre Bodiliz ha Gwikourvest.

Da dad ne baouez ket da zegas kemmoù war an ti, da wellaat anezhañ, sañset. Munuzer e oa pa oa o labourat, met gouzout a ra diouzh an holl vicherioù en-dro d'ar sevel-tiez.

Ha dafar a gav er stalioù, traoù ha na c'hellont ket bezañ gwerzhet, abalamour d'ur si bennak enno. En em renkañ a ra ivez gant an artizaned da gaout restachoù diwar ar chanterioù. Leun-tenn eo ar jardin gant plankennoù koad, barrennoù alu, plakennoù gwer ha me 'oar-me. Kalzik startijenn ha nerzh a chom ennañ c'hoazh, ur souezh, hag eñ ouzhpenn 80 vloaz. War e drankilite ez a da dad gant e labourioù bremañ, met war-raok ez a an traoù gantañ memes tra. Ha pa vez ezhomm da vezañ daou, e teu ur c'hamarad dezhañ, unan a oad gantañ, da reiñ an dorn dezhañ.

Da vamm, diouzh he zu, a zo tri mil kemeret gant he labour a-youl vat e-barzh ar skipailh a ra war-dro an iliz-parrez. Sikour a ra ar veleien war-dro an oferennoù. Ha kas a ra an obidoù en-dro a-wechoù zoken pa ne vez beleg ebet war-dro.

Hag hi ur vaouez pevar-ugent vloaz, pe seik, e oar lakaat an ilizad tud da sevel, da azezañ, da sevel adarre, ha da gregiñ en o levrig kantikoù, pajenn 12, kantik an Esperañs, kanet e vo ar poz kentañ, an eil hag ar pevare. Hag ur vouezh kaer he deus, ha kanañ a ra ouzh ar mikro hep lakaat takenn c'hlav ebet da gouezhañ. Ha mailh eo da lakaat an holl dud da ganañ a-bouez o fenn. An holl,

tud dizoue hag all ! Ma vije bet degemeret ar merc'hed da velegezed en iliz katolik, he dije graet berzh. Met ne vije ket bet ac'hanout, neuze. Kement-se ne vije ket bet ur gwall goll evit an denelezh, hervezout.

« Un dra bennak am eus da c'houleñn ganez, Mamm, » emezout.

« A ! Setu abalamour da betra e c'halvez ac'hanomp. Disfiziañs 'm boa ivez... »

« Ur goulenn hepken. N'on ket sur ken eus an eur ma oan ganet. »

« Petra ? »

« Da bet eur e oan ganet ? »

« Ne ouezez ket ken ? Da hanternoz. Da hanternoz 'poa lakaet da fri war an douar. »

« Met un tammig a-raok hanternoz e oa pe un tammig goude ? »

« Hanternoz ha kard e oa ouzh an orolaj er sal-gwilioudiñ e Landi. Soñj mat am eus, rak me a oa war ar plas. Da dad ne oa ket. O c'hortoz e oa er sal e-kichen. D'ar mare-se, ne oa ket ar c'hiz d'ar wazed sellet ouzh o gwraez o wilioudiñ : lod, sañset, a film an abadenn, zoken. Gant ar vezh ! »

« Da hanternoz ha kard e oan ganet, neuze ? »

« Ya. Da hanternoz ha kard. Met ganet en derc'hent, da hanternoz nemet kard e oas bet kaieret en ti-kêr. »

Biskoazh kemend-all ! Kentañ dit klevet anv eus kement-se.

« Kaieret ganet en derc'hent da hanternoz nemet kard pa oan ganet da hanternoz ha kard ? Met perak 'ta ? »

« Goulenn gant da dad. Pa oa bet en ti-kêr en devezh war-lerc'h, en doa lavaret d'ar Bouzelleg kozh... Ya, ar Bouzelleg kozh eus ar Geruhel, hennezh a oa maer d'ar

poent-se, met ne 'z peus ket anavezet anezhañ, rak marvet e oa un neubeud amzer goude-se. Kollet gant ar boeson. Tad Job Bouzelleg e oa hennezh. Gouzout a rez, Job Bouzelleg, hennezh a oa aet da vab-kaer da Geroulaz. Kemeret ar verc'h Keromnes da bried. Honnezh, 'vat, ne oa ket koant ! Ur fri kromm dezhi, ha daoulagad, paourkaezh plac'h, unan hag a selle war-zu chapel Berven, hag egile war-zu iliz ar Folgoad. Met pinvidik-mor e oa honnezh, da vihanañ, pa oa pennhêrez Keroulaz, hag un tiegezh bras e oa Keroulaz d'ar poent-se dija. Ha paotred yaouank ar vro a veze o redek war he lerc'h. Lod, sañset, a zeue d'ar bal eus an tu all da Lesneven, evit klask ober al lez dezhi. Met Job Bouzelleg an hini eo a oa aet ar maout gantañ. Ar paourkaezh. Marvet ivez. Pulluc'het e avu gant ar boeson. Evel e dad. Diwar gi, ki. Diwar gazh, kazh. Bremañ emañ e vab, pe anv dija... ? A ! Ankounac'haat a ran anvioù an dud ! »

« Alexis, Mamm. Alexis Bouzelleg. » Hennezh eo hag a zalc'h tiegezh e Keroulaz. Kant gwech ez peus klevet istor ar Vouzelleien. Hag Alexis Bouzelleg, a oa ganit e skol ar bourk, a zo deuet da vezañ unan eus brasañ saverien-moc'h ar vro. Pa vez an avel en izel, e teu ar c'hwezh betek ti da dud.

« Ha da c'hoar ! Pa soñjan he dije gellet fortunañ gant an Alexis Bouzelleg ! Pinvidik e vefe bremañ ! »

« Mamm, mar plij... Evit an eur ma oan ganet... Petra en doa lavaret Tad d'ar maer ? »

« A ! Te zo un torr-penn gant an istor-mañ ! Lavaret en doa dezhañ e oas ganet da hanternoz ha kard. Ha gwir e oa. Met ar Bouzelleg kozh en doa lavaret ne oa ket war-bouez ur c'hardeur, ha koulz e oa dit bezañ kaieret ganet en deiz a-raok. E ken kaz, emezañ, ma tegouezhje dit bezañ war ar renk da vezañ maer ur peur bennak, ha ma

vijes rampo gant da eneber, e vije anvet da vaer an hini koshañ eus an daou. Setu abalamour da betra e oas bet kaieret ganet en derc'hent da hanternoz nemet kard. »

« Met... ne oa ket echu c'hoazh va devezh kentañ war an douar pa oa anv dija gant ar maer da lakaat ac'hanon da vaer ? N'eus forzh petra ! »

« Setu ar pezh a oa bet lavaret din gant da dad. Met me 'oar ivez en doa graet an dro d'an ostalirioù er bourk, asambles gant ar Bouzelleg kozh, kement hag evañ da yec'hed e vab nevez-ganet. Ha pa oa deuet ar poent da dremen en ti-kêr evit leuniañ ar paperioù, ne ouie ket da dad ken da bet eur e oas ganet. Pe a-raok hanternoz, pe goude hanternoz, ne ouie ket ken. Setu ar pezh a oa c'hoarvezet e gwirionez, da'm soñj. Ha kaieret e oas bet ganet en deiz a-raok, gant ar Bouzelleg kozh. Ha kazi sur zoken ne ouie ket ken na da dad nag ar maer peur e oant ganet o-daou, d'ar poent ma oant o leuniañ ar paperioù en ti-kêr, goude o zroiad e chapelioù ar bourk. »

« An deiziad ganedigezh a zo skrivet war va faperioù, hennezh n'eo ket an hini gwir, neuze. Deiziad an deiz war-lerc'h eo an hini mat, war a gomprenan. »

« Petra ? » Santout a rez emañ da vamm o tremen e mod Hiroshima e penn an orjalenn virtuel. « An deiz-se eo a zo skrivet war da baperioù abaoe hanter-kant vloaz zo pe seik. Ha n'eo ket mat dit ken bremañ ? Sizhunioù zo n'hon eus tamm keloù ebet ganez, hag hiziv e savez trouz abalamour d'an deiz ma 'z poa lakaet da fri mic'hiok war an douar ! Ha pa soñjan ouzhpenn-se eo da benn a-dreñv eo a oa deuet er-maez da gentañ ! »

« Mamm... »

« Petra 'cheñch ? An deiz-se pe an deiz war-lerc'h ? Petra 'ch.. »

Ne glevet ket fin ar goulenn. Troc'het trumm ar gaoz. Aet eo da hesk batiri da bellgomzer. Pebezh torr-penn ! Rak da vamm a soñjo dezhi eo a-ratozh-kaer eo ez peus graet. Ha seul belloc'h e c'hortozi a-raok adpellgomz dezhi, ha seul vuioe'h a gatekiz ha sarmon a glevi ganti.

Un huanadenn hir a laoskez. Reiñ a rez lañs da'z keflusker ha lugañ da bellgomzer ouzh an elum-segalennoù da gargañ anezhañ. Anv ebet dit da bellgomz en ur vleinañ. Dañjerus eo. Tè zo bet hag e tegouezhe dit ober alies. Ken na oa bet darbet dit kaout ur gwallzarvoud spontus. Abaoe an taol-se, ne rez ket ken.

Ha difennet-groñs eo gant al lezenn, a-hervez. Chom a ri war ar parklec'h, neuze, en ur leuskel ar c'heflusker da dreiñ. N'eo ket brav, met er mod-se emañ. Montse n'he deus ken nemet kavout an tu da gaout an dizober eus ar CO₂ dre ar fotosintezenn artifisiel. Montse asambles gant hec'h amourouz da zont. Unan yaouankoc'h egedout, anat dit. Ra zivogedo laouen da oto, neuze !

Ha bremañ ? Petra 'vo graet ganit ? Bremañ pa 'z peus cheñchet deiziad ganedigezh.

Kas keloù da v-Montse ?

A-benn daou vunut, ez eus nerzh a-walc'h e-barzh batiri da bellgomzer. Tapout a rez krog ennañ, hep dilugañ anezhañ diouzh an elum-segalennoù. Hag hep lazhañ da geflusker. A-barzh ur pemzek vloaz bennak amañ, pa vi *sixty-four* e-giz er ganaouenn gant ar Beatles, ha pa zeuio soñj dit eus ar prantad-resis-mañ war ar parklec'h-mañ, ez i da bardonañ da chapel Santez C'hreta, hag e tevi ur c'houlaouenn-goar da gaout an absolvenn.

Petra 'vo graet ganit bremañ ? Kas keloù da v-Montse eus da zeiziad ganedigezh nevez ?

Lakaat a rez da vizied da c'hoari war douchennaoueg

da bellgomzer ken na gavez an niverenn emañ o klask.
Ha gervel.

Ha diouzhtu e klevaz ur vouezh vaouez o tiskourrañ
er penn all.

« Sell 'ta piv ! Youenn ! »

Donezonet-kaer eo perc'henn ar vouezh-se evit anavezout ar mouezhioù, war a seblant. Nemet ha gwelet he defe da anv o tont war skrammig he fellgomzer.

Karzhañ a rez da c'houzoug, a-raok goulenn :

« A 'ta, Sonia ! Brav an amzer e Kemper ? »

« Dispar ! C'hoant 'peus da zont ? » Ur vaouez efedus eo Sonia. N'eo ket kustum da ober kant tro d'ar pod.

« Ne ouezan ket... » emezout en ur c'hoari da gazh gleb.

Met boas eo Sonia ouzh da zoareoù :

« War-dro pet eur e vi amañ ? Un ti-debriñ meksikan zo o paouez digeriñ war Straed ar Gereon. Un teuzer eo o yar Indez dre *v-mole poblano*, sañset. Mat e vefe dit ? »

Deuet ur mousc'hoarzh war da ziweuz. Fenoz e vo ur pred a-feson en ur preti mat, asambles gant ur vaouez plijus, melen he blev ha teñval he divabrant. Lavaret a rez ouzhit da-unan e vo ret dit diwall da gargañ re a win, abalamour dit da vezañ e-tailh da zougen enor ha bri d'an dibenn-pred c'hwek a vo da gaout goude-se, ha na vo ket e mod *Moody Blues* daoust d'al liñserioù satin gwenn en he gwele.

Deuet ur mousc'hoarzh bihan war da ziweuz. Troet buan e glas, avat. N'eus ket re a lorc'h ennout, e gwirionez.

Dont a ra anat dit n'eo ket gwall vrav, e-keñver Sonia, ar pezh emañ oc'h ober.

N'eo ket brav tamm ebet...

N'out ket ur sant, met n'out ket un den divezh-ki, kennebeut.

Pistigoù koustiañs fall a zo krog da ziwanañ en da greiz. Bec'h zo warnout un disterad.

« War-dro pet eur e vi amañ ? » a c'houlenñ Sonia adarre.

He mouezh a zo enni frekañsoù hag a c'hellfe lakaat un dervich-troer da vont e breskenn, ha da dreiñ buanoc'h-buanañ, dispaket e zivrec'h, ken e tibradfe, digor e c'henoù e bamijenn penn-da-benn, war-zu ar c'houmoul tostañ.

« Nann, n'on ket ur sant. Nann, n'on ket unan, » a vouskanez war un ton anavezet, izel a-walc'h gant aon da vezañ klevet ganti. Ha n'eo ket seizhdaleet da vizied evit pigosat da GPS da lakaat chomlec'h Sonia da benn-hent nevez.

« War-dro... war-dro... » emezout, diasur da vouezh, en ur sellet ouzh an eur erruout e Kemper a zo o paouez dont war wel war ar skramm.

Met n'out ket evit miret ouzh skeudenn Montse d'en em silañ dindan da valvennoù. Montse en he saeig vihan o c'hoarzhin en ti-debriñ-*tapes*... He foulligoù o kleuzañ-digleuzañ en he divjod ouzh lusk he mousc'hoarzhoù... Montse e *Cala d'en Siset*, o tont er-maez eus ar mor, an dour o tiruilhal war he c'horf rous dindan flouradenn an heol... He daoulagad, karg a deneridigezh, paret war da re...

Bihanaat a ra da galon en da greiz.

Karzhañ a rez da c'houzoug adarre :

« 'Fin... Pa soñjan mat... N'on ket evit mont fenoz, Sonia... Digarez ac'hanon.... Met laouen on o... »

Troc'het ar gaoz adarre. Ur sell ouzh da elum-segalennoù.

« Kao... tigell ! » a estlammez.

Divranket eo neudenn ar c'harger, evit abeg pe abeg.

Forzh youc'hadennoù sklinton ha skiltrus a glevez
gant ar vugale o c'hoari dindan ar strimpadenn-ailhenn
e-kichen da garr. Gleb-teil e vint pa zeuio o zud en-dro.
Gleb-teil hag eürus.

N'EUS KEN

Moulet e Breizh
Labour kaset war-raok penn-da-benn
e brezhoneg

Peurvoullet e ti Ouestelio (Brest)

Disklêriet hervez lezenn
Trede trimiziad 2021